

Haarlem

Reageren
info@haarlem.nl

Vragen
023 – 511 3000

Meer informatie
www.haarlem.nl

Verde 2

Gemeente Haarlem

Programmabegroting **2016-2020** *Gemeente Haarlem*

Aanbiedingsbrief programmabegroting aan de gemeenteraad

Het college van burgemeester en wethouders biedt de raad met de Programmabegroting 2016-2020 de tweede begroting van deze raadsperiode aan.

De besluiten die de gemeenteraad bij de Kadernota 2015 heeft genomen over de beleidsmatige en financiële kaders zijn in deze begroting verwerkt en geconcretiseerd. Een belangrijk onderdeel van deze begroting is dat Haarlem stopt met het vergroten van haar schuld en begint met het aflossen ervan met € 5 miljoen euro per jaar. De schuldenlast neemt ook nog eens € 10 miljoen euro extra af door het realistischer plannen van investeringen en het actiever sturen op gemeentelijke geldstromen.

In de programmabegroting staat verder vermeld wat de maatschappelijke effecten en doelen zijn die het bestuur de komende vijf jaar wil bereiken. Concreet wordt aangegeven wat we daar samen met onze partners in 2016 voor willen gaan doen. Uiteraard gelden de doelen uit het coalitieprogramma Samen Doen! 2014-2018 daarbij als een belangrijk uitgangspunt.

Wat gaan we in 2016 samen doen?

We gaan meer onderhoudsprojecten uitvoeren in de stad. Om het fietsgebruik te stimuleren en de stad groener en duurzamer te maken, is opnieuw geld beschikbaar. Om de stad veilig te houden is de inzet van ieder van belang, want veiligheid raakt elke burger en ondernemer in Haarlem. Daarom staat ook bij de aanpak van veiligheidsthema's in 2016 de samenwerking met burgers, bedrijven en instellingen voorop. Er wordt extra geïnvesteerd in Schalkwijk, onder andere in de realisatie van een nieuwe parkeergarage. Ook wordt er flink geïnvesteerd in de bouw van scholenvoorzieningen. Samen met huurders en corporaties maken we aangescherpte afspraken om de druk op de woningmarkt het hoofd te bieden. De nieuwe manier van werken van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is in de maak. Met als doel integrale dienstverlening aan zowel nieuwe klanten als de huidige bijstandpopulatie om hen kansen te bieden en armoede tegen te gaan.

De Programmabegroting 2016-2020 is dit jaar voor het eerst opgesteld met zeven in plaats van tien programma's. In de digitale versie van deze begroting is het mogelijk om door te klikken naar de informatie uit de 'gebiedsboekjes', waarin de gemeente inzichtelijk maakt wat er in de verschillende gebieden gedaan wordt.

Raadsbehandeling Programmabegroting 2016-2020

De begroting wordt door de gemeenteraad behandeld in de week van 9 tot en met 12 november 2015. Op 8 oktober wordt een technische ambtelijke presentatie gegeven voor raadsleden. Tot 20 oktober 12.00 is er gelegenheid tot het indienen van technische raadsvragen. Op 27 oktober komt de ambtelijke beantwoording beschikbaar.

Het college van burgemeester en wethouders,
1 oktober 2015

Leeswijzer

Wat treft u aan in de verschillende delen en hoofdstukken van de begroting?

In **deel 1** van de begroting wordt ingegaan op de financiële ontwikkelingen sinds de kadernota en de gevolgen daarvan voor de financiële positie. Ook wordt aandacht besteed aan het onderwerp bezuinigingen en de ontwikkeling van de algemene reserve en de algemene reserve sociaal domein.

Deel 2 bevat de concrete beleidsvoornemens per programma en beleidsveld. Daarbij wordt aangegeven welke financiële middelen daarvoor nodig zijn. Dit gebeurt aan de hand van de drie W-vragen:

- Wat willen we bereiken?
- Wat willen we daarvoor doen?
- Wat mag het kosten?

De wettelijk voorgeschreven paragrafen staan in **deel 3**. In deze paragrafen wordt een dwarsdoorsnede gegeven van de verschillende aspecten van de begroting gezien vanuit een bepaald perspectief, zoals risico's, financiering, kapitaalgoederen, bedrijfsvoering en grondbeleid. Door een recente wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV) zijn alle gemeenten verplicht bepaalde kengetallen op te nemen. Deze zijn opgenomen in paragraaf 3.1, waarin ook een analyse staat over de financiële positie van Haarlem.

Deel 4 bevat het voorstel van het college aan de raad om de Programmabegroting 2015-2019 vast te stellen.

De diverse bijlagen (waaronder meer gedetailleerde financiële en personele informatie, het overzicht met reserves en voorzieningen en de kostenonderbouwing van de heffingen) zijn opgenomen in **deel 5** van deze begroting.

Via de website van de gemeente Haarlem heeft u toegang tot de digitale versie van de begroting. Vanuit deze versie kunt u meer informatie raadplegen. Zo zijn bijna alle genoemde nota's aanklikbaar, kunt u de indicatoren naast tabel-vorm ook in grafiek-vorm opvragen en zijn de gebiedsopgaven en gebiedsprogramma's beschikbaar. Na de behandeling in de raads wordt tevens een link naar de aangenomen moties en amendementen opgenomen. Vanaf het Jaarverslag en Jaarrekening 2014 is de begrippenlijst en afkortingenlijst opgenomen in een online raadpleegbaar [Lexicon](#).

Inhoudsopgave

Aanbiedingsbrief programmabegroting aan de gemeenteraad	3
Leeswijzer	5
Inhoudsopgave.....	7
 Deel 1 Algemeen	 9
1.1 Beleidsmatige ontwikkelingen op hoofdlijnen	11
1.2 Financiële ontwikkelingen.....	12
1.3 Samenvatting baten en lasten	23
1.4 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorziene uitgaven	26
1.5 Bezuinigingen: voortgang maatregelen takendiscussie.....	27
1.6 Investerings	29
1.7 Interbestuurlijk toezicht.....	32
 Deel 2 Programma's	 35
2.1 Inleiding.....	37
2.2 De informatiewaarde van de programmateksten	39
Cluster Sociaal.....	41
Programma 1 Maatschappelijke participatie	49
Programma 2 Ondersteuning en zorg	60
Programma 3 Werk en inkomen.....	69
Cluster Fysiek.....	79
Programma 4 Duurzame stedelijke vernieuwing.....	87
Programma 5 Beheer en onderhoud	96
Cluster Burger en bestuur	105
Programma 6 Burger, bestuur en veiligheid.....	112
Programma 7 Algemene dekkingsmiddelen.....	120
2.3 Gebiedsgerichte vertaling van de programmabegroting.....	124
 Deel 3 Paragrafen	 127
3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	129
3.2 Lokale heffingen.....	139
3.3 Onderhoud kapitaalgoederen.....	149
3.4 Financiering.....	156
3.5 Bedrijfsvoering.....	161
3.6 Verbonden partijen en subsidies.....	167
3.7 Grondbeleid	175

Deel 4 Besluit	179
4.1 Besluit.....	181
Deel 5 Bijlagen.....	183
5.1 Kerngegevens	185
5.2. Samenstelling bestuur.....	189
5.3 Overzicht personeel.....	191
5.4 Onderzoeken ingevolge de Verordening art. 213a	193
5.5 Samenvattend overzicht van baten en lasten per programma, beleidsveld en product.....	194
5.6 Bezuinigingsmaatregelen waartoe is besloten die ingaan per 2016	199
5.7 Meerjarenraming 2016-2020	204
5.8 Incidentele baten en lasten.....	206
5.9 Reserves en voorzieningen	208
5.10 Kostenonderbouwingen heffingen conform model VNG	211

DEEL 1 ALGEMEEN

1.1 Beleidsmatige ontwikkelingen op hoofdlijnen

Coalitieprogramma 2014-2018 'Samen Doen!'

In het coalitieprogramma 'Samen Doen!' 2014-2018 staan de volgende vier dimensies centraal:

Een eigentijdse democratische stad; hierin stelt het stadsbestuur zich open, meedenkend en meewerkend op en wordt de invloed van Haarlemmers op hun buurt en in hun stad vergroot.

Een verantwoordelijke en ondernemende stad; Haarlem kent een duurzaam, ruimtelijk en economisch beleid gericht op werkgelegenheid en versterking van haar leefbare, monumentale en groene karakter.

Een sociale en warme stad; de stad als gemeenschap waar eigen kracht en ondersteuning voor hen die dat nodig hebben, hand in hand gaan en waar de overheid toeziet op veiligheid.

Een financieel gezonde stad; rentmeesterschap voor toekomstige generaties betekent een sluitende begroting en een fundamentele meerjarige aanpak van de huidige schuldenlast.

In deze begroting worden de bovenstaande dimensies verder uitgewerkt. Sommige dimensies zijn sterk gebonden aan één bepaald cluster. 'Een sociale en warme stad' bijvoorbeeld wordt vooral in het cluster sociaal uitgewerkt. De beleidsdoelen voor 'een verantwoordelijke en ondernemende stad' hebben hun zwaartepunt in het cluster fysiek. De dimensies 'een eigentijdse democratische stad' en 'een financieel gezonde stad' zijn leidend in het handelen van de gemeente en daarmee merkbaar in de gehele begroting.

Besturen betekent keuzes maken. De dimensie 'een financieel gezonde stad' betekent dat aspecten als doelmatig- en doeltreffendheid in de keuze worden betrokken. De inkomsten van de gemeente nemen af; het is onvermijdelijk dat dit ook gevolgen heeft voor de taken. Van belang is dat dit gebeurt op basis van een transparante en voor Haarlemmers herkenbare afweging.

De dimensie 'een eigentijdse democratische stad' wil zeggen dat het vertrouwen in de Haarlemmers leidend is voor het bestuur. Dit betekent dat zowel bestuurders als Haarlemmers de verantwoordelijkheid hebben om zorgzaam met elkaar en de stad om te gaan. Om niet alleen de eigen rechten te bezien, maar ook de eigen plichten. Als belangen afgewogen moeten worden, mogen rigide structuren en ingesleten patronen het bieden van maatwerk niet in de weg staan.

1.2 Financiële ontwikkelingen

1.2.1 Context en achtergronden

De Nederlandse economie groeit dit en volgend jaar met respectievelijk 2,0% en 2,4%. Het herstel houdt aan ondanks een lagere gasproductie. Dit wordt volgend jaar ondersteund door de reeds aangekondigde lastenverlichting van € 5 miljard. De werkloosheid daalt volgend jaar naar 6,7% en het overheidstekort naar 1,5%, aldus de augustusberichten van het Centraal Planbureau.

Als gevolg van het aantrekken van de economie neemt ook de werkgelegenheid toe. Zo groeit de werkgelegenheid in de marktsector in 2015 met 1% en in 2016 met 1,3%. De werkloosheid daalt hierdoor naar 620.000 personen dit jaar en daalt verder naar 600.000 in 2016.

De inflatie neemt in 2016 toe tot 1,1% vanwege de aantrekkende economie. In de gemeentebegroting 2016 is een inflatie van 0,9% geraamd, ook voor ophoging van de belastingbaten. Gelet op de geringe afwijking wordt voorgesteld de inflatieramingen niet aan te passen.

Het overheidstekort neemt dit jaar af tot 2% van het bruto binnenlands product (bbp) en volgend jaar tot 1,5% bbp. Het voortgaande economische herstel heeft een positief effect op de belastinginkomsten en een neerwaarts effect op de werkloosheidsuitgaven. Het onlangs bereikte onderhandelingsresultaat over de loonruimte in de publieke sector is in de raming verwerkt.

Gevolgen voor Haarlem

Positieve economische ontwikkelingen op rijksniveau druppelen vertraagd door naar concrete verbeteringen op gemeentelijk niveau in de vorm van bijvoorbeeld een hogere algemene uitkering en een daling van de kosten van bijstand. In de Kadernota 2015 is al opgemerkt dat de moeilijke financiële tijden nog niet voorbij zijn. Zo moet Haarlem ook de komende jaren blijven bezuinigen en een balans vinden moeten worden tussen verantwoord investeren en het verminderen van de schuld. Daarbij als uitgangspunt dat de meerjarenraming sluitend is. De lasten en baten van het sociaal domein zijn in 2015 voor het eerst geraamd, maar of de budgetten in werkelijkheid toereikend zijn, is nog onvoldoende met zekerheid te zeggen. Ook is in deze begroting een aantal onzekerheden nog als PM opgenomen (zoals de invoering van de vennootschapsbelasting voor overheidsondernemingen, de kosten van implementatie van de omgevingswet, de huisvesting van statushouders en de financiële gevolgen van de invoering van het individueel keuzebudget gemeenteambtenaren). Het economisch herstel leidt nog niet direct tot optimisme over de gemeentelijke financiële situatie. De augustusraming van het Centraal Planbureau wijzigt dit beeld niet. Voor de genoemde jaren zal het een uitdaging blijven om een sluitende begroting op te stellen, waarbij nog ervaring opgedaan moet worden met het sociaal domein.

1.2.2 Realisatie 2015

Door middel van de bestuursrapportages en de kadernota wordt inzicht gegeven in de verwachte uitkomst van de begroting 2015. Uit de Kadernota 2015 bleek een tekort over 2015 van € 0,4 miljoen. Later werd de meicirculaire ontvangen, waardoor het tekort over 2015 opliep tot € 3,5 miljoen.

De tweede bestuursrapportage over 2015 is inmiddels ter bespreking aan de raad voorgelegd ([2015/352360](#)). Daarin is inzicht gegeven in de belangrijkste financiële ontwikkelingen zowel voor het huidige begrotingsjaar 2015 als de doorwerking naar 2016 en volgende jaren. De uitkomsten van deze bestuursrapportage zijn verwerkt in de meerjarenraming, zoals weergegeven in paragraaf 1.2.3. De tweede bestuursrapportage sluit met een voordeel van afgerond € 348.000, waardoor over 2015 nog een nadelig saldo resteert van € 36.000.

1.2.3 Begrotingsuitkomst en analyse begrotingssaldo 2016-2020

Het startpunt van deze analyse is de prognose van het meerjarensaldo, zoals vermeld in de Kadernota 2015 (bladzijde 27). Vervolgens is dit verwachte saldo bijgesteld aan de hand van de volgende ontwikkelingen:

- a. De financiële consequenties van de meicirculaire;
- b. Financiële ontwikkelingen die van invloed zijn op de meerjarenbegroting, maar geen onderdeel uitmaakten van de Kadernota 2015;
- c. De structurele doorwerking van Bestuursrapportage 2015-2.

De actuele meerjarenraming is in tabel 1 weergegeven.

Tabel 1 Meerjarenbegroting 2016-2020

(bedragen x € 1.000)

Financiële ontwikkeling Kadernota 2015 - Programmabegroting 2016	2016	2017	2018	2019	2020
Meerjarenraming 2016-2020 volgens Kadernota 2015 (bladzijde 27)	-409 v	-2.413 v	742 n	1.272 n	-611 v
A. Meicirculaire	-123 v	660 n	392 n	-107 v	1.346 n
Meerjarenraming incl. meicirculaire	-532 v	-1.753 v	1.134 n	1.165 n	735 n
B. Financiële ontwikkelingen	1.002 n	-80 v	-122 v	-110 v	-110 v
C. Doorwerking Bestuursrapportage 2015-2	-470 v	233 n	1.031 n	93 n	220 n
Meerjarenraming 2016-2020 incl. doorwerking Bestuursrapportage-2 2015	0	-1.600 v	2.043 n	1.148 n	845 n

De ontwikkelingen worden onderstaand verder toegelicht:

A. Meicirculaire 2015

Het tijdstip waarop de meicirculaire wordt ontvangen is dusdanig laat dat verwerking in de kadernota niet mogelijk is. De meicirculaire is dan ook de eerste wijziging op de uitkomsten van de Kadernota 2015. Voor meer uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de informatienota over de meicirculaire 2015 ([2015/239374](#)).

B. Financiële ontwikkelingen

Na de totstandkoming van de Kadernota 2015 hebben zich financiële ontwikkelingen voorgedaan, die alsnog in de meerjarenraming zijn verwerkt. Hiervan kan het volgende overzicht in tabel 2 worden weergegeven.

Tabel 2 Financiële ontwikkelingen

(bedragen x € 1.000)

Specificatie financiële ontwikkelingen	2016	2017	2018	2019	2020
Cluster sociaal					
a. Hogere personeelsbezetting SZW	350 n				
b. Sociaal domein (structureel tekort)	-1.028 v	-1.300 v	-1.300 v	-1.300 v	-1.300 v
Cluster burger en bestuur					
c. Ontwikkeling loonkosten	-519 v	-519 v	-519 v	-519 v	-519 v
d. Resultaat kostenverdeling, herberekening kostendekkende producten en renteresultaat	-641 v	-61 v	-103 v	-91 v	-91 v
e. Niet geraamde kosten garantiebanen	140 n				
f. Verlaging baten Wabo-leges	700 n	800 n	800 n	800 n	800 n
g. Verhogingsraming onvoorzien uitgaven	2.000 n	1.000 n	1.000 n	1.000 n	1.000 n
Saldo financiële ontwikkelingen	1.002 n	-80 v	-122 v	-110 v	-110 v

Toelichting financiële ontwikkelingen:

a. Hogere personeelsbezetting SZW

In september 2014 heeft het college een methodiek vastgesteld die gehanteerd wordt voor aanpassing van de uitvoeringscapaciteit van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) vanwege de ontwikkeling van het bestand uitkeringsgerechtigden. Op 1 februari en 1 augustus van elk kalenderjaar wordt de omvang van het klantenbestand bepaald. De formatie van SZW was bepaald op basis van 2.900 uitkeringsgerechtigden. Inmiddels is dat aantal gestegen naar 3.300 uitkeringsgerechtigden, een toename van 11%. De formatie die rechtstreeks gekoppeld was aan de uitvoering bedroeg 70 fte. De tijdelijke formatie-uitbreiding is vastgesteld op 7,7 fte. Hiervoor is een incidenteel budget benodigd van € 350.000. Overigens is in de Kadernota 2015 al opgemerkt dat een verdere stijging van het aantal uitkeringsgerechtigden naar circa 3.800 tot 4.000 werd verwacht. Dit is vooral het gevolg van uitbreiding van de doelgroep vanwege wijzigingen in de Wajong en WSW.

b. Sociaal domein

Op grond van het uitgangspunt van de decentralisaties 'rijksbudget = werkbudget' wordt het geraamde structurele tekort van de decentralisaties vanaf 2016, onttrokken aan de reserve sociaal domein (zie bladzijde 21 van de Programmabegroting 2015). Dat levert een compleet beeld op over de omvang van de maatregelen die nodig zijn om recht te doen aan het uitgangspunt en geeft inzicht in welk jaar de reserve sociaal domein ontoereikend wordt.

c. Ontwikkeling loonkosten

Er is na de totstandkoming van de Kadernota 2015 een nieuwe cao voor gemeenteambtenaren van kracht geworden. Niet alleen rijksambtenaren, maar ook gemeenteambtenaren krijgen een loonsverhoging in 2016. Dat zijn de bonden en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) overeengekomen in een Loonruimte-overeenkomst Publieke Sector 2015-2016. De loonstijging bedraagt 1,4% per 1 januari 2016 én per 1 juli 2016 een eenmalige uitkering van 0,74%. In de Kadernota 2015 is rekening gehouden met een loonstijging van 1,25%. De totale stijging van 1,4% bedraagt € 930.500.

Per 1 januari daalt de VPL-premie met 1,84%. VPL staat voor 'Wet aanpassing fiscale behandeling VUT/prepensioen en introductie levensloopregeling'. Per saldo leidt dit tot een daling van de personeelslasten van ruim € 0,5 miljoen.

d. Resultaat kostenverdeling, herberekening kostendekkende producten en renteresultaat

Bij het opstellen van de begroting wordt de kostenverdeling geactualiseerd en wordt getoetst op kostendekkendheid van specifieke producten grondexploitaties en afval- en rioolheffing, waarvan lasten en baten in evenwicht moeten zijn. Aan de hand van de begrotingsontwikkeling in 2015 is ook het renteresultaat 2016 aangescherpt. Dit leidt tot wat kleinere bijstellingen van ramingen, in dit geval voordelig.

e. Niet geraamde kosten garantiebannen

Het kabinet heeft samen met werkgevers in het sociaal akkoord van april 2013 afgesproken 125.000 banen te creëren voor mensen met een arbeidsbeperking (verstandelijk, psychisch en/of fysiek) in de periode 2015 tot 2026. Tot en met 2016 worden binnen de gemeente Haarlem 14 garantiebannen gecreëerd, waarvan de gemiddelde kosten per garantiebaan € 20.000 bedragen. De totale kosten tot en met 2016 bedragen vervolgens € 280.000. Van dit bedrag wordt de helft uit reguliere middelen gefinancierd. De andere helft betreft een surplus op capaciteit, wat leidt tot een nadeel van € 140.000 in 2016. In het beleid rondom garantiebannen wordt uiteengezet op welke wijze de invulling in de komende jaren plaats vindt.

f. Verlaging baten Wabo-leges

In de meerjarenraming is rekening gehouden met een opbrengst van ruim € 4,1 miljoen in 2016 oplopend tot € 4,2 miljoen in 2017 en verder. Met de vigerende ramingsmethodiek en op basis van de actuele inschattingen van de bouwactiviteiten is dit vanaf 2016 te hoog. Gelet op

de informatie die op dit moment beschikbaar is, wordt voorgesteld om de raming structureel te verlagen naar € 3,4 miljoen. Dit bedrag is ongeveer de gemiddelde opbrengst van de afgelopen jaren. Deze opbrengst is overigens aanzienlijk hoger dan in 2015, waar naar verwachting een opbrengst wordt gerealiseerd van circa € 2,4 miljoen. Er wordt dus geanticipeerd op het aantrekken van de economie. Het is echter op basis van de huidige inzichten te optimistisch om te verwachten dat dit tot het niveau zal zijn van de oorspronkelijk geraamde € 4,1 miljoen in 2016 oplopend tot € 4,2 miljoen in 2017 en verder. De vraag blijft of de verbeterde economie ook zal resulteren in meer en/of omvangrijkere bouwaanvragen. Daardoor zou een toename van de leges te verwachten zijn. De praktijk van de afgelopen jaren leert echter dat dit effect zeer lastig te voorspellen is. Omdat hierover onvoldoende zekerheid is, wordt voorzichtigheidshalve voorgesteld om de raming niet alleen in 2016, maar ook structureel te verlagen tot € 3,4 miljoen.

g. Verhoging raming voor onvoorziene uitgaven

In de begroting zijn nog PM-posten geraamd, die nog niet kwantificeerbaar zijn, maar waarvan wel vaststaat dat uitwerking een nadeel voor de meerjarenraming oplevert. In de Kadernota 2015 waren tien PM-posten geraamd. In tabel 3 zijn deze posten opnieuw weergegeven en is aangegeven welke posten nog tot nadelen kunnen leiden voor 2016 en verder. Het aantal PM- posten, dat nog geen vertaling heeft gekregen in de begroting 2016, is gedaald naar vijf. Twee daarvan hebben betrekking op het sociaal domein (taakstelling Wmo én Participatiebudget en sociale werkvoorziening), waarvoor het regime ‘rijksbudget = werkbudget’ geldt. De posten die wel direct doorwerken in het financieel kader betreffen de huisvesting van statushouders, de gevolgen van de invoering van de Vennootschapsbelasting overheidsondernemingen (VPB) en de gevolgen van de invoering van de Omgevingswet. Daarnaast is in de CAO 2013-2015 voor gemeenteambtenaren overeengekomen een individueel keuzebudget (IKB) in te voeren. Op 1 januari 2017 wordt het IKB ingevoerd. Op deze datum is het vakantiegeld over de periode juni t/m december 2016 opeisbaar. Om dit bedrag ten laste van de jaarrekening 2016 te laten komen (een BBV verplichting) zal hiervoor een eenmalig budget noodzakelijk zijn.

Een eerste voorlopige inschatting van de extra kosten voor de voorbereiding van de invoering van de Omgevingswet wijst uit dat hiervoor in 2016 een budget van € 0,25 miljoen nodig is. De financiële consequenties van de invoering van de VPB, de huisvesting van statushouders en het IKB zijn nog niet concreet genoeg te onderbouwen, maar een nodige buffer van € 1,75 miljoen in 2016 en € 0,75 miljoen structureel is een reële inschatting. Om te voorkomen dat voor de uitgavenposten naar compenserende maatregelen gezocht moet worden, wordt voorgesteld de raming voor onvoorziene uitgaven met afgerond € 2 miljoen in 2016 te verhogen en € 1 miljoen structureel.

Tabel 3 PM-posten

	PM-posten Kadernota 2015	Begroting 2016
	Cluster sociaal	
1	BTW-sportbesluit	Is vervallen. Sportbesluit treedt niet in werking.
2	Taakstelling WMO	Nog PM
3	Participatiebudget en sociale werkvoorziening	Nog PM
4	Bijstelling uitvoeringscapaciteit SZW	Is verwerkt in begroting.
5	Huisvesting statushouders	Nog PM
	Cluster fysiek	
6	Implementatie omgevingswet	Nog PM
	Cluster burger en bestuur	
7	Wabo-leges	Is als aanvullende begrotingspost verwerkt.
8	Lokaal sociaal akkoord	Is verwerkt in begroting.
9	Herijking gemeentefonds	Is vervallen. De meicirculaire is verwerkt. Er resteert nog één fase, die als risico is verwerkt.
10	Gevolgen invoering Vennootschapsbelasting overheidsondernemingen	Nog PM

C. Doorwerking Bestuursrapportage 2015-2

Voorafgaand aan de Programmabegroting 2016-2020 is de Bestuursrapportage 2015-2 door het college vastgesteld en ter vaststelling aan de raad aangeboden. Hoewel de bestuursrapportage primair gericht is op een bijstelling van lasten en baten in het lopende begrotingsjaar 2015, is het onontkoombaar ook de lasten en baten die structureel doorwerken meerjarig te verwerken. Voor 2016 leidt deze doorwerking tot een voordeel van € 470.000. Voor meer uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de afzonderlijke Bestuursrapportage 2015-2 ([2015/352360](#))¹.

1.2.4 Ontwikkelingen algemene reserves

Voor de bepaling van de financiële positie voor 2016 en verder van de gemeente is naast een sluitende begroting ook de reserve positie van belang. De omvang van de algemene reserve moet toereikend zijn voor het opvangen van onverwachte financiële tegenvallers. Vanwege het belang hiervan is een afzonderlijke paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing gewijd aan het weerstandsvermogen in relatie tot de gekwantificeerde risico's (zie deel 3, paragraaf 3.1). Uit deze paragraaf blijkt dat het ratio weerstandsvermogen ruim voldoende is.

Algemene reserve

De verwachte ontwikkeling van de algemene reserve kan, op basis van de nu bekende informatie, voor de komende jaren als volgt worden weergegeven:

Tabel 4 Ontwikkeling algemene reserve

(bedragen x € 1.000)

Ontwikkeling algemene reserve	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Stand per 1-1	-26.109 v	-24.501 v	-24.702 v	-24.988 v	-26.823 v	-26.862 v
Nationaal uitvoeringsprogramma (kasschuif Rijk)	1.120 n					
Dotatie c.q. onttrekking voor verevening van frictiekosten	488 n	-201	-286 v	-39 v	-39 v	-39 v
Terugstorting eerder onttrekking voor Kans en Kracht				-1.796 v		
Rekening resultaat 2014	-3.376 v					
Dotatie aan algemene reserve uit reserve Vastgoed	-1.170 v					
Bestemming rekeningresultaat 2014	2.724 n					
Dotatie sociaal domein kinderopvang en bijzondere bijstand	1.822 n					
Stand algemene reserve per 31-12	-24.501 v	-24.702 v	-24.988 v	-26.823 v	-26.862 v	-26.901 v

Algemene reserve sociaal domein

Om de risico's die uit het sociaal domein voortvloeien te kunnen opvangen is een algemene reserve sociaal domein ingesteld, waarvan onderstaand het verwachte meerjarig verloop is weergegeven. In paragraaf 1.2.5 wordt een meerjarige ontwikkeling van het sociaal domein weergegeven inclusief voorgestelde onttrekkingen bij Bestuursrapportage 2015-2 en inclusief verwacht meerjarenbeeld bij ongewijzigd beleid. Daaruit blijkt dat de reserve in 2019 negatief wordt bij ongewijzigd beleid. In tabel 5 wordt de stand van de reserves volgens de vastgestelde dotaties en onttrekkingen (exclusief Bestuursrapportage 2015-2) weergegeven.

¹ Dit voordeel maakt integraal onderdeel uit van de meerjarenraming zoals is vermeld in tabel 1 op bladzijde 8. Omdat deze wijziging nog afzonderlijk bekrachtigt moet worden door de raad (door middel van vaststelling van de Bestuursrapportage 2015-2) is deze niet in de primaire begroting 2016 en derhalve ook niet in het overzicht als opgenomen in paragraaf 1.3 Samenvatting baten en lasten.

Tabel 5 Ontwikkeling reserve sociaal domein

(bedragen x € 1.000)

Stand reserve sociaal domein	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Stand per 1-1	-8.635 v	11.168 v	-8.990 v	-7.779 v	-6.568 v	-5.357 v
Kadernota 2014: Voeding begroting	-3.500 v	-500 v				
Bestuursrapportages 2014: Transitie basisinfrastructuur subsidies 2014-2015	-844 v					
Jaarrekening 2014: Dotatie overschot participatiebudget 2014	-1.303 v					
Dotatie overschot minimabeleid 2014	-519 v					
Meerjarenraming verplichtingen Wmo-reserve	-922 v	-922 v	-922 v	-922 v	-922 v	-922 v
(Voorgenomen) dotaties per jaar	-7.088 v	-1.422 v	-922 v	-922 v	-922 v	-922 v
Geraamde onttrekkingen (PB 2015)	1.577 n	749 n				
Meerjarenbeeld begroting 2015		1.028 n	1.300 n	1.300 n	1.300 n	1.300 n
Meerjarenraming verplichtingen Wmo-reserve	1.323 n	1.073 n	833 n	833 n	833 n	833 n
Kadernota 2015: Opvangvoorziening	550 n	750 n				
Bezuiniging: overschot budget CER	385 n					
Bestuursrapportages 2015-1: Overheveling programmabudget	720 n					
(Voorgenomen) onttrekkingen per jaar	4.555 n	3.600 n	2.133 n	2.133 n	2.133 n	2.133 n
Stand ultimo	-11.168 v	-8.990 v	-7.779 v	-6.568 v	-5.357 v	-4.146 v

NB: De beginstand van € 8,635 miljoen wijkt € 0,518 miljoen af van de beginstand als weergegeven op bladzijde 30 van de Kadernota 2015. In de jaarstukken 2014 (bladzijde 291) is het juiste beginsaldo van € 8,635 miljoen opgenomen. De laatste mutaties die nog in de jaarstukken zijn verwerkt, zijn abusievelijk niet meer gecorrigeerd in het overzicht dat in de Kadernota 2015 was opgenomen.

Algemene reserve grondexploitaties

De algemene reserve grondexploitaties kan worden aangewend om tekorten op grondexploitaties te dekken. Op grond van de uitkomsten van de risico-inventarisatie behoeft hierop geen beroep te worden gedaan (zie deel 3, paragraaf 3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Tabel 6 Ontwikkeling reserve grondexploitaties

(bedragen x € 1.000)

Ontwikkeling reserve Grondexploitaties	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Stand per 1-1	-1.890 v	-1.890 v	-1.890 v	-1.890 v	-1.890 v	-1.890 v
Bijstelling begroting						
Actualisatie grondexploitaties mei 2014						
Toevoeging ISV wonen						
Actualisatie jaarrekening 2014						
(Voorgenomen) dotaties per jaar	0 n	0 v	0 v	0 v	0 v	0 v
Bijstelling begroting						
Actualisatie grondexploitaties mei 2014						
Aanpassing Aziweg						
Actualisatie Jaarrekening 2014						
(Voorgenomen) onttrekkingen per jaar	0 v	0 n	0 n	0 n	0 n	0 n
Stand algemene reserve per 31-12	-1.890 v	-1.890 v	-1.890 v	-1.890 v	-1.890 v	-1.890 v

1.2.5 Ontwikkeling meerjarig kader sociaal domein

Kernboodschap

De meicirculaire 2015 geeft het meerjarige beeld van de inkomsten (integratie-uitkering) sociaal domein. Per saldo bedraagt de integratie-uitkering in alle jaren ongeveer € 109 miljoen. Per domein zijn de verschillen tussen de jaren, door toenemende en afnemende budgetten, echter aanzienlijk. Meerjarig is de raming van lasten gebaseerd op ongewijzigd beleid. Daardoor ontstaat een (oplopend) tekort in de meerjarenraming. Het geraamde tekort komt ten laste van de algemene reserve sociaal domein en heeft dus geen invloed op het totale begrotingsbeeld. De omvang van dat geraamde tekort is echter zodanig dat er maatregelen voorbereid moeten worden. De reserve sociaal domein is niet toereikend om dit tekort blijvend te dekken. Op basis van de onderstaande prognose van het saldo van baten en lasten is de reserve medio 2019 uitgeput.

(bedragen x € 1.000)

Inkomsten sociaal domein	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Integratie uitkering:					
Wmo 2015	17.600	17.150	16.500	16.300	16.300
Beschermd Wonen	39.500	41.300	42.500	43.500	43.500
Jeugd	30.207	30.095	30.432	30.522	30.657
Re-integratie en participatievoorzieningen	20.547	19.206	18.117	17.439	16.686
Participatiewet en WSW					
Raming eigen bijdrage	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
Totaal baten	109.354	109.251	109.049	109.261	108.643

(bedragen x € 1.000)

Voorgenomen besteding	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Wmo	17.944	17.944	17.944	17.944	17.944
Beschermd Wonen	39.500	41.300	42.500	43.500	43.500
Jeugd	29.689	28.567	28.567	28.567	28.567
Re-integratie en participatievoorzieningen	19.100	18.700	18.400	18.000	17.600
Participatiewet en WSW					
Organisatiekosten	4.889	4.889	4.889	4.889	4.889
Totaal lasten	111.122	111.400	112.300	112.900	112.500
Saldo (- = nadeel)	-1.768	-2.149	-3.251	-3.639	-3.857

Het is niet mogelijk een passende raming van uitgaven tegenover de baten te zetten. Er zijn nog onvoldoende harde cijfers beschikbaar om nut en noodzaak van bijstellingen te kunnen beoordelen en gerichte maatregelen te treffen. De Kadernota 2016 wordt daarmee het volgende ijkpunt en pas dan worden voorstellen gedaan met als doel baten en lasten in evenwicht te gaan brengen. Naar verwachting is er dan een actueel beeld over de ontwikkeling van de baten, in het bijzonder het verdeelmodel beschermd wonen, de WSW-budgetten en de ontwikkeling van de eigen bijdrage. Ook is de verwachting dat er dan meer inzicht is in cliënten, ontwikkelingen en prognoses op basis van de gegevens 2015, zodat maatregelen ook beter onderbouwd kunnen worden en beoordeeld kunnen worden op nadelige effecten voor de andere domeinen.

Er wordt gekozen voor een aanpak 'van onderop'; per domein wordt in beeld gebracht welke mogelijkheden er zijn binnen de beschikbare budgetten te blijven. Pas daarna wordt het totaalbeeld beoordeeld.

In deze begroting wordt een reëel financieel perspectief geschetst, gebaseerd op een conservatieve en voorzichtige raming van baten en lasten. Er wordt niet rijk gerekend; er zijn (financiële) risico's en onzekerheden en er wordt tijd genomen om passende en effectieve maatregelen voor te bereiden.

Ontwikkeling baten (integratie-uitkering sociaal domein)

In de meicirculaire 2015 heeft het Rijk inzicht gegeven in de budgetten voor 2016-2020 voor de verschillende onderdelen van het sociaal domein. Daarmee ontstaat op basis van de meicirculaire een meerjarig beeld van de beschikbare middelen, inclusief een verklaring van de belangrijkste afwijkingen.

(bedragen x € 1.000)

Inkomsten sociaal domein	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Integratie uitkering:					
Wmo 2015	17.600	17.150	16.500	16.300	16.300
Beschermd Wonen	39.500	41.300	42.500	43.500	43.500
Jeugd	30.207	30.095	30.432	30.522	30.657
Re-integratie en participatievoorzieningen	20.547	19.206	18.117	17.439	16.686
Participatiewet en WSW					
Raming eigen bijdrage	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
Totaal baten	109.354	109.251	109.049	109.261	108.643

Ontwikkeling eigen bijdrage

Voor wat betreft de raming van de eigen bijdrage (geen onderdeel van de meicirculaire/integratie-uitkering sociaal domein) is een voorzichtige raming gehanteerd. Op dit moment is er nog geen zicht of de raming van de eigen bijdrage voor beschermd wonen en Wmo (raming € 1,5 miljoen) in 2015 ook gehaald wordt. Daardoor is het ook niet mogelijk een goede meerjarenraming van de eigen bijdrage te maken. Er is nog geen duidelijkheid over de eigen bijdrage jeugd die een aanpassing van de raming rechtvaardigt. Vanuit het voorzichtigheidsbeginsel wordt de eigen bijdrage daarom constant op € 1,5 miljoen geraamd.

Effecten verdeelmodel

Het Rijk heeft het verdeelmodel Jeugdwet voor 2016 en verder aangepast. Als gevolg daarvan wordt Haarlem minder gekort dan verwacht (op basis van de verwachte verdeling 2014). Voor de Wmo geldt het omgekeerde, daarop wordt de gemeente gekort ten opzichte van de raming van de meicirculaire 2014.

De herverdeling van de middelen voor beschermd wonen is voor 2015 ongunstig, terwijl Haarlem op basis van het oorspronkelijke verdeelmodel al onvoldoende middelen toegekend heeft gekregen. Zo mogelijk in samenwerking met andere nadeelgemeenten blijft de (lobby)inzet gericht op een betere (objectievere) verdeling van de middelen over alle centrumgemeenten.

Effect verschuiving naar Wet langdurige zorg (Wlz)

De budgetten voor Jeugdwet en Wmo worden gekort doordat cliënten gekozen hebben voor zorg in het kader van de Wlz in plaats van door de gemeente gefinancierde zorg. Het Rijk heeft daarom op macroniveau de verdeling van budgetten tussen Wlz en Jeugdwet en Wlz en Wmo aangepast. Dit betekent een structurele korting. Of deze verschuiving ook daadwerkelijk tot minder cliënten en minder kosten voor de gemeente leidt, is nog niet vast te stellen.

Normatieve Huisvestingscomponent (NHC)

Vanaf 2016 is sprake van een toename van de uitkering voor beschermd wonen. Dit wordt veroorzaakt door de verschuiving in de vergoeding van de huisvestingskosten van het Rijk richting de gemeenten. Daar staan voor de gemeente dus verplichtingen tegenover (in dit geval een vergoeding van de kapitaallasten van huisvesting aan de instellingen voor beschermd wonen). Er valt nu nog niet te voorspellen hoe die verschuiving uitpakt voor Haarlem en de door Haarlem bekostigde instellingen.

Stijging budget re-integratie

Het bedrag voor re-integratie fluctueert. De schommelingen in de bedragen vanaf 2016 zijn het gevolg van schommelingen in de rijksbudgetten; structureel is sprake van een stijging van de bijdrage voor re-integratie.

Afname WSW-budget

Op grond van rijksbeleid daalt de komende jaren het bedrag voor de uitvoering van de Participatiewet met éénderde ten opzichte van 2015. Het totale budget voor sociale werkvoorziening (WSW-component) daalt van € 17,3 miljoen in 2015 naar € 11,7 miljoen in 2020. Het rijksbeleid is om de doelgroep in gelijke mate te laten krimpen. Ten opzichte van de meicirculaire 2014 verslechtert het beeld vanaf 2018 verder, met name de daling in 2020 (€ 766.000 ten opzichte van de verwachting) is fors.

In de Kadernota 2015 (bladzijde 21) is inzicht gegeven in de ontwikkeling van het Participatiebudget in relatie tot de meerjarenbegroting van de GR Paswerk. De verlaging van de rijksbijdrage wordt gedeeltelijk gecompenseerd door maatregelen bij Paswerk. Verdere compensatie vindt dan plaats ten laste van het gemeentelijke re-integratiebudget waardoor dit budget, bij ongewijzigd beleid, niet meer toereikend zal zijn voor bekostiging van de noodzakelijke re-integratietrajecten en andere voorzieningen en instrumenten in het kader van de Participatiewet. Een oplossing voor deze problematiek is nog niet gevonden. Gezien onzekerheden over de door het Rijk gehanteerde prognoses over de uitstroom van WSW-medewerkers en over de gehanteerde rijksbijdrage per WSW-medewerker, wordt eerst onderzocht wat de financiële consequenties voor Haarlem zijn. Indien uit dit onderzoek blijkt dat die consequenties inderdaad substantieel zijn, worden in de Kadernota 2016 maatregelen aan de Raad voorgelegd.

Ontwikkeling baten en lasten per domein

Wmo

(bedragen x € 1.000)

Integratie-uitkering Wmo	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Wmo	17.600	17.150	16.500	16.300	16.300
Voorgenomen besteding	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Saldo voorgenomen bestedingen	17.944	17.944	17.944	17.944	17.944
Saldo (- = nadeel)	-344	-794	-1.444	-1.644	-1.644

In de meerjarenraming zijn de uitgaven Wmo constant gehouden. Door de korting als gevolg van het verdeelmodel én de uitname Wlz-cliënten ontstaat een (oplopend) nadeel. Het is nog niet duidelijk of beide uitnames ook daadwerkelijk tot minder cliënten en dus uitgaven leiden.

Beschermd wonen

(bedragen x € 1.000)

Integratie-uitkering beschermd wonen	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Beschermd Wonen	39.500	41.300	42.500	43.500	43.500
Voorgenomen besteding	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Saldo voorgenomen bestedingen	39.500	41.300	42.500	43.500	43.500
Saldo (- = nadeel)	0	0	0	0	0

In de meerjarenraming is vooralsnog als basis gehanteerd: *baten = lasten*. Of dat in overeenstemming is met de werkelijkheid is twijfelachtig. De verwachting is dat de gemeente meer gaat uitgeven dan verwacht. Die informatie is ook aangeleverd ten behoeve van het verdeelmodel, echter niet gehonoreerd door het ministerie.

Jeugd

(bedragen x € 1.000)

Integratie-uitkering jeugd	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Jeugd	30.207	30.095	30.432	30.522	30.657
Voorgenomen besteding	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Saldo voorgenomen bestedingen	29.689	28.567	28.567	28.567	28.567
Saldo (- = nadeel)	518	1.528	1.865	1.955	2.090

Conform de afspraken in het transitie-arrangement zijn de uitgaven voor de Jeugdwet in 2016 met 3% en vanaf 2017 met 7% bijgesteld. De uitname van Wlz-middelen is niet aan de uitgavenkant verwerkt, omdat nog niet duidelijk is in hoeverre de uitname ook daadwerkelijk tot minder cliënten en dus uitgaven leidt. Het positieve meerjarenbeeld wordt veroorzaakt door de toename van de uitkering. Verwacht mag worden dat hier ook hogere uitgaven tegenover komen te staan. Immers het aantal jeugdigen en jeugdige zorgvragers zijn een belangrijke parameter in het verdeelmodel.

Hieronder wordt nader inzicht gegeven in de productgroepen waarop jeugdzorg is ingekocht, conform toezegging bij de Programmabegroting 2015-2019.

Productgroep	Begroot 2015	Begroot 2016 ¹
Jeugdbescherming en reclassering	3.319.522	3.209.936
CJG	536.527	570.431
AMHK	632.293	713.324
Jeugd en opvoedhulp	7.274.587	7.046.349
Jeugdzorg plus	648.929	765.000
Pleegzorg	1.490.020	1.504.344
Landelijk werkende instellingen jeugdzorg	1.183.440	1.183.440
PGB jeugd	3.182.568	2.000.000
Begeleiding en ondersteuning jeugd	3.182.569	4.000.000
Jeugd-GGZ instellingen	6.981.438	6.771.995
Jeugd-GGZ vrij gevestigden	775.715	1.500.000
Nog niet gecontracteerd	1.585.699	604.688
Totaal	30.793.307	29.869.508

¹ Voorgenomen besteding op basis van de afspraken transitie-arrangement. Nadere afspraken over budgetten 2016 moeten nog gemaakt worden met de aanbieders.

Participatie en re-integratie

(bedragen x € 1.000)

Integratie-uitkering re-integratie en participatie voorzieningen	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Re-integratie en participatievoorzieningen Participatiewet	20.547	19.206	18.117	17.439	16.686
Voorgenomen besteding	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Saldo voorgenomen bestedingen	19.100	18.700	18.400	18.000	17.600
Saldo (- = nadeel)	1.447	506	-283	-561	-914

Meerjarig ontstaat een probleem. In de huidige situatie gaat er budget naar Paswerk (WSW) en naar aanbieders van re-integratie (Argos, Pasmatch en overige aanbieders). Door de afnemende

rijksbijdrage (meer dan verwacht) ontstaat meerjarig een oplopend tekort. Bij ongewijzigd beleid moet het re-integratiebudget meer dan volledig ingezet worden om het verschil tussen de werkelijke kosten Paswerk en de WSW-bijdrage van het Rijk te dekken. Daardoor blijft voor re-integratie geen geld meer over.

Organisatie

(bedragen x € 1.000)

Organisatiekosten	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Geen separate uitkering	0	0	0	0	0
Voorgenomen besteding	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Saldo voorgenomen bestedingen	4.888	4.888	4.888	4.888	4.888
Saldo (- = nadeel)	-4.888	-4.888	-4.888	-4.888	-4.888

Conform de uitgangspunten van het Inrichtingsplan zijn de organisatiekosten verwerkt in de meerjarenraming. Ook de ontwikkeling van de loonkosten is meerjarig verwerkt. In de raming van uitgaven is het voordeel van de herberekening overhead structureel verwerkt.

Ontwikkeling algemene reserve sociaal domein

(bedragen x € 1.000)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Stand per 1-1	8.635- v	-9.628 0	-6.650 v	-4.589 v	-1.426 v	2.125 v
Dotaties PB 2016-2020	7.088- v	-1.422 v	-922 v	-922 v	-922 v	-922 v
Onttrekkingen Programmabegroting 2016-2020	4.555 n	3.600 n	2.133 n	2.133 n	2.133 n	2.133 n
Subtotaal ultimo jaar	11.168- v	-7.450 v	-5.439 v	-3.378 v	-215 v	3.336 v
Meerjarenbeeld						
Ontwikkeling meerjarenbeeld 2016-2020		0 n	850 n	1.952 n	2.340 n	2.558 n
Bestuursrapportages 2015-2:						
24-uurs opvang	217 n					
Inzet participatiebudget	503 n	800 n				
Besteding overschot minimabeleid (2015/147616)	820 n					
Stand ultimo bij ongewijzigd beleid	-9.628	-6.650 v	-4.589 v	-1.426 v	2.125 n	5.894 n

De meerjarenraming laat een oplopend tekort zien. Conform de afspraken komt dit tekort ten laste van de algemene reserve sociaal domein. De geraamde tekorten zijn opgenomen in de prognose van de reserve (zie tabel hierboven). Bij ongewijzigd beleid wordt de reserve medio 2019 negatief en is het financiële nadeel van invloed op het begrotingsbeeld.

Die ontwikkeling betekent dat er maatregelen getroffen moeten worden. Echter zolang deze maatregelen niet getroffen zijn, geldt de algemene reserve sociaal domein als buffer om deze tekorten op te vangen.

De verwachte ontwikkeling van het meerjarenbeeld is nog niet in de begroting zelf opgenomen vanwege onzekerheid over onder meer ontwikkelingen, realisatie en verdeelmodellen. De verwachte raming is wel in het overzicht van de reserve opgenomen, omdat dat een realistisch beeld van de ontwikkeling (uitputting) van de reserve sociaal domein weergeeft. In de Kadernota 2016 wordt ook de ontwikkeling van de reserve, gebaseerd op de ontwikkeling van baten en lasten, opnieuw beoordeeld.

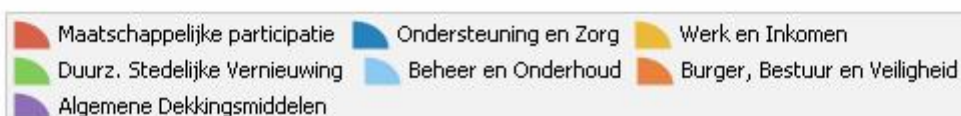
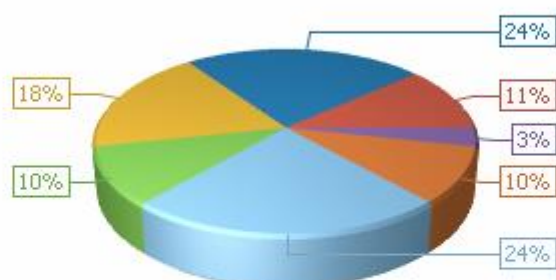
1.3 Samenvatting baten en lasten

(bedragen x € 1.000)

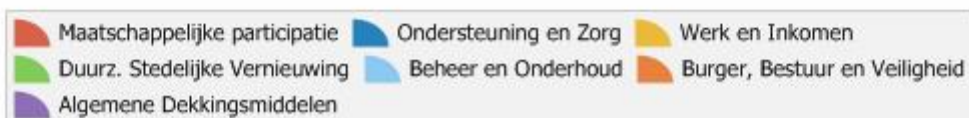
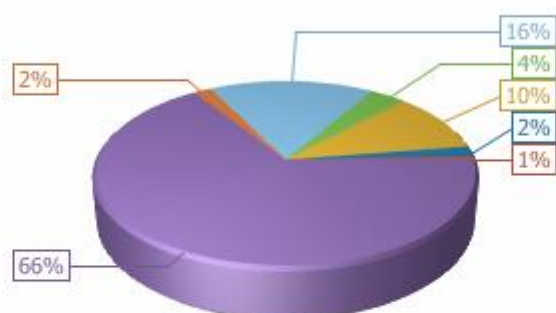
Pr. nr	Programma	Begr.2015 na wijz.	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten (exclusief mutaties reserves)							
1	Maatschappelijke participatie	67.723	57.754	57.705	57.524	56.911	56.414
2	Ondersteuning en Zorg	120.200	120.614	120.465	121.430	122.205	122.250
3	Werk en Inkomen	98.631	94.625	91.724	91.340	90.655	89.892
4	Duurz. Stedelijke Vernieuwing	48.280	50.970	47.672	40.801	36.835	36.352
5	Beheer en Onderhoud	130.523	120.265	120.739	120.862	119.981	119.932
6	Burger, Bestuur en Veiligheid	50.661	50.412	49.587	48.298	47.243	47.089
7	Algemene Dekkingsmiddelen	9.471	16.309	12.313	10.913	11.236	11.855
	Totaal lasten	525.489	510.950	500.205	491.167	485.065	483.784
Baten (exclusief mutaties reserves)							
1	Maatschappelijke participatie	9.187	2.151	2.151	2.151	2.151	2.151
2	Ondersteuning en Zorg	6.338	6.274	6.274	6.274	6.274	6.274
3	Werk en Inkomen	53.437	51.362	50.704	50.704	50.704	50.704
4	Duurz. Stedelijke Vernieuwing	10.421	17.811	14.875	8.437	4.486	4.009
5	Beheer en Onderhoud	84.355	83.275	82.899	82.081	81.854	82.103
6	Burger, Bestuur en Veiligheid	7.702	8.779	9.240	8.189	6.923	6.923
7	Algemene Dekkingsmiddelen	339.472	338.321	336.696	336.558	337.605	336.983
	Totaal baten	510.913	507.974	502.840	494.394	489.998	489.147
Saldo (exclusief mutaties reserves)							
1	Maatschappelijke participatie	58.536	55.603	55.553	55.373	54.760	54.263
2	Ondersteuning en Zorg	113.862	114.339	114.191	115.156	115.930	115.976
3	Werk en Inkomen	45.193	43.263	41.020	40.636	39.951	39.188
4	Duurz. Stedelijke Vernieuwing	37.859	33.159	32.797	32.364	32.349	32.343
5	Beheer en Onderhoud	46.167	36.990	37.841	38.781	38.127	37.829
6	Burger, Bestuur en Veiligheid	42.959	41.633	40.348	40.109	40.320	40.166
7	Algemene Dekkingsmiddelen	-330.001	-322.012	-324.383	-325.644	-326.369	-325.127
	Totaal saldo excl. reserves	14.576	2.975	-2.634	-3.227	-4.932	-5.363
	Toevoeging aan reserves	8.142	4.641	4.349	8.388	8.260	8.260
	Onttrekking aan reserves	-22.334	-7.146	-3.547	-4.148	-2.272	-2.272
	Saldo inclusief mutaties reserves	384	470	-1.832	1.013	1.056	625

NB: Dit is het saldo exclusief de doorwerking van Bestuursrapportage 2015-2. De saldi incl. doorwerking van Bestuursrapportage 2015-2 zijn opgenomen in tabel 1 bij paragraaf 1.2.3.

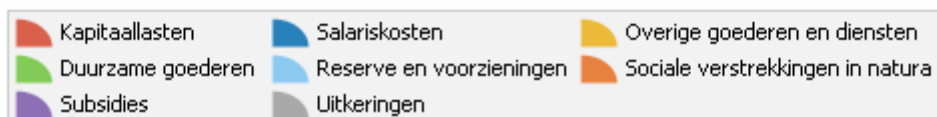
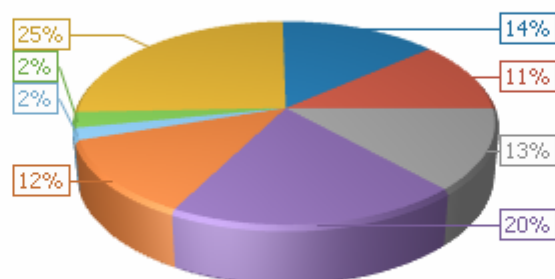
Lasten per programma

Baten per programma

Lasten per kostensoort

1.4 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorziene uitgaven

Algemene dekkingsmiddelen zijn gelden die de gemeenten vrij kan besteden met inachtneming van wet- en regelgeving. Deze geleden zijn voornamelijk afkomstig uit de algemene uitkering en belastingen. In de tabel hieronder zijn de algemene dekkingsmiddelen en de raming voor onvoorziene uitgaven gespecificeerd.

(bedragen x € 1.000)

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorziene uitgaven	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Beleidsveld 7.1 Lokale belastingen en heffingen			
Onroerendezaakbelasting	35.506	36.959	38.162
Roerende woon-en bedrijfsruimtebelasting	62	57	57
Precariobelasting kabels en leidingen	4.842	5.019	5.064
Precariobelasting overig	529	582	569
Hondenbelasting	521	530	535
Toeristenbelasting	994	914	980
Parkeerbelastingen	7.005	7.528	8.169
Reclamebelasting	468	526	567
Beleidsveld 7.2 Algemene dekkingsmiddelen			
<i>Overige baten:</i>			
Algemene uitkering gemeentefonds	189.411	277.666	280.845
Saldo van de financieringsfunctie ¹	13.444	13.454	6.180
Opbrengst beleggingen (dividenden)	1.151	864	464
<i>Onvoorziene uitgaven:</i>			
Raming voor onvoorziene uitgaven	0	162	2.162
Totaal	253.933	345.300	343.751

¹Dit is het voordelige verschil tussen enerzijds de te betalen rentelasten gesaldeerd met de ontvangen rentebaten en anderzijds de rente welke wordt doorberekend aan de producten, de investeringen en de grondexploitaties.

Het saldo is in 2016 lager vanwege een verlaging van de omslagrente van 5% naar 4%. De kapitaallasten dalen hierdoor navenant.

De raming voor onvoorziene uitgaven is met € 2 miljoen verhoogd, om de gevolgen van financiële nadelen van geraamde PM-posten in de begroting 2016 te kunnen opvangen.

1.5 Bezuinigingen: voortgang maatregelen takendiscussie

1.5.1 Inleiding

In de Programmabegroting 2015-2019 zijn de bezuinigingsmaatregelen benoemd die in het coalitieprogramma ‘Samen doen!’ zijn opgenomen en gelden voor deze raadsperiode. Het gaat in totaal om een bedrag van afgerond € 10 miljoen. Deze maatregelen komen bovenop de bezuinigingen die in de vorige raadsperiode zijn geïnitieerd. In totaal loopt het te bezuinigen bedrag op basis van besluitvorming in de vorige raadsperiode op tot ruim € 46 miljoen in 2018.

Voor een klein deel van de € 10 miljoen moeten nog bezuinigingsmaatregelen worden bedacht: het gaat daarbij om ruim € 1 miljoen ingaande 2017. Na 2018 neemt dit bedrag af tot € 0,7 miljoen. In de Kadernota 2015 is aangegeven dat bij de Kadernota 2016 op basis van de dan bekende gegevens een herijking zal plaatsvinden van de financiële meerjarenpositie waarbij maatregelen worden aangegeven om tot een structureel sluitende meerjarenraming te komen.

In deze paragraaf is verder informatie opgenomen over het volgende:

- De bezuinigingen waartoe eerder tijdens deze raadsperiode is besloten en die per 2016 ingaan. Over sommige bezuinigingsmaatregelen valt meer te zeggen dan bij de vorige Programmabegroting. Dan is informatie vermeld of wordt een verwijzing opgenomen naar de Bestuursrapportage 2015-2. Maatregelen die in 2016 ingaan maar waarover geen nieuwe informatie is, worden opgesomd in de bijlage bij deze programmabegroting. De opgenomen tekst is identiek aan die uit de Programmabegroting 2015-2019. De tekst is dus alleen opnieuw verwerkt voor het gemak van de lezer.
- Geschetst wordt hoe voor de gemeentelijke taken gestreefd wordt naar innovatie en wat dat ook in financiële zin kan opleveren.

1.5.2 Aanvullende informatie over bezuinigingen die al besloten zijn ingaande 2016

Minder regelgeving en handhaving (bezuiniging € 800.000 ingaande 2015)

Het vergunningstelsel en handhaving zijn beide instrumenten bij het vergroten van de leefbaarheid in de stad. Het huidige beleid heeft deregulering tot doel door integrale en snelle behandeling van aanvragen en het afschaffen of vereenvoudiging van vergunningstelsels. Taakstellend is € 800.000 ingecalculeerd vanaf 2015 door minder regelgeving en handhaving. Bij de behandeling van de begroting 2015-2019 is een amendement aangenomen over deze bezuiniging. Het in de Programmabegroting 2015-2019 opgenomen voorstel was namelijk niet in overeenstemming met het door de raad bepaalde kader zoals opgenomen in het coalitieprogramma. Het college heeft toegezegd in de aanloop van de Kadernota 2015 met een nieuw voorstel te komen en de raad bij het maken van dat voorstel te betrekken. Voor het zomerreces is een notitie in de commissie aan de orde geweest waarin de maatregelen worden geconcretiseerd en waarin de consequenties zijn geschetst. Het blijkt dat dit laatste voorstel niet op steun kan rekenen vanuit de commissie Bestuur. Aangegeven is dat de leden van de commissie zelf in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) willen zoeken naar mogelijkheden voor bezuiniging. De taakstelling van € 0,8 miljoen op programma 6 blijft dus staan maar de invulling is afhankelijk van de voorstellen die van de kant van de gemeenteraad worden gedaan.

Moderniseren (fiscaliseren en digitaliseren) parkeren

Het onderwerp fiscalisering is inmiddels onderwerp van het programma Modernisering Parkeren. Uitvoering geven aan het voorliggende Plan van Aanpak zoals is toegezegd aan de commissie Beheer, heeft directe gevolgen voor de realisatie van de taakstelling. In 2016 wordt er op basis van de huidige inschattingen niet € 500.000 maar € 250.000 bezuinigd (lees: meeropbrengst/minderkosten). Dit is afhankelijk van het moment waarop de nieuwe maatregelen geïmplementeerd zijn. De planning is erop afgestemd dat medio 2016 definitieve besluitvorming plaatsvindt over de invulling van de bezuiniging voor na 2016. Uitgangspunt is derhalve dat vanaf 2017 de bezuiniging van € 1.000.000 (meeropbrengst/minderkosten) wel wordt ingevuld.

Buurtfietsenstallingen

In Bestuursrapportage 2015-2 is bij programma 5 en programma 7 een toelichting opgenomen op de financiële effecten van het stopzetten van buurtfietsenstallingen. Om doublures te vermijden wordt naar deze tekst verwezen.

Meer informatie over deze bezuinigingen is opgenomen in bijlage 5.6.

1.5.3. Innoveren en financiële effecten

De publieke sector en dus ook de gemeente Haarlem moet blijven innoveren. Als de groei in de productiviteit van overheidsorganisaties achterblijft bij die in de marktsector stijgt het aandeel van de overheidsbestedingen. Deze maken dan een steeds groter deel uit van het bruto nationaal product van een land. Steeds verbeteren dat wil zeggen betere prestaties en lagere kosten blijft dus voor overheidsorganisaties en meer specifiek de gemeente Haarlem noodzaak om dit te vermijden.

Daar komt bij dat de praktijk tot nu toe is dat de gemeente Haarlem frequent te maken heeft met de noodzaak te bezuinigen. Het arsenaal aan mogelijke maatregelen wordt door de jaren geringer. De voor de hand liggende bezuinigingsmaatregelen zijn inmiddels doorgevoerd. Dat maakt dat expliciet streven is om in latere jaarschijven middelen vrij te spelen door innovatie.

Innovatie streeft naar nieuwe concepten die de organisatie beter doen presteren. Innovatie uit zich niet alleen technisch (nieuwe producten, diensten of werkmethode) maar ook op sociale aspecten (snelle afhandeling, transparantie) van de wijze waarop de werkzaamheden worden uitgevoerd.

Voor het op gang brengen van innovatie is een blauwdruk niet voldoende ('vanaf nu gaan we innoveren'). Dat komt deels omdat innovatie met nogal wat aspecten te maken. Denk aan systemen en processen, risicoperceptie, de wijze van organiseren, sturen en samenwerken, netwerken en leren. Mede hierdoor is de praktijk dat innovaties niet afdwingbaar zijn en dat echte doorbraken nogal eens min of meer toevallig tot stand komen. Wat wel kan is dat de randvoorwaarden voor een klimaat waarin creativiteit gedijt worden geoptimaliseerd. Ter illustratie de volgende voorbeelden: in het verleden is gewerkt aan het optimaliseren van de gemeentelijke digitale dienstverlening hetgeen ook tot efficiencyvoordelen heeft geleid. Op dit moment worden de landelijke ontwikkelingen rondom de Omgevingswet als aanknopingspunt gebruikt om de procedures te vereenvoudigen en waar mogelijk te versnellen. Voor de toekomst zet Haarlem in op vrij beschikbaarstellen van open data waardoor burgers of bedrijven innovatieve toepassingen kunnen ontwikkelen en nieuwe digitale informatiediensten realiseren. Creativiteit gaat vooraf aan innovatie. Dat betekent dat er geïnvesteerd moet worden in een creatief klimaat, netwerken, over de grenzen heen kijken, co-creatie en flexibel organiseren en managen. Om dit te realiseren wordt gerichte managementaandacht ingezet.

Juist omdat innoveren niet vooraf planbaar en afdwingbaar is, kan niet vooraf worden bepaald wat innovaties aan besparingen opleveren. Wel bedragen hiervoor inrekenen, is een slag in de lucht en om die reden niet verantwoord.

1.6 Investeringsen

Het concept Investeringsplan 2015-2020 is als bijlage bij de kadernota opgenomen. Vaststelling van de actualisatie van de jaarschijf 2015 heeft plaatsgevonden bij de kadernota.

De basis voor het Investeringsplan 2015-2020 was gevormd door het Investeringsplan 2014-2019. Uitgaande van het investeringsplan van vorig jaar zijn de kapitaallasten (rente en afschrijving) opnieuw berekend, waarmee een basisplan - ontstaat. Daaraan zijn toegevoegd de nieuwe investeringen en heeft er een actualisatie plaats gevonden van de reeds opgenomen investeringen.

Strategisch plan Onderwijshuisvesting

Het investeringsplan is aangepast aan het Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs ([2015\166865](#)).

De wijziging ten opzichte van het investeringsplan zijn als volgt:

- Bos en Vaart 2016 is met € 672.841 verhoogd;
- Programmalijn Schalkwijk 2017 met € 1.000.000 verhoogd;
- PO Cruquius 2016 is met € 672.841 verlaagd;
- Zonnewijzer/Bavinck 2016 met € 433.640 verhoogd;
- Ter Cleeff in de tijd naar achter geschoven en met € 1.433.460 verlaagd.

Per saldo is de investeringsopgave gelijk gebleven en in de tijd iets naar achter geschoven. Dit leidt tot een lagere kapitaalslast voor 2017 en 2018. Onderstaande is de totale opgave van het Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs (SHO) weergegeven.

(bedragen in €)

Ip-nr.	Omschrijving	A,B,C	Afschrijf- termijn	Inv. 2016	Inv.2017	Inv.2018	Inv.2019	Inv.2020	Totaal
77.01	SHO Bouw Bos en Vaart	B	40	1.172.841					1.172.841
	SHO Bouw De Schakel	A	40	747.100					747.100
	SHO Bouw De Schelp	B	40	314.050	300.000	270.000			884.050
	SHO Bouw Eerste Christelijk Lyceum	B	40	980.245					980.245
	SHO 2012 Lokaal bewegingsonderwijs Gonnestraat	B	40	725.000					725.000
	SHO Bouw M.L. King/Hildebrandt: dekking opbrengst oude locatie	A	40		-1.112.647				-1.112.647
	SHO Bouw M.L. King/Hildebrandt: dekking GREX (DSK)	A	40		-114.237				-114.237
	SHO programmalijn Schalkwijk	B	40	4.097.129	5.097.129				9.194.258
	SHO Stelpost 1e inrichting	B	10			171.216			171.216
	SHO PO Cruquius	B	40		800.000	811.846			1.611.846
	SHO PO Haarlem Noord	B	40					300.542	300.542
	SHO Haarlem Schalkwijk	B	40				708.938	300.542	1.009.480
	SHO Haarlem Zuidwest	B	40				144.419	300.512	444.931
	SHO Zonnewijzer/Bavinck	B	40	1.104.573					1.104.573
	SHO Ter Cleeff	B	40		1.011.824	766.360			1.778.184
	SHO Kozijnen Regenboog	B	40	600.000					600.000
				9.740.938	5.982.069	2.019.422	853.357	901.596	19.497.382

Aanvullend krediet ontwikkeling MFA Vilniusstraat 2

In het SHO is voor de verplaatsing van de Monseigneur Huibersschool (nu tijdelijk gehuisvest op een locatie die niet goed in het zicht ligt) een krediet (in de lijn Schalkwijk) opgenomen. De school krijgt door deze verplaatsing een impuls voor ontwikkeling, die zeer gewenst is. De huidige tendens van een stijgend aantal leerlingen kan hiermee naar verwachting doorgezet worden. Passend binnen de ambitie voor onderwijshuisvesting wordt het leegstaande pand aan de Vilniusstraat 2 weer in gebruik genomen.

Er is een brede wens de school samen met een peuterspeelzaal, CJG, JGZ en GGD te ontwikkelen tot een integraal kindcentrum, waarbij maximaal kan worden ingespeeld op het vroegtijdig opvangen van jonge kinderen én ouders.

Op basis hiervan is een nieuw plan ontwikkeld met een totale investering van € 1.700.000. € 900.000 is reeds beschikbaar binnen de kredieten onderwijshuisvesting, het resterende krediet van € 800.000 is nog niet beschikbaar. Voorgesteld wordt dit krediet alsnog op te nemen in het IP, jaarschijf 2016.

Door het ontwikkelen van een MFA kan de investering voor de school verlaagd worden (circa € 900.000 in plaats van circa € 1,3 miljoen) waardoor er binnen de lijn Schalkwijk meer ruimte is voor andere investeringen.

Kasstroomplafond

Om de beoogde schuldreductie te realiseren is er een kasstroomplafond ingesteld van € 26,5 miljoen. Zoals uit het voorgaande blijkt laten investering zich niet makkelijk in een jaarschijf vangen. Ook de schuldpositie kent door haar langjarige contracten een horizon die verder dan een jaar reikt.

Voorgesteld wordt om het kasstroomplafond te beoordelen op de totaal uitgave over een periode van vijf jaar. Gedurende die periode (2016 – 2020) moet beneden de € 132,5 miljoen aan investering gebleven worden. Ieder jaar komt dan bij het investeringsplan een nieuwe jaarschijf van € 26,5 beschikbaar waarvoor nieuwe investering gedaan kunnen worden. De onderuitputting of overschrijding wordt binnen een jaarschijf doorgeschoven naar het volgende jaar tot een maximum van € 132,5 miljoen over vijf jaar. Het beoogde doel blijft hiermee in stand en de stuur- en beheersbaarheid neemt toe.

Onderstaand overzicht gaat er vanuit dat van de € 14 miljoen investeringen uit 2015 er € 10 miljoen wordt gerealiseerd in 2016 en € 4 miljoen in 2018. Het verband tussen investeringsplanning, actualisering van de planning, voorspellen van de kasstromen en de schuldpositie wordt gelet op het kasstroomplafond investeringen vanaf 2016 van groter belang. Zodanig dat deze verbanden meer modelmatig in beeld moeten worden gebracht. Bij de Kadernota 2016 moet dit model beschikbaar zijn.

(bedragen x € 1.000)

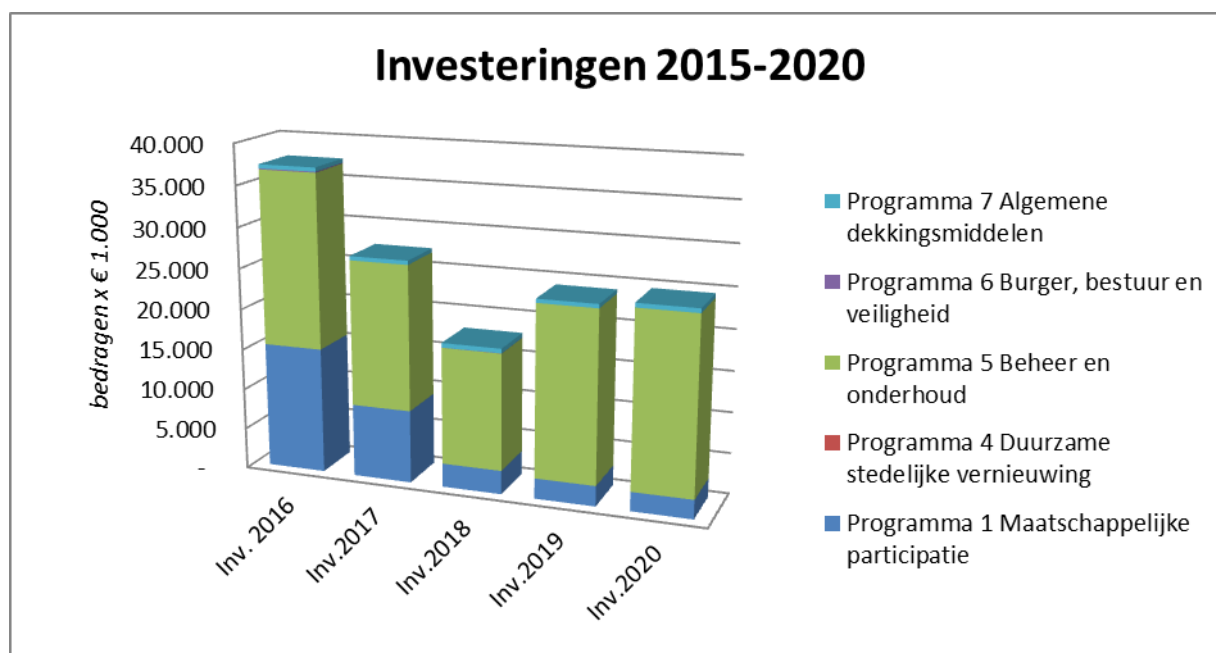
	Inv. 2016	Inv.2017	Inv.2018	Inv.2019	Inv.2020	Totaal
IP 2015-2020 (vervanging en nieuwe investering)	37.362	27.067	17.073	17.496	19.351	118.349
Kasstroomplafond	26.500	26.500	26.500	26.500	26.500	132.500
Ruimte plafond na actualisatie 2015	10.862	567	9.427	9.004	7.149	14.151
Verwachte door te schuiven investering 2015	10.000	-	4.000	-	-	14.000
Verwachte investering 2015 niet onder plafond 2015	10.000	-	4.000	-	-	14.000
Ruimte plafond inclusief wensenlijst	10.862	567	9.427	9.004	7.149	14.151
Cumultief exclusief wensenlijst (nice to have)	10.862	11.429	2.002	7.002	14.151	

Investeringsvolume

Uit het Investeringsplan 2015-2020 blijkt dat de investeringsvolumes zich als volgt per programma ontwikkelen.

(bedragen x € 1.000)

Programma	Inv. 2016	Inv.2017	Inv.2018	Inv.2019	Inv.2020	Totaal
Programma 1 Maatschappelijke participatie	15.400	8.930	2.898	2.498	2.347	32.073
Programma 4 Duurzame stedelijke vernieuwing						-
Programma 5 Beheer en onderhoud	21.352	17.737	14.249	20.998	21.608	95.944
Programma 6 Burger, bestuur en veiligheid	110		25			135
Programma 7 Algemene dekkingsmiddelen	500	500	558	500	546	2.604
	37.362	27.167	17.730	23.996	24.501	130.756

Of de € 132,5 miljoen realistisch is vanuit het perspectief van de ontwikkeling van de stad kan nog niet gezegd worden. Opvallend aan bovenstaand overzicht is dat de eerste drie jaren een groter investeringsvolume kennen dan de latere drie jaren. Naar alle waarschijnlijkheid komt in dit overzicht planningsrealisme en planningshorizon samen. Dichtbij in tijd zijn de investeringsvolumes groter vanwege doorgeschoven investeringen en geclaimde investeringsvolumes vanwege concreetheid plannen. Terwijl de planningshorizon voor latere jaren door gebrek aan concrete plannen nog niet leidt tot investeringsclaims.

Indien deze twee benaderingen meerjarig in stand blijven, hoeft dit geen probleem te zijn als het kasstroomplafond beoordeeld wordt over een periode van 5 jaar. Wanneer er een hogere investeringsrealisatie ontstaat (bijvoorbeeld door een interventie op planning of inzet van capaciteit), en het kasstroomplafond gehandhaafd blijft, zal er een investeringsselectie moeten plaatsvinden op de bestaande programmering.

Motie 80 'Houdt wensenlijst in het vizier'

In het Investeringsplan 2015-2020 zijn ook niet onvermijdelijke investering, de zogeheten nice to have's opgenomen. Voorstel was om deze niet op te nemen in de financiële kaderstelling. De raad heeft middels motie 80 'houdt wensenlijst in het vizier' het college verzocht om de lijst wel op te nemen in het investeringsplan. Het college zal deze lijst ook blijven opnemen. De wensenlijst bestaat uit de volgende post:

(bedragen x € 1.000)

Programma	Inv. 2016	Inv.2017	Inv.2018	Inv.2019	Inv.2020	Totaal
Programma 5 Beheer en onderhoud		100	657	6.500	5.150	12.407
	0	100	657	6.500	5.150	12.407

1.7 Interbestuurlijk toezicht

Kader

Op 1 oktober 2012 is de Wet revitalisering generiek toezicht in werking getreden (zie ook de nota [2013/393816](#)). Deze wet vormt de basis voor het door het kabinet gewenste nieuwe interbestuurlijk toezicht (IBT): het toezicht van de ene overheid op de andere. De wet maakt een eind aan veel specifieke toezichtbepalingen. Het toezicht wordt eenvoudiger en transparanter.

Uitgangspunt is het vertrouwen in een goede taakuitoefening door de gemeente. Daarbij hoort dat de horizontale verantwoording (college aan raad) en het horizontale toezicht (raad op college) op orde zijn. Het toezicht op de uitvoering van medebewindstaken door het college ligt primair bij de raad. De Haarlemse praktijk is dat de raad de informatie die voor haar sturende en controlerende rol nodig is via de P&C documenten (en parallelle verantwoordingsdocumenten) ontvangt.

Invulling interbestuurlijk toezicht door provincie

Het uitgangspunt is dus dat de raad in eerste instantie toeziet op de uitoefening van medebewindstaken door het college. Daarnaast heeft de provincie in het kader van het interbestuurlijk toezicht behoefte aan systematische informatievoorziening op een aantal specifieke beleidsterreinen. Het zwaartepunt van het interbestuurlijk toezicht door de provincie Noord-Holland ligt bij vier risicovolle taakvelden, namelijk ruimtelijke ordening, omgevingsrecht, externe veiligheid en archiefbeheer (vastgelegd in de provinciale informatieverordening). Hier moet jaarlijks verantwoording over worden afgelegd door het college. Daarnaast heeft het interbestuurlijk toezicht ook betrekking op incidentele onderdelen. De provincie heeft daarin een reactieve houding en zal alleen optreden indien er aanleiding is op basis van bijvoorbeeld een klacht of een krantenbericht. Het stelsel van financieel toezicht wijzigt overigens niet.

Toezihtgebieden

In 2015 is (evenals in 2014) op drie van de vier terreinen, zoals hiervoor genoemd, voldaan aan de specifieke informatieplicht richting de provincie. Hieronder wordt verslag gedaan van de bevindingen van de provincie naar aanleiding van de in 2014 toegezonden informatie (de in 2015 toegezonden informatie is nog niet door de provincie beoordeeld).

Externe veiligheid

Omdat er in Haarlem geen bedrijven zijn gevestigd met een verhoogd of verzaamd veiligheidsrisico als bedoeld in het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) hoeft hierover niet gerapporteerd te worden. Bedrijven met een verminderd verhoogd risico zijn wel aanwezig, maar nu zich de afgelopen jaren geen gevallen van sanering hebben voorgedaan, bestaat op dit punt ook geen informatieverplichting.

Ruimtelijke ordening

De beoordeling van de medebewindstaak Ruimtelijke Ordening (RO) is gericht op de aanwezigheid en actualiteit van bestemmingsplannen en structuurvisies. Het is de provincie op basis van de in 2014 toegezonden informatie gebleken, dat er een structuurvisie is en de gehele gemeente is voorzien van actuele bestemmingsplannen. Op basis van de provinciale beoordeling wordt de taakuitvoering ten aanzien van de aanwezigheid en actualiteit van ruimtelijke plannen als adequaat gekwalificeerd.

Omgevingsrecht

Met de beoordeling ten aanzien van de medebewindstaak Toezicht en Handhaving Omgevingsrecht beoordeelt de provincie of de processen dusdanig zijn ingericht, waardoor toezicht- en handhavingstaken adequaat uitgevoerd kunnen worden. In de Wet algemene bepalingen omgeving (hoofdstuk 5 van de Wabo) en de daarbij behorende Algemene maatregelen van bestuur (Besluit omgevingsrecht, hoofdstuk 7 en Ministeriele regeling omgevingsrecht, hoofdstuk 10) zijn de wettelijk eisen aan de inrichting van deze processen opgenomen.

De provincie heeft dit onderdeel als redelijk adequaat beoordeeld. Als verbeterpunten zijn genoemd:

- draag zorg voor het opstellen en vaststellen van een actuele risicoanalyse voor de taakvelden RO en BWT, stel op basis van deze risicoanalyse prioriteiten voor de taakvelden RO en BWT;
- draag zorg voor het opstellen en vaststellen van een uitvoeringsprogramma voor het taakveld RO en BWT, waarin de uit te voeren activiteiten zijn opgenomen die gerelateerd zijn aan de gestelde prioriteiten en doelen;
- draag zorg voor het opstellen en vaststellen van een jaarlijkse verantwoordingsrapportage voor het taakveld RO en BWT.

Er is recentelijk begonnen om in delen van het VTH proces de ISO-certificering in te voeren, waarbij de werkwijze in Haarlem via de 'Big Eight' systematiek inzichtelijk wordt gemaakt.

In dit eerste half jaar van 2015 heeft naast het reguliere werk de focus gelegen op onderdelen van de vijf thema's waar op grond van het IVH 2015 – 2018 prioriteit aan wordt geven, te weten: jeugd en veiligheid, high impact crimes, leefbaarheid van wijken en buurten, woon- en adresfraude en ondermijning door georganiseerde criminaliteit.

Voor dit taakveld concentreert zich dat in de werkzaamheden op veiligheid, leefbaarheid en woon- en adresfraude. Daarnaast spelen de aanpak van de overige strategische thema's uiteraard een rol in de werkverdeling van VTH. Dit betreft onder andere bij de controle precariobelasting, veiligheid gebouwen, veiligheid grote evenementen en het erfgoed binnen de stad Haarlem. Een en ander weergegeven in een ontwikkelde matrix (naar aanleiding van IBT 2014) welke door de raad ter kennisname is aangenomen.

Archiefwet

Naast een Archiefverordening en een besluit tot aanwijzing van een archiefbewaarplaats, moet verantwoording afgelegd worden op grond van specifieke wettelijke vereisten. Hierbij gaat het om zaken zoals het kwaliteitssysteem, een overzicht van archiefbescheiden, het gebruik van een metagegevensschema, de bewaarstrategie en een archiefbewaarplaats. De verantwoording kan plaatsvinden door middel van stukken waaruit blijkt dat aan deze wettelijke vereisten wordt voldaan, zoals verslagen van de gemeentearchivaris. De specifieke vereisten worden beschreven in een invullijst KPI (kritieke prestatie indicatoren) van het Archiefbeheer.

Eerder toegezonden informatie over de archiefzorg en het archiefbeheer (februari 2014) leidde tot de volgende beoordeling door de provincie: 'De provincie constateert, dat de verbeterlag, die in 2013 werd ingezet, een vervolg kreeg en heeft geleid tot verdere verbeteringen. De huidige stand van zaken van uitvoering van de Archiefwet- en regelgeving in Haarlem wordt dan ook als redelijk adequaat gekwalificeerd'. Een aantal aandachtspunten is geformuleerd, waaronder het blijven inzetten van voldoende middelen en formatie als basis voor de voortgang van de verbeteringen, het verder vormgeven van een kwaliteitssysteem op het gebied van het archief- en informatiebeheer, de overgang naar digitaal archiveren conform wettelijke eisen, het opstellen van een overzicht van alle aanwezige papieren en digitale archieven in de organisatie en het wegwerken van achterstanden.

DEEL 2 PROGRAMMA'S

2.1 Inleiding

In deel 2 van de Programmabegroting 2016-2020 komen de verschillende programma's met bijbehorende beleidsvelden en de doelen en prestaties voor de komende jaren, inclusief de financiële kant, aan bod. Hieronder wordt uitgelegd hoe dit deel van de begroting inhoudelijk is opgebouwd en welke informatie er wordt gegeven.

Daarnaast wordt expliciet ingegaan op de informatiewaarde van de programmateksten en op de ontwikkelingen rondom de (digitale) gebiedsbegroting.

Clusters

Alle programma's binnen de begroting zijn te verdelen over drie inhoudelijke clusters, namelijk de clusters sociaal, fysiek én burger en bestuur. Binnen elk cluster worden de belangrijkste bestuurlijke beleidsvoornemens voor de komende jaren benoemd. Ieder cluster kent een inleiding met contextinformatie, stipt aan welke programma's bij het desbetreffende cluster horen en zet de hoofdkoers uiteen.

Programmateksten

Om de leesbaarheid en vergelijkbaarheid van programma's zo groot mogelijk te maken, kennen de programmateksten van de begroting allemaal dezelfde structuur. Deze structuur is als volgt:

Doelenboom

Om de informatie per programma goed inzichtelijk te maken staat aan het begin van elk programma een zogenoemde doelenboom. In de doelenboom worden de onderlinge relaties inzichtelijk gemaakt. Per beleidsveld worden de doelen en prestaties benoemd.

Programmadoelstelling (missie)

Hier wordt beschreven welk maatschappelijk effect met dit programma wordt nagestreefd.

Context en achtergronden

Onder dit kopje staat beschreven welke recente en toekomstige ontwikkelingen voor het komende jaar binnen dit programma aan de orde zijn en tegen welke achtergrond deze te plaatsen zijn.

Kaderstellende beleidsnota's

Hier worden de belangrijkste nota's genoemd die het kader bepalen voor het beleid en de uitvoering daarvan. Achter de nota's staan de kenmerken (jaartal/nummer) aan de hand waarvan de nota's terug te vinden zijn in het bestuurlijke informatie systeem (BIS). In de digitale versie van de begroting kunt u op nota's klikken om deze te openen. Dit geldt echter niet voor nota's van voor 2007, aangezien deze niet online beschikbaar zijn gemaakt.

Financiën programma

Na dat de verschillende beleidsvelden zijn behandeld, eindigt elk programma met een overzicht van de financiën. In dit overzicht zijn de lasten, baten en saldi van het gehele programma weergegeven. Deze gegevens zijn exclusief wijzigingen in de reserves van het programma in elk van de komende jaren. Om die reden staat ook aangegeven welke toevoegingen aan reserves binnen het programma zijn geraamd en welke onttrekkingen. Hiermee wordt, conform de bepalingen van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), afzonderlijk zichtbaar gemaakt wat de saldi van het betreffende programma zijn nadat de wijzigingen in de reserves zijn meegenomen. Tevens zijn per programma de investeringen weergegeven.

Beleidsvelden

Elk programma is onder te verdelen in meerdere beleidsvelden. Per beleidsvelden worden er drie vragen gesteld en beantwoord.

Wat willen we bereiken 2016-2020?

Deze vraag wordt beantwoord door aan te geven wat de gemeente binnen een beleidsveld wil bereiken (doelen) en is dus een nadere invulling van de programmadoelstelling. Voor zover als deze beleidsdoelen meetbaar zijn, wordt in een tabel weergegeven welke effectindicatoren worden nagestreefd.

Wat gaan we ervoor doen in 2016-2020?

Hier wordt concreet vermeld wat de gemeente gaat doen (prestaties). Dat kunnen zaken zijn die de gemeente zelf doet of zaken die andere organisaties doen (in opdracht van de gemeente). Bij de te behalen prestaties worden waar mogelijk prestatie-indicatoren voor toetsing gegeven.

Wat mag het kosten?

Per beleidsveld wordt ook aangegeven wat het mag kosten in baten, lasten en saldo. Een saldo dat begint met een 'plus-teken' betekent dat per saldo sprake is van een last (uitgaaf) voor de begroting, een saldo dat begint met een 'min-teken' betekent dat per saldo sprake is van een bate (inkomst). De gegevens van het lopende jaar, het komende jaar en de gegevens voor een doorkijk naar de daaropvolgende vier jaar worden getoond.

Gebiedsgerichte vertaling van de programmabegroting

Na de clusters en programmateksten volgt de gebiedsgerichte vertaling van de programmabegroting. De overkoepelende stadsbrede opgaven zijn, waar mogelijk, gebiedsgericht vertaald in gebiedsopgaven 2015-2019. De gebiedsopgaven beschrijven de specifieke doelen die de gemeente heeft gesteld op fysiek, sociaal en economisch terrein voor de middellange termijn (vijf jaar). Een link naar de huidige gebiedsopgaven 2015-2019 vindt u in de afsluitende paragraaf van dit hoofdstuk. Deze links zijn naar aanleiding van het door het college vastgestelde 'Verbeterplan programmabegroting en gebiedsbegrotingen' ([2015/185601](#)) opgenomen en worden ter informatie aangeboden.

De gebiedsopgaven vormen de basis voor het Meerjaren Gebiedsprogramma. De jaarsnede gebiedsprogramma 2016 met bijbehorende kaarten, vindt u door de link in de afsluitende paragraaf van dit hoofdstuk aan te klikken. Het gebiedsprogramma 2016 wordt u ter informatie aangeboden. Door de gebiedsopgaven, gebiedsprogramma's en de programmabegroting meer op elkaar te laten aansluiten, ontstaat een overzichtelijker beeld wat de gemeente in de stadsdelen doet. Hiermee wordt een start gegeven aan de 'gebiedsbegroting'.

2.2 De informatiewaarde van de programmateksten

Relevante informatie voor de raad is informatie die de raadsleden kan ondersteunen bij de uitvoering van hun kaderstellende en controlerende taken. Bij het structureren en opnemen van de verschillende programmateksten in deel 2 van de Programmabegroting 2016-2020 is de informatierelevantie voor de raad dan ook een belangrijk toetsingscriterium geweest. Binnen de programma's staan de hoofdlijnen centraal. Dat betekent dat niet alles wat de gemeente doet aan bod komt. De zogenoemde 'going concern' (lopende) activiteiten zijn zo veel mogelijk achterwege gelaten, tenzij deze politiek in de belangstelling staan. Er is getracht om de nadruk te leggen op die doelen en prestaties, die bestuurlijk van belang zijn. Soms zijn zaken bewust eenvoudiger geformuleerd dan ze in werkelijkheid zijn, om de inhoud zoveel mogelijk concreet, inzichtelijk en helder over te brengen.

Met de werkgroep informatiewaarde is een aantal keer gesproken over hoe de informatiewaarde van de begroting verbeterd kan worden. Dit heeft geleid tot een plan van aanpak. Enkele belangrijke onderdelen van dit plan zijn verbeteringen van de doelen, prestaties en indicatoren en de wens voor een gebiedsbegroting. Voor het eerst worden dit jaar de indicatoren niet alleen in tabellen weergegeven, maar zijn ook digitaal grafieken beschikbaar voor een visueel beeld.

Op advies van de Rekenkamercommissie (zie het rapport 'Onderweg') is dit jaar wederom aandacht besteed aan de verbetering van indicatoren. Tevens zijn bij de verbetering van de doelen, prestaties en indicatoren de moties 9 (ontstaan bij Programmabegroting 2014-2018) en motie 48 (ontstaan bij Programmabegroting 2015-2019) verwerkt. Indicatoren die te weinig zeggen zijn uit de begroting gehaald en waar mogelijk vervangen door beter aansluitende en meetbare indicatoren. Ook is goed gelet op de formulering en een goede aansluiting van de doelen en prestaties op het coalitieprogramma 'Samen Doen!'. Wederom zijn prestaties op eenzelfde manier geformuleerd in het kader van de subsidiesystematiek. De prestaties beginnen allemaal met een actieve vorm waaruit blijkt wat de gemeente doet voor het behalen van de prestatie, bijvoorbeeld 'de gemeente subsidieert', 'de gemeente faciliteert', de gemeente voert de regie', etc.

Verschillende externe factoren kunnen, zowel in negatieve als positieve zin, hun invloed hebben op de door de gemeente beoogd te bereiken (maatschappelijke) effecten. Dat is een aspect dat men bij het lezen van de programmateksten in gedachten kan houden. Zo is bijvoorbeeld de omvang van het aantal Haarlemse bijstandsgerechtigden niet alleen afhankelijk van gemeentelijke interventies, maar ook van regionale, landelijke en zelfs mondiale ontwikkelingen op het terrein van economie en arbeidsmarkt. Ook kan het zijn dat de benoemde prestaties om de beleidsdoelen van Haarlem te bereiken, niet door de gemeente zelf worden verricht. De gemeente Haarlem werkt veel samen met partners in de stad, zoals woningcorporaties en gesubsidieerde instellingen. Het kan dus voorkomen dat de gemeente een regisserende taak en voorwaardenstellende bevoegdheid heeft maar niet verantwoordelijk is voor het leveren van de prestaties zelf.

CLUSTER SOCIAAL

1. Inleiding en context

Vanaf 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor de zorg en ondersteuning van Haarlemmers op het gebied van jeugdhulp en de Wmo, inclusief Beschermd wonen, en de Participatiewet. Het bieden van zorgcontinuïteit staat de komende jaren voorop, al zal de gemeente ook een steeds groter beroep moeten doen op de eigen kracht en zelfredzaamheid van Haarlemmers, ook al omdat de beschikbare middelen de komende jaren verder afnemen.

De gemeenteraad heeft in verschillende beleidskaders onder de noemer ‘Samen voor elkaar’ verwoord wat ze wil bereiken: een samenleving waarin de burger in zijn of haar eigen kracht centraal staat. Er zijn ambities geformuleerd die, na de implementatie van de nieuwe taken, de komende jaren volop op de agenda staan: de transformatie van het sociaal domein.

De transformatie van het sociaal domein heeft betrekking op het verder versterken van de preventieve kracht van de basisinfrastructuur en het verbinden van de verschillende domeinen, zoals hierna beschreven in de onderliggende programma's. Daarnaast gaat het om vernieuwen van specialistische zorg en waar mogelijk het verminderen van het gebruik van zorg. De transformatie gaat ook over een cultuuromslag voor alle partijen: burger, organisaties en overheid. Dit vraagt om een meerjaren aanpak.

De komende jaren wordt gewerkt aan het versterken van de preventieve kracht van de basisinfrastructuur. Hiervoor wordt steeds de inzet getoetst van partners binnen de meerjarige subsidierelaties. Ook is er ruimte voor innovatieve nieuwe aanbieders. Tegelijkertijd onderzoekt de gemeente in hoeverre specialistische voorzieningen ‘gekanteld’ kunnen worden naar de basisinfrastructuur. De gemeente houdt de mogelijkheid open om middelen uit de decentralisatie-budgetten te kantelen naar innovaties in de basisinfrastructuur, als deze daadwerkelijk leiden tot een afname van het beroep op specialistische voorzieningen.

Belangrijke instrumenten voor transformatie in de gespecialiseerde zorg zijn, nog te ontwikkelen bekostigingsmodellen op basis van resultaatformuleringen. Deze worden ingezet in combinatie met de juiste prikkels gericht op ‘ontzorgen’ en innovatie. In de periode tussen 2016 en 2020 vindt op basis hiervan een nieuwe verwerving plaats voor zowel Wmo als Jeugdhulp.

Vanuit de Participatiewet blijft er de opgave om werkzoekenden zo snel mogelijk betaald werk te bieden en de bestandsontwikkeling in Haarlem beheersbaar te houden. Omdat de middelen uit de BUIG (Bundeling van Uitkeringen Inkomensvoorziening aan Gemeenten) de komende jaren vermoedelijk afnemen, zal vernieuwing van re-integratie instrumenten noodzakelijk zijn. De afbouw van de voormalige Wet sociale werkvoorziening zet zich de komende jaren voort.

Bij resultaatformulering hoort ook het ontwikkelen van adequate prestatie-indicatoren en sturingsinformatie. Binnen het sociaal domein is monitoren en (bij)sturen immers een belangrijke opgave voor de komende jaren. De gemeente voert de nieuwe taken pas sinds 2015 uit. Dat betekent dat het ontwikkeltraject nog zeker enige jaren in beslag zal nemen.

Het cluster sociaal en het cluster burger en bestuur zijn met elkaar verbonden vanuit het vertrouwen dat de gemeente heeft in de inwoners van Haarlem. De gemeente rekent op ieders maatschappelijke betrokkenheid en wil de invloed van Haarlemmers vergroten met gebiedsgericht werken en ruimte voor buurtgerichte en creatieve initiatieven. De verbindingen met het cluster fysiek liggen in de ontwikkeling dat Haarlemmers langer zelfstandig wonen. Een goede leefomgeving draagt bij aan het welzijn; goed wonen is een basisvoorziening om mee te kunnen doen en een sterke economie zorgt dat Haarlemmers financieel zelfredzaam kunnen zijn.

2. Onderliggende programma's

Het cluster Sociaal bestaat uit drie programma's:

Programma 1: *Maatschappelijke participatie* gaat over de basisvoorwaarden om mee te kunnen doen in de samenleving, met voor iedereen toegankelijke activiteiten en voorzieningen, met informatie en advies en met lichte vormen van ondersteuning gericht op preventie.

Programma 2: *Ondersteuning en zorg* gaat over maatwerk op het gebied van voorzieningen en zorg, veelal alleen toegankelijk met een beschikking.

Programma 3: *Werk en inkomen* gaat over het tijdelijke financiële vangnet en de toeleiding naar werk en scholing om vanuit eigen kracht zelfredzaam te zijn in de Haarlemse samenleving.

3. Hoofdkoers

Wet op de Jeugdzorg (Programma 1 en 2)

Haarlem heeft de zorg dat jeugdigen gezond en veilig kunnen opgroeien en gelijke ontwikkelkansen hebben.

Voor jeugdigen en hun ouders zijn er basisvoorzieningen zoals kinderopvang, peuterspeelzalen, scholen, (jeugd-)gezondheidszorg, sport- en vrijetijdsvoorzieningen. De Centra voor Jeugd en Gezin en de CJG-coaches ondersteunen ouders en jeugdigen, en ook professionals zoals docenten en huisartsen, bij opvoed- en opgroei-vragen. Als dat nodig is, halen zij er specialistische zorg bij.

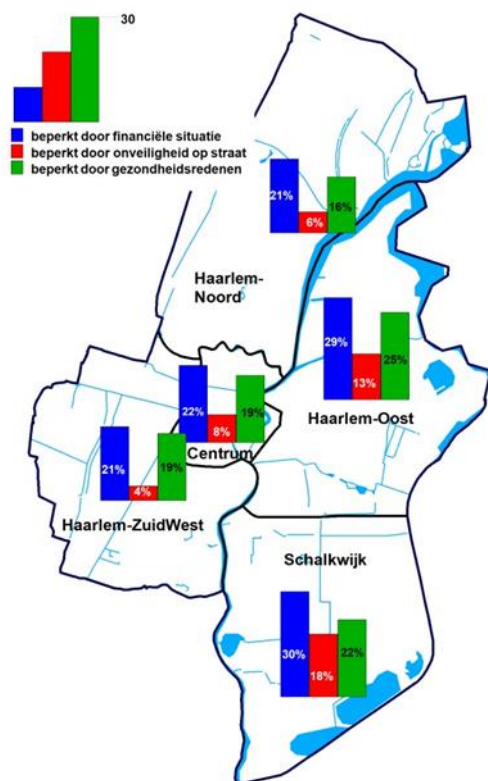
De opgaven voor de komende jaren zijn:

- De versterking van de relatie jeugdhulp en het passend onderwijs.
- De samenhang tussen de Wet op de Jeugdzorg en de Zorgverzekeringswet en de Wet langdurige zorg.
- Het vormgeven van de transformatie in de jeugdzorg op basis van het Transitiearrangement, de meerjarige afspraken die eind 2013 met de jeugdzorgaanbieders zijn vastgelegd.
- Het opvangen van de oplopende rijksbezuinigingen op de jeugdzorg.

Wet maatschappelijke ondersteuning (Programma 1 en 2)

Haarlem organiseert algemene voorzieningen in de basisinfrastructuur waardoor mensen zo lang mogelijk zelfredzaam kunnen zijn, grip houden op hun leven en kunnen participeren. Deze voorzieningen zijn vaak in de directe woonomgeving te vinden, dragen bij aan de sociale samenhang in buurten en zorgen ervoor dat mensen elkaar kunnen blijven ontmoeten. De kaart op de volgende bladzijde geeft een indicatie van hoe Haarlemmers zelfredzaamheid ervaren.

Percentage Haarlemmers (15 jaar en ouder) dat aangeeft zich in het dagelijks leven beperkt te voelen in zelfredzaamheid door financiële situatie, gezondheid en onveiligheid op straat naar gebied in 2014

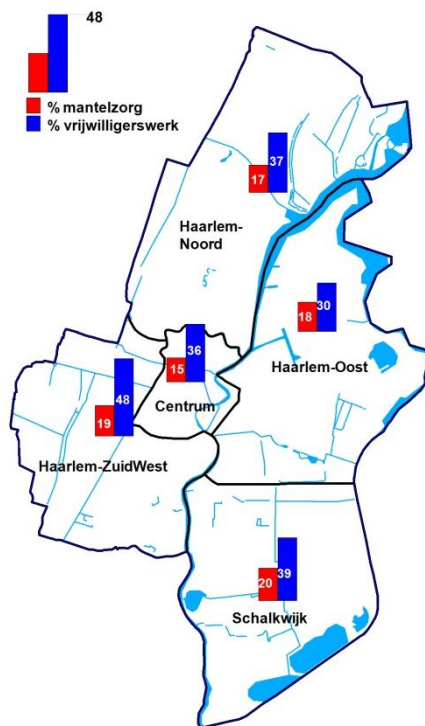

Bron: Omnibusonderzoek 2014

Het beroep op mantelzorgers zal in de komende jaren toenemen. 18% van de Haarlemmers biedt nu mantelzorg. De vrijwillige inzet door Haarlemmers is al groot, gemiddeld 40%. De vrijwillige inzet gerelateerd aan zorg zal toenemen.

Via het Omnibusonderzoek wordt het effect van de structurele investering door de gemeente in de basisinfrastructuur voor het versterken van vrijwillige inzet en mantelzorgondersteuning gevolgd. De kaart op de volgende bladzijde geeft aan welk percentage van de Haarlemmers (15 jaar en ouder) zich vrijwillig inzet of mantelzorg verleent.

Percentage Haarlemmers (15 jaar en ouder) dat aangeeft mantelzorg en vrijwilligerswerk te verlenen naar gebied in 2014

Bron: Omnibusonderzoek 2014

Een goede gezondheid is belangrijk voor de zelfredzaamheid. Daarom zet de gemeente in op het beschermen en het bevorderen van de collectieve gezondheid van de Haarlemmer, met aandacht voor specifieke groepen met grotere gezondheidsrisico's.

Haarlem organiseert ondersteuning in de vorm van Wmo maatwerkvoorzieningen. Deze bestaan uit 'oude' voorzieningen zoals hulpmiddelen en woningaanpassingen. Maar ook uit nieuwe voorzieningen zoals dagbesteding, individuele begeleiding, respijtzorg en beschermd wonen. Voor de komende jaren ligt hier een belangrijke transformatieopgave.

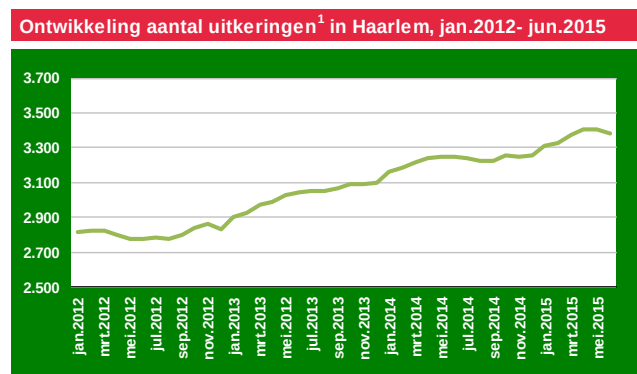
Haarlem is als centrumgemeente regionaal verantwoordelijk voor beschermd wonen, de zorg voor dak- en thuislozen, de vrouwenopvang en het tegengaan van huiselijk geweld en kindermishandeling. Bijzondere aandacht gaat uit naar de opvang van nieuwe doelgroepen dak- en thuislozen (zoals economisch daklozen).

De opgaven voor de komende jaren zijn:

- Het inzetten op innovatie in de basisinfrastructuur, ook voor nieuwe aanbieders en voor bewonersinitiatieven.
- Het versterken van de kanteling van specialistische voorzieningen naar algemene voorzieningen.
- Het versterken van de preventieve kracht van de basisinfrastructuur.
- Het versterken van de positie van het sociaal wijkteam.
- Het opstellen van een meerjarig programma gericht op langer zelfstandig wonen.
- Het vormgeven van de transformatie zoals met de gecontracteerde zorgaanbieders is vastgelegd.

Participatiewet (Programma 3)

Haarlem ondersteunt inwoners op het gebied van werk, inkomen en schulden als ze dat niet op eigen kracht kunnen. Voor inwoners die niet kunnen voorzien in hun eigen inkomen, biedt de gemeente een financieel vangnet met tijdelijke inkomensondersteuning. Daarnaast is werk een belangrijke sleutel tot meedoen in de samenleving. Met de Participatiewet heeft de gemeente meer instrumenten in handen om deze mensen én de nieuwe doelgroep Wajongers te laten participeren.

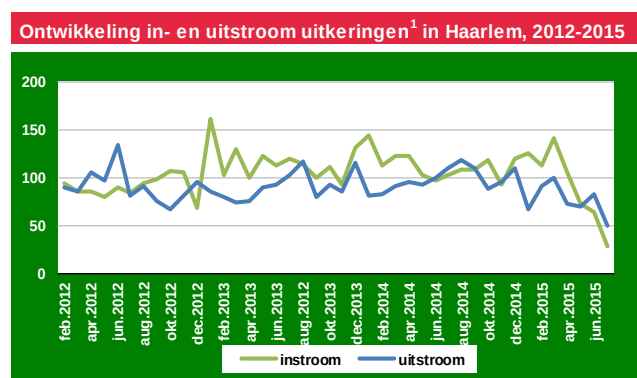
Bron: Gemeentelijke registratie

¹ Participatiewet en IOAW/IAOZ, in 2012 plus WWIK

De grafiek is gebaseerd op gegevens tot en met juni 2015. Bij de samenstelling van deze begroting waren de gegevens van het aantal uitkeringen na juni 2015 nog niet volledig beschikbaar.

Het aantal uitkeringsgerechtigden heeft de afgelopen jaren een duidelijke stijging laten zien. De toename in de periode 2012-2014 is vooral veroorzaakt door een verslechterde arbeidsmarktsituatie als gevolg van de economische crisis. Naar verwachting zal het aantal uitkeringsgerechtigden de komende jaren verder toenemen. Deze toename is niet zozeer het gevolg van de economische situatie als wel het gevolg van het feit dat de gemeente met ingang van 2015 verantwoordelijk is voor doelgroepen die tot en met 2014 een beroep konden doen op andere inkomensvoorzieningen zoals Wajong en WSW.

De grafiek is gebaseerd op gegevens tot en met juni 2015. Bij de samenstelling van deze begroting waren de gegevens van het aantal uitkeringen na juni 2015 nog niet volledig beschikbaar.

Bron: Gemeentelijke registratie

¹ Participatiewet en IOAW/IAOZ, in 2012 plus WWIK

De grafiek is gebaseerd op gegevens tot en met juni 2015. Bij de samenstelling van deze begroting waren de gegevens van het aantal uitkeringen na juni 2015 nog niet volledig beschikbaar.

De gemeente zoekt actief de samenwerking met partners op het gebied van werk en inkomen. Op het Werkplein zijn de krachten van UWV, re-integratiepartners en regiogemeenten gebundeld om de Haarlemmer een grotere kans op werk te bieden. Tevens is het Werkbedrijf opgericht waarin de regiogemeenten in Zuid- en Midden-Kennemerland samenwerken met het UWV, werkgevers- en werknemersorganisaties. In het Werkbedrijf wordt regionaal samen gewerkt in het realiseren van

garantiebanen voor mensen met een arbeidsbeperking. De relatie met strategisch partner Paswerk verandert de komende jaren onder invloed van rijksbezuinigingen op de sociale werkvoorziening.

Haarlemmers met een minimuminkomen worden met regelingen extra gestimuleerd en gefaciliteerd om te participeren in de samenleving. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar kinderen en chronisch zieken. Voor 2016 en verder wordt nieuw minimabeleid opgesteld waarin de nadruk ligt op efficiënte en doelmatige regelingen zoals scholing, huiswerkbegeleiding, kinderopvang en bijzondere bijstand. Een belangrijke opgave daarbij is een groter bereik van de doelgroep.

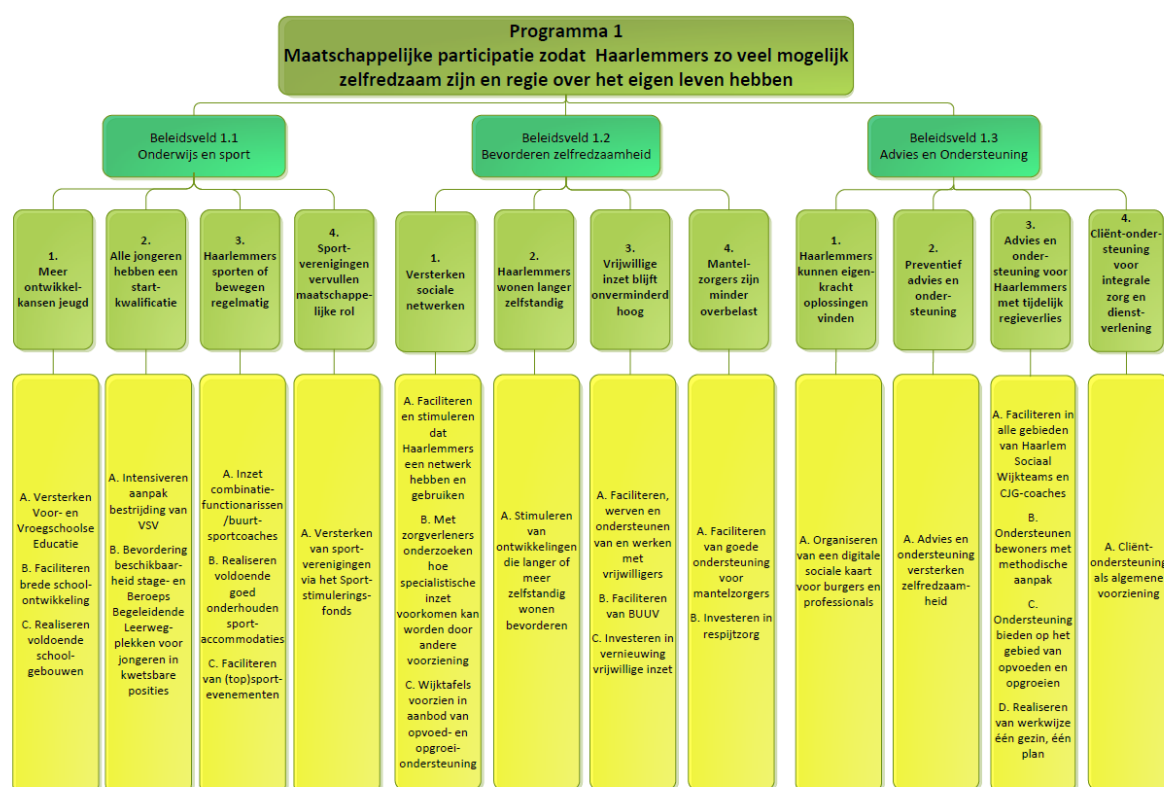
Op het gebied van schulddienstverlening zet de gemeente extra in op het voorkomen van schulden en herhaling van schulden. Ook legt de gemeente in haar dienstverlening meer nadruk op gezinnen en alleenstaanden met minderjarige kinderen; kinderen mogen niet het slachtoffer worden van de schulden van hun ouder(s). Daarnaast blijft de doelstelling wachtlijsten voor een traject schulddienstverlening te voorkomen.

De opgaven voor de komende jaren zijn:

- Inzetten op het gebruik van de verschillende instrumenten die de Participatiewet biedt om nieuwe doelgroepen aan het werk te helpen.
- Herzien van het beleid ten behoeve van de minima om een groter bereik van de doelgroep te realiseren.
- Voorkomen van het ontstaan van wachtlijsten voor schulddienstverlening en het beperken van de wachttijd.

Programma 1 Maatschappelijke participatie

Commissie	Samenleving
(Coördinerende) Portefeuilles	Wmo en welzijn, Volksgezondheid, Jeugd, Onderwijs, Sport, Coördinatie sociaal domein
Afdeling(en)	Stadszaken

Programmadoelstelling (missie)

De gemeente stimuleert dat zoveel mogelijk Haarlemmers zelfredzaam zijn en regie over hun eigen leven hebben; dat ze meedoen en erbij horen. Daarvoor is een goede sociale basisinfrastructuur nodig met aandacht voor welzijn, onderwijs, sport en gezondheid. Daarnaast is er advies en ondersteuning als daar behoefte aan is. De gemeente wil positief bijdragen aan de mate waarin elke Haarlemmer, ongeacht beperking of kwetsbaarheid, meetelt en mee kan doen en de inzet van (zwaardere) zorg voorkomen.

Context en achtergronden

Dit programma focust op drie beleidsvelden: Onderwijs en sport, Bevorderen zelfredzaamheid en Advies en ondersteuning. Binnen deze beleidsvelden is er een keur aan activiteiten en voorzieningen die helpen dat burgers zich geholpen en ondersteund voelen zodat zij zelfstandig kunnen blijven functioneren en zo veel mogelijk mee kunnen doen, nu en in de toekomst. Het gaat om laagdrempelige, vrij toegankelijke, niet individueel geïndiceerde en veelal collectieve voorzieningen. De gemeente faciliteert de inzet van organisaties en bewoners.

Onderwijs en sport

De gemeente zet in op verbetering van de (pedagogische) kwaliteit van de basisvoorzieningen en wil de eigen kracht van gezinnen helpen versterken, de ontwikkeling van kinderen en jongeren stimuleren, (opvoed) problemen helpen voorkomen of tijdig te signaleren en daarnaar te handelen.

De transformatie van de zorg voor jeugd gaat samen met de transformatie in het onderwijs.

Schoolbesturen zorgen met Passend onderwijs dat alle kinderen een plek in het onderwijs krijgen, als het kan op een reguliere school en anders in het speciaal onderwijs, om minimaal een start- of beroepskwalificatie te kunnen behalen. De groei van het aantal leerlingen vraagt om uitbreiding van het aantal leslokalen. De Centra voor Jeugd en Gezin en de CJG-coaches kunnen naast ouders en jeugdigen, ook professionals zoals docenten en huisartsen, ondersteuning bieden bij opvoed- en opgroei-vragen, en specialistische zorg erbij halen als dat nodig is. Onderwijs en zorg worden zo verbonden. Sport en bewegen worden ingezet als middel om maatschappelijke betrokkenheid en gezondheid te vergroten. De Agenda voor de sport geeft het kader voor de activiteiten van Breedte- en kernsport aan.

Bevorderen zelfredzaamheid

De gemeente wil de preventieve kracht van de algemene voorzieningen versterken. Ook wil ze de inzet van specialistisch aanbod kantelen naar de algemene voorzieningen. In plaats van ingrijpen bij problemen, grotere problemen voorkomen. De gemeente wil deze veranderingen samen met de partners in de stad bereiken. Hiervoor is een matrix met te bereiken effecten en doelen voorbereid met de partners en vastgesteld door de gemeenteraad, als basis voor subsidieafspraken. Deze kaderstelling is een uitwerking van de effecten en doelen uit de programmabegroting ([2015/68952](#)). Deze subsidieafspraken worden voor de periode 2016 tot en met 2019 gemaakt. De partners van de gemeente krijgen hiermee meer zekerheid en ze kunnen investeren in de verdere transformatie in het sociaal domein. De gemeente ondersteunt innovatieve ideeën met een tijdelijke subsidie. Als deze nieuwe inzet effectiever/efficiënter is dan bestaande inzet wordt gekeken of meer structureel ondersteund kan worden.

In 2016 wordt ingezet op meer mogelijkheden voor flexibele vrijwillige inzet en meer aandacht voor kwetsbare vrijwilligers, ook vanuit de gedachte van wederkerigheid. Verder wordt ingezet op goede afstemming tussen professionals en vrijwilligers om vrijwillige inzet als informele zorg te stimuleren. In 2016 is extra aandacht voor kwetsbare jongeren; gericht op het vroeg signaleren en oplossen van problemen.

Advies en ondersteuning

Soms is er voor Haarlemmers of hun gezinnen extra advies en ondersteuning nodig. De gemeente informeert haar inwoners over de mogelijkheden van toegankelijk aanbod, zoals Centra Jeugd en Gezin, Sociaal Wijkteam en CJG-coaches. Informatie, advies en laagdrempelige ondersteuning wordt geboden op plekken dichtbij bewoners en deze ondersteuning zoekt aansluiting bij de wensen en mogelijkheden van de gezinnen en hun netwerk.

In 2016 wordt de integratie van informatie, advies en ondersteuning verder vorm gegeven.

Kaderstellende beleidsnota's

- Transitie sociaal domein, Kadernota Samen voor Elkaar ([2012/172892](#))
- Nota Samen voor Elkaar, op weg naar een nieuwe sociale infrastructuur ([2013/55659](#))
- Beleidskaders Zorg voor Jeugd, Awbz, participatiewet en Wmo (transitieplan ondersteuning Sociaal Domein) ([2013/469125](#))
- Uitwerking doelen en effecten sociaal domein en transitie basisinfrastructuur ([2013/368525](#))
- Subsidies basisinfrastructuur Sociaal Domein vanaf 2016 ([2014/420648](#))
- Kaderstelling gemeentelijke vraag basisinfrastructuur sociaal domein 2016-2020 ([2015/68952](#))
- Transformatieprogramma sociaal domein ([2015/168421](#))
- Uitgangspuntennota 'Samen voor jeugd: transitie jeugdzorg' ([2012/199787](#))
- Herijking jongerenwerk ([2015/200574](#))
- Lokale Educatieve Agenda 2015-2019 ([2015/166463](#))
- Regionale Educatieve Agenda 2015-2019 ([2015/90602](#))

- Regionale Agenda voor de toekomst 'Aanval op de schooluitval 2015 tot en met 2018 Zuid- en Midden-Kennemerland' ([2015-32177](#))
- Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs ([2015/166865](#))
- Schoolgebouwen, medegebruik en verhuur ([2009/153810](#))
- Agenda voor de Sport 2015-2019 'Samen Bewegen' ([2015/29476](#))
- Beleidsuitvoeringsplan Sportaccommodaties 2013-2018 ([2013/59413](#))
- Strategische visie Sportaccommodaties 2012-2016 ([2011/430082](#))

Beleidsveld 1.1 Onderwijs en sport

Wat willen we bereiken in 2016-2020?

1. Meer kansen voor de jeugd om een goede schoolloopbaan te hebben, vanaf de voorschoolse periode tot en met het voorgezet onderwijs. Er zijn voldoende schoolgebouwen.
2. Zo veel mogelijk jongeren sluiten hun schoolloopbaan af met een start- of beroepskwalificatie, zodat zij goed in staat zijn in de samenleving te participeren op de arbeidsmarkt, of jongeren kiezen voor een vervolgstudie.
3. Meer Haarlemmers sporten of bewegen regelmatig.
4. Sportverenigingen hebben een grotere maatschappelijke rol. De sportaccommodaties zijn goed onderhouden.

Effectindicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1. Aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters (VSV) t.o.v. de nulmeting	418 (=100%) (2010-2011)	452 (=108%) (2011-2012) 257 (=61%) (2012-2013) 214 (=51%) (2013-2014)	250 (=60%)	250	250	250	250	250	DUO/OCW
3. Percentage Haarlemmers (> 15 jaar dat regelmatig sport (minstens 1x per 2 weken)	55% (2006)	61% (2010) 62% (2011) 63% (2012) 65% (2013) 68% (2014)	67%	68%	69%	70%	70%	70%	Omnibus-onderzoek
4. Oordeel Haarlemmers over de sportvoorzieningen in Haarlem (rapportcijfer)	7,2 (2007)	7,1 (2010) 7,1 (2011) 7,0 (2012) 7,2 (2013) 7,1 (2014)	≥ 7,0	≥ 7,0	≥ 7,0	≥ 7,0	≥ 7,0	≥ 7,0	Omnibus-onderzoek

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat gaan we ervoor doen in 2016?

1. Meer ontwikkelkansen voor de jeugd.
 - a. De gemeente werkt samen met de partners in de stad aan een toename van het aantal kinderen in de Voor- en Voegschoolse Educatie-voorzieningen (VVE) en aan het vergroten van taalvaardigheid om meer kinderen een goede start en gelijke kansen te bieden. Hierbij is het noodzakelijk dat voor ieder kind een plaats beschikbaar is (100%).
 - b. De gemeente faciliteert brede schoolontwikkeling (School-in-de-Wijk) en jongerenwerk waarbij op stedelijk en buurtniveau activiteiten worden aangeboden, tussen en na schooltijd. De uitvoerende partners werken bij de voorbereiding en uitvoering samen.

- c. De gemeente realiseert, samen met de schoolbesturen, voldoende goed geoutilleerde schoolgebouwen, gebaseerd op leerlingenprognoses en beschikbare ruimte in de omgeving van de school. Voor de duurzaamheid van schoolgebouwen worden, samen met de schoolbesturen, verschillende uitvoeringsmogelijkheden ontwikkeld.
2. Zo veel mogelijk jongeren sluiten hun schoolloopbaan af met een startkwalificatie of indien dit niet mogelijk is, een beroepskwalificatie.
 - a. De gemeente intensificeert samen met de regio de aanpak Bestrijding van Voortijdig School Verlaters (VSV) met de inzet van VSV-coaches, thuiszittersaanpak en een speciale aanpak op het middelbaar beroepsonderwijs.
 - b. De gemeente bevordert de beschikbaarheid van stageplekken en Beroeps Begeleidende Leerweg-plekken om de beschikbaarheid van een arbeidsplek voor jongeren in kwetsbare posities te stimuleren.
3. Meer Haarlemmers sporten of bewegen regelmatig.
 - a. De gemeente stimuleert sporten en bewegen voor jong en oud door de inzet van combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches. Ook wordt de acceptatie en gelijke behandeling van LHBT-ers in de sport bevorderd.
 - b. De gemeente zorgt voor voldoende goed onderhouden sportaccommodaties en stimuleert de duurzaamheid hiervan. Sportparkcoaches organiseren activiteiten om vandalisme van de sportaccommodaties te verminderen.
 - c. De gemeente faciliteert, op basis van vooraf gestelde criteria incidenteel (top)sportevenementen (waaronder de honkbalweek) om sporters hun sport te laten beoefenen, bekendheid aan (top)sport te geven en deelname hieraan te vergroten.
4. Sportverenigingen vervullen een maatschappelijke rol.
 - a. De gemeente versterkt sportverenigingen met voorlichting en advies en stimuleert hen om hun maatschappelijke rol te pakken en in te zetten om de veiligheid in de buurt te bevorderen. Dat gebeurt vanuit het Sportstimuleringsfonds.

Prestatieindicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1a. Percentage VVE-doelgroep peuters dat deelneemt aan Voorschoolse Educatie ¹	54% (2009)	61% (2010) 70% (2011) 73% (2012) 73% (2013) (2014) ²	75%	76%	-	-	-	-	VVE-monitor
1c. Aantal (ver)nieuwbouw en uitbreidingen onderwijshuisvesting vanwege het groeiend leerlingenaantal	6 (2009)	4 (2010) 9 (2011) 4 (2012) 4 (2013) 4 (2014)	7	6	2	0	1	2	Gemeentelijke registratie, Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs (SHO) / Jaarplan Onderwijshuisvesting
2b. Extra stageplekken ter versterking aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt	30 (2011 - 2012)	40 (2012-2013) 60 (2013-2014)	70	80	90	109	100	100	Gemeentelijke registratie
3a. Aantal ouderen dat deelneemt aan kennismakingslessen sport (Beweegpas 50+)	225 (2014)	225 (2014)	-	250	275	275	300	300	Verslag SportSupport

Prestatieindicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
3b. Aantal (ver)nieuwbouw en renovatie sportaccommodaties (kleedkamers, velden)	8 (2012)	7 (2013) 6 (2014)	9	7	8	6	6	8	Gemeentelijke registratie
3c. Aantal sport-evenementen, gefaciliteerd door de gemeente	2 (2013)	2 (2014)	1	3	2	3	2	3	Gemeentelijke registratie

¹ De wet OKE (Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie) vervalt met ingang van 1 januari 2017.

² Eind september worden de voorlopige cijfers over 2014 verwacht, eind 2015 de definitieve cijfers over 2014. Aan de commissie is toegezegd dat zij in september op de hoogte gebracht worden van voorlopige cijfers over percentage VVE-doelgroep 2014. Bij het jaarverslag wordt tevens hierover gerapporteerd.

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Bel.	Programma 1	Begr.2015	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
veld	Maatschappelijke participatie	na wijz.	2016	2017	2018	2019	2020
	Lasten (exclusief mutaties reserves)						
1.1	Onderwijs en sport	42.214	32.352	32.551	32.589	31.998	31.514
	Baten (exclusief mutaties reserves)						
1.1	Onderwijs en sport	8.947	2.151	2.151	2.151	2.151	2.151
	Saldo lasten en baten excl. reserves	33.266	30.200	30.400	30.438	29.847	29.363

Beleidsveld 1.2 Bevorderen zelfredzaamheid

Wat willen we bereiken in 2016-2020?

1. Haarlemmers maken voor ondersteuning en zorg meer gebruik van hun eigen netwerk en van buurtgerichte voorzieningen die door de bewoners zelf worden georganiseerd. Daarnaast zijn er voor iedereen toegankelijke voorzieningen met de focus op preventie.
2. Haarlemmers blijven langer zelfstandig wonen.
3. Vrijwillige inzet blijft onverminderd hoog en voldoende divers: zowel in de zorg als op andere terreinen, door jeugd volwassen en ouderen, en ook door kwetsbare Haarlemmers. Vrijwillige inzet zorgt voor betrokkenheid bij en samenhang in de samenleving.
4. Minder overbelasting van Haarlemse mantelzorgers.

Effectindicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1. Kencijfer sociale kwaliteit ¹	6,1 (2005)	6,1 (2010) 6,2 (2011) 6,2 (2012) 6,1 (2013) 6,1 (2014)	≥ 6,2	≥ 6,2	≥ 6,2	≥ 6,2	≥ 6,2	≥ 6,2	Omnibus-onderzoek
1. Percentage Haalemmers dat aangeeft voldoende contact te hebben	82% (2007)	73% (2010) 75% (2011) 69% (2012) 70% (2013) 71 % (2014)	> 75%	>75%	> 77%	>79%	> 81%	> 81%	Omnibus-onderzoek

Effectindicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
3. Percentage Haarlemmers dat vrijwillige inzet pleegt	31% (2007)	35% (2010) 38% (2011) 41% (2012) 40% (2013) 39% (2014)	≥ 41%	≥ 41%	≥ 41%	≥ 41%	≥ 41%	≥ 41%	Omnibus-onderzoek
4. Percentage mantelzorgers dat aangeeft (zeer) vaak overbelast te zijn	12% (2009)	11% (2010) 10% (2011) 11% (2012) 9% (2013) 11% (2014)	9%	9%	8%	8%	7%	7%	Omnibus-onderzoek

¹Het kerncijfer sociale kwaliteit is een combinatie van antwoorden van Haarlemmers op vier stellingen: 'mensen gaan hier prettig met elkaar om'; 'ik voel met thuis in deze buurt'; 'ik woon in een buurt met veel saamhorigheid' en 'hier kennen mensen elkaar nauwelijks'. De score van het kerncijfer kan variëren van 0 tot en met 10. Hoe hoger het cijfer, hoe positiever bewoners denken over de sociale kwaliteit.

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat gaan we ervoor doen in 2016?

1. Haarlemmers maken meer gebruik van hun eigen netwerk voor ondersteuning en zorg.
 - a. De gemeente faciliteert en stimuleert dat Haarlemmers een netwerk hebben en onderhouden en dat Haarlemmers zich inzetten voor elkaar, ook met buurtgerichte burgerinitiatieven voor laagdrempelige ondersteuning en hulp. Bewoners worden aangesproken op wat zij zelf kunnen.
 - b. De gemeente onderzoekt samen met zorgverleners uit de dagelijkse praktijk hoe specialistische inzet kan worden voorkomen of vertraagd door eerdere of andersoortige inzet. Indien mogelijk als collectieve, algemene voorziening.
 - c. De gemeente faciliteert nauwere samenwerking tussen scholen, het Leerplein, jongerenwerk en het CJG om problemen vroeg te signaleren en op te lossen. Contacten met de jeugd worden gelegd waar de jeugd te vinden is: op de peuterspeelzaal, de kinderopvang, de school en de sportvereniging. Wijktafels voorzien in een aanbod van opvoed- en opgroei-ondersteuning kijkend naar de behoeftes in de wijk.
2. Haarlemmers wonen langer zelfstandig.
 - a. De gemeente stimuleert ontwikkelingen die langer of (weer) zelfstandig wonen bevorderen. De thema's zijn wonen, woonomgeving en ondersteuning. De rol van de gemeente verschilt, van uitvoerder of facilitator, tot regisseur of verbinder, afhankelijk van de vraagstukken.
3. Vrijwillige inzet blijft onverminderd hoog.
 - a. De gemeente faciliteert het werven en ondersteunen (kennis) van vrijwilligers, uit alle groepen van de samenleving. Ook faciliteert de gemeenteorganisaties die met vrijwilligers werken.
 - b. De gemeente faciliteert BUUV. De makelaarsfunctie om ingewikkelder koppelingen tussen vraag en aanbod tot stand te laten komen, wordt structureel voortgezet en verder ontwikkeld. BUUV wordt uitgevoerd in een samenwerkingsverband tussen verschillende partners in de stad.
 - c. De gemeente investeert in vrijwillige inzet, onder meer om vraagverlegenheid van inwoners te verminderen, om de samenwerking tussen professionals en vrijwilligers in de zorg te verbeteren en om professionele inzet af te laten nemen, ten gunste van vrijwillige inzet.
4. Mantelzorgers ontvangen gerichte ondersteuning om overbelasting te voorkomen.
 - a. Het beroep op mantelzorgers neemt toe, de gemeente faciliteert goede ondersteuning van mantelzorgers met informatie, advies en individuele ondersteuning.
 - b. De gemeente investeert in respijtzorg om mantelzorgers tijdelijk te ontlasten en in versterking van het sociaal netwerk om de druk op mantelzorgers te verminderen.

Prestatie-indicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
3b. Aantal matches via BUUV	1.200 (2011)	1.600 (2012) 1.800 (2013) 2.200 (2014)	3.000	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500	CMS systeem BUUV
4a. Aantal mantelzorgers dat ondersteund wordt om overbelasting te verminderen.	584 (2007)	1.705 (2010) 1.863 (2011) 1.996 (2012) 2.003 (2013) 2.079 (2014)	≥ 2.000	≥ 2.100	≥ 2.200	≥ 2.200	≥ 2.200	≥ 2.200	Registratie Tandem

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Bel.	Programma 1	Begr.2015	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
veld	Maatschappelijke participatie	na wijz.	2016	2017	2018	2019	2020
	Lasten (exclusief mutaties reserves)						
1.2	Bevorderen zelfredzaamheid	20.558	20.394	20.173	20.001	19.989	19.976
	Baten (exclusief mutaties reserves)						
1.2	Bevorderen zelfredzaamheid	239					
	Saldo lasten en baten excl. reserves	20.319	20.394	20.173	20.001	19.989	19.976

Beleidsveld 1.3 Advies en ondersteuning

Wat willen we bereiken in 2016-2020?

- Haarlemmers zijn meer zelfredzaam en kunnen eigen-kracht-oplossingen vinden met behulp van een goede digitale sociale kaart met een actueel en volledig overzicht van organisaties en praktijken op het gebied van participatie, zorg en welzijn.
- Haarlemmers weten waar zij terecht kunnen voor informatie, advies, ondersteuning en hulp. De ondersteuning is zo georganiseerd dat Haarlemmers gestimuleerd worden de eigen zelfredzaamheid te versterken en eigen-kracht-oplossingen vinden.
- Zwaardere vormen van zorg en escalatie van problemen worden voorkomen doordat meer kwetsbare Haarlemmers en Haarlemse gezinnen met tijdelijk regieverlies en problemen/vragen op meerdere domeinen informatie, advies en ondersteuning krijgen. Deze inzet is gericht op de vaardigheid om problemen en hindernissen in het dagelijks leven hanteerbaar te maken, waarmee zij zoveel mogelijk de grip op hun leven terugkrijgen.
- Haarlemmers, zoals ouderen, mensen met psychische beperkingen en mensen met een handicap, kunnen gebruik maken van gratis cliëntondersteuning, zodanig dat zij een zo integraal mogelijke dienstverlening op het gebied van maatschappelijke ondersteuning, preventieve zorg, zorg, jeugdhulp, onderwijs, welzijn, wonen, werk en inkomen krijgen.

In dit beleidsveld zijn nog geen effect- en prestatie-indicatoren opgenomen. 2015 is het eerste jaar dat de gemeente verantwoordelijk is voor de uitvoering en goede indicatoren zijn nog niet beschikbaar. In 2015 vinden verschillende nulmetingen plaats op basis waarvan zinvolle indicatoren worden bepaald. Gedurende het begrotingsjaar wordt de raad geïnformeerd over de uitvoering aan de hand van de informatie die tijdens deze periode beschikbaar komt.

Wat gaan we ervoor doen in 2016?

- Haarlemmers kunnen eigen-kracht oplossingen vinden.
 - De gemeente organiseert dat er een goede digitale sociale kaart voor burgers en professionals gemaakt wordt.

2. Haarlemmers weten waar zij terecht kunnen voor informatie, advies, ondersteuning en hulp.
 - a. De gemeente organiseert en faciliteert diverse mogelijkheden voor de burger om, persoonlijk, telefonisch of digitaal, informatie, advies en zo nodig een doorverwijzing te krijgen. De toegang is laagdrempelig. Bij contact met een 'loket' wordt breed gekeken naar de vraag én naar de context waarbinnen de burger zijn vraag stelt. Voorbeelden zijn Loket Haarlem, ouderenadviseurs, wijkcontactvrouwen, maar ook het sociaal wijkteam en de CJG-coaches. Er wordt vorm en inhoud gegeven aan de samenwerking met als doel overlap te voorkomen en tegelijkertijd de integrale benadering verder te versterken.
3. Kwetsbare Haarlemmers met tijdelijk regieverlies krijgen advies en ondersteuning.
 - a. De gemeente faciliteert in alle gebieden van Haarlem Sociaal Wijkteams en CJG-coaches, waardoor zorg en welzijn dicht bij de mensen wordt georganiseerd zodat er tijdig gesignaleerd en geïntervenieerd kan worden.
 - b. De gemeente ondersteunt bewoners met de methodische aanpak van het wijkteam en de CJG-coaches, met focus op de eigen kracht en het eigen netwerk van bewoners.
 - c. De gemeente ondersteunt (aanstaande) ouders, kinderen, jongeren en beroepskrachten via het Centrum voor Jeugd en Gezin met alles op het gebied van opgroeien en opvoeden. Het betreft expertise op het gebied van opvoeden en opgroeien, maar ook expertise op het gebied van problematiek van volwassenen die een belemmering kan vormen voor het opvoeden en opgroeien van hun kinderen.
 - d. De gemeente zorgt er met de werkwijze 'één gezin, één plan' voor dat de problemen en vragen van zowel de volwassenen als de kinderen worden opgepakt. De verwijsindex is een instrument om in overleg met ouders en kinderen vroegtijdig signalen over jeugdigen met elkaar af te stemmen, te coördineren en een passende ondersteuning en aanpak te bieden. Deze verwijsindex wordt door beroepskrachten binnen het sociaal domein gebruikt.
4. Haarlemmers kunnen gebruik maken van gratis cliëntondersteuning voor integrale zorg en dienstverlening.
 - a. De gemeente faciliteert onafhankelijke cliëntondersteuning als algemene voorziening, kosteloos toegankelijk voor alle Haarlemmers. Deze cliëntondersteuning kent verschillende vormen en kan door diverse organisaties geboden worden. Voorbeelden zijn sociaal raadslieden, ouderenadviseurs, Loket Haarlem, wijkcontactvrouwen.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Bel. veld	Programma 1	Begr.2015 na wijz.	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
	Maatschappelijke participatie						
	<i>Lasten (exclusief mutaties reserves)</i>						
1.3	Advies en ondersteuning	4.951	5.008	4.981	4.934	4.924	4.924
	<i>Baten (exclusief mutaties reserves)</i>						
1.3	Advies en ondersteuning						
	Saldo lasten en baten excl. reserves	4.951	5.008	4.981	4.934	4.924	4.924

Financiën programma 1

(bedragen x € 1.000)

Bel. veld	Programma 1	Begr.2015 na wijz.	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
	Lasten (exclusief mutaties reserves)						
1.1	Onderwijs en sport	42.214	32.352	32.551	32.589	31.998	31.514
1.2	Bevorderen zelfredzaamheid	20.558	20.394	20.173	20.001	19.989	19.976
1.3	Advies en ondersteuning	4.951	5.008	4.981	4.934	4.924	4.924
	Totaal lasten	67.723	57.754	57.705	57.524	56.911	56.414
	Baten (exclusief mutaties reserves)						
1.1	Onderwijs en sport	8.947	2.151	2.151	2.151	2.151	2.151
1.2	Bevorderen zelfredzaamheid	239					
1.3	Advies en ondersteuning						
	Totaal baten	9.187	2.151	2.151	2.151	2.151	2.151
	Totaal saldo excl. reserves	58.536	55.603	55.553	55.373	54.760	54.263
	Toevoeging aan reserves	4.577	600	100	100	100	100
	Onttrekking aan reserves	-2.298	-440	-100	-100	-100	-100
	Saldo incl. mutaties reserves	60.815	55.763	55.553	55.373	54.760	54.263

Analyse saldo programma 1

(bedragen x € 1.000)

1.1 Onderwijs en sport	bedrag
Bijgestelde begroting 2015	33.299
Begroting 2016	30.100
Verschil	-3.199

1.1. Onderwijs en sport	bedrag	v/n
Toelichting Lasten		
De geraamde lasten (inclusief mutaties reserves) zijn in 2016 € 10 miljoen lager dan in 2015	-9.995	v
Onderhoud onderwijshuisvesting	-400	v
In 2016 wordt, op grond van het coalitieprogramma, de bijdrage aan de functionele aanpassingen met €400.000 verlaagd.		
Minder sportvoorzieningen en -subsidies (pakket 8)	-116	v
Gedeeltelijke invulling: minder subsidies op sportaccommodaties - SRO		
Subsidie Onderwijs Achterstandenbeleid (zie baten)	-6.646	v
Kapitaalslasten	-1.909	v
Verminderde overhead	-854	v
Dotatie reserve sportaccommodaties	-133	v
Diverse verschillen < € 100.000	63	n
Toelichting Baten		
De geraamde baten zijn in 2016 € 6,8 miljoen lager dan in 2015	6.796	n
Bijdrage Onderwijs Achterstandenbeleid (zie lasten)	6.646	n
Bijdrage Regio RMC - Verlaging bijdrage voor tijdelijke formatie tot 31-12-2015	155	n

1.1. Onderwijs en sport	bedrag	v/n
Diverse verschillen < € 100.000	-5	v
Totaal mutaties	-3.199	v

(bedragen x € 1.000)

1.2 Bevorderen zelfredzaamheid	bedrag
Bijgestelde begroting 2015	22.565
Begroting 2016	20.654
Verschil	-1.911

1.2 Bevorderen zelfredzaamheid	bedrag	v/n
Toelichting Lasten		
De geraamde lasten (inclusief mutaties reserves) zijn in 2016 € 4 miljoen lager dan in 2015	-4.008	v
In verband met de transitie sociaal domein zijn in 2015 extra middelen beschikbaar gesteld.	-1.345	v
In 2015 zijn incidenteel OAB-middelen ingezet voor het peuterspeelzaalwerk (VVE)	1.410	n
In 2015 is een externe subsidie voor de Zorgtafel ontvangen en besteed (zie ook baten)	-239	v
Minder dotaties aan reserves sociaal domein	-3844	v
Diverse verschillen < € 100.000	10	n
Toelichting Baten		
De geraamde baten zijn in 2016 € 2,1 miljoen lager dan in 2015	2097	n
In 2015 is een externe subsidie voor de Zorgtafel ontvangen en besteed (zie ook lasten)	239	n
Minder onttrekkingen reserves sociaal domein	1858	n
Totaal mutaties	-1.911	v

(bedragen x € 1.000)

1.3 Advies en ondersteuning	bedrag
Bijgestelde begroting 2015	4.951
Begroting 2016	5.008
Verschil	57

1.3 Advies en ondersteuning	bedrag	v/n
Toelichting Lasten		
De geraamde lasten (inclusief mutaties reserves) zijn in 2016 € 0,001 miljoen hoger dan in 2015		
Diverse verschillen < € 100.000	57	n
Toelichting Baten		
Totaal mutaties	57	n

Reservemutaties programma 1

(bedragen x € 1.000)

Reservemutaties	Toevoegingen	Onttrekkingen
Mutatie 2016	600	440
Reserve duurzame sportvoorziening	100	100
Algemene Reserve sociaal domein	500	240
Budgetoverheveling Onderwijshuisvesting		100

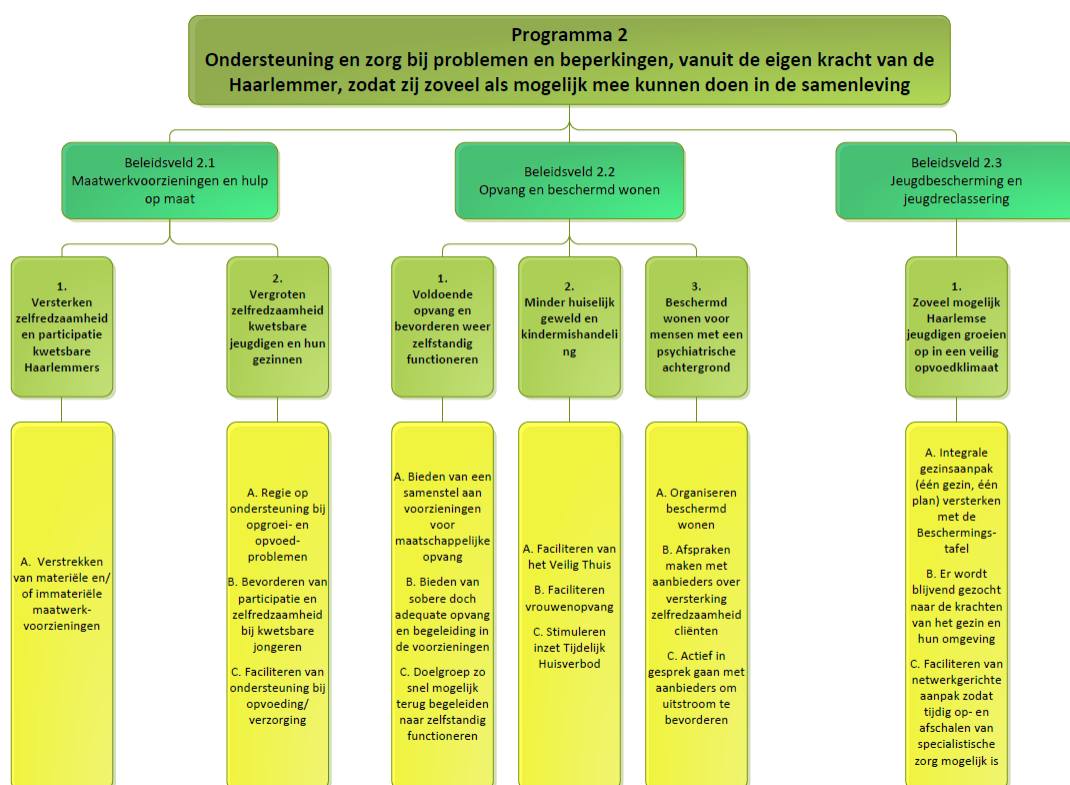
Investerings jaarschijf 2016 programma 1

(bedragen x € 1.000)

Ip-nr.	Omschrijving	Inv. 2016
Investering reeds besloten door de Raad		
77.01	SHO Bouw De Schakel	747
81.27	Vervanging kleedaccommodaties	329
76.02	Multifunctionele sporthal Duinwijk	2.000
76.02	Multifunctionele sporthal Duinwijk: inrichting	821
Investering gemandateerd door raad aan college		
77.01	SHO Bouw Bos en Vaart	1.173
77.01	SHO Bouw De Schelp	314
77.01	SHO Bouw Eerste Christelijk Lyceum	980
77.01	SHO 2012 Lokaal bewegingsonderwijs Gonnetstraat	725
77.01	SHO programmalijn Schalkwijk	4.097
77.01	SHO Zonnewijzer / Bavinck	1.105
77.01	SHO Kozijnen Regenboog	600
Investeringsen waarover nog een raadsbesluit moet worden genomen		
81.06	Vervangen grassportvelden	153
81.28	Vervanging sportvelden: toplagen	645
81.28	Vervanging sportvelden: onderbouw	545
81.28	Stelpost verrekening sportaccommodaties 2015-2020	100
		14.334

Programma 2 Ondersteuning en zorg

Commissie	Samenleving
(Coördinerende) Portefeuilles	Wmo, Jeugd, Coördinatie sociaal domein
Afdeling(en)	Stadszaken, Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Programmadoelstelling (missie)

De gemeente organiseert, op passende wijze, specialistische ondersteuning en zorg als er sprake is van een beperking, van chronische, psychische of psychosociale problemen of als jeugdigen opgroeien in een onveilige situatie of een strafbaar feit hebben begaan. Deze ondersteuning en zorg wordt geboden tot het niet langer nodig is en gaan uit van de individuele burger, leefeenheid of gezin. Het doel daarbij is dat Haarlemmers vanuit eigen kracht weer of zoveel mogelijk kunnen participeren in de maatschappij.

Context en achtergronden

Dit programma gaat over ondersteuning en zorg aan Haarlemmers die meer nodig hebben dan algemene basisvoorzieningen. De ondersteuning en zorg in dit programma is over het algemeen individueel toegekend. De uitvoering ligt bij de gemeente en wordt ingekocht of gesubsidieerd. 2016 is het tweede jaar waarin de gemeente deze taken uitvoert. De gemeente werkt nauw samen met de gemeenten in de regio's Haarlemmermeer, Midden- en Zuid-Kennemerland om schaalvoordelen voor burgers, aanbieders en gemeenten te realiseren.

Daarnaast is Haarlem voor deze regio's centrumgemeente waar het gaat om het voorkomen en aanpakken van dakloosheid, het begeleiden van dak- en thuislozen via de maatschappelijke opvang, vrouwenopvang, aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling en voor beschermd wonen.

Maatwerkvoorzieningen bij zelfstandig wonen en hulp op maat voor jeugdigen

De gemeente is al langere tijd verantwoordelijk voor maatwerkvoorzieningen, zoals huishoudelijke ondersteuning, hulpmiddelen en collectief vervoer. Per 2015 zijn diverse andere functies overgekomen naar de gemeente, zoals begeleiding van mensen die zelfstandig wonen (inclusief vervoer), groepsbegeleiding en kortdurend verblijf (respijtzorg). In 2016 zijn hier wederom minder financiële middelen voor beschikbaar en is het aan aanbieders, cliënten en gemeente om de ondersteuning in lijn met de transformatiedoelen te organiseren (zie clustertekst). Dit geldt ook voor maatwerkvoorzieningen voor de jeugd, zoals jeugd- en opvoedhulp, geestelijke gezondheidszorg voor jeugdigen (Jeugd-GGZ) en de zorg voor jeugd met een licht verstandelijke beperking (jeugd-LVB).

Opvang en beschermd wonen

Centrumgemeente Haarlem is verantwoordelijk voor de zorg voor dak- en thuislozen, de vrouwenopvang en het tegengaan van huiselijk geweld en kindermishandeling. De beleidsintenties hiervoor zijn voor de periode 2015-2020 vastgelegd. Haarlem is als centrumgemeente sinds 2015 ook verantwoordelijk voor Beschermd Wonen. Dit betekent het bieden van op participatie gerichte ondersteuning vanuit een beschermde woonomgeving aan mensen met een psychiatrische achtergrond die minder in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving. Belangrijk aandachtspunt voor 2016 is de geringe beschikbaarheid van passende huisvesting voor (weer) zelfstandig wonen, waardoor uitstroom uit woonvoorzieningen stagneert.

Jeugdbescherming en jeugdreclassering

De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van jeugdbescherming en jeugdreclassering. Vanuit de Jeugdwet voeren de gecertificeerde instellingen deze taken uit. In Haarlem gebeurt dit door de Jeugd- en Gezinsbeschermers, het Leger des Heils en de William Schrikker Groep. Vanuit de transformatie wordt gestuurd op het verminderen van de inzet van jeugdhulp in het gedwongen kader (dwang). Dit gebeurt op het moment dat de rechter, op verzoek van de Raad voor de Kinderbescherming, een maatregel heeft opgelegd. Doel is meer preventief hulp te bieden in drang of uitsluitend het vrijwillig kader.

Kaderstellende beleidsnota's

- Transitie sociaal domein, Kadernota Samen voor Elkaar ([2012/172892](#))
- Nota Samen voor Elkaar, op weg naar een nieuwe sociale infrastructuur ([2013/55659](#))
- Regionaal Kompas 2015-2020 ([2014/72764-3](#)) en Een Veilig Thuis 2015-2020 ([2014/72764-4](#))
- Nota 'Zorg voor Jeugd, Awbz, Participatiewet en Wmo (transitieplan specialistische ondersteuning sociaal domein) ([2013/469125](#))
- Transitie sociaal domein, beleidskader beschermd wonen ([2014/271414](#))
- Nota 'Maatschappelijke opvang dak- en thuislozen ([2015/83827](#))
- Uitgangspuntennota 'Samen voor jeugd: transitie jeugdzorg' ([2012/199787](#))

Beleidsveld 2.1 Maatwerkvoorzieningen en hulp op maat

Wat willen we bereiken in 2016-2020?

1. Bevorderen, in stand houden of vertragen van de achteruitgang van de zelfredzaamheid en participatie van kwetsbare Haarlemmers met een beperking of met chronische, psychische of psychosociale problemen. Het beoogde effect kan verschillen per doelgroep. Per saldo wordt een gelijkblijvende zelfredzaamheid en participatie nagestreefd (bij afnemende financiële middelen).
2. Het vergroten van het probleemoplossend vermogen, de eigen mogelijkheden en de zelfredzaamheid en participatie van jeugdigen en hun gezinnen met problemen of beperkingen.

Zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie zijn moeilijk objectief vast te stellen grootheden. Iedere persoon hanteert daarvoor tot op zekere hoogte eigen, subjectieve maatstaven. Om te meten in

hoeverre maatschappelijke ondersteuning leidt tot de beoogde zelfredzaamheid en participatie zijn het de cliënten zelf die dat het beste kunnen beoordelen (*Sturen op uitkomsten*, Nyfer, 2013). Om die reden wordt gevraagd naar de cliëntervaring om de mate van zelfredzaamheid en participatie te bepalen.

Effectindicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1. Percentage cliënten dat aangeeft dat de ondersteuning en voorzieningen uit de Wmo redelijk tot veel bijdraagt aan het zelfstandig kunnen blijven wonen	81% (2009)	78% (2010) 78% (2011) 84% (2012) 87% (2013)	87%	87%	87%	87%	87%	87%	SGBO cliënt-tevredenheids-onderzoek ¹
1. Percentage cliënten dat aangeeft dat de ondersteuning en voorzieningen uit de Wmo redelijk tot veel bijdraagt aan het kunnen meedoen in de maatschappij	74% (2009)	64% (2010) 77% (2011) 78% (2012) 76% (2013)	76%	76%	76%	76%	76%	76%	SGBO cliënt-tevredenheids-onderzoek ¹

¹ Gemeenten zijn op grond van de Wmo 2015 verplicht een cliëntervaringsonderzoek te laten uitvoeren en daarover jaarlijks voor 1 juli te rapporteren. Hiervoor wordt landelijk een (deels) verplichte vragenlijst vastgesteld. Deze vragenlijst is op het moment van opstellen van deze programmabegroting nog niet bekend. De hier genoemde effectindicatoren zullen mogelijk wijzigen. Cliënttevredenheid over 2014 is vanwege de vele veranderingen in beleid en uitvoering niet kwantitatief gemeten.

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat gaan we ervoor doen in 2016?

1. Bevorderen, in stand houden of vertragen van de achteruitgang van de zelfredzaamheid en participatie van kwetsbare Haarlemmers met een beperking of met chronische, psychische of psychosociale problemen.
 - a. De gemeente organiseert het verstrekken van materiële en/of immateriële maatwerkvoorzieningen op basis van de Wet maatschappelijke ondersteuning zoals begeleiding, huishoudelijke ondersteuning, woningaanpassingen en vervoersvoorzieningen. Middelen worden verstrekt in natura of als persoonsgebonden budget als voldaan kan worden aan de voorwaarden. Verstrekking wordt gebaseerd op onderzoek waarmee wordt vastgesteld dat specialistische ondersteuning noodzakelijk is voor het behoud dan wel het versterken van zelfredzaamheid en/of participatie in de samenleving. Daarbij wordt altijd eerst gekeken of ondersteuning vanuit het sociaal netwerk of de basisinfrastructuur mogelijk is.
2. Vergroten van de zelfredzaamheid van kwetsbare jeugdigen en het gezin waarin ze opgroeien.
 - a. De gemeente koopt ondersteuning, hulp en zorg in, gericht op het verminderen, stabiliseren, behandelen en opheffen van opgroei- en opvoedproblemen.
 - b. De gemeente vraagt van deze aanbieders de participatie en de zelfredzaamheid te bevorderen van jeugdigen met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking of chronisch probleem.
 - c. De gemeente faciliteert de ondersteuning bij, of het (tijdelijk) overnemen van activiteiten op het gebied van opvoeding/verzorging.

Er zijn hieronder nog geen prestatie-indicatoren Jeugdhulp opgenomen, deze zijn pas in 2016 beschikbaar. Het gaat hierbij om outcomecriteria die nu landelijk worden ontwikkeld. Dit betreft:

cliënttevredenheid over nut en effect van de hulpverlening, bereik en uitval en de mate van doelrealisatie op het gebied van preventief aanbod, jeugdhulp en jeugdbescherming en jeugdreclassering.

Prestatie-indicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1a. Tevredenheid gebruikers over de aanvraagprocedure individuele Wmo-voorziening (rapportcijfer)	6,7 (2008)	7,0 (2010) 6,9 (2011) 6,9 (2012) 6,9 (2013)	6,9	6,9	6,9	6,9	6,9	6,9	SGBO cliënt-tevredenheids-onderzoek ¹
1a. Tevredenheid gebruikers over Wmo-voorzieningen (rapportcijfer)	7,5 (2008)	7,3 (2010) 7,2 (2011) 7,5 (2012) 7,5 (2013)	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	SGBO cliënt-tevredenheids-onderzoek ¹
1a. Aantal lopende indicaties Wmo-voorzieningen	19.794 (2013)	21.610 (2014)	23.000	23.000	23.000	23.000	23.000	23.000	Intern cliëntvolgsysteem

¹ Gemeenten zijn op grond van de Wmo 2015 verplicht een cliëntvervalsingsonderzoek te laten uitvoeren en daarover jaarlijks voor 1 juli te rapporteren. Hiervoor wordt landelijk een (deels) verplichte vragenlijst vastgesteld. Deze vragenlijst is op het moment van opstellen van deze programmabegroting nog niet bekend. De hier genoemde effectindicatoren zullen mogelijk wijzigen. Cliënttevredenheid over 2014 is vanwege de vele veranderingen in beleid en uitvoering niet kwantitatief gemeten.

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Bel.	Programma 2	Begr.2015	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
veld	Ondersteuning en Zorg	na wijz.	2016	2017	2018	2019	2020
	Lasten (exclusief mutaties reserves)						
2.1	Maatwerkvoorzieningen	66.966	65.088	63.117	62.584	62.389	62.437
	Baten (exclusief mutaties reserves)						
2.1	Maatwerkvoorzieningen	5.554	5.491	5.491	5.491	5.491	5.491
	Saldo lasten en baten excl. reserves	61.412	59.597	57.626	57.093	56.899	56.946

Beleidsveld 2.2 Opvang en beschermd wonen

Wat willen we bereiken in 2016-2020?

1. Niemand in de regio hoeft gedwongen buiten te slapen. Personen die zijn aangewezen op maatschappelijke opvang zo snel mogelijk weer in staat stellen zelfstandig te functioneren in de maatschappij.
2. Minder huiselijk geweld en kindermishandeling. Huiselijk geweld komt veel vaker voor dan wordt gemeld. De hulpverlening kan pas starten na registratie van incidenten. Om de gevolgen te beperken en recidive te voorkomen is het daarom belangrijk dat incidenten worden gemeld en geregistreerd. Op dit moment wordt gewerkt aan een nieuw registratiesysteem voor Veilig Thuis. Het streven is om op basis daarvan betere indicatoren te ontwikkelen om de afname van huiselijk geweld te meten.
3. Beschermd (veilig en gezond) wonen voor mensen met een psychiatrische achtergrond met aandacht voor het versterken van de eigen kracht en zelfredzaamheid en uitstroom naar zelfstandig (begeleid) wonen. In overleg met aanbieders worden nog indicatoren ontwikkeld en opgenomen in de Programmabegroting 2017 om de effecten van beschermd wonen structureel te monitoren.

Effectindicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1. Aantal mensen op de wachtlijst voor maatschappelijke opvang ¹	(2015)	-	-	0	0	0	0	0	Registratie diverse instellingen
1. Gemiddelde verblijfsduur in maatschappelijke opvang in dagen:									Registratie diverse instellingen
Oggz doelgroep	(2015)	-	-	225	<225	<225	<225	<225	
Econom. doelgr.	(2015)	-	-	180	<180	<180	<180	<180	
Longstay	(2015)	-	-	540	<540	<540	<540	<540	
Ongedocumenteerden	(2015)	-	-	180	<180	<180	<180	<180	
Jongeren	(2015)	-	-	135	<135	<135	<135	<135	
1. Aantal geregistreerde daklozen:									Veldmonitor GGD
Oggz doelgroep	(2015)	-	-	114	<114	<114	<114	<114	
Econom. doelgr.	(2015)	-	-	60	<60	<60	<60	<60	
Longstay	(2015)	-	-	9	<9	<9	<9	<9	
Ongedocumenteerden	(2015)	-	-	15	<15	<15	<15	<15	
Jongeren	(2015)	-	-	50	<50	<50	<50	<50	
2. Aantal geregistreerde incidenten huiselijk geweld in de veiligheidsregio Kennemerland	1.838 (2004)	2.026 (2010) 2.803 (2011) 2.538 (2012) 3.205 (2013) 3.598 (2014)	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000	Registratie Veilig Thuis

¹ Het betreft mensen die feitelijk dakloos zijn en nergens anders onderdak hebben.

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat gaan we ervoor doen in 2016?

1. Niemand in de regio hoeft gedwongen buiten te slapen. De gemeente wil dat mensen vanuit de opvang zo snel mogelijk weer zelfstandig functioneren.
 - a. De gemeente biedt een (gedifferentieerd) samenstel van voorzieningen voor maatschappelijke opvang. Ultimo 2015 worden twee nieuwe voorzieningen in Haarlem geopend: de 24-uursopvang aan de Wilhelminastraat voor alleenstaande OGGZ daklozen en de Velerpoort aan de Vondelweg voor economische daklozen en ongedocumenteerden. Samen met bestaande voorzieningen als Spaarnezicht, de opvang voor gezinnen in Hoofddorp en de Kennemerhof in Beverwijk, vormen deze nieuwe voorzieningen een bijna sluitend netwerk voor alle doelgroepen van dak- en thuislozen. De ambitie voor 2016 is dat huisvesting aangeboden kan worden aan maatschappelijk onaanangepaste.
 - b. De gemeente voorziet met sobere maar adequate opvang en begeleiding in de voorzieningen, waar cliënten, onder goede leefomstandigheden, zodanig worden begeleid dat dit bijdraagt aan een verbetering van hun zelfbeeld.
 - c. De gemeente ziet er op toe dat alle voorzieningen maatschappelijke opvang tot doel hebben om cliënten die daarop noodzakelijkerwijs tijdelijk zijn aangewezen, zo snel mogelijk weer terug begeleiden naar een zelfstandig functioneren in de samenleving.

Hiervoor zijn uitstroomwoningen (in samenwerking met de corporaties) en een goede samenwerking in de keten noodzakelijk.

2. Minder huiselijk geweld en kindermishandeling

- a. De gemeente faciliteert Veilig Thuis waardoor zo snel mogelijk en met zo min mogelijk schakels goede zorg en/of ondersteuning ingezet kan worden om de veiligheid van jeugdigen, volwassenen en ouderen te borgen. Veilig Thuis vormt de toegang/frontoffice voor advies, consult en melding op gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling. Ook signaleert Veilig Thuis knelpunten in de aanpak en stuurt zij aan op een zo optimale ketenaanpak (procesregie). De gemeente stimuleert de integrale aanpak kindermishandeling van het Multidisciplinair centrum kindermishandeling (MDCK).
- b. De gemeente faciliteert de vrouwenopvang met een subsidie voor opvang en begeleiding.
- c. De gemeente stimuleert de inzet van het Tijdelijk Huisverbod door het subsidiëren van crisisinterventie en casemanagement.

3. Beschermd wonen

- a. De gemeente organiseert beschermd wonen voor personen met psychische of psychosociale problemen, die tijdelijk niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving met inachtneming van doorlopende indicaties (overgangsrecht).
- b. De gemeente maakt afspraken met aanbieders zodat bewoners in de voorziening kunnen werken aan versterking van hun zelfredzaamheid en eigen kracht.
- c. De gemeente gaat actief in gesprek met lokale partners en aanbieders om welzijn, zorg en wonen te verbinden en hiermee uitstroom uit een instelling voor beschermd wonen te stimuleren.

Prestatie-indicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1a. Aantal plaatsen maatschappelijke opvang voor:									OGGZ- monitor GGD
Oggz doelgroep	(2015)	-	-	71	71	71	71	71	
Econom. doelgr.	(2015)	-	-	40	40	40	40	40	
Longstay	(2015)	-	-	7	7	7	7	7	
Ongedocumenteerden	(2015)	-	-	10	10	10	10	10	
Jongeren	(2015)	-	-	22	22	22	22	22	
2c. Aantal opgelegde huisverboden in de Veiligheidsregio Kennemerland	46 (2009)	40 (2010) 55 (2011) 80 (2012) 64 (2013) 81 (2014)	≥ 80	≥ 80	≥ 80	≥ 80	≥ 80	≥ 80	Huisverbod Online
3a. Aantal plaatsen beschermd wonen	(2015)	-	-	650	650	650	650	650	Gemeentelijke registratie

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Bel. veld	Programma 2 Ondersteuning en Zorg	Begr.2015 na wijz.	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
	Lasten (exclusief mutaties reserves)						
2.2	Opvang en beschermd wonen	49.914	52.206	54.029	55.527	56.496	56.494
	Baten (exclusief mutaties reserves)						
2.2	Opvang en beschermd wonen	784	784	784	784	784	784
	Saldo lasten en baten excl. reserves	49.131	51.423	53.246	54.743	55.712	55.711

Beleidsveld 2.3 Jeugdbescherming en jeugdreclassering

Wat willen we bereiken in 2016-2020?

1. Zo veel mogelijk Haarlemse jeugdigen groeien op in een veilig opvoedklimaat.

In dit beleidsveld zijn nog geen effect- en prestatie-indicatoren opgenomen. 2015 is het eerste jaar dat de gemeente verantwoordelijk is voor de uitvoering en goede indicatoren zijn nog niet beschikbaar. In 2015 vinden verschillende nulmetingen plaats op basis waarvan zinvolle indicatoren worden bepaald. Gedurende het begrotingsjaar wordt de raad geïnformeerd over de uitvoering aan de hand van de informatie die tijdens deze periode beschikbaar komt.

Wat gaan we ervoor doen in 2016?

1. Zoveel mogelijk Haarlemse jeugdigen groeien op in een veilig opvoedklimaat.
 - a. De gemeente vraagt van jeugdhulp-aanbieders en gecertificeerde instellingen te werken volgens het principe van 'Eén gezin één plan'. Verzoeken voor onderzoek bij de Raad voor de Kinderbescherming worden multidisciplinair besproken aan de beschermingstafel of in het Multi-Disciplinair Centrum Kindermishandeling als de ernst van de situatie daarom vraagt.
 - b. De gemeente ziet er op toe dat medewerkers van de Gecertificeerde Instellingen geschoold zijn in het werken met het netwerk van de gezinnen, zodat er blijvend gezocht wordt naar de krachten van het gezin en hun omgeving. De inzet is de veilige opvoeding van het kind, waar mogelijk thuis of zo dicht mogelijk bij huis, waarbij gedwongen maatregelen zo min mogelijk voorkomen.
 - c. De gemeente faciliteert deze netwerkgerichte aanpak van CJG coaches/wijkteams en van de Gecertificeerde Instellingen, zodat tijdig op- en afschalen van specialistische zorg mogelijk is. De samenwerking tussen de verschillende instellingen wordt door de gemeente gestimuleerd, zodat de cliënt op maat wordt ondersteund: zwaar waar nodig en licht waar mogelijk.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Bel. veld	Programma 2 Ondersteuning en Zorg	Begr.2015 na wijz.	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
	Lasten (exclusief mutaties reserves)						
2.3	Jeugdbesch&jeugdreclassering	3.320	3.320	3.320	3.320	3.320	3.320
	Baten (exclusief mutaties reserves)						
2.3	Jeugdbesch&jeugdreclassering						
	Saldo lasten en baten excl. reserves	3.320	3.320	3.320	3.320	3.320	3.320

Financiën programma 2

(bedragen x € 1.000)

Bel. veld	Programma 2	Begr.2015 na wijz.	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
	Lasten (exclusief mutaties reserves)						
2.1	Maatwerkvoorzieningen	66.966	65.088	63.117	62.584	62.389	62.437
2.2	Opvang en beschermd wonen	49.914	52.206	54.029	55.527	56.496	56.494
2.3	Jeugdbesch&jeugdreclassering	3.320	3.320	3.320	3.320	3.320	3.320
	Totaal lasten	120.200	120.614	120.465	121.430	122.205	122.250
	Baten (exclusief mutaties reserves)						
2.1	Maatwerkvoorzieningen	5.554	5.491	5.491	5.491	5.491	5.491
2.2	Opvang en beschermd wonen	784	784	784	784	784	784
2.3	Jeugdbesch&jeugsreclassering						
	Totaal baten	6.338	6.274	6.274	6.274	6.274	6.274
	Totaal saldo excl. reserves	113.862	114.339	114.191	115.156	115.930	115.976
	Toevoeging aan reserves	922	922	922	922	922	922
	Onttrekking aan reserves	-4.659	-3.360	-2.133	-2.133	-2.133	-2.133
	Saldo incl. mutaties reserves	110.125	111.901	112.980	113.945	114.719	114.765

Analyse saldo programma 2

(bedragen x € 1.000)

2.1 Maatwerkvoorzieningen	bedrag
Bijgestelde begroting 2015	58.657
Begroting 2016	57.909
Verschil	-747

2.1 Maatwerkvoorzieningen	bedrag	v/n
Toelichting Lasten		
De geraamde lasten (inclusief mutaties reserves) zijn in 2016 € 1,8 miljoen lager dan in 2015	-1.815	v
Wegens de verlaging van de rijksbijdrage is er een taakstelling voor de Wmo geraamd.	-574	v
In 2016 zijn lagere uitvoeringskosten voor de uitvoeringsorganisatie voorzien.	-882	v
Voor de uitvoering van het individuele vervoer zijn in 2016 extra lasten noodzakelijk	191	n
Voor de uitvoering van het collectief vervoer is de besparing gerealiseerd	-210	v
Voor de kosten ten behoeve van de jeugd is er door een verlaging van het rijksbudget minder lasten geraamd	-406	v
Overige mutaties	67	n
Toelichting Baten		
De geraamde baten (inclusief mutaties reserves) zijn in 2016 € 1,1 miljoen lager dan in 2015	1.067	n
Lagere onttrekkingen aan reserves	2.095	n
Meerjarig tekort sociaal domein tlv reserve sociaal domein	-1.028	v
Totaal mutaties	-747	v

(bedragen x € 1.000)

2.2 Opvang en beschermd wonen	bedrag
Bijgestelde begroting 2015	48.149
Begroting 2016	50.673
Verschil	2.524

2.2 Opvang en beschermd wonen	bedrag	v/n
Toelichting Lasten		
De geraamde lasten (inclusief mutaties reserves) zijn in 2016 € 2,3 miljoen hoger dan in 2015	2.292	n
In 2016 is in de Kadernota 2015 € 200.000 meer beschikbaar gesteld voor het realiseren van een opvangvoorzieningen Bed Bad Brood	200	n
In 2014 is € 432.000 van de DU Maatschappelijke Opvang/Vrouwen Opvang overgeheveld naar 2015.	-432	v
Verhoging rijksuitkering Beschermd Wonen vanwege huisvestingscomponent	2436	n
Diverse verschillen < € 100.000	88	n
Toelichting Baten	232	n
De geraamde baten (inclusief mutaties reserves) zijn in 2016 € 0,2 miljoen lager dan in 2015		
Verlaging onttrekking reserves sociaal domein	232	n
Totaal mutaties	2.524	v

(bedragen x € 1.000)

2.3 Jeugdbescherming & jeugdreclassering	bedrag
Bijgestelde begroting 2015	3.320
Begroting 2016	3.320
Verschil	

Reservemutaties programma 2

(bedragen x € 1.000)

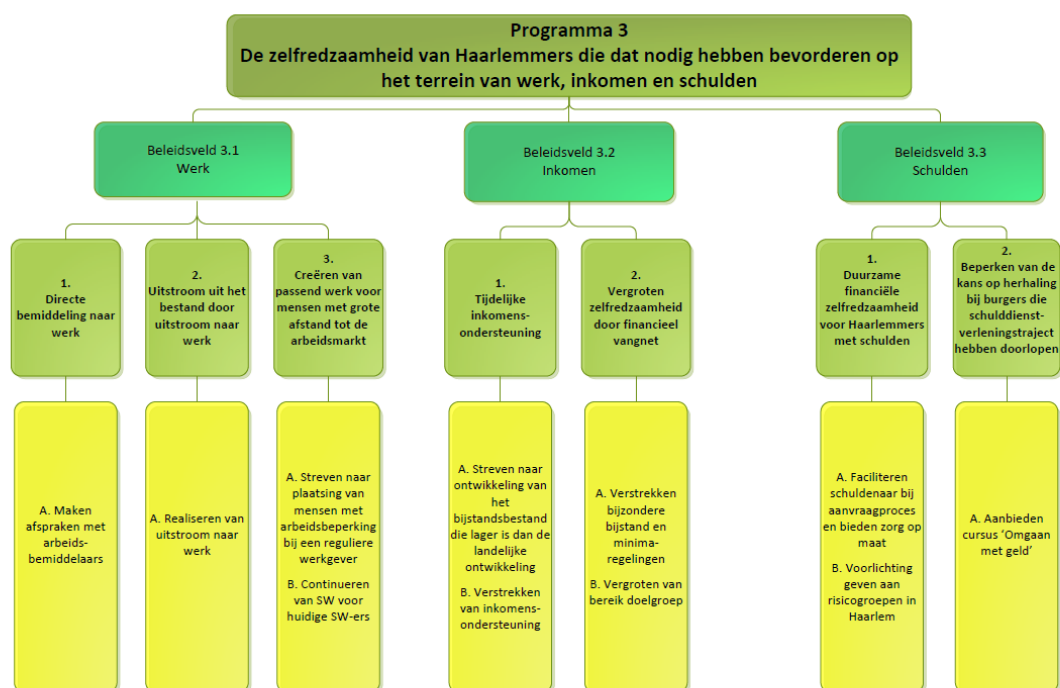
Reservemutaties	Toevoegingen	Onttrekkingen
Mutatie 2016	922	3.360
Algemene Reserve Sociaal Domein	922	3.360

Investerings jaarschijf 2016 programma 2

Ip-nr.	Omschrijving	Inv. 2016
	Er zijn voor dit programma geen investeringen in 2016	

Programma 3 Werk en inkomen

Commissie	Samenleving
(Coördinerende) Portefeuilles	Werk, Economische Zaken, Sociale Zaken, Coördinatie Sociaal Domein
Afdeling(en)	Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Programmadoelstelling (missie)

De gemeente Haarlem streeft naar het bevorderen van zelfredzaamheid op het terrein van werk, inkomen en schulden van Haarlemmers die dat nodig hebben en daarvoor in aanmerking komen. Hiervoor worden verschillende middelen ingezet, zoals het begeleiden naar werk, het stimuleren van participatie, het bieden van (tijdelijke) financiële ondersteuning en inzet op preventie door middel van begeleiding, cursussen, trainingen en toegankelijke communicatie.

Context en achtergronden

Vanaf 1 januari 2015 voert de gemeente de Participatiewet uit. Deze wet biedt instrumenten om re-integratie te bevorderen, ook voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.

(Regionale) Samenwerking

De afgelopen jaren is ingezet op samenwerking in de arbeidsmarktregio Kennemerland. Het regionale Werkplein en het WerkgeversServicePunt bieden een basis voor het uitvoeren van de belangrijkste opgave: werkzoekenden zo snel mogelijk naar betaald werk begeleiden. Samenwerking met regiogemeenten, maar ook met werkgevers, arbeidsbemiddelaars en het UWV is daarin van groot belang. In 2016 krijgt deze samenwerking een nieuwe impuls door verdere uitbouw van het Werkbedrijf. Het Werkbedrijf wil ook een match kunnen maken tussen werkgevers en arbeid beperkten.

Instrumenten voor (begeleiding naar) werk

Het creëren van garantiebannen is een wettelijke verplichting. Dit doen overheid en bedrijfsleven samen. De ondertekenaars van het Lokaal Sociaal Akkoord (LSA) spelen een rol bij het aanbieden van garantiebannen. De Participatiewet biedt diverse instrumenten voor mensen met een arbeidsbeperking, zoals beschut werk en loonkostensubsidie. In het kader van het Uitvoeringsprogramma participatiewet wordt in de periode juni 2015 t/m juni 2016 geëxperimenteerd om de effectiviteit van de instrumenten te testen. Daarnaast voert de gemeente een pilot uit om de overgang van dagbesteding in het kader van de Wmo naar arbeidsmatige activiteiten vloeiender te laten verlopen.

Ook blijft de gemeente inzetten op Social Return (SR) en gebruik maken van de mogelijkheden van het Europees Sociaal Fonds (ESF).

Nieuw beleid in 2016

In 2016 wordt het nieuwe Strategisch bedrijfsplan geïmplementeerd, waarin naast inzet op directe bemiddeling ook de inzet op het zittend bestand, preventie op het gebied van schulden en versterking van de financiële zelfredzaamheid van Haarlemmers belangrijke pijlers zijn. Hieruit volgt ook de implementatie van nieuw beleid op het gebied van armoede, minima en schulddienstverlening waarin bijzondere aandacht is voor jongeren en gezinnen met kinderen.

Onderzocht wordt op welke wijze een gebiedsgerichte benadering kan bijdragen aan de dienstverlening aan de burgers.

Afbouw sociale werkvoorziening

De sociale werkvoorziening verandert de komende jaren ingrijpend. Nieuwe instroom is vanaf 1 januari 2015 niet meer mogelijk: de sociale werkvoorziening wordt afgebouwd. Bij de meicirculaire heeft het Rijk inzicht gegeven in de ontwikkeling van de middelen die beschikbaar worden gesteld voor de sociale werkvoorziening. Het bedrag daalt van € 17,3 miljoen in 2015 naar € 16 miljoen in 2016 en daalt in de jaren daarna verder tot € 11,7 miljoen in 2020. Deze daling is groter dan bij de Kadernota 2015 was voorzien. De kosten van de sociale werkvoorziening kunnen niet in hetzelfde tempo afnemen. Het tekort in 2016 bedraagt circa € 0,7 miljoen en loopt op tot ruim € 4 miljoen in 2020. Het Strategisch plan dat door Paswerk is opgesteld hield rekening met een minder grote daling van de rijkssubsidie. In 2016 wordt verder onderzocht op welke wijze het tekort op de sociale werkvoorziening beperkt kan worden en op welke wijze het tekort de komende jaren gedekt kan worden.

Bijstelling uitvoeringscapaciteit programma 3

Met een eventuele bijstelling van de uitvoeringscapaciteit op basis van het aantal uitkeringsgerechtigden is in de Kadernota 2015 vooralsnog geen rekening gehouden. De bestandsontwikkeling voor de komende jaren was nog te onzeker om in de eerste helft van 2015 de benodigde uitvoeringscapaciteit voor 2016 te bepalen. Conform de geldende afspraken over het meebewegen van de formatie bij bestandsstijgingen en –dalingen is op basis van het aantal uitkeringsgerechtigden in augustus 2015 beoordeeld welke formatie beschikbaar moet zijn voor de uitvoering van de taken. Dit leidt tot een bijstelling van de formatie met 5,5 fte. Hiermee is een bedrag gemoeid van € 346.000. Dit bedrag wordt toegevoegd aan programma 3, beleidsveld 2 (inkomen).

Implementatiebudget Strategisch bedrijfsplan werk , inkomen, schulddienstverlening en individuele maatwerkvoorzieningen.

Eind 2015 wordt de opvolger van het Strategisch bedrijfsplan Kans en Kracht aan de raad voorgelegd. Als gevolg van wijzigingen in de gemeentelijke taken op het terrein van zowel de Participatiewet als de individuele voorzieningen Wmo, heeft dit Strategisch bedrijfsplan gevolgen voor de uitvoeringsorganisatie op deze beleidsterreinen. Met de uitvoering zijn implementatiekosten gemoeid. Bij de presentatie van het plan eind 2015 worden deze kosten inzichtelijk gemaakt en wordt een voorstel om deze kosten te dekken aan de raad voorgelegd.

Kaderstellende beleidsnota's

- Uitvoeringsprogramma Participatiewet juni 2015 – juni 2016 ([2015/162169](#))
- Beleidskeuzenota Participatiewet Haarlem en Zandvoort ([2013/469125](#))
- Coalitieprogramma Samen voor elkaar ([2012/172892](#))
- Samen voor elkaar: groeien naar financiële zelfredzaamheid ([2012/338471](#))
- Visienota handhaving ([2012/342276](#))
- Kaderstelling voor het Strategisch bedrijfsplan 2011-2014 Sociale Zaken en Werkgelegenheid gemeente Haarlem: Kans en Kracht ([2011/194584](#))
- Beleidsplan schulddienstverlening ([2012/81280](#))

Beleidsveld 3.1 Werk

Wat willen we bereiken in 2016-2020?

1. Directe bemiddeling naar werk (voltijds, deeltijd of tijdelijk) voor nieuwe klanten die zich aan de poort melden.
2. Uitstroom uit het bestand door uitstroom naar werk, al dan niet begeleid door de gemeente Haarlem.
3. Het creëren van passend werk voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.

Effectindicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1. Aantal klanten geplaatst op de arbeidsmarkt	219 (2008)	213 (2010) 263 (2011) 490 (2012) 327 (2013) 502 (2014)	425	450	450	450	450	450	Gemeentelijke registratie
2. Aantal beëindigingen van uitkeringen i.v.m. aanvaarden werk	107 (2014)	107 (2014)	115	120	125	130	130	130	Gemeentelijke registratie
3. Aantal plaatsingen op garantiebanen ¹	(2016)	-	-	50	50	50	50	50	Gemeentelijke registratie
3. Aantal SW'ers in Sociale Eenheden (SE)	729 (2010)	729 (2011) 702 (2012) 685 (2013) 684 (2014)	649	628	599	576	550	525	Gemeentelijke registratie

¹ Garantiebanen bestaan sinds 2015

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat gaan we ervoor doen in 2016?

1. Directe bemiddeling naar werk:
 - a. De gemeente maakt afspraken met verschillende arbeidsbemiddelaars, die al dan niet zelf re-integratietrajecten en werkplekken aanbieden, om aan het proces van bemiddeling een bijdrage te leveren. De gemeente werkt met een aantal partijen samen op het Werkplein waar onder andere wordt gewerkt met het Poortmodel. Deze methode beoogt burgers te activeren snel werk te vinden. De gemeente wordt daarbij ondersteund door professionals vanuit de verschillende betrokken organisaties. Het doel is uitkeringsafhankelijkheid te voorkomen.
2. Uitstroom uit het bestand door uitstroom naar werk:
 - a. Haarlem zet in op uitstroom uit het bestand door uitstroom naar werk. De samenwerking met re-integratiepartners speelt hierbij een rol; cliënten worden waar

mogelijk doorverwezen naar de partners van de gemeente, die zich inzetten voor re-integratie op de arbeidsmarkt. Het Werkgeversservicepunt op het Werkplein biedt dienstverlening aan werkgevers voor personeelsvraagstukken in de vorm van informatievoorziening en bij de invulling van vacatures.

3. Het creëren van passend werk voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt:
 - a. Sinds 1 januari 2015 stromen er geen nieuwe mensen meer in bij de sociale werkvoorziening. Haarlem streeft naar plaatsing van zoveel mogelijk mensen met een arbeidsbeperking bij een reguliere werkgever. De gemeente Haarlem creëert deze banen voor een deel zelf (voor een toelichting zie paragraaf 3.5 Bedrijfsvoering). Dit wordt verder ingevuld met het plaatsen van mensen op garantiebanen en de inzet op Social Return.
 - b. De sociale werkvoorziening wordt afgebouwd, maar gecontinueerd voor de huidige SW'ers totdat zij uitstromen vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd of omdat zij een andere werkplek hebben gevonden.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Bel.	Programma 3	Begr.2015	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
veld	Werk en Inkomen	na wijz.	2016	2017	2018	2019	2020
	<i>Lasten (exclusief mutaties reserves)</i>						
3.1	Werk	24.648	21.458	19.180	18.072	17.395	16.642
	<i>Baten (exclusief mutaties reserves)</i>						
3.1	Werk	658	-1.219	-1.877	-1.877	-1.877	-1.877
	Saldo lasten en baten excl. reserves	23.990	22.677	21.057	19.949	19.272	18.519

Beleidsveld 3.2 Inkomen

Wat willen we bereiken in 2016-2020?

1. Het bieden van een tijdelijke inkomensondersteuning voor Haarlemmers die daar recht op hebben.
2. Het vergroten van de zelfredzaamheid van Haarlemmers met een minimuminkomen door hen een financieel vangnet te bieden.

Effectindicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1. Aantal procentpunt dat de ontwikkeling van aantal uitkeringen lager is dan de landelijke ontwikkeling ¹	-0,5% (2013)	0,14% (2014)	-	0,5%	0,5%	1,0%	1,0%	1,5%	Gemeentelijke registratie en gegevens CBS
2. Aantal toekenningen individuele bijzondere bijstand	2.238 (2013)	1.737 (2014)	2.400	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	Gemeentelijke registratie
2. Aantal toekenningen minimaregelingen	3.234 (2013)	3.996 (2014)	3.600	3.700	3.800	3.900	3.900	3.900	Gemeentelijke registratie
2. Aantal minimahuishoudens met Haarlempas	4.991 (2012)	4.986 (2013) 4.240 (2014)	5.100	5.200	5.300	5.400	5.500	5.600	Gemeentelijke registratie

Effectindicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
2. Aantal Haarlemmers dat gebruik maakt van individuele bijzondere bijstand	1.206 (2014)	1.206 (2014)	1.600	1.650	1.650	1.650	1.650	1.650	Gemeentelijke registratie
2. Aantal Haarlemmers dat gebruik maakt van een minimaregeling	2.580 (2014)	2.580 (2014)	-	2.700	2.800	2.800	2.800	2.800	Gemeentelijke registratie
2. Aantal kinderen dat via Haarlempas beroep doet op JSF/JCF	193 (2010)	378 (2011) 480 (2012) 424 (2013) 708 (2014)	700	720	740	760	780	800	Registratie JSF/JCF

¹ De ambitie is de Haarlemse ontwikkeling 1,5 procentpunt lager te laten zijn dan de landelijke ontwikkeling, zowel bij stijging als daling van het aantal uitkeringsgerechtigden.

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat gaan we ervoor doen in 2016?

- Het bieden van tijdelijke inkomensondersteuning voor Haarlemmers die daar recht op hebben:
 - Economische ontwikkelingen zoals groei of krimp van de economie en werkgelegenheid zijn van invloed op het bijstandsbestand maar zijn zeer beperkt beïnvloedbaar door de gemeente. De gemeente streeft naar een bijstandsbestand dat lager is dan het landelijke gemiddelde aantal bijstandsgerechtigden. Dit doet de gemeente met gericht beleid op uitstroom naar werk, uitstroom op basis van rechtmatigheid en het voorkomen van instroom door werkgericht beleid aan de poort. In de komende jaren wordt een toename van het aantal klanten met inkomensondersteuning 18-65 jaar verwacht. Dit hangt samen met het feit dat de gemeente met de invoering van de participatiewet nieuwe doelgroepen moet bedienen die voor 1 januari 2015 aanspraak hadden kunnen maken op andere inkomensvoorzieningen zoals Wajong en WSW.
 - De gemeente verleent tijdig inkomensondersteuning aan Haarlemmers die hiervoor rechtmatig in aanmerking komen. Op basis van rechtmatigheids- en fraudeonderzoeken worden onrechtmatig verstrekte uitkeringen beëindigd.
- Vergroten van de zelfredzaamheid van Haarlemmers met een minimuminkomen door hen een financieel vangnet te bieden:
 - De gemeente verstrekt tijdig en rechtmatig bijzondere bijstand aan hen die recht hebben op inkomensondersteuning voor specifieke kosten. Ook biedt de gemeente minimaregelingen aan om de zelfredzaamheid van gezinnen te bevorderen en kinderen te laten participeren in de samenleving.
 - De gemeente zorgt ervoor dat meer mensen van de doelgroep worden bereikt door middel van onder andere laagdrempelige en toegankelijke informatie.

Prestatieindicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1a. Aantal klanten met inkomensondersteuning 18-65 jaar	2.536 (2009)	2.955 (2010) 2.648 (2011) 2.808 (2012) 3.245 (2013) 3.441 (2014)	3.600	3.800	4.000	4.000	4.000	4.000	Gemeentelijke registratie

Prestatieindicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1b. Percentage aanvragen inkomensondersteuning binnen wettelijke termijn afgehandeld ¹	88% (2011)	55% (2012) 71% (2013) 75% (2014)	75%	80%	85%	90%	90%	90%	Gemeentelijke registratie
2c. Percentage aanvragen bijzondere bijstand binnen wettelijke termijn afgehandeld ¹	92% (2011)	87% (2012) 89% (2013) 91% (2014)	90%	90%	90%	90%	90%	90%	Gemeentelijke registratie

¹ Bij deze indicator wordt het effect van opgelegde hersteltermijnen niet in de berekening gecorrigeerd. Daarmee is een streefwaarde van 100% niet realiseerbaar.

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Bel.	Programma 3	Begr.2015	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
veld	Werk en Inkomen	na wijz.	2016	2017	2018	2019	2020
	Lasten (exclusief mutaties reserves)						
3.2	Inkomen	60.842	66.880	66.476	67.226	67.216	67.206
	Baten (exclusief mutaties reserves)						
3.2	Inkomen	51.911	52.211	52.211	52.211	52.211	52.211
	Saldo lasten en baten excl. reserves	8.931	14.669	14.265	15.016	15.005	14.995

Beleidsveld 3.3 Schulden

Wat willen we bereiken in 2016-2020?

1. Duurzame financiële zelfredzaamheid voor Haarlemmers met schulden.
2. Beperken van de kans op herhaling van het ontstaan van schulden bij burgers die een schulddienstverleningstraject hebben doorlopen.

Effectindicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1. Aantal geslaagde schuldbemiddelingstrajecten (na drie jaar)	75 (2013)	75 (2014)	75	75	75	75	75	75	Gemeentelijke registratie

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat gaan we ervoor doen in 2016?

1. Duurzame financiële zelfredzaamheid voor Haarlemmers met schulden:
 - a. De gemeente faciliteert de schuldenaar bij het aanvraagproces en biedt zoveel mogelijk maatwerk. Daarvoor heeft de gemeente afspraken gemaakt met diverse ketenpartners gericht op vroeg-signalering en tijdige afstemming. Het doel van dit traject is het beperken van verder oplopende schulden en het voorkomen van crisissituaties. Het beperken van de doorlooptijd tot de start van een schulddienstverleningstraject krijgt naar aanleiding van het RKC-rapport in 2016, bijzonder de aandacht.
 - b. De gemeente verzorgt voorlichtingsbijeenkomsten voor risicogroepen waaronder jongeren, gedetineerden en uitkeringsgerechtigden. Door middel van groepstrainingen,

individuele doorstroom- en uitstroomgesprekken worden klanten getraind en begeleid om zelf hun financiële administratie te beheren en om herhaling te voorkomen.

2. Het beperken van de kans op herhaling van het ontstaan van schulden bij burgers die een schulddienstverleningstraject doorlopen hebben.
 - a. De gemeente biedt de cursus 'Omgaan met geld' aan als vast onderdeel van het schuldbemiddelingstraject.

Prestatieindicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1a. Aantal gestarte schulddienstverleningstrajecten	129 (2014)	129 (2014)	180	180	180	180	180	180	Gemeentelijke registratie
1b. Aantal deelnemers aan preventieve voorlichtingsbijeenkomsten m.b.t. schuldenproblematiek	30 (2009)	180 (2010) 200 (2011) 250 (2012) 619 (2013) 525 (2014)	600	600	600	600	600	600	Gemeentelijke registratie
2a. Aantal deelnemers aan de verplichte cursus 'Omgaan met geld' in het kader van schulddienstverlening	62 (2013)	50 (2014)	50	50	50	50	50	50	Gemeentelijke registratie

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Bel.	Programma 3	Begr.2015	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
veld	Werk en Inkomen	na wijz.	2016	2017	2018	2019	2020
	<i>Lasten (exclusief mutaties reserves)</i>						
3.3	Minima	13.140	6.287	6.068	6.041	6.044	6.044
	<i>Baten (exclusief mutaties reserves)</i>						
3.3	Minima	868	370	370	370	370	370
	Saldo lasten en baten excl. reserves	12.272	5.917	5.698	5.671	5.674	5.674

Financiën programma 3

(bedragen x € 1.000)

Bel. veld	Programma 3	Begr.2015 na wijz.	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
	Lasten (exclusief mutaties reserves)						
3.1	Werk	24.648	21.458	19.180	18.072	17.395	16.642
3.2	Inkomen	60.842	66.880	66.476	67.226	67.216	67.206
3.3	Minima	13.140	6.287	6.068	6.041	6.044	6.044
	Totaal lasten	98.631	94.625	91.724	91.340	90.655	89.892
	Baten (exclusief mutaties reserves)						
3.1	Werk	658	-1.219	-1.877	-1.877	-1.877	-1.877
3.2	Inkomen	51.911	52.211	52.211	52.211	52.211	52.211
3.3	Minima	868	370	370	370	370	370
	Totaal baten	53.437	51.362	50.704	50.704	50.704	50.704
	Totaal saldo excl. reserves	45.193	43.263	41.020	40.636	39.951	39.188
	Toevoeging aan reserves						
	Onttrekking aan reserves	-3.738	-2.358	-500			
	Saldo incl. mutaties reserves	41.455	40.905	40.520	40.636	39.951	39.188

Analyse saldo programma 3

(bedragen x € 1.000)

3.1 Werk	bedrag
Bijgestelde begroting 2015	22.502
Begroting 2016	22.069
Verschil	-433

3.1 Werk	Toelichting bedrag	v/n
Toelichting Lasten		
De geraamde lasten (inclusief mutatie reserves) zijn in 2016 € 3,2 miljoen lager dan in 2015	-3.190	v
Vanwege een slinkend re-integratiebudget zijn de geraamde lasten in 2016 lager dan in 2015	-908	v
Voor sociale activering zijn minder lasten geraamd, maar er worden meer personele kosten doorbelast die van toepassing zijn op het hele beleidsveld 3.1. Dit levert een nadeel op.	500	n
Het actieplan jeugdwerkloosheid is in 2015 afgerond. In 2016 zijn daarom geen lasten meer te verwachten	-480	v
De lasten van de Wet sociale werkvoorziening zijn fors lager in 2016. Dat heeft alles te maken met de lagere taakstelling en het gegeven dat er geen nieuwe mensen tot de WSW worden toegelaten. In totaal levert dat een voordeel op	-2.152	v
Overige mutaties	-150	v
Toelichting Baten		
De geraamde baten (inclusief mutatie reserves) zijn in 2016 € 2,8 miljoen lager dan in 2015	2.757	n
Door een bijstelling van het rijksbudget zijn er minder baten	1.877	n
Om de lasten van de WSW te kunnen betalen ondanks het sterk verminderde budget is een onttrekking van de reserve noodzakelijk	880	n
Totaal mutaties	-433	v

(bedragen x € 1.000)

3.2 Inkomen	bedrag
Bijgestelde begroting 2015	6.681
Begroting 2016	12.919
Verschil	6.238

3.2 Inkomen	bedrag	v/n
Geraamde Lasten		
De geraamde lasten (inclusief mutatie reserves) zijn in 2016 € 6,0 miljoen hoger dan in 2015	6.038	n
Een grote inzet van de sociale recherche op preventie en handhaving levert lagere lasten op ten behoeve van de Participatiewet	-201	v
Er worden minder personele kosten doorbelast voor de uitvoering van de Participatiewet en aanverwante wetten	-2.312	v
Overige mutaties Participatiewet	20	n
Doordat het beleidsveld Minima in 2015 viel onder programma 3.3. en vanaf 2016 in beleidsveld 3.2 zijn de lasten van het totale beleidsveld in 2016 gestegen	6.869	n
De schoolkostenregeling is doordat de 'Klijnsma' minimagelden voor 2016 en verder nog niet bestemd zijn voor een lager bedrag geraamd	-100	v
De Individuele inkomenstoeslag (de opvolger van de langdurigheidstoeslag) is structureel lager geraamd, mede doordat de 'Klijnsma' minimagelden voor 2016 en verder nog niet bestemd zijn	-170	v
In 2016 is er evenmin nog geld bestemd voor de opvang van de ongedocumenteerden. Dat was in 2015 nog wel het geval	-160	v
Vanwege een meer gerichte toerekening van personeelskosten is er voor de uitvoering van de diverse regelingen meer begroot voor 2016	2.109	n
Overige mutaties minima	-17	v
Geraamde Baten		
De geraamde baten (inclusief mutatie reserves) zijn in 2016 € 0,2 miljoen lager dan in 2015	200	n
Vanwege eerder geraamde onttrekking vanuit de reserve Participatiewet ten gunste van het algemeen resultaat levert dit een nadeel op	500	n
Door dat er meer ingezet wordt op handhaving en preventie is er ook minder rijksbudget beschikbaar	200	n
Doordat het beleidsveld Minima in 2015 viel onder programma 3.3. en vanaf 2016 in beleidsveld 3.2 zijn de baten van het totale beleidsveld in 2016 gestegen	-500	v
Totaal mutaties	6.238	n

(bedragen x € 1.000)

3.3 Minima	bedrag
Bijgestelde begroting 2015	12.272
Begroting 2016	5.917
Verschil	-6.355

3.3 Minima	bedrag	v/n
Geraamde Lasten		
De geraamde lasten (inclusief mutatie reserves) zijn in 2016 € 6,9 miljoen lager dan in 2015	-6.853	v
Doordat het beleidsveld Minima in 2015 viel onder programma 3.3. en vanaf 2016 in beleidsveld 3.2 zijn de lasten van het totale beleidsveld in 2016 gedaald met het bedrag dat begroot was in 2015	-6.869	v
Mutaties overig	16	n
Geraamde Baten		
De geraamde baten (inclusief mutatie reserves) zijn in 2016 € 0,5 miljoen lager dan in 2015	498	n

3.3 Minima	bedrag	v/n
Doordat het beleidsveld Minima in 2015 viel onder programma 3.3. en vanaf 2016 in beleidsveld 3.2 zijn de baten van het totale beleidsveld in 2016 gedaald met het bedrag dat begroot was in 2015	500	n
Mutaties overig	-2	v
Totaal mutaties	-6.355	v

Reservemutaties programma 3

(bedragen x € 1.000)

Reservemutaties	Toevoegingen	Onttrekkingen
Mutatie 2016		2.358
Reserve WWB inkomensdeel		2.358

Investerings jaarschijf 2016 programma 3

Ip-nr.	Omschrijving	Inv. 2016
	Er zijn voor dit programma geen investeringen in 2016	

CLUSTER FYSIEK

1. Inleiding en context

In Haarlem is het goed wonen, leven, werken en verblijven. De gemeente blijft zich de komende jaren inzetten voor het behoud van de goede economische en sociale positie van Haarlem.

Op allerlei gebieden voltrekken zich veranderingen of dienen nieuwe ontwikkelingen zich aan. Dit betreft thema's die zich op globaal, (inter-) nationaal, regionaal en lokaal niveau aandienen en zich op al die niveaus anders manifesteren. Haarlem moet in staat zijn om te reageren op deze veranderende wereld, zodat de stad daar actief van profiteert. Op globaal niveau zijn water, klimaatverandering, armoede/ongelijkheid, energie, afval, voedsel, verstedelijking en mobiliteit de grote factoren die verandering in werking zetten.

De gemeente moet ervoor zorgen dat er geanticipeerd kan worden op deze belangrijke veranderingen en nieuwe ontwikkelingen. Er moet een basis neergezet worden waarop een ieder investeringen durft te doen in de stad en er slimme keuzes gemaakt kunnen worden. De komende jaren wil Haarlem dit vormgeven door meer samen, gebiedsgericht, slimmer en zo nodig regionaal de vraagstukken op te pakken met als doel om de kwaliteit van wonen, leven en werken hoog te houden.

Positie Haarlem op de woonaantrekkelijkheidsindex 2006-2015, tov de 50 grootste gemeenten (1= beste)

Bron: Atlas voor gemeenten

Meer samen

De gemeente wil meer samen met de bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisatie oppakken zodat de kennis, kunde en creativiteit die in de samenleving aanwezig zijn, beter benut worden. Er moet ruimte worden geboden aan (maatschappelijke) initiatieven die de huidige opgaven effectiever kunnen helpen oplossen. De adaptieve rol van de gemeente vraagt creativiteit en een frisse mentaliteit. Faciliteren, verbinden en ruimte bieden zijn cruciaal bij de komende aanpak. Initiatieven vanuit de samenleving staan centraal (zowel van bewoners, bedrijven als maatschappelijke organisaties). Wijken waar initiatieven ontbreken vragen een (aan)gepaste benadering. Wel blijven kaders nodig om de kwaliteiten van de stad te beschermen en ongewenste ongelijkheid tegen te gaan. Haarlem moet een gemeenschap worden waar eigen kracht en ondersteuning voor hen die dat nodig hebben, hand in hand gaan. De gemeentelijke organisatie wordt uitgedaagd om nieuwe vaardigheden en (financiële) instrumenten hiervoor te ontwikkelen. Genoemde aspecten komen samen in de doorontwikkeling van de stedelijke vernieuwing. Met de buitenwacht is deze doorontwikkeling in gang gezet door onder meer invulling te geven aan overheidsparticipatie.

Meer gebiedsgericht

De nieuwe ontwikkelingen en de roep om slimmer en efficiënter werken vragen om een manier van werken die 'gebiedsgericht werken' wordt genoemd. Bij gebiedsgericht werken gaat het om een samenhangende aanpak tussen sociale, economische en fysieke opgaven en kansen, is er veel ruimte voor bewoners (agendavorming, inspraak, uitvoering) en wordt constructief samengewerkt tussen alle partijen die belanghebbend zijn, zowel binnen als buiten de gemeente(n). Samen met buurt- of wijkraden, bewoners en ondernemers wordt voor elk gebied naar de passende oplossing gezocht. Gebiedsgericht werken zorgt, met name in het fysieke domein, dat bewoners en bedrijven kunnen meepraten over projecten en verbeteringen in de buurt. In Haarlem zijn de lokale opgaven zijn waar nodig integraal verwerkt in gebiedsopgaven, hiertoe is voor ieder stadsdeel een gebiedsprogramma opgesteld. Door een integrale gebiedsaanpak worden de verschillende stedelijke ambities met elkaar

verbonden en/of op elkaar afgestemd, rekening houdend met de mogelijkheden en de bereidheid tot samenwerking van partijen in het gebied. Het gebiedsgericht werken is reeds ingevoerd bij de gemeente Haarlem. Het vergt tijd, voordat de gehele gemeentelijke organisatie hierop toegerust is.

Slimmer

De verstedelijking in Haarlem neemt toe. Om die groei te kunnen accommoderen en de stad leefbaar te houden zijn duurzame innovaties noodzakelijk. Steden waaronder ook Haarlem worden gelukkig steeds slimmer door de toenemende beschikbaarheid van informatie en kennis en technologische ontwikkelingen. Tegelijkertijd is de economische structuur aan het veranderen: productie wordt flexibeler, meer op maat en *on demand*, en kan door nieuwe technieken meer lokaal plaatsvinden met minder transporten. Deze ontwikkelingen bieden mogelijkheden om op een andere manier met de stad om te gaan. Een voorbeeld is de circulaire economie, hierdoor kan de herbruikbaarheid van producten en grondstoffen gemaximaliseerd worden en waarde vernietiging geminimaliseerd. De uitdaging voor Haarlem is om hierop in te spelen door meer vanuit een overkoepelend perspectief naar de toekomst van de stad te kijken.

Meer regionaal

Haarlem en Zuid-Kennemerland raken steeds meer verweven met een grotere regio, de Metropoolregio Amsterdam. De arbeidsmarkt, de woningmarkt maar ook dagelijks woon-werk en recreatief verkeer speelt zich op dit schaalniveau af. Amsterdam heeft de metropoolregio nodig voor een sterke internationale concurrentiepositie, die de regio een duurzame welvaart biedt. De recente bevolkingsprognoses van de provincie Noord-Holland laten zien dat de verstedelijkingsopgave in de MRA en vooral ook voor de aantrekkelijke regio Haarlem – Amsterdam uitdagend is. Voor de aanpak van deze complexe opgave is een goede samenwerking met MRA partners als Amsterdam, Noord-Holland en tussen de partners in de MRA West een voorwaarde. Haarlem zal samen met Zuid-Kennemerland goede afspraken moeten maken binnen de MRA over de versterking van het hoogwaardige woon-werkmilieu, betere infrastructurele verbindingen met Amsterdam en Schiphol en het benutten van het groeiende toerisme

2. Onderliggende programma's

Het cluster fysiek bestaat uit twee programma's:

- Programma 4; Duurzame stedelijke vernieuwing; stedelijke ontwikkeling, wonen en duurzaamheid economie, toerisme en cultuur en grondexploitatie.
- Programma 5; Beheer en onderhoud; de openbare ruimte mobiliteit en parkeren.

De verbinding tussen het fysieke cluster en het sociale cluster zit onder meer in het programma duurzame stedelijke ontwikkeling. Bijvoorbeeld langer zelfstandig wonen vraagt aanpassingen in de woningvoorraad, de woonomgeving en verandering in het zorgvastgoed. Of in de leefbaarheid van de stad, de openbare ruimte is immers 'de huiskamer van de stad'. Ook bestaat er een relatie tussen milieu en gezondheid. De verbinding met het cluster burger en bestuur ligt bij een goede dienstverlening aan de burgers en ondernemers en bij een veilige stad als basisvoorwaarde voor leefbaarheid.

3. Hoofdkoers

De hoofdkoers richt zich op het behouden en ontwikkelen van een stedelijk en hoogwaardig woonmilieu. Haarlem wil hiermee uitdrukken dat zij een stad wil zijn (blijven) waar ontmoeting en stedelijk leven centraal staan. Wonen in een kwalitatief goede leefomgeving en in een stedelijke economisch-culturele diversiteit, dat is de basis voor een prettige en toekomstbestendige stad.

Duurzame stedelijke ontwikkeling (Programma 4.1)

Haarlem zet in op het behouden en versterken van de Ruimtelijke Kwaliteit. Uitgangspunt hierbij is enerzijds de bescherming van de bestaande kwaliteiten, zoals monumenten, cultuurhistorie en behoud van het omringende groene landschap. Anderzijds gaat het om versterking van het stedelijk netwerk: water, bomenrijen, fietsroutes, voetpaden, OV-lijnen, stadsstraten en verkeerswegen. Bij het opstellen van beleid, bestemmingsplannen en bij de toetsing van bouwplannen en initiatieven wordt hier op gestuurd. Haarlem Oost heeft een achterstand op de rest van de stad. Daarom is het nodig de komende

jaren de inspanningen voor gebiedsontwikkeling vooral in te zetten op twee zones in Haarlem Oost: de Oostradiaal met het Beatrixplein en de zone Schalkwijk Midden, Schalkstad en Slachthuisterrein. Het doel is om een vliegwieleffect te creëren voor Haarlem Oost en de hele stad.

Zoals benoemd in het coalitieprogramma is het van belang om te werken aan een klimaat neutrale stad, aan duurzame ruimtelijke ontwikkeling, mobiliteit en goede bereikbaarheid en versterking van de kwaliteit van groen en water. De Haarlemse bevolking groeit en daarmee de vraag naar woonruimte. Binnen de gehele MRA ligt een forse woningbouwopgave en een groot deel van de vraag gaat uit naar binnenstedelijk wonen. Om goed op deze uitdagingen in te spelen, is een samenhangend beleid nodig dat transparant, integraal en toekomstbestendig is. Ook is een krachtige en consistente aanpak van de ruimtelijke processen nodig, zodanig dat de rol van de burger bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt vergroot en de overheid slim en flexibel opereert.

Om een stedelijk en hoogwaardig woonmilieu te behouden en te ontwikkelen moet gewerkt worden aan het verhogen en verduurzamen van de kwaliteit van de openbare ruimte. De in 2016 vast te stellen Structuurvisie Openbare Ruimte prioriteert de huidige en te verwachte claims op de openbare ruimte. De visie geeft daarnaast een aanzet voor spelregels voor wat bewoners de komende jaren zelf kunnen en mogen doen in hun woonomgeving.

Haarlem zet in op het verkrijgen van een groter en beter aanbod van woningen. Het is van belang om de doorstroming van de woningmarkt te blijven bevorderen, het woonmilieu, de leefbaarheid en de (groene) leefomgeving te behouden en te verbeteren en het wonen in Haarlem betaalbaar te houden. Vraaggericht en organisch bouwen is het devies voor de komende jaren. Haarlem zet in op meer zelfbouw en kluswoningen, waarbij de gemeente faciliteert. Haarlem Oost heeft nog een achterstand op de rest van de stad. Daarom wordt ingezet op een betere spreiding van het woonprogramma over de stad. De recente bijstellingen op de Woningwet en Huisvestingswet vragen een uitwerking van de toekomstige samenwerking (welke inzet gaan de corporaties leveren nu hun speelruimte afneemt). Hierbij worden ook andere partijen actief benaderd.

Duurzaamheid is niet enkel een sectorale milieudoelstelling maar is een structurele waarde die steeds meer evolueert van een bewuste, naar een vanzelfsprekende manier van leven, wonen, werken en delen. Het coalitieprogramma geeft daar richting aan. Het draait om het stimuleren van duurzaamheid (energie, grondstoffen, water en luchtkwaliteit), het bevorderen van circulaire economie (oftewel kringloop economie) en het verkleinen van de afhankelijkheid van externe energiebronnen.

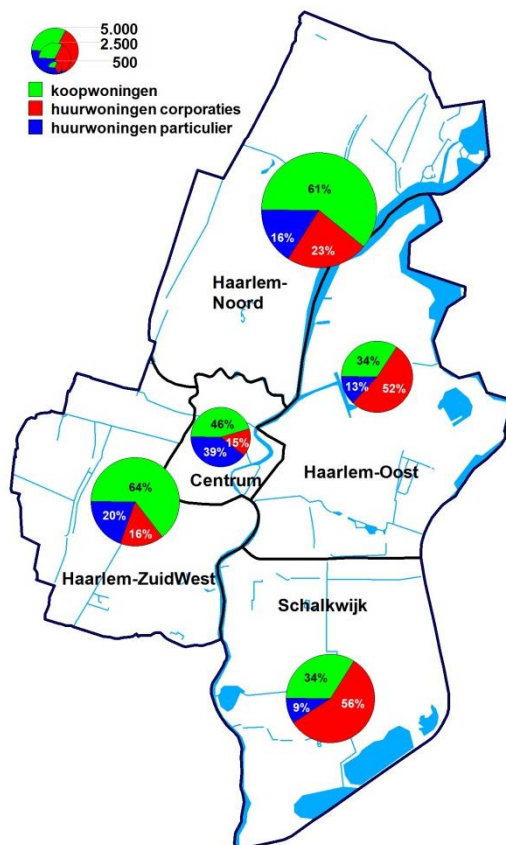
De opgaven voor de komende jaren:

- het versterken van de monumentale waarde van Haarlem;
- het invullen van de van de woningopgave van Haarlem en de regio;;
- het ‘convergeren’ van het sectorale beleid (economie, cultuur, bereikbaarheid, milieu, openbare ruimte) met deze woningbouwopgave;
- het opheffen van de ruimtelijke tweedeling in de stad;
- het optimaliseren van de intergemeentelijke samenwerking, zowel binnen Zuid-Kennemerland en IJmond als met de MRA, zodanig dat de belangen van Haarlem worden behartigd en de positie van de stad wordt versterkt;
- het voorzien in voldoende passende en betaalbare woningen in de stad en de regio;
- het voorzien van voldoende aanbod voor bijzondere doelgroepen;
- een betere verdeling van het woonprogramma over de stad (ongedeelde stad)
- het breder toepassen van de opgedane ervaringen bij de projecten rond de verduurzaming van de woningvoorraad (Haarlemse Methode) en duurzaam bouwen;
- het realiseren van de verlaging van CO2 emissies, conform de ambitie van Haarlem Klimaatneutraal 2030;
- het verder stimuleren van de circulaire economie waarbij in eerste instantie vooral kennis over het onderwerp vergaard wordt;

- het intensiveren van het gebruik van alternatieve autobrandstoffen/snel-laadstations voor elektrisch vervoer;
- het toepassen van stil-asfalt bij groot onderhoud en reconstructie van drukke wegen.

Verder vraagt de recent inwerking getreden Woningwet een uitwerking van uitgangspunten van beleid en van de samenwerking met woningcorporaties, met regiegemeenten, en met huurdersorganisaties.

Verdeling woningen naar eigendomsvorm naar gebied per 1 januari 2015

Bron: Cocensus

Economie, toerisme en cultuur (programma 4.2)

Het is belangrijk om bedrijven aan Haarlem te binden. De gemeente stimuleert een gunstig ondernemingsklimaat waarbij aandacht is voor de grote groep zzp-ers, MKB-ers en bedrijven binnen de wijken en op het bedrijventerrein Waarderpolder. Volgens het coalitieprogramma is het van belang om ruimte te bieden aan innovatie en startende ondernemers, omdat zij mede bepalend zijn voor de gewenste economische dynamiek in Haarlem. Ook moet de aansluiting van scholen op arbeidsmarkt bevorderd worden.

Haarlem met haar ligging, cultuur, monumenten en het imago als beste winkelstad trekt veel dag- en verblijfstoeristen. Samenwerking en profilering zijn cruciaal voor Haarlem om de kansen die de groeiende toeristische markt biedt, optimaal te benutten. Toename van toerisme levert arbeidsplaatsen op en levert een positieve impuls aan de Haarlemse economie. Het stimuleren van een langer verblijf en hogere bestedingen door bezoekers zijn speerpunten. Belangrijke partners zijn Haarlem Marketing, Amsterdam Marketing, het bedrijfsleven en de culturele instellingen in de stad.

Het Haarlems cultureel erfgoed en de iconen van hedendaagse cultuur worden gekoesterd. Het coalitieprogramma geeft aan dat dit van belang is voor de identiteit van de stad Haarlem, maar ook voor de toeristische aantrekkingskracht en de economische benutting. De Cultuurnota en de

Cultuurmonitor vormen het uitgangspunt voor het cultuurbeleid met aandacht voor cultuureducatie, toegankelijkheid en publieksbereik. De Haarlemse cultuuraanbod is breed en veelzijdig en het is een belangrijk onderdeel van het sociale leven van de Haarlammers. Amateurkunstverenigingen en kunstenaars spelen een belangrijke rol in het weefsel van de stad. Het Cultuurstimuleringsfonds wordt in stand gehouden om creatieve initiatiefnemers te kunnen stimuleren. De grotere culturele instellingen werken samen met bedrijven en andere instellingen. De opgaven voor de komende jaren:

- een aantal gebieden in de stad herontwikkelen (zoals de koepelgevangenis en het slachthuisterrein) waar ook ruimte is voor nieuwe bedrijvigheid;
- Anticiperen en faciliteren van ontwikkelingen als circulaire economie;
- de krachtige positie van Haarlem als winkelstad consolideren. Dit betekent een innovatief winkelgebied met leegstand die onder het landelijk gemiddelde ligt.
- het trekken van meer toeristen en bezoekers naar Haarlem, in samenwerking met het bedrijfsleven en de culturele instellingen;
- het faciliteren van de vraag naar nieuwe hotelkamers, waarbij de gemeente nieuwe trends en ontwikkelingen (zoals de particuliere vakantieverblijfsite Airbnb) op de voet volgt en waar nodig de regelgeving op aanpast.
- het versterken van de aantrekkelijkheid van de stad voor watertoerisme. De ‘staande-mast route’ door Haarlem is een bekend gegeven in de pleziervaart en trekt in combinatie met de historische binnenstad vele watertoeristen.
- een impuls geven aan talentontwikkeling door het afsluiten van lokale convenanten cultuuronderwijs met culturele instellingen en schoolbesturen voor zowel het primair als voortgezet onderwijs;
- het verbeteren van het productieklimaat door voldoende aanbod van toegankelijke werk- en oefenruimten voor creatieve industrie en amateurs en voldoende ateliers (in gemeentelijk vastgoed) voor kunstenaars.

Openbare ruimte en mobiliteit (Programma 5.1)

De gemeente Haarlem heeft een oppervlakte van 3.209 hectare, waarvan de openbare ruimte bijna 40% uitmaakt. De afgelopen jaren heeft Haarlem veel achterstanden op het gebied van beheer en onderhoud ingelopen. De kwaliteit van de openbare ruimte is een samenspel tussen de inrichting, de functie, het gebruik en het beheer en onderhoud. Het beleid is om de openbare ruimte zo te onderhouden dat er tevredenheid is bij de burgers en andere gebruikers van de openbare ruimte. In de Visie en Strategie beheer en onderhoud 2013-2022 ([2012/398572](#)) is beschreven hoe Haarlem in de komende jaren en op de middellange termijn omgaat met het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

Met het vaststellen van de Kadernota 2015 is het principe van ‘werk met werk’-maken het uitgangspunt geworden bij onderhoudswerken in de openbare ruimte. Dat betekent dat bij onderhoudswerken naast groot onderhoud ook vastgestelde beleidskaders worden uitgevoerd. Om dit te kunnen financieren zal de onderhoudsvoorraad tijdelijk oplopen. Vanaf 2017 wordt de tijdelijke achterstand in drie jaar ingehaald en komt een structureel bedrag beschikbaar om de onderhoudsvoorraad met vastgestelde beleidskaders uit te voeren.

Haarlem streeft naar een robuust watersysteem dat in staat is voldoende water te bergen en af te voeren. Om de vuilemissie van de overstorten op het oppervlaktewater te verminderen investeert de gemeente waar mogelijk in de ombouw van het gemengde stelsel naar een (verbeterd) gescheiden stelsel. Dat betekent dat het vrijwel schone hemelwater niet langer met het gemengde stelsel wordt afgevoerd maar door een apart buizenstelsel naar het oppervlaktewater wordt geleid.

De betekenis van afval is nadrukkelijk aan het veranderen. Steeds meer wordt beseft dat afval een belangrijke bron van grondstoffen is. De gemeente Haarlem wil met duurzaam afvalbeheer inspelen op deze verandering. Zo kan een flinke bijdrage worden geleverd aan de duurzaamheidsdoelen en kunnen de kosten van afvalbeheer naar beneden worden gebracht. De kern van het duurzaam afvalbeheer richt zich op het stimuleren van het gescheiden aanbieden (en inzamelen) van huisvuil.

De verbetering van de bereikbaarheid van Haarlem per auto, fiets en openbaar vervoer is een gedeelde bovenlokale opgave. Het coalitieprogramma zegt daarover dat lange termijnoplossingen voor het verbeteren van de bereikbaarheid conform regionale afspraken verder worden verkend. De betrouwbaarheid, het comfort en de doorstroming van de bus wordt vergroot door aanpassingen aan haltes, verkeerslichten en wegen. De gemeente voert dynamisch verkeersmanagement in en legt nieuwe fietsverbindingen aan. De opgaven voor een betere doorstroming van het autoverkeer richten zich op de korte termijn op de Waarderpolder, inclusief een eventuele verbreding van de Waarderweg. De opgaven voor de komende jaren:

- het leefbaar houden van de wijken door doelmatig beheer en onderhoud;
- het bewegen van bedrijven om bij te dragen aan de kwaliteit van de openbare ruimte;
- het realiseren van een robuust watersysteem ter voorkoming van wateroverlast;
- het realiseren van duurzaam afvalbeheer;
- het verbeteren van de bereikbaarheid
- het vergroten van het gebruik van het openbaar vervoer
- het creëren van meer mogelijkheden om de fiets te pakken (nieuwe fietsverbindingen en slimme fietsparkeermogelijkheden), in samenwerking met de belangengroepen in de binnenstad

Parkeren (Programma 5.2)

De ambitie voor de komende jaren is het moderniseren van het gereguleerde straatparkeren en het vergroten van de fietsparkeercapaciteit, met name in het centrum. In het coalitieprogramma en in de Kadernota 2015 is een aantal moderniseringsmaatregelen concreet benoemd ter uitwerking en invoering per 2016 en 2017. De opgaven voor de komende jaren:

- het beter benutten van de parkeerruimte /-capaciteit;
- het invoeren van een betere parkeerregulering ;
- het realiseren van een betere dienstverlening rondom parkeren;
- het verwezenlijken van verhoogde efficiency van de parkeerorganisatie;
- het realiseren van nieuwe fietsverbindingen, samen met de provincie Noord-Holland en de partners in de regio Zuid-Kennemerland .

Overige beheerstaken (Programma 5.3)

De gemeente kent diverse specifieke beheertaken. De gemeentelijke verantwoordelijkheid voor de begraafplaatsen kan worden vergeleken met andere collectieve voorzieningen zoals parken, wandelgebieden en fietspaden. Burgers hebben vaak een emotionele betrokkenheid met de begraafplaatsen en alles wat zich daarop afspeelt, waardoor dit beheer bijzondere aandacht vraagt. De educatie voor jong en oud op het gebied van natuur en milieu draagt bij aan een grotere bewustwording van het belang van natuurwaarden en groen in de stad. Het beheer van gemeentelijk vastgoed dient verschillende doelen, het beheer van strategisch bezit tot het huisvesten van voorzieningen in de wijken. Het beheer van afmeervoorzieningen en het openen van bruggen over het Spaarne dragen bij aan de versterking van de aantrekkelijkheid van de stad voor watertoerisme.

De opgaven voor de komende jaren:

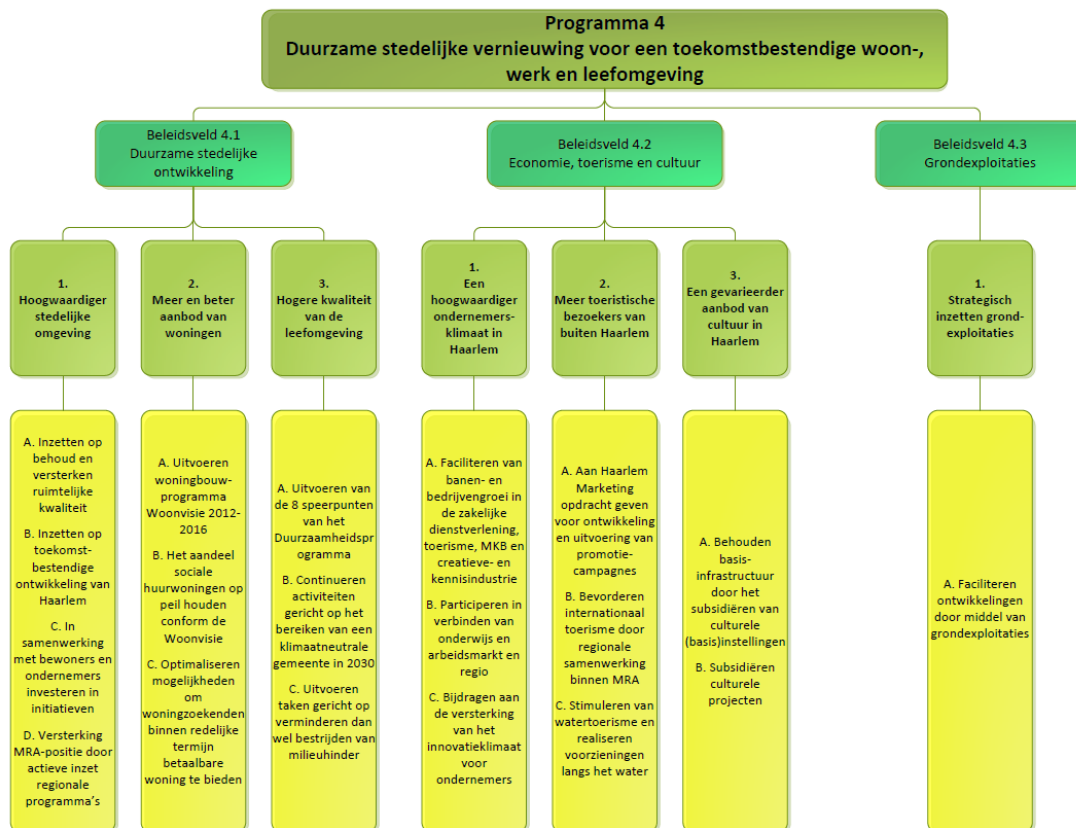
- het vergroten van bewustwording op de thema's klimaat en duurzaamheid
- het opvangen van zwerfdieren;
- het stimuleren van waterrecreatie (zie ook 4.2).

Tot slot

Bovenstaande lokale opgaven zijn waar nodig integraal verwerkt in de gebiedsopgaven. Voor ieder stadsdeel is een gebiedsprogramma opgesteld. Zo worden alle partijen in staat gesteld om gezamenlijk de fysieke opgaven op te pakken.

Programma 4 Duurzame stedelijke vernieuwing

Commissie	Ontwikkeling en Beheer
(Coördinerende) Portefeuilles	Ruimtelijke Ontwikkeling, Metropoolregio Amsterdam, Vastgoed, Monumenten, Cultuur, Economische Zaken, Wonen, Duurzaamheid
Afdeling(en)	Stadszaken en Gebiedsontwikkeling en beheer

Programmadoelstelling (missie)

Werken aan de stad van morgen betekent het versterken van de bestaande kwaliteiten, zoals een hoogwaardig woonmilieu, een groene omgeving en cultuurhistorische kwaliteiten. De kwaliteit van de leefomgeving is cruciaal voor een goed vestigingsklimaat. Haarlem heeft de ambitie om een duurzame stad te worden. Dat is een stad waarin het voor huidige en toekomstige burgers goed leven en werken is.

Context en achtergronden

Dit programma gaat over beleid en inzet op het gebied van duurzame stedelijke vernieuwing. De inzet die Haarlem op het gebied van stedelijke vernieuwing doet is veelomvattend en zeer divers. De opgaven en activiteiten staan opgesomd in diverse programma's, zoals het Duurzaamheidsprogramma en het Woonprogramma. In 2016 wordt de Woonvisie ([2012/220951](#)) geactualiseerd. De Economische agenda en de Arbeidsmarktagenda vormen het uitgangspunt voor het economische beleid.

De verstedelijking in Haarlem neemt verder toe, de vraag naar woonruimte in Haarlem en de regio is groot en neemt toe, de realisatie van woningen en plannen blijft achter op deze vraag of zij een deel van de woningbouwopgave kan opvangen. Om meer woningen te realiseren onder de noemer 'duurzame stedelijke vernieuwing' is samenhangend beleid nodig dat transparant, integraal en toekomstbestendig is. Verkend moet worden of het nodig is om een overkoepelend

toekomstperspectief voor de stad te formuleren; een toekomstagenda voor de stad. Het coalitieprogramma 'Samen Doen!' en de vigerende beleidsvisies vormen in onderlinge samenhang het vertrekpunt.

Stedelijke vernieuwing levert een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid in wijken. Door bij een integrale gebiedsaanpak de relevante speerpunten bij elkaar te halen, wordt de efficiëntie en daadkracht van de aanpak vergroot. Zo is differentiatie en verduurzaming van de woningvoorraad een van de oplossingen voor de aanpak van de complexe opgaven in wijken. Daarnaast worden veel stedelijke problemen (criminaliteit, sociale overlast, spanning tussen verschillende leefstijlen, werkloosheid) via de sociaaleconomische infrastructuur opgelost.

Haarlem wil maximaal investeringen en initiatieven vanuit de samenleving ontlokken: burgers, ondernemers, maatschappelijke en kennisinstellingen; overheidsparticipatie. Daarom wordt de gemeentelijke organisatie uitgedaagd om nieuwe vaardigheden (leren door doen) en instrumenten te ontwikkelen, waaronder het in 2016 opzetten van een (revoluerend) Haarlems Fonds voor de stedelijke vernieuwing.

Om bewoners en ondernemers te stimuleren om mee te investeren in de stad moet er ruimte zijn voor flexibiliteit. Hierbij is het belangrijk dat bekend is wat de gemeente wil. De opgaven voor de stad moeten helder en duidelijk zijn. In samenspraak met hen wordt in de Structuurvisie Openbare Ruimte de prioritering van ruimteclaims benoemd, waarbij de zogenaamde spelregels worden vastgelegd voor wat de mensen zelf kunnen en mogen doen in hun eigen woonomgeving. Ook wordt vastgelegd waar de gemeente bepalend is, hierbij gaat het om versterking van het stedelijk netwerk: water, bomenrijen, fietsroutes, voetpaden, OV-lijnen, stadsstraten en verkeerswegen. Voor de bescherming van de bestaande kwaliteiten wordt er gewerkt aan een nota Erfgoed en Ruimte.

Het implementatietraject van de nieuwe Omgevingswet, die naar verwachting in 2018 in werking treedt, is al gestart. Het doel van de nieuwe wet is vereenvoudiging, versimpeling en meer samenhang. Gemeenten, provincies en waterschappen krijgen meer ruimte om op omgevingsgebied hun eigen beleid te voeren. Vanaf 2016 zijn middelen gereserveerd om onder meer de enorme digitaliseringsopgave, die direct gekoppeld is aan de wet, te kunnen doorvoeren.

De gevolgen en impact voor de gemeenten van de invoering van de nieuwe Omgevingswet in 2018 zijn te vergelijken met de eerdere decentralisaties in het sociaal domein voor a) de organisatie (andere eisen/ invulling inzake deskundigheid), b) de dienstverlening, c) de vergunningenverstrekking d) de afhandeling van beroep en bezwaar, e) de bestuurlijk afweging (wordt complexer), f) de financiële verhoudingen (mogelijke opheffing van de leges) en g) de implementatie zelf. Het Rijk gaat er van uit dat de gemeenten ook meebetalen aan de invoering, mede omdat er besparingen worden verondersteld, waardoor de komende jaren rekening moet worden gehouden met een belangrijke kostenpost voor de gemeente.

Kaderstellende beleidsnota's

- Structuurplan Haarlem 2020 (2005/71)
- Nota Ruimtelijke Kwaliteit, 2012 ([2012/247818](#))
- Woonvisie Haarlem 2012-2016 ([2012/220951](#))
- Provinciale woonvisie 2010-2020 'Goed Wonen in Noord-Holland'
- Kadernota Haarlem Duurzaam ([2011/261872](#))
- Praktijkrichtlijn Duurzame Stedenbouw Haarlem (2006/245272).
- Bodemkwaliteitskaart en nota bodembeheer ([2013/232071](#))
- Duurzame samenwerking in onzekere tijden –Lokaal Akkoord Haarlem 2013 t/m 2016 ([2013/440365](#))
- Zonebeheer Waarderpolder ([2013/90296](#))
- Economische Agenda Haarlem 2012-2016 ([2012/28958](#))
- Hotelbeleidsnota 2012-2020 ([2012/30412](#)).
- Cultuurnota Haarlem 2013-2020 ([2013/133552](#))
- Nota grondbeleid, 2012 ([2013/74991](#))

- Nota grondprijzen, 2011 ([2011/289157](#))
- Visie en Strategie beheer en onderhoud 2013-2022 ([2012/398572](#))
- Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2014-2017 ([2013/416279](#))
- Regionale Bereikbaarheidsvisie 'Zuid Kennemerland, bereikbaar door samenwerking' ([2011/50511](#))
- de Parkeervisie ([2013/138311](#))
- Integraal Water Plan ([2013/526116](#))
- Ecologisch beleidsplan 2013-2030 ([2013/420660](#))
- Handboek Inrichting Openbare Ruimte (HIOR) Centrum ([2007/187877](#))

Gebiedsprogramma's

De lokale opgaven zijn waar nodig integraal verwerkt in gebiedsprogramma's. Voor ieder stadsdeel is een gebiedsprogramma opgesteld. Zo worden alle partijen in staat gesteld om gezamenlijk de opgaven op te pakken. In paragraaf 2.3 kunt u digitaal de gebiedsprogramma's voor 2016 bekijken.

Beleidsveld 4.1 Duurzame stedelijke ontwikkeling

Wat willen we bereiken in 2016-2020?

1. Een hoogwaardigere stedelijke omgeving zodat de aantrekkelijkheid van Haarlem behouden blijft.
2. Meer en beter aanbod van woningen, zodanig dat zo veel mogelijk kan worden voldaan aan de kwantitatieve en kwalitatieve vraag naar verschillende typen woningen in Haarlem, waarbij de vraag naar betaalbare woningen bijzondere aandacht vraagt.
3. Hogere kwaliteit van de leefomgeving door Haarlem duurzaam te ontwikkelen en milieu- en gezondheidsaspecten te verbeteren.

Effectindicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
3. Vermeden en bespaarde CO ₂ uitstoot (x 1.000 ton) in Haarlem ¹	76 (2010)	124 (2011) 134 (2012) 139 (2013) 139 (2014)	150	156	161	168	174	184	CO ₂ -monitor

¹ Zie Tussenevaluatie Haarlem Klimaat Neutraal ([2012/466238](#))

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat gaan we ervoor doen in 2016?

1. Behoud van aantrekkelijkheid van Haarlem mede door een hoogwaardiger stedelijke omgeving.
 - a. Voor het behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteit is bij de toepassing van het ruimtelijk instrumentarium het uitgangspunt dat de schaarse ruimte zo goed mogelijk benut en ingericht moet worden.
 - b. De gemeente zet in op duurzame stedelijke vernieuwing van Haarlem waarbij rekening wordt gehouden met de woningbouwopgave binnen de Metropool Regio Amsterdam (MRA).
 - c. De gemeente investeert samen met bewoners en ondernemers in de stad. Initiatieven van bewoners en ondernemers worden beoordeeld en indien gewenst ondersteund. Samen met initiatiefnemers wordt verkend hoe (openbare) grond en/of vastgoed gebruikt en beheerd dan wel ontwikkeld en geëxploiteerd kan worden.
 - d. De gemeente versterkt haar positie binnen Zuid-Kennemerland en de MRA door actieve inzet bij de implementatie van regionale programma's.

2. Meer en beter aanbod van woningen.
 - a. De gemeente voert het uitvoeringsprogramma/ Woonvisie 2012-2016 ([2012/220951](#)) uit, waaronder woningbouw en duurzame woningverbetering. In 2016 wordt zowel de Woonvisie als Regionaal actie programma (RAP) geactualiseerd.
 - b. De gemeente voert de uitvoeringsstrategie voor zelfbouw uit en onderzoekt de mogelijkheid tot realisatie van 'goedhuurwoningen' (woningen met een woonlasten onder de € 550) door marktpartijen in Haarlem en voert indien haalbaar het hieruit voortkomende plan van aanpak uit (uitvoering motie 48 bis).
 - c. De gemeente maakt afspraken met partijen om het woningaanbod en het proces van toewijzen te verbeteren voor andere bijzondere groepen (waaronder statushouders, doorstromers uit maatschappelijke opvang en beschermd wonen, mensen die langer zelfstandig wonen).
3. Hogere kwaliteit van de leefomgeving door Haarlem duurzaam te ontwikkelen en milieu- en gezondheidsaspecten te verbeteren.
 - a. De gemeente voert de opgaven van de acht speerpunten van het Duurzaamheidsprogramma 2015-2019 uit ([2015/245568](#)).
 - b. De gemeente continueert de activiteiten gericht op het bereiken van een klimaat neutrale gemeente in 2030. Het gebruik en de opwekking van duurzame energie in de gemeentelijke organisatie, onder inwoners, in de bebouwde omgeving, bedrijven, industrie en mobiliteit wordt gestimuleerd.
 - c. De gemeente voert de taken uit gericht op het verminderen dan wel bestrijden van milieuhinder op het gebied van bodem, geluid en lucht.

Prestatie-indicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1b. Netto toevoeging woningen	369 (2010)	201 (2011) 552 (2012) 631 (2013) 874 (2014)	-	850	850	850	850	850	CBS
2c. Gemiddelde wachttijd sociale huurwoning Zuid Kennemerland in aantal jaren	5,4 (2012)	5,7 (2013) 6,0 (2014)	5,5	5,5	5,5	5,5	5,5	5,5	Cijfers Woonservice

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Bel.	Programma 4	Begr.2015	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
veld	Duurz. Stedelijke Vernieuwing	na wijz.	2016	2017	2018	2019	2020
	Lasten (exclusief mutaties reserves)						
4.1	Duurzame sted. Ontwikkeling	10.194	6.339	6.231	6.018	6.021	6.021
	Baten (exclusief mutaties reserves)						
4.1	Duurzame sted. Ontwikkeling	391	177	104	104	104	104
	Saldo lasten en baten excl. reserves	9.804	6.162	6.127	5.914	5.917	5.917

Beleidsveld 4.2 Economie, toerisme en cultuur

Wat willen we bereiken in 2016-2020?

1. Hoogwaardiger ondernemingsklimaat in Haarlem dat concurrerend is ten opzichte van andere gemeenten.
2. Meer toeristische bezoekers van buiten Haarlem (zowel dag- als verblijfstoeristen), die langer in de stad blijven en er meer besteden.
3. Een gevarieerder aanbod van cultuur in Haarlem, zodat de deelname aan kunst en cultuur door inwoners en bezoekers van Haarlem wordt behouden en versterkt.

Effectindicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1. Gemiddeld rapportcijfer tevredenheid ondernemers over ondernemingsklimaat	6,8 (2014)	6,8 (2014)	6,6	6,6	6,7	6,8	6,8	7,0	Onderzoek ondernemersklimaat Ministerie van Economische Zaken, onderzoeksbureau Ecorys
2. Aantal toeristische, binnenlandse dagbezoekers naar Haarlem (x 1.000)	930 (2005)	1.234 (2010) 1.203 (2011) 1.152 (2012) 1.057 (2013) 1.087 (2014)	1.100	1.150	1.200	1.250	1.300	1.300	Continu Vakantie Onderzoek (CVO) door NBTC-NIPO Research
3. Oordeel Haarlammers over cultureel aanbod in Haarlem (rapportcijfer)	7,4 (2007)	7,1 (2010) 7,6 (2011) 7,5 (2012) 7,6 (2013) 7,3 (2014)	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	Omnibus-onderzoek

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat gaan we ervoor doen in 2016?

1. Een hoogwaardiger ondernemingsklimaat in Haarlem.
 - a. De gemeente faciliteert de banen- en bedrijvengroei in de zakelijke dienstverlening, toerisme en het MKB. Verder stimuleert zij de creatieve- en kennisindustrie in een gebiedsgerichte aanpak in de Waarderpolder, Schalkwijk en de binnenstad. Ingezet wordt op het verbreden van de Waarderweg opdat bedrijven in de Waarderpolder goed bereikbaar zijn en blijven.
 - b. De gemeente ondersteunt actief de detailhandelsclusters in de binnenstad, Cronjé en Schalkwijk. Ondersteuning vindt plaats door middel van faciliteren ondernemersfondsen, leegstandsbestrijding, deregulering en het uitvoeren van actieprogramma's als het Convenant Binnenstad.
 - c. De gemeente participeert in het verbinden van onderwijs en arbeidsmarkt, waarbij zij nauwe contacten onderhoudt met het lokale onderwijs en bedrijfsleven. De gemeente ondersteunt de opzet van een stagebureau in de Waarderpolder.
 - d. De gemeente draagt bij aan de versterking van het innovatieklimaat voor ondernemers, waarbij zij in 2016 samenwerking zoekt met het lokale bedrijfsleven om verder te werken aan het opzetten van de 3D Makerszone in de Waarderpolder. De gemeente faciliteert een aanvraag bij het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling ten behoeve van projecten op het gebied van 3D Printing. Het ontsluiten van gemeentelijke data (open data) draagt bij aan het ontwikkelen van nieuwe toepassingen door ondernemers.

2. Meer toeristische bezoekers van buiten Haarlem.
 - a. De gemeente geeft opdracht aan Haarlem Marketing voor de ontwikkeling en uitvoering van (promotie)campagnes. Doordat minder subsidie beschikbaar wordt gesteld zal een zwaarder beroep op de zelfredzaamheid van het bedrijfsleven en de culturele instellingen worden gedaan voor deze promotie.
 - b. De gemeente bevordert internationaal toerisme door regionale samenwerking voort te zetten binnen de Metropoolregio Amsterdam. (o.a. project Amsterdam Bezoeken Holland Zien).
 - c. De gemeente stimuleert het watertoerisme en realiseert voorzieningen langs het water, zodat het voor boten aantrekkelijker wordt om aan te meren en voor passagiers om op en af te stappen.
3. Een gevarieerder aanbod van cultuur in Haarlem
 - a. De gemeente behoudt de basisinfrastructuur door het subsidiëren van culturele (basis)instellingen.
 - b. De gemeente subsidieert culturele projecten via subsidietoekenningen uit het Cultuurstimuleringsfonds Haarlem. De gemeente zet in op talentontwikkeling en stimuleert meer cultuur in de Haarlemse wijken.

Prestatie-indicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
3b. Aantal toekenningen CSF	47 (2006)	95 (2010) 96 (2011) 81 (2012) 47 (2013) 66 (2014)	62	80	80	80	80	80	Gemeentelijke registratie

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Bel. veld	Programma 4 Duurz. Stedelijke Vernieuwing	Begr.2015 na wijz.	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
	<i>Lasten (exclusief mutaties reserves)</i>						
4.2	Economie, toerisme en cultuur	27.677	26.217	25.891	25.670	25.652	25.646
	<i>Baten (exclusief mutaties reserves)</i>						
4.2	Economie, toerisme en cultuur	661	432	432	432	432	432
	Saldo lasten en baten excl. reserves	27.016	25.786	25.459	25.239	25.220	25.214

Beleidsveld 4.3 Grondexploitaties

Wat willen we bereiken in 2016-2020?

1. De strategische inzet van het instrument grondexploitatie draagt bij aan het bereiken van doelstellingen uit andere beleidsvelden.

Wat gaan we ervoor doen in 2016?

1. Strategisch inzetten grondexploitaties
 - a. De gemeente faciliteert ontwikkeling door middel van grondexploitaties. Paragraaf 3.7 van deze programmabegroting bevat een nadere toelichting op het instrument grondexploitaties en de te verwachten financiële resultaten daaruit.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Bel. veld	Programma 4 Duurz. Stedelijke Vernieuwing	Begr.2015 na wijz.	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
	Lasten (exclusief mutaties reserves)						
4.3	Grondexploitaties	10.409	18.414	15.551	9.113	5.161	4.685
	Baten (exclusief mutaties reserves)						
4.3	Grondexploitaties	9.370	17.203	14.340	7.901	3.950	3.473
	Saldo lasten en baten excl. reserves	1.039	1.211	1.211	1.211	1.211	1.211

Financiën programma 4

(bedragen x € 1.000)

Bel. veld	Programma 4 Duurz. Stedelijke Vernieuwing	Begr.2015 na wijz.	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
	Lasten (exclusief mutaties reserves)						
4.1	Duurzame sted. ontwikkeling	10.194	6.339	6.231	6.018	6.021	6.021
4.2	Economie, toerisme en cultuur	27.677	26.217	25.891	25.670	25.652	25.646
4.3	Grondexploitaties	10.409	18.414	15.551	9.113	5.161	4.685
	Totaal lasten	48.280	50.970	47.672	40.801	36.835	36.352
	Baten (exclusief mutaties reserves)						
4.1	Duurzame sted. ontwikkeling	391	177	104	104	104	104
4.2	Economie, toerisme en cultuur	661	432	432	432	432	432
4.3	Grondexploitaties	9.370	17.203	14.340	7.901	3.950	3.473
	Totaal baten	10.421	17.811	14.875	8.437	4.486	4.009
	Totaal saldo excl. reserves	37.859	33.159	32.797	32.364	32.349	32.343
	Toevoeging aan reserves	89	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
	Onttrekking aan reserves	-2.667	-234	-150			
	Saldo incl. mutaties reserves	35.281	33.925	33.647	33.364	33.349	33.343

Analyse saldo programma 4

(bedragen x € 1.000)

4.1 Duurzame sted. ontwikkeling	bedrag
Bijgestelde begroting 2015	7.260
Begroting 2016	6.962
Verschil	-298

4.1 Duurzame stedelijke ontwikkeling	bedrag	v/n
Geraamde Lasten		
De geraamde lasten (inclusief mutaties reserves) zijn in 2016 € 2,6 miljoen lager dan in 2015.	-2.945	v
Per 1 januari 2015 is de afdeling Ruimtelijk Beleid gereorganiseerd. De gevolgen voor uren tarief in het beleidsveld zijn conform huidige beleidslijn niet gewijzigd in de begroting 2015 maar wel in de begroting 2016.	-925	v
Bij de eerste bestuursrapportage 2015 is voor de uitvoering van het Bodemprogramma een onttrekking opgenomen van € 1,2 miljoen. Voor de uitvoering van het Bodemprogramma 2016 volgt nog een raadsnota eind 2015 waarmee de begroting 2016 zal worden aangepast	-1.235	v
In het kader van de uitvoering van de Woonvisie is in 2015 € 720.00 onttrokken aan de reserve Wonen. In 2016 is hiervoor € 150.000 begroot.	-570	v

4.1 Duurzame stedelijke ontwikkeling	bedrag	v/n
Taakstelling uren tarief Bodem is bij de eerste bestuursrapportage 2015 incidenteel ingevuld en wordt structureel bij de tweede bestuursrapportage 2015 ingevuld.	-536	v
In 2016 zijn voor het eerst de nieuwe middelen voor Stedelijke Vernieuwing geraamd.	1.000	n
Diverse projecten waaronder RSL, oplaadinfrastructuur zijn in 2016 niet meer geraamd	-256	v
Het project Wonen boven Winkels wordt in 2015 afgerond. De laatste betalingen zullen naar verwachting in 2016 nog plaatsvinden maar zijn in de begroting nog niet geraamd.	-200	v
Diverse verschillen < € 100.000	-224	v
Geraamde Baten		
De geraamde baten zijn in 2016 € 2,9 miljoen lager dan in 2015	2.647	n
Diverse projecten zijn in 2015 afgerond en hiervoor ontving de gemeente bijdragen van derden.	140	n
Voor de onttrekkingen aan de reserves in 2016 volgen nog aparte voorstellen ter besluitvorming.	2.433	n
Diverse verschillen < € 100.000	74	n
Totaal mutaties	-298	v

(bedragen x € 1.000)

4.2 Economie, toerisme en cultuur	bedrag
Bijgestelde begroting 2015	26.982
Begroting 2016	25.752
Verschil	-1.231

4.2 Economie, toerisme en cultuur	bedrag	v/n
Geraamde Lasten		
De geraamde lasten (inclusief mutaties reserves) zijn in 2016 € 1,4 miljoen lager dan in 2015.	-1.402	v
Taakstelling sluiting Egelantier	-320	v
Extra bezuiniging cultuur	-100	v
Bezuiniging stadsbibliotheek (Kadernota 2011)	-340	v
Compenserende maatregelen 2014 evenementen	-100	v
Versoberen City Marketing	-100	v
Project glasvezel afgerond	-171	v
Bijstelling kapitaallasten	-200	v
Diverse verschillen < € 100.000	-71	v
Geraamde Baten		
De geraamde baten zijn in 2016 € 0,2 miljoen lager dan in 2015	171	n
Project glasvezel afgerond	171	n
Totaal mutaties	-1.231	v

(bedragen x € 1.000)

4.3 Grondexploitaties	bedrag
Bijgestelde begroting 2015	1.039
Begroting 2016	1.211
Verschil	172

4.3 Grondexploitaties	bedrag	v/n
Geraamde Lasten		
De geraamde lasten (inclusief mutaties reserves) zijn in 2016 € 3,4 miljoen hoger dan in 2015.	3.439	n
De begroting van de grondexploitaties sluit aan op het MPG. De lasten fluctueren jaarlijks en zijn afhankelijk van de fase waarin de grondexploitatieprojecten zich bevinden.	3.270	n
Diverse verschillen < € 100.000	172	n

4.3 Grondexploitaties	bedrag	v/n
Geraamde Baten		
De geraamde baten (inclusief mutaties reserves) zijn in 2016 € 3.3 miljoen hoger dan in 2015.	3.270	v
De begroting van de grondexploitaties sluit aan op het MPG. De baten fluctueren jaarlijks en zijn afhankelijk van de fase waarin de grondexploitatieprojecten zich bevinden.	3.270	v
Totaal mutaties	172	n

Reservemutaties programma 4

(bedragen x € 1.000)

Reservemutaties	Toevoegingen	Onttrekkingen
Mutatie 2016	1.000	234
Reserve ISV Wonen	1.000	200
Budgetoverheveling Depot Frans Hals Museum		34

Investerings jaarschijf 2016 programma 4

Ip-nr.	Omschrijving	Inv. 2016
	Er zijn voor dit programma geen investeringen in 2016	

Programma 5 Beheer en onderhoud

Commissie	Beheer
(Coördinerende) Portefeuilles	Beheer en onderhoud openbare ruimte
Afdeling(en)	Gebiedsontwikkeling en beheer en Stadszaken

Programmadoelstelling (missie)

Het doel van dit programma is een beter leefmilieu in de stad te bewerkstelligen, door een goede ruimtelijke kwaliteit, beheer en bereikbaarheid van de stad. Haarlem wil de huidige en toekomstige generaties een hoge kwaliteit van leven en werken bieden. Dit kan in een stad met ruimtelijke kwaliteit; een afgewogen verdeling van groen, water, bebouwing en infrastructuur.

De pijlers onder het Haarlemse mobiliteitsbeleid zijn de regionale Bereikbaarheidsvisie en de Parkeervisie. Met haar regiopartners richt Haarlem zich op het in stand houden en waar mogelijk verbeteren van de bereikbaarheid van woon- en werkgebieden per auto, openbaar vervoer en fiets. Duurzame vormen van vervoer worden gestimuleerd.

Ontwikkelingen 2016

Openbare ruimte

Bij de Kadernota 2015 is besloten om de onderhoudsvoorraad in 2015 en 2016 tijdelijk op te laten lopen. Hiermee wordt het mogelijk om gelijktijdig met onderhoudswerk ook beleidskaders te realiseren. Uitgangspunt is dat maximaal werk met werk gemaakt wordt. In 2017 tot en met 2019 worden middelen beschikbaar gesteld om dit tijdelijke effect ongedaan te maken.

Mobiliteit

Met de inzet van Dynamisch Verkeersmanagement (DMV) richt Haarlem zich in 2016 samen met de regiogemeenten en de provincie Noord-Holland via Dynamisch Verkeers Management (DVM) op een betere bereikbaarheid en doorstroming in regionaal verband. De fiets krijgt in 2016 extra aandacht. Zo heeft Haarlem zich kandidaat gesteld voor de titel fietsstad van 2016.

Parkeren

In 2016 zet de gemeente in op het moderniseren van parkeren. De gemeente gaat transparant communiceren met alle betrokkenen in de stad over hoe de gemeente het parkeren in haarlem goed kunnen organiseren, waarbij digitale parkeertechnieken kunnen worden toegepast om de parkeerhandhaving efficiënter te laten verlopen.

Overige beheertaken

De gemeente zal in 2016 een extra inspanning uitvoeren op de handhaving op de betaling van doorvaartgelden.

Met het oog op het inlopen van achterstallig onderhoud aan het gemeentelijk vastgoed en daarmee samenhangend een gezonde financiële positie van de gemeente, wordt in 2016 uitvoering gegeven aan het verkopen van niet-strategisch vastgoed. Dit gebeurt met een passende timing en nadrukkelijk rekening houdend met de marktomstandigheden.

Kaderstellende beleidsnota's

- Integraal Waterplan 2014 ([2013/526116](#))
- Gemeentelijk Grondwaterplan ([2008/136751](#))
- Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2014-2017 ([2013/416279](#))
- Visie en Strategie beheer en onderhoud 2013-2022 ([2012/398572](#))
- Haarlems Verkeer- en Vervoerplan (HVVP) (2002/182821)
- Actielijst voor actualisatie HVVP ([2010/30353](#))
- Regionale Bereikbaarheidsvisie 'Zuid-Kennemerland, bereikbaar door samenwerking' ([2011/50511](#))
- Parkeervisie ([2013/138311](#))

Beleidsveld 5.1 Openbare ruimte en mobiliteit

Wat willen we bereiken in 2016-2020?

1. Meer gebruik van de fiets en het openbaar vervoer en een betere doorstroming van het autoverkeer.
2. De kwaliteit van de openbare ruimte op B- en C-niveau (centrum op B-niveau)
3. Een duurzame inzameling van huishoudelijk afval.

Effectindicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1. Tevredenheid klanten over openbaar vervoer in de regio Haarlem-IJmond	7,4 (2009)	7,7 (2010) 7,5 (2011) 7,6 (2012) 7,6 (2013) 7,7 (2014)	7,5	7,8	7,9	8,0	8,0	8,0	OV-klantenbarometer
1. Oordeel Haarlemmers over de bereikbaarheid van de stad	6,5 (2007)	6,6 (2010) 6,6 (2011) 7,0 (2012) 7,0 (2013) 7,3 (2014)	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	Omnibusonderzoek

Effectindicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1. Oordeel Haarlemmers over het totaal van het voorzieningsniveau voor fietser (rapportcijfer)	6,2 (2009)	6,2 (2010) 6,3 (2011) 6,4 (2012) 6,5 (2013) 6,5 (2014)	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	Omnibusonderzoek
2. Percentage Haarlemmers dat (zeer) tevreden is over het onderhoud van de openbare ruimte in hun wijk	46% (2010)	47% (2011) 50% (2012) 48% (2013) 46% (2014)	48%	49%	50%	50%	50%	50%	Omnibusonderzoek
3. Percentage huishoudelijk afval dat gescheiden wordt ingezameld	28% (2007)	28% (2010) 23% (2011) 29% (2012) 34% (2013) 29% (2014)	41%	45%	50%	55%	55%	60%	Gemeentelijke registratie

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat gaan we ervoor doen in 2016?

1. Meer gebruik van de fiets en het openbaar vervoer en een betere doorstroming van het autoverkeer.
 - a. De gemeente verbetert via het Regionaal Mobiliteitsfonds samen met de provincie en andere partners in de regio het openbaar vervoer. Het gaat om een betere toegankelijkheid van het openbaar vervoer en van de voorzieningen bij haltes van de stroomlijnen en de R-netlijnen. Betere voorzieningen en dynamische reizigersinformatie leiden tot een grotere tevredenheid van gebruikers van het openbaar vervoer.
 - b. In nauw overleg met de provincie Noord-Holland en het WBO (Wijkraden en belangenorganisaties in Haarlem-Noord) start Haarlem met de fysieke aanpassingen voor de route voor de HOV-busverbinding in Haarlem-Noord.
 - c. Ter bevordering van het fietsgebruik werkt de gemeente aan de fietssnelweg Haarlem-Amsterdam Sloterdijk. De gemeente zorgt voor betere faciliteiten voor doorgaand fietsverkeer aan de Gedempte Herensingel en de Diakenhuisweg, en de fietsoversteek over de Prins Bernhardlaan wordt verbeterd.
 - d. De gemeente zorgt, samen met de regiogemeenten en de provincie Noord-Holland, voor de inwerkingstelling van DVM (Dynamisch Verkeersmanagement). Dit zorgt voor een betere doorstroming van het verkeer op oost-west routes in Haarlem en de regio.
2. De kwaliteit van de openbare ruimte op B- en C-niveau (centrum op B-niveau).
 - a. De gemeente voert regie op het regulier (dagelijks) onderhoud op basis van de kwaliteitsambities 'schoon, heel en veilig'. Dit gebeurt met beeldbestekken op B- en C-niveau.
 - b. De gemeente voert groot onderhouds-projecten uit volgens het Meerjaren Gebieds Programma 2016-2020.
 - c. De gemeente pakt zwerfafval extra aan vanuit de jaarlijkse zwerfafvalvergoeding vanuit de Raamovereenkomst Verpakkingen 2013-2022 tussen Stichting Nedvang en gemeente Haarlem. Dit gebeurt door inzet op educatie, preventie en inzamelmiddelen.
3. Een duurzame inzameling van huishoudelijk afval.
 - a. Als onderdeel van Duurzaam Afval Beheer (DAB) worden duo rolcontainers uitgereikt bij laagbouw woningen voor het gescheiden inzamelen van afvalstromen.
 - b. In het kader van DAB wordt in 2016 gestart met de plaatsing van 84 extra ondergrondse containers (totaal voor de periode 2016-2018) bij hoogbouw woningen.

Deze containers bevorderen de gescheiden inzameling van herbruikbare afvalstromen zoals papier, glas en kunststof.

Prestatieindicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
2b. Totaal aantal ondergrondse locaties (1 of meer containers) voor papier, glas en kunststof (cumulatief)	40 (2007)	299 (2010) 304 (2011) 300 (2012) 326 (2013) 338 (2014)	349	377	405	433	433	433	Gemeentelijke registratie

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Bel.	Programma 5	Begr.2015	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
veld	Beheer en Onderhoud	na wijz.	2016	2017	2018	2019	2020
	<i>Lasten (exclusief mutaties reserves)</i>						
5.1	Openbare ruimte en mobiliteit	77.912	73.476	74.099	75.020	74.533	74.694
	<i>Baten (exclusief mutaties reserves)</i>						
5.1	Openbare ruimte en mobiliteit	36.998	36.874	36.171	36.274	36.671	37.004
	Saldo lasten en baten excl. reserves	40.914	36.601	37.928	38.746	37.862	37.690

Beleidsveld 5.2 Parkeren

Wat willen we bereiken in 2016-2020?

1. Het terugdringen van parkeeroverlast in woonwijken en zorgen voor goede parkeermogelijkheden in en rond de binnenstad.
2. Parkeervoorzieningen overzichtelijk, klantvriendelijk en kosteneffectief aanbieden.
3. Terugdringen van hinder van geparkeerde fietsen in de binnenstad en beter gebruik van fietsparkeervoorzieningen.

Effectindicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1. Percentage Haarlemmers dat (zeer) veel last ondervindt van parkeren in de eigen woonbuurt	29% (2010)	27% (2011) 28% (2012) 31% (2013) 29% (2014)	27%	27%	27%	27%	27%	27%	Omnibusonderzoek
2. Oordeel Haarlemmers over de parkeergelegenheid in de binnenstad (rapportcijfer)	5,1 (2007)	5,4 (2010) 5,7 (2011) 5,8 (2012) 5,9 (2013) 6,0 (2014)	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	Omnibusonderzoek

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat gaan we ervoor doen in 2016?

1. Het terugdringen van parkeeroverlast in woonwijken en zorgen voor goede parkeermogelijkheden in en rond de binnenstad.
 - a. De gemeente onderzoekt en monitort op basis van verschillende gegevens de parkeersituatie in de stad en de garages. Op basis van de verschillende parkeedata, bijvoorbeeld over parkeercapaciteit, parkeerintensiteit en aantallen afgegeven vergunningen, worden parkeerregimes waar nodig en mogelijk aangepast;

- b. De gemeente voert verschillende onderdelen van het moderniseren van parkeren in. Het gaat om de herziening van parkeerrechten van bezoekers, bewoners en ondernemers. Dit leidt tot een effectiever gebruik van de parkeerplaatsen en maakt betere, efficiëntere handhaving mogelijk. Afhankelijk van de resultaten van de verschillende moderniseringsonderdelen kan fiscalisering worden ingevoerd;
2. Parkeervoorzieningen overzichtelijk, klantvriendelijk en kosteneffectief aanbieden.
 - a. Er loopt een pilot betaald parkeren per minuut in garage de kamp. Als de pilot positief verloopt voert de gemeente betaald parkeren per minuut in meer garages in;
 - b. De gemeente werkt mee aan initiatieven voor het verhuren van fietsen in of nabij parkeervoorzieningen. Dit biedt automobilisten de gelegenheid om vanaf de parkeervoorzieningen rond de binnenstad hun weg op de fiets te vervolgen;
 - c. De gemeente continueert de campagne die het gebruik van de parkeergarages stimuleert;
 - d. De gemeente werkt een dagpas voor de parkeergarages uit en deze wordt zo mogelijk geïntroduceerd.
3. Terugdringen van hinder van geparkeerde fietsen in de binnenstad en beter gebruik van fietsparkeervoorzieningen.
 - a. De gemeente zorgt voor meer ruimte voor ordelijk fietsparkeren door de aanleg van extra fietsenstallingsplaatsen bij openbaar vervoerhaltes;
 - b. De gemeente stelt samen met de NS uniforme regels op voor stallen in de fietsenstallingen rond NS station Haarlem;
 - c. De gemeente breidt de fietsenstallingscapaciteit op verschillende plekken in en rond de binnenstad uit. Deze plekken zijn voorgedragen door de werkgroep Fiets, waar verschillende externe partijen deel van uitmaken. Dit moet leiden tot minder hinder van 'wild' gestalde fietsen.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Bel. veld	Programma 5	Begr.2015 na wijz.	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
	Beheer en Onderhoud						
	Lasten (exclusief mutaties reserves)						
5.2	Parkeren	12.948	12.506	12.565	12.809	12.934	13.151
	Baten (exclusief mutaties reserves)						
5.2	Parkeren	18.584	18.994	19.026	19.026	19.026	19.026
	Saldo lasten en baten excl. reserves	-5.636	-6.488	-6.460	-6.217	-6.092	-5.875

Beleidsveld 5.3 Overige beheertaken

Wat willen we bereiken in 2016-2020?

1. Zorgen dat varende bezoekers de kwaliteit van de Haarlemse waterwegen hoog blijven waarden.
2. Leerlingen van basis- en voortgezet onderwijs via lessen en projecten bewust maken van de klimaat- en duurzaamheidsproblematiek. Indirect worden via deze doelgroep ook de ouders en leerkrachten betrokken bij het thema klimaat en duurzaamheid.
3. Opvang van zwerfdieren volgens het door de landelijke dierenbescherming vastgestelde 'Basisarrangement Dierennoodhulp'.

Effectindicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1. Oordeel varende bezoekers Haarlem over de voorzieningen op en aan de wateren rondom Haarlem (rapportcijfer)	7,0 (2010)	7,4 (2013)	-	7,4	-	-	7,5	-	Onderzoek 'Pleziervaart op het Spaarne' (driejaarlijkse meting)

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat gaan we ervoor doen in 2016?

De prestaties in dit beleidsveld bestaan voor een groot deel uit het uitvoeren van reguliere beheerstaken. Waar in 2016 specifieke of opvallende zaken staan te gebeuren, worden deze hieronder genoemd.

1. Zorgen dat de varende bezoekers de kwaliteit van de Haarlemse waterwegen hoog blijven waarderen.
 - a. De gemeente verruimt de brugopeningstijden op de staande mastenroute.
2. Leerlingen van basis- en voortgezet onderwijs via lessen en projecten bewust maken van de klimaat- en duurzaamheidsproblematiek
 - a. De gemeente verzorgt, met gelden die beschikbaar zijn gesteld door Stichting Afvalfonds Verpakkingen, extra educatie op Haarlemse scholen om de hoeveelheid zwerfafval terug te dringen.
3. Opvang van zwerfdieren volgens het door de landelijke dierenbescherming vastgestelde 'Basisarrangement Dierennoodhulp'.
 - a. De gemeente vult haar wettelijke taak voor zwerfdierenopvang in via een subsidie aan Dierenbescherming afdeling Noord-Holland Zuid.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Bel.	Programma 5	Begr.2015	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
veld	Beheer en Onderhoud	na wijz.	2016	2017	2018	2019	2020
	Lasten (exclusief mutaties reserves)						
5.3	Overige beheertaken	39.662	34.283	34.075	33.033	32.514	32.087
	Baten (exclusief mutaties reserves)						
5.3	Overige beheertaken	28.773	27.407	27.702	26.781	26.158	26.073
	Saldo lasten en baten excl. reserves	10.890	6.877	6.373	6.252	6.356	6.014

Financiën programma 5

(bedragen x € 1.000)

Bel. veld	Programma 5	Begr.2015 na wijz.	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
	Beheer en Onderhoud						
	Lasten (exclusief mutaties reserves)						
5.1	Openbare ruimte en mobiliteit	77.912	73.476	74.099	75.020	74.533	74.694
5.2	Parkeren	12.948	12.506	12.565	12.809	12.934	13.151
5.3	Overige beheertaken	39.662	34.283	34.075	33.033	32.514	32.087
	Totaal lasten	130.523	120.265	120.739	120.862	119.981	119.932
	Baten (exclusief mutaties reserves)						
5.1	Openbare ruimte en mobiliteit	36.998	36.874	36.171	36.274	36.671	37.004
5.2	Parkeren	18.584	18.994	19.026	19.026	19.026	19.026
5.3	Overige beheertaken	28.773	27.407	27.702	26.781	26.158	26.073
	Totaal baten	84.355	83.275	82.899	82.081	81.854	82.103
	Totaal saldo excl. reserves	46.167	36.990	37.841	38.781	38.127	37.829
	Toevoeging aan reserves	1.254	1.288	1.628	1.376	1.036	1.036
	Onttrekking aan reserves	-3.471	-163	-16			
	Saldo incl. mutaties reserves	43.951	38.115	39.453	40.157	39.163	38.865

Analyse saldo programma 5

(bedragen x € 1.000)

5.1 Openbare ruimte en mobiliteit	bedrag
Bijgestelde begroting 2015	40.706
Begroting 2016	37.726
Verschil	-2.980

5.1 Openbare ruimte en mobiliteit	bedrag	v/n
Geraamde Lasten		
De geraamde lasten (inclusief mutaties reserves) zijn in 2016 € 4,1 miljoen lager dan in 2015	-4.097	v
De kapitaallasten zijn in 2016 lager dan in 2015	-1.346	v
Invulling taakstelling grote contracten	-1.000	v
De materiele budgetten zijn geïndexeerd	258	n
Invulling taakstelling onderhoud boomspiegels	-150	v
Invulling structurele taakstelling vanuit reorganisatie	-273	v
Bij de Kadernota 2015 is voor diverse projecten areaaluitbreiding toegekend	259	n
In 2015 is € 1.957 eenmalig budget voor de uitvoering van diverse projecten beschikbaar gesteld (overgeheveld budget van 2014)	-1.957	v
Vanuit het investeringsplan is de stelpost beschoeiingen en steigers overgeheveld naar de exploitatie.	500	n
Verschuiving van budgetten van Beheer- en onderhoudscontracten van beleidsveld 5.2	340	n
Lagere kosten doorbelaste uren in 2016 mede als gevolg van verminderde formatie	-899	v
Hogere dotaties aan reserves	340	n
Overige verschillen < € 100.000	-169	v
Geraamde Baten		
De geraamde baten (inclusief mutaties reserves) zijn in 2016 € 1,1 miljoen lager dan in 2015	1.117	n

5.1 Openbare ruimte en mobiliteit	bedrag	v/n
Om het product afvalstoffenheffing kostendekkend te houden nemen de baten afval af met € 161.000	161	n
Lagere onttrekkingen aan reserves	993	n
Overige verschillen < € 100.000	-37	v
Totaal mutaties	-2.980	v

(bedragen x € 1.000)

5.2 Parkeren	bedrag
Bijgestelde begroting 2015	-5.696
Begroting 2016	-6.488
Verschil	-792

5.2 Parkeren	bedrag	v/n
Geraamde Lasten		
De geraamde lasten (inclusief mutaties reserves) zijn in 2016 € 0,4 miljoen lager dan in 2015	-442	v
Verschuiving van budgetten voor de Beheer- en onderhoudscontracten naar beleidsveld 5.1	-340	v
In 2015 was er eenmalig budget beschikbaar gesteld om voorstellen parkeren te implementeren	-140	v
Overige verschillen < € 100.000	38	n
Geraamde Baten		
De geraamde baten (inclusief mutaties reserves) zijn in 2016 € 0,3 miljoen hoger dan in 2015	-350	v
Doorvoeren van prijsindexatie op parkeertarieven	-344	v
Overige verschillen < € 100.000	-6	v
Totaal mutaties	--792	v

(bedragen x € 1.000)

5.3 Overige beheertaken	bedrag
Bijgestelde begroting 2015	8.940
Begroting 2016	6.877
Verschil	-2.064

5.3 Overige beheertaken	bedrag	v/n
Geraamde Lasten		
De geraamde lasten (inclusief mutaties reserves) zijn in 2016 € 5.7 miljoen lager dan in 2015	-5.685	v
De kapitaallasten zijn in 2016 € 3,2 miljoen lager dan in 2015	-3.200	v
De urentoerekening aan het beleidsveld neemt per saldo ten opzichte van 2015 af met € 271.000	-271	v
In 2015 is voor € 1 miljoen aan reserves onttrokken en in 2016 € 0	-1.000	v
In 2015 is een incidenteel budget opgenomen voor uitvoering project De Til	-696	v
In 2015 is voor bijdrage VvE/servicekosten parkeergarages € 102.000 minder begroot	-102	v
In 2015 is eenmalig voor de verkoop van panden € 174.000 voor advieskosten opgenomen	-174	v
Lagere dotaties aan reserves	306	v
Overige verschillen < € 100.000	64	n
Geraamde Baten		
De geraamde baten (inclusief mutaties reserves) zijn in 2016 € 3,6 miljoen lager dan in 2015	3.621	n
Indexatie huren	-273	v
Lagere dekking vanwege incidentele uitgaven 2015	1.696	n
Lagere onttrekking uit reserves	2.255	n
Overige verschillen < € 100.000	-57	v
Totaal mutaties	-2.064	v

Reservemutaties programma 5

(bedragen x € 1.000)

Reservemutaties	Toevoegingen	Onttrekkingen
Mutatie 2016	1.288	163
Reserve regionale mobiliteit	680	0
Reserve beheer openbare ruimte	389	63
Reserve budgetoverheveling	0	100
Reserve baggeren	219	0

Investerings jaarschijf 2016 programma 5

Ip-nr.	Omschrijving	Inv. 2016
Investering reeds besloten door de Raad		
WZ.08	Waarderpolder: Maatregelen Oudeweg	567
GOB.47	Vervangen walmuur Bakenessergracht	450
84.01	Vervangingsinvestering Schouwburg (5jr)	45
84.01	Vervangingsinvestering Schouwburg (8jr)	25
SZ.111	Vervangingsinvesteringen Patronaat	283
SZ.112	Vervangingsinvesteringen Philharmonie (5 jr)	182
SZ.112	Vervangingsinvesteringen Philharmonie (10jr)	164
Investering gemandateerd door raad aan college		
63.09	Vervangen rioleringen	8.000
GOB.45	Vervanging Zandersbrug	450
GOB.49	Vervanging kade Raamvest, Schouwburg	150
GOB.50	Vervanging kade Kampervest	150
12.15	Parkeergarage Houtplein - ventilatiesysteem	40
12.15	Parkeergarage Stationsplein - ventilatiesysteem	30
WZ.14	Vervangen Nimos mintrac begraafplaats	56
64.04 a	Integraal Waterplan Haarlem (incl. Waarderpolder)	2.721
64.04 a	Dekking investering Integraal Waterplan Haarlem (incl. Waarderpolder)	-1.725
Investeringsen waarover nog een raadsbesluit moet worden genomen		
WZ.05	Vervangen ophaalbrug Buitenrustbruggen	3.494
WZ.06	Renovatie wandelpromenade Sanden/Pratten/Engelenburg	200
WZ.07	Kademuren Spaarne (Melkbrug- Gravestenenbrug)	200
WZ.10	Verbreden Waarderweg	2.225
WZ.10	Dekking verbreden Waarderweg	-2.100
GOB.20	Versmallen rijbaan Amsterdamsevaart	700
GOB.43	Schoterbos	1.670
GOB.63	Rijksstraatweg- aanpassing t.b.v. HOV	2.160
GOB.63	Bijdrage Rijksstraatweg- aanpassing t.b.v. HOV	-1.800
12.20	Parkeerautomaten vervangen (kentekenparkeren)	1.000
GOB.61	Fietsparkeergarage Raaks	300
GOB.65	Parkeervoorziening Schalkstad	3.000
GOB.65	Bijdrage Parkeervoorziening Schalkstad	-2.300
VG.ON	Reservering levensduurverlengend onderhoud gemeentelijk bezit	514
VG.ON	Reservering levensduurverlengend onderhoud gem. bezit	500
		21.351

CLUSTER BURGER EN BESTUUR

1. Inleiding

Dit cluster richt zich op de rol van de gemeente bij het besturen van de stad. Het gaat om de zorg voor een goede dienstverlening, een veilige stad en een financieel gezonde stad. Haarlemmers moeten erop kunnen vertrouwen dat deze taken goed worden uitgevoerd door de gemeente.

Dit cluster gaat ook over de wijze van besturen en over de vraag hoe een balans kan worden gevonden tussen investeren in de stad, bezuinigingen en terugdringing van de schuld van de gemeente. De bestuurswijze is relevant voor alle programma's en clusters in de begroting.

2. Onderliggende programma's

Het cluster Burger en Bestuur bestaat uit twee programma's. In deze programma's worden de volgende onderwerpen uitgewerkt.

Programma 6 burger, bestuur en veiligheid besteedt aandacht aan:

- Dienstverlening naar burgers en bedrijven. De gemeente wil als overheid transparant en toegankelijk zijn en ziet goede dienstverlening als de basis voor vertrouwen. Deze koers is uitgezet in het coalitieprogramma 'Samen doen!' en vraagt nu om verder gaande digitalisering van de dienstverlening.
- Gemeentelijk bestuur. In het programma wordt een aantal aspecten van de uitvoering van bestuur behandeld, zoals samenwerking met andere overheden en aandacht voor Europese regelgeving en -beleid.
- Openbare orde en veiligheid. Veiligheid is een basisvoorwaarde voor een goed functionerende en leefbare stad. De uitdaging waar de gemeente voor staat is om zoveel mogelijk burgers, organisaties en bedrijven te betrekken bij het meehelpen om veiligheidsproblemen aan te pakken en op te lossen.

Programma 7 gaat over de algemene dekkingsmiddelen. Hierin staan de uitgangspunten die Haarlem hanteert bij het bepalen van de hoogte van lokale belastingen (inflatieaanpassing) en heffingen (kostendekkende) en aanvaardbare woonlasten (niet meer stijging dan inflatie). Ook staat beschreven wat wordt bedoeld met Haarlem als financieel gezonde stad en hoe dat wordt gerealiseerd.

3. Hoofdkoers

Dienstverlening

De gemeente faciliteert burgers, bedrijven en instellingen om hun zaken zelf, vlot en, waar mogelijk, in één keer te kunnen regelen, met als doel dat zij tevreden blijven over de kwaliteit van Haarlemse dienstverlening. De gemeente zet daarbij in op verbetering, uitbreiding en stimulering van het gebruik van digitale dienstverlening onder het motto: 'digitale zelfbediening waar het kan, persoonlijk waar het moet'. Voor complexe producten, of als persoonlijk contact wettelijk noodzakelijk is, blijven telefoon en balie de aangewezen contactkanalen.

De gegevens die zijn opgenomen in de basis- en kernregistraties vormen een belangrijk onderdeel van de digitalisering. Een deel van deze registraties is nog in de opbouwfase. De gemeente bouwt de registraties verder uit, beheert ze en maakt ze breder toegankelijk. Het beheer omvat alle basisregistraties die de gemeente wettelijk verplicht is te onderhouden (BAG, BGT, BRP) en daar komen steeds meer kerngegevens bij. In de komende jaren wil de gemeente verder inspelen op het toenemend gebruik van open data, big data en smart city-concepten. Haarlem sluit hiermee vroeg aan op de landelijke trend. Dit maakt een betere analyse mogelijk van de gegevens uit de registraties, in combinatie met het omvormen van ruwe gegevens, tot gegevens die iedereen kan ontsluiten via verschillende online platforms.

Deze uitwerking van de dienstverleningsvisie tilt de Haarlemse dienstverlening naar een hoger plan: dit sluit aan bij de vraag van de klant en bij 'Samen doen!'.

Ontwikkeling tevredenheid dienstverlening in Haarlem, 2006-2014

Bron: Dashboard Dienstverlening NVVB (voorheen Benchmark Publiekszaken)
In 2006 en 2007 is alleen tevredenheid balie gemeten.

Openbare orde en Veiligheid

De burgers van Haarlem bepalen de veiligheid in de stad. Zij geven aan hoe veilig zij zich voelen in hun eigen buurt of wijk, of hoeveel overlast zij ervaren in de stad. Bij veiligheid gaat het er ook om hoe vaak Haarlemmers slachtoffer zijn van misdrijven zoals geweld, diefstal en inbraak. Deze subjectieve én objectieve factoren samen bepalen de veiligheid in de stad. Voor ieder stadsdeel is dat anders. Dat betekent dat ook de aanpak van de problematiek verschillend is.

Samen werken aan veiligheid

De gemeente heeft de zorg voor het waarborgen van die veilige stad. De gemeente werkt nauw samen met een groot aantal veiligheidspartners zoals Politie, Openbaar Ministerie, de Veiligheidsregio Kennemerland inclusief het Veiligheidshuis Kennemerland, de Omgevingsdienst IJmond, welzijnsinstellingen en ondernemersorganisaties, maar ook met wijkraden en andere bewoners(organisaties).

Integrale vergunningverlening

Op het snijvlak tussen dienstverlening aan de burger en de zorg voor orde en veiligheid ligt de integrale vergunningverlening. Hierbij zijn zorgvuldigheid, tijdigheid en kostendekkendheid de belangrijkste uitgangspunten. Het gaat hier over activiteiten die op grond van de APV, de Parkeerverordening, de Drank- en Horecawet, de Wet op de kansspelen, de Wet Kwaliteitszorg kinderopvang en peuterspeelzalen en de Wabo vergunningplichtig zijn. De Wabo wordt binnen drie jaar vervangen door de Omgevingswet. Tevens zal, naar verwachting met ingang van januari 2016, de Wet Vergunningverlening Toezicht en Handhaving (Wet VTH) van kracht worden. Deze wet richt zich vooral op de kwaliteit van de uitvoering van de Wabotaken door de gemeente. Een van de consequenties is dat de gemeente per verordening zijn ambitie op het gebied van VTH moet vastleggen.

Risico- en informatiegestuurde handhaving

In het verlengde van vergunningverlening ligt toezicht en handhaving. Toezicht en handhaving op de bebouwde omgeving doet de gemeente samen met verschillende partners zoals de Veiligheidsregio Kennemerland en de Omgevingsdienst IJmond. De prioriteiten binnen toezicht en handhaving worden gesteld op grond van de uitgangspunten risicogestuurd en informatiegestuurd, passend binnen de kaders van het IVH 2015 - 2019.

Handhaving in de openbare ruimte richt zich met name op verloedering, overlast en leefbaarheid. De APV en de Afvalstoffenverordening zijn hierbij de belangrijkste onderliggers. Voor 2016 wordt de integrale handhaving niet alleen informatiegestuurd ingezet, maar ook meer buurtgericht.

Crisisbeheersing

Binnen programma 6.3 valt ook de brandweerzorg en de voorbereiding en instandhouding van de crisisorganisatie. De uitvoering hiervan ligt grotendeels bij de Veiligheidsregio Kennemerland. Het

werkgebied voor de Veiligheidsregio omvat onder andere Schiphol, Tata Steel en een deel van het Noordzeekanaal. De burgemeester van Haarlem is zowel voorzitter van de Veiligheidsregio als regioburgemeester. Hij heeft daarmee de bestuurlijke leiding bij grensoverschrijdende rampen.

Integraal veiligheids- en handhavingsbeleid

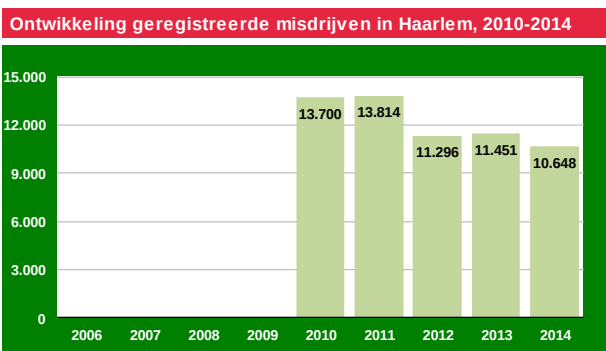
De basis voor het beleid is vastgelegd in het IVH 2015-2019 ([2014/367894](#)). Het IVH maakt onderdeel uit van het meerjarenbeleidsplan dat voor alle gemeenten binnen de grenzen van de Politie-eenheid Noord-Holland is vastgesteld.

Bij de aanpak ligt het accent op verbinding met burgers en ondernemers. Enerzijds om goed te kunnen signaleren waar de problematiek speelt in de stad en anderzijds om gezamenlijk op te trekken om de veiligheid te verbeteren en overlast terug te dringen. Hierbij zal meer dan voorheen gebiedsgericht worden gewerkt, waarbij veiligheid een onderdeel vormt van de gebiedsopgaven. De verbinding met het sociaal domein zal worden versterkt door bestaande netwerken in de stad een rol te geven bij de veiligheidsaanpak.

In het IVH zijn de volgende vijf thema's voor meerdere jaren geprioriteerd:

1. Terugdringen van jeugdoverlast en jeugdcriminaliteit.
2. Verminderen van het aantal High impact crimes en geweldpleging.
3. Verminderen van de overlast in de woonomgeving en verloedering van buurten.
4. Tegengaan van woon- en adresfraude.
5. Voorkomen van ondermijning van de samenleving door criminele samenwerkingsverbanden.

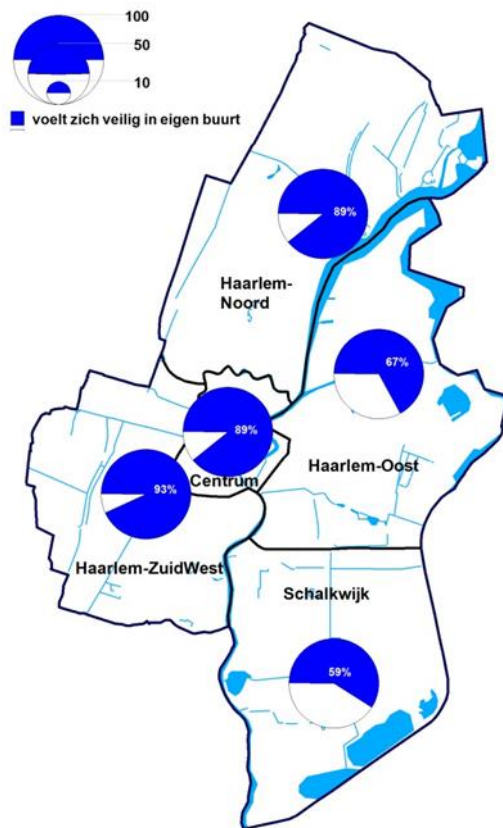
Voor 2016 wordt extra inzet gepleegd op jeugd en veiligheid in Schalkwijk en het vergroten van bewustwording over en tijdige signalering van radicalisering door professionals en inwoners van Haarlem. Dit wordt vastgelegd in het Actieprogramma integrale veiligheid en handhaving 2016.

Bron: Politieregio Noord-Holland

In de periode 2006-2009 andere manier van registratie, waardoor deze cijfers niet goed vergelijkbaar zijn

Percentage Haarlemmers (15 jaar en ouder) dat aangeeft zich veilig te voelen in de eigen woonbuurt naar gebied in 2014

Bron: Omnibusonderzoek 2014

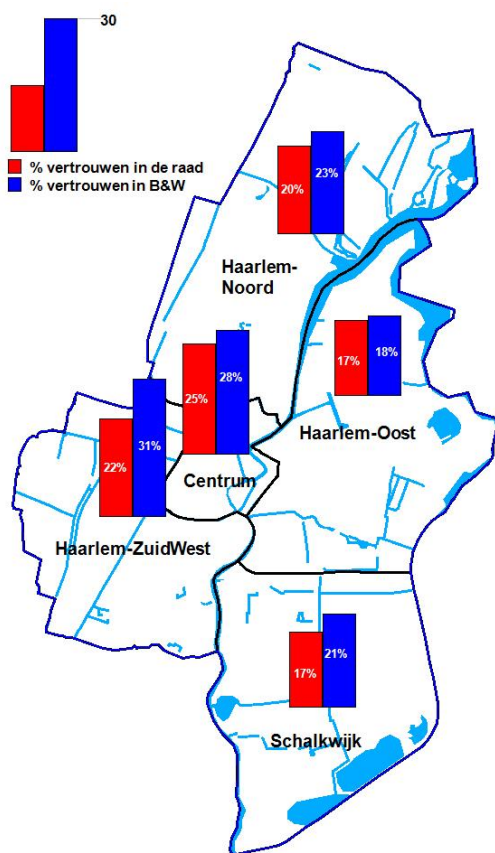
Bestuur

‘Samen doen!’ is de titel van het coalitieprogramma 2014-2018 en ook het motto van dit college. De verbondenheid met de stad, het écht samen doen, is merkbaar in de houding van het bestuur naar de stad. Bewonersinitiatieven krijgen meer ruimte en er wordt meer verantwoording aan de stad gegeven. Het bestuur wil zo een tweezijdige relatie opbouwen met zowel de stad als partners daarbuiten (regio, Europa), ervan uitgaande dat het bestuur op de stad en partners kan rekenen én andersom.

Communicatie is hierbij een belangrijk middel. De manier waarop het bestuur de stad informeert gebeurt via verschillende kanalen, waaronder ook sociale media en interactieve platforms.

Vertrouwen ontstaat niet vanzelf, daar moet je iets voor doen. Het vertrouwen dat de Haarlemse burger heeft in het bestuur is dan ook een belangrijke graadmeter voor de effectiviteit van dat bestuur. De mate van vertrouwen geeft aan in hoeverre de burger, de kiezer, van mening is dat het bestuur op de goede weg is.

Percentage Haarlemmers (15 jaar en ouder) dat aangeeft veel tot onbeperkt vertrouwen te hebben in het gemeentebestuur (raad en B&W) naar gebied in 2014

Bron: Omnibusonderzoek 2014

Gebiedsbegroting

Bestuurlijk bestaat een sterke behoefte om de informatiewaarde van de begroting te verbeteren en om een Haarlemse invulling te geven aan het begrip 'gebiedsbegroting'.

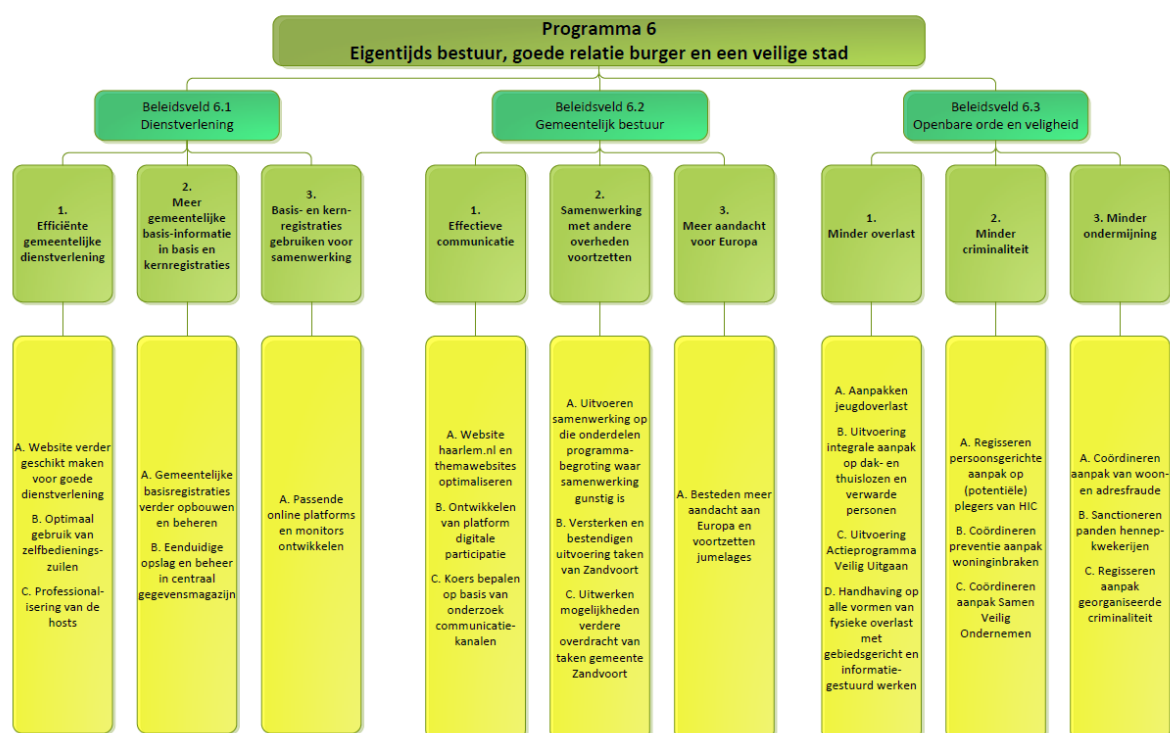
De gebiedsbegroting is bedoeld om de burger en de raad extra informatie te bieden, zodat de raad haar kaderstellende en controlerende taak goed uit kan voeren. De gebiedsbegroting is geen compleet nieuwe ontwikkeling, eerder een nieuwe toepassing waarbij door middel van slimme combinaties, bestaande onderliggende 'bronnen' dynamisch en met een eenduidige uitstraling kernachtig worden ontsloten op niveau van de stadsdelen. De ontwikkeling van de gebiedsbegroting sluit aan bij het gebiedsgericht werken, zoals beschreven in het coalitieprogramma. De gebiedsbegroting ondersteunt de samenwerking tussen stad, stadsbestuur en gemeentelijke organisatie. Meer hierover vindt u in paragraaf 2.3.

Financiën

De gemeente is verantwoordelijk voor een financieel gezonde stad. Rentmeesterschap voor toekomstige generaties betekent voor dit bestuur een sluitende begroting en een fundamentele meerjarige aanpak van de huidige schuldenlast. Naast een financieel gezonde stad wil Haarlem ook een sociale stad zijn, waarin een verantwoorde bijdrage van de burgers wordt gevraagd. Als kader is daarom vastgelegd dat deze periode de gemeentelijke belastingen, behoudens inflatie, niet worden verhoogd, met uitzondering van de precariotarieven op ondergrondse kabels en leidingen.

Programma 6 Burger, bestuur en veiligheid

Commissie	Bestuur
(Coördinerende) Portefeuilles	Bestuurszaken en organisatie, Openbare orde en Veiligheid
Afdeling(en)	Concernstaf, Griffie, Dienstverlening Veiligheid en Vergunningen

Programmadoelstelling (missie)

In 2015 heeft een groep bestuurders, bestaande uit raads- en collegeleden, zich gebogen over de uitwerking van de opgave uit het coalitieprogramma 'een eigentijdse democratische stad' te zijn. Dit betekent dat in 2016 het stadsbestuur de invloed van Haarlemmers op hun buurt en in hun stad bewust wil vergroten. Een open en meedenkende houding is hiervoor een randvoorwaarde.

Veiligheid is een basisvoorwaarde voor een goed functionerende en leefbare stad. Als mensen zich niet veilig voelen in hun eigen straat of buurt, dan wordt de samenleving onleefbaar. Om die veiligheid te waarborgen is het samenspel tussen burgers en bestuur van groot belang, want alle mensen die wonen en werken in Haarlem kunnen hun bijdrage leveren aan die veilige en leefbare samenleving. Het gemeentebestuur heeft als rol om de voorwaarden te scheppen waaronder mensen bereid zijn en in staat gesteld kunnen worden om zich in te zetten voor veiligheid en leefbaarheid. Het gemeentebestuur voert de regie op de samenwerking met andere partijen, zoals politie en openbaar ministerie die een rol spelen bij het veiliger maken van de stad. Het is de intentie om zoveel mogelijk mensen en organisaties te betrekken bij het veiliger maken van de stad.

Kaderstellende beleidsnota's

- Coalitieprogramma 2014 - 2018 'Samen doen!' ([2014/186021](#))
- Nota Integraal Veiligheids- en Handhavingsbeleid 2015 – 2018 ([2014/367894](#))

Beleidsveld 6.1 Dienstverlening

Wat willen we bereiken in 2016-2020?

1. Efficiëntere gemeentelijke dienstverlening aan burgers, bedrijven en instellingen;
2. Meer gemeentelijke basisinformatie onderbrengen in basis- en kernregistraties;
3. Basis- en kernregistraties zodanig ontsluiten dat zij kunnen worden gebruikt voor gemeentelijke informatievoorziening, analyse, monitoring en bedrijfsvoering, en een basis vormen voor samenwerking met burgers en partners in de stad (participatie).

Effectindicator	Nul-meting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1. Tevredenheid klanten over de gemeentelijke dienstverlening per kanaal: ¹									Dashboard Dienstverlening NVVB (voorheen Benchmark Publiekszaken)
- Balie	8,1 (2014)	8,1 (2014)	-	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	
- Telefoon	8,1 (2014)	8,1 (2014)	-	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	
- Digitaal	7,8 (2014)	7,8 (2014)	-	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	

¹ De verwachtingen van klanten op het gebied van dienstverlening worden steeds hoger. Dit is een maatschappelijke trend. Op basis van in het verleden behaalde resultaten en de inspanningen om te streven naar een hoger niveau van dienstverlening lijkt het realistisch de effectindicator te verhogen van een 7 naar een 7,5.

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat gaan we ervoor doen in 2016?

1. Efficiëntere gemeentelijke dienstverlening aan burgers, bedrijven en instellingen.
 - a. De website verder geschikt maken voor het beantwoorden van vragen en de afname van producten.
 - b. Optimaal gebruik maken van de zelfbedieningszuilen.
 - c. Professionalisering van de *hosts*.
2. Meer gemeentelijke basisinformatie onderbrengen in basis- en kernregistraties.
 - a. Gemeentelijke basisregistraties verder opbouwen en beheren.
 - b. Basis- en kernregistraties eenduidig opslaan en beheren in een centraal gegevensmagazijn.
3. Basis- en kernregistraties zodanig ontsluiten dat zij kunnen worden gebruikt voor gemeentelijke informatievoorziening, analyse, monitoring en bedrijfsvoering, en een basis vormen voor samenwerking met burgers en partners in de stad (participatie).
 - a. Het gebruiksvriendelijk aanbieden, presenteren en indien nodig analyseren van gegevens uit basis- en kernregistraties via passende *online* platforms en monitors.

Om inzichtelijk te maken hoe wordt gepresteerd op dit gebied lijken de meest passende prestatie indicatoren:

1a. Percentage producten dat via de website wordt afgenomen

1b. Percentage producten dat via de bedieningszuilen wordt afgenomen

Op dit moment (medio 2015) wordt verkend hoe deze cijfers te realiseren zijn. In de Programmabegroting 2017-2021 zullen de genoemde prestatie indicatoren inclusief nulmeting, realisatiecijfers en streefwaarden worden opgenomen.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Bel.	Programma 6	Begr.2015	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
veld	Burger, Bestuur en Veiligheid	na wijz.	2016	2017	2018	2019	2020
	Lasten (exclusief mutaties reserves)						
6.1	Dienstverlening	11.848	12.032	11.819	11.602	10.589	10.448
	Baten (exclusief mutaties reserves)						
6.1	Dienstverlening	3.237	3.435	3.947	3.671	2.443	2.443
	Saldo lasten en baten excl. reserves	8.611	8.597	7.872	7.932	8.146	8.005

Beleidsveld 6.2 Gemeentelijk bestuur

Wat willen we bereiken in 2016-2020?

1. Een effectieve communicatie met de stad.
2. Samenwerking met andere overheden voortzetten. Haarlem is verantwoordelijk voor meerdere prestaties uit deze begroting in samenwerking met de gemeenten in Zuid-Kennemerland, met de provincie, de waterschappen en de MRA. Bij de relevante prestaties wordt hiervan melding gemaakt.
3. Meer aandacht voor Europa. Regelgeving, subsidies en kennisuitwisseling zijn van belang voor Haarlem, maar de gemeente is zich niet altijd bewust van de (on)mogelijkheden. Daarom is onverminderde aandacht noodzakelijk.

Wat gaan we ervoor doen in 2016?

1. Een effectieve communicatie met de stad.
 - a. De gemeente gaat de website haarlem.nl optimaliseren en de verschillende themawebsites efficiënter beheren.
 - b. De gemeente ontwikkelt een platform voor digitale participatie.
 - c. Op basis van onderzoek naar de diverse communicatiekanalen van de gemeente bepaalt de gemeente de koers voor de komende jaren.
2. Samenwerking met andere overheden voortzetten.
 - a. De gemeente werkt samen met andere overheden op die onderdelen van de programmabegroting waar dat voor Haarlem gunstig is.
 - b. Versterken en bestendigen van de uitvoering van de taken op het gebied van sociale zaken en werkgelegenheid /Wmo die Haarlem voor Zandvoort uitvoert.
 - c. De gemeente werkt samen met Zandvoort aan mogelijkheden voor een verdere overdracht van taken van de gemeente Zandvoort naar Haarlem.
3. Meer aandacht voor Europa.
 - a. De gemeente besteedt meer aandacht aan Europa (regels, kennis, geld). Haarlem zet de jumelages met Osnabrück en Angers voort, evenals de stedenband met Mutare (tot 2018).

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Bel.	Programma 6	Begr.2015	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
veld	Burger, Bestuur en Veiligheid	na wijz.	2016	2017	2018	2019	2020
	Lasten (exclusief mutaties reserves)						
6.2	Gemeentelijk bestuur	7.652	7.667	7.586	7.610	7.615	7.615
	Baten (exclusief mutaties reserves)						
6.2	Gemeentelijk bestuur	-15	28	28	28	28	28
	Saldo lasten en baten excl. reserves	7.668	7.640	7.558	7.582	7.587	7.587

Beleidsveld 6.3 Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken in 2016-2020?

1. Minder overlast; de gemeente wil sociale overlast verminderen gerelateerd aan jeugd, dak- en thuislozen en verwarde personen, het verminderen van fysieke overlast die verloedering in de hand werkt, denk aan hondenpoep, afval en parkeren en op het verminderen van horecagerelateerde overlast in het centrum.
2. Minder criminaliteit; de gemeente wil het aantal High Impact Crimes terugdringen.
3. Minder ondermijning; de gemeente wil woon- en adresfraude terugdringen en het aantal personen en samenwerkingsverbanden die legale middelen inzetten om illegale praktijken te faciliteren of uit te voeren verminderen.

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1. Percentage Haarlemmers dat Haarlem een (zeer) veilige stad vindt	64% (2010)	78% (2011) 74% (2012) 75% (2013) 81% (2014)	81%	82%	83%	83%	83%	83%	Omnibusonderzoek
1. Percentage Haarlemmers dat aangeeft dat de volgende categorie overlast vaak voorkomt:									Omnibusonderzoek
- Jongeren ¹	18% (2010)	15% (2011) 15% (2012) 12% (2013) 13% (2014)	13%	12%	11%	11%	11%	11%	
- Hondenpoep	39% (2009)	36% (2010) 35% (2011) 36% (2012) 35% (2013) 32% (2014)	32%	31%	30%	30%	30%	30%	
- Afval/vuil op straat	32% (2010)	30% (2011) 30% (2012) 31% (2013) 28% (2014)	28%	27%	26%	26%	26%	26%	
- Dak en thuislozen	3% (2010)	3% (2011) 4% (2012) 2% (2013) 3% (2014)	4%	3%	3%	3%	3%	3%	
1. Percentage Haarlemmers dat (zeer) veel overlast ondervindt van parkeren in de eigen woonbuurt	29% (2010)	27% (2011) 28% (2012) 31% (2013) 29% (2014)	29%	28%	27%	27%	27%	27%	Omnibusonderzoek
1. Percentage Haarlemmers uit Schalkwijk dat aangeeft dat overlast van jongeren vaak voorkomt	26% (2010)	22% (2011) 18% (2012) 28% (2013) 29% (2014)	29%	28%	27%	27%	27%	27%	Omnibusonderzoek
2. Aantal HIC-delicten gepleegd in Haarlem	1.841 (2010)	1.880 (2011) 1.759 (2012) 1.864 (2013) 1.675 (2014)	1.585	1.558	1.532	1.500	1.500	1.500	Politie

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarden						Bron
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	
3. Percentage Haarlemmers dat zich in de eigen woonbuurt (zeer) veilig voelt	75% (2010)	85% (2011) 80% (2012) 79% (2013) 81% (2014)	81%	82%	83%	83%	83%	83%	Omnibusonderzoek

¹Tot en met 2014 is in het Omnibusonderzoek specifiek gevraagd naar overlast van 'groepen jongeren'. Met ingang van het Omnibusonderzoek 2015 wordt in meer algemene zin gevraagd naar overlast van 'jongeren'.

Klik [hier](#) om bovenstaande indicatoren in grafieken te zien.

Wat gaan we ervoor doen in 2016?

1. Minder overlast
 - a. De gemeente pakt jeugdoverlast aan in samenwerking met politie, OM, het samenwerkingsverband Jeugd, het Veiligheidshuis Kennemerland en andere partners; voor Schalkwijk geldt een specifieke aanpak.
 - b. De gemeente voert een integrale aanpak uit van zorg en handhaving gericht op dak- en thuislozen en verwarde personen.
 - c. De gemeente pakt horeca- en alcoholgerelateerde overlast in het centrum aan met het Actieprogramma Veilig Uitgaan. De proef met cameratoezicht maakt hiervan onderdeel uit.
 - d. De gemeente handhaaft gebiedsgericht en informatiegestuurd op alle vormen van fysieke overlast, zoals hondenpoep, afval en parkeren
2. Minder criminaliteit
 - a. De gemeente regisseert de persoonsgerichte aanpak van (potentiële) plegers van high impact crimes vanuit het Veiligheidshuis Kennemerland. Tevens zorgt de gemeente voor de nazorg van ex-gedetineerden vanuit het Veiligheidshuis Kennemerland.
 - b. De gemeente coördineert de preventieve aanpak van woninginbraken door meer bewustwording bij de Haarlemmers te creëren om zelf meer woninginbraakpreventiemaatregelen te treffen. Deze aanpak sluit aan bij de opsporing en vervolging van daders van woninginbraken door Politie en Openbaar Ministerie.
 - c. De gemeente zet de methode Samen Veilig Ondernemen in om ondernemers weerbaar te maken tegen overvallen, geweld en andere criminaliteit in Haarlemse winkelgebieden.
3. Minder ondermijning
 - a. De gemeente coördineert de aanpak van woon- en adresfraude en richt zich daarbij met name op de aanpak van malafide huisjesmelkers, onrechtmatige bewoning van bedrijfspanden in de Waarderpolder, verbeterde informatie-uitwisseling en samenwerking met woningcorporaties, en het scherper toetsen van wijzigingen in de basisregistratie personen.
 - b. De gemeente voert samen met de politie het beleid tegen hennepkwekerijen uit, door bestuurlijke maatregelen te treffen op grond van de Opiumwet.
 - c. De gemeente voert een gecombineerde en geïntegreerde aanpak van bestuurlijke, strafrechtelijke, fiscale én privaatrechtelijke instrumenten uit op personen en samenwerkingsverbanden die zich bezig houden met ondermijning.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Bel.	Programma 6	Begr.2015	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
veld	Burger, Bestuur en Veiligheid	na wijz.	2016	2017	2018	2019	2020
	Lasten (exclusief mutaties reserves)						
6.3	Openbare orde en veiligheid	31.161	30.712	30.182	29.086	29.039	29.026
	Baten (exclusief mutaties reserves)						
6.3	Openbare orde en veiligheid	4.481	5.316	5.265	4.491	4.452	4.452
	Saldo lasten en baten excl. reserves	26.680	25.396	24.917	24.595	24.587	24.574

Financiën programma 6

(bedragen x € 1.000)

Bel. veld	Programma 6 Burger, Bestuur en Veiligheid	Begr.2015 na wijz.	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten (exclusief mutaties reserves)							
6.1	Dienstverlening	11.848	12.032	11.819	11.602	10.589	10.448
6.2	Gemeentelijk bestuur	7.652	7.667	7.586	7.610	7.615	7.615
6.3	Openbare orde en veiligheid	31.161	30.712	30.182	29.086	29.039	29.026
	Totaal lasten	50.661	50.412	49.587	48.298	47.243	47.089
Baten (exclusief mutaties reserves)							
6.1	Dienstverlening	3.237	3.435	3.947	3.671	2.443	2.443
6.2	Gemeentelijk bestuur	-15	28	28	28	28	28
6.3	Openbare orde en veiligheid	4.481	5.316	5.265	4.491	4.452	4.452
	Totaal baten	7.702	8.779	9.240	8.189	6.923	6.923
	Totaal saldo excl. reserves	42.959	41.633	40.348	40.109	40.320	40.166
	Toevoeging aan reserves	200	130	50	50	50	50
	Onttrekking aan reserves	-215	-60	-80	-80		
	Saldo incl. mutaties reserves	42.944	41.703	40.318	40.079	40.370	40.216

Analyse saldo programma 6

(bedragen x € 1.000)

6.1 Dienstverlening	bedrag
Bijgestelde begroting 2015	8.596
Begroting 2016	8.727
Verschil	131

6.1 Dienstverlening	bedrag	v/n
Geraamde Lasten		
De geraamde lasten zijn in 2016 € 0,11 miljoen hoger dan in 2015	115	n
In 2016 zijn er geen verkiezingen. Daardoor dalen de lasten ten opzichte van 2015 met € 210.000.	-210	v
Voor de implementatie van de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) waren in 2015 projectkosten beschikbaar. In 2016 worden minder projectkosten gemaakt waardoor de lasten ten opzichte van 2015 met € 121.000 dalen.	-121	v
De urentoerekening aan het beleidsveld neemt per saldo ten opzichte van 2015 toe met € 439.000. Deze stijging is voornamelijk te herleiden door de clustering van de werkzaamheden voor datamanagement naar dit beleidsveld (2015/67938).	439	n
Overige verschillen < € 100.000	7	n
Geraamde Baten		
De geraamde baten zijn in 2016 € 0,02 miljoen lager dan in 2015	16	n
De producten burgerzaken kennen een cyclus doordat er verschillende geldigheidstermijnen worden toegepast. Hierdoor ontstaan fluctuaties van het aantal aanvragen van de burgerzaken producten. Hierdoor zijn de inkomsten leges niet constant en stijgen de baten ten opzichte van 2015 met € 128.000.	-128	v
In 2016 wordt € 125.000 minder onttrokken aan de reserve inzake het project Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT)	125	n
Overige verschillen < € 100.000	19	n
Totaal mutaties	131	n

(bedragen x € 1.000)

6.2 Gemeentelijk bestuur	bedrag
Bijgestelde begroting 2015	7.668
Begroting 2016	7.640
Verschil	-28

6.2 Gemeentelijk bestuur	bedrag	v/n
Geraamde Lasten		
De geraamde lasten (inclusief mutaties reserves) zijn in 2016 € 0,015 miljoen hoger dan in 2015	15	n
Overige verschillen < € 100.000	15	n
Geraamde Baten		
De geraamde baten (inclusief mutaties reserves) zijn in 2016 € 0,043 miljoen hoger dan in 2015	-43	v
Overige verschillen < € 100.000	-43	v
Totaal mutaties	-28	v

(bedragen x € 1.000)

6.3 Openbare orde en veiligheid	bedrag
Bijgestelde begroting 2015	26.680
Begroting 2016	25.336
Verschil	-1.344

6.3 Openbare orde en veiligheid	bedrag	v/n
Geraamde Lasten		
De geraamde lasten zijn in 2016 € 233.000 lager dan in 2015	-449	v
Taakstellend is € 800.000 ingecalculeerd voor minder regelgeving en handhaving. In 2015 was deze meegenomen in de interne doorbelasting en daarom niet op het beleidsveld zichtbaar. Vanaf 2016 is deze taakstelling wel opgenomen binnen het beleidsveld.	-800	v
Het bedrag aan uren x tarief op het beleidsveld neemt per saldo ten opzichte van 2015 toe met € 163.000.	163	n
Overige verschillen < € 100.000	188	n
Geraamde Baten		
De geraamde baten zijn in 2016 € 199.000 hoger dan in 2015	-895	v
In de eerste bestuursrapportage 2015 is de begroting omtrent de baten van de Wabo-leges incidenteel verlaagd en in de Programmabegroting 2016 zijn is de begroting structureel verlaagd met € 800.000. Per saldo stijgen de baten in 2016 met € 821.000 ten opzichte van 2015.	-821	v
Overige verschillen < € 100.000	-74	v
Totaal mutaties	-1.344	v

Reservemutaties programma 6

(bedragen x € 1.000)

Reservemutaties	Toevoegingen	Onttrekkingen
Mutatie 2016	130	60
Reserve verkiezingen	130	
Budgetoverheveling Kinderopvang uit 2014		60

Investerings jaarschijf 2016 programma 6

(bedragen x € 1.000)

Ip-nr.	Omschrijving	Inv. 2016
Investering gemandateerd door raad aan college		
DV.06	Vervanging Klantbegeleidingssysteem	20
DV.07	Website fase 2	25
DV.08	KCC regiebord	60
DV.11	Koppeling MijnOverheid	5
		110

Programma 7 Algemene dekkingsmiddelen

Commissie	Bestuur
(Coördinerende) Portefeuilles	Financiën en personeel
Afdeling(en)	Concernstaf en Middelen en Services

Programmadoelstelling (missie)

Het programma Algemene dekkingsmiddelen is een andersoortig programma dan de voorgaande zes beleidsinhoudelijke programma's. De voornaamste inkomstenposten van Haarlem worden op dit programma verantwoord, zoals de baten uit de algemene uitkering (het Gemeentefonds) en de opbrengsten uit gemeentelijke belastingen en heffingen. Inhoudelijk worden de financiën van Haarlem elders in deze begroting toegelicht. Dit programma is hier niet verder uitgewerkt in prestatie-of effectindicatoren. Financiële indicatoren worden in paragraaf 3.1 weergegeven.

Kaderstellende beleidsnota's

- Coalitieprogramma 'Samen Doen!' 2014-2018 ([2014/186021](#))
- Informatienota Meicirculaire 2015 ([2015/239374](#))
- Investeringsplan 2015-2020 ([2015/191250](#))
- Kadernota 2015 ([2015/191250](#))
- Budgethoudersregeling ([2008/185380](#))
- Nota reserves en voorzieningen 2008 ([2008/101659](#))
- Financiële verordening gemeente Haarlem ([2015/98823](#))
- Nota activabeleid ([2011/43520](#))
- Nota verbonden partijen 2015 ([2014/475087](#))

Beleidsveld 7.1 Lokale belastingen & heffingen

Wat willen we bereiken in 2016-2020?

1. Gemeentelijke belastingen stijgen niet meer dan de inflatie, met uitzondering van de precario-belasting op kabels en leidingen.

Wat gaan we ervoor doen in 2016?

1. Gemeentelijke belastingen stijgen niet meer dan de inflatie, met uitzondering van de precario-belasting op kabels en leidingen.
 - a. De woonlasten stijgen ten opzichte van de andere grote gemeenten niet verder.
 - b. De gemeentelijke precariotarieven op kabels en leidingen stijgen met 2% meer dan de inflatie.
 - c. Zowel de riool- als de afvalstoffenheffing blijft voor 100% kostendekkend.

Meer informatie over deze prestaties is opgenomen in deel 3, paragraaf 3.2 lokale heffingen.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Bel. veld	Programma 7	Begr.2015 na wijz.	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
	Algemene Dekkingsmiddelen						
	<i>Lasten (exclusief mutaties reserves)</i>						
7.1	Lokale belastingen & heffingen	4.471	4.452	4.403	4.353	4.353	4.353
	<i>Baten (exclusief mutaties reserves)</i>						
7.1	Lokale belastingen & heffingen	45.565	46.680	46.850	46.959	47.056	47.056
	Saldo lasten en baten excl. reserves	-41.093	-42.227	-42.447	-42.605	-42.703	-42.703

Beleidsveld 7.2 Algemene dekkingsmiddelen

Wat willen we bereiken in 2016-2020?

1. Financieel gezond houden van de stad.

Wat gaan we ervoor doen in 2016?

1. Financieel gezond houden van de stad.
 - a. Een materieel sluitende begroting voor 2016 aanbieden en werken aan een sluitende meerjarenraming 2018 en 2019 na herijking coalitieprogramma.
 - b. Het verminderen van de schuldenomvang.
 - c. Er wordt verantwoord en adequaat omgegaan met risico's en budgetbeheer.

Dit programma kent, zoals eerder aangegeven, geen indicatoren. Een interessante bron is wellicht de benchmark van Coelo, zie: <http://www.coelo.nl/index.php/kaarten/digitale-gemeente-atlas-2015>.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Bel. veld	Programma 7	Begr.2015 na wijz.	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
	Algemene Dekkingsmiddelen						
	<i>Lasten (exclusief mutaties reserves)</i>						
7.2	Algemene dekkingsmiddelen	5.000	11.857	7.910	6.560	6.883	7.502
	<i>Baten (exclusief mutaties reserves)</i>						
7.2	Algemene dekkingsmiddelen	293.908	291.641	289.846	289.599	290.549	289.926
	Saldo lasten en baten excl. reserves	-288.908	-279.785	-281.936	-283.039	-283.666	-282.424

Financiën programma 7

(bedragen x € 1.000)

Bel. veld	Programma 7	Begr.2015 na wijz.	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
	Algemene Dekkingsmiddelen						
	<i>Lasten (exclusief mutaties reserves)</i>						
7.1	Lokale belastingen & heffingen	4.471	4.452	4.403	4.353	4.353	4.353
7.2	Algemene dekkingsmiddelen	5.000	11.857	7.910	6.560	6.883	7.502
	Totaal lasten	9.471	16.309	12.313	10.913	11.236	11.855
	<i>Baten (exclusief mutaties reserves)</i>						
7.1	Lokale belastingen & heffingen	45.565	46.680	46.850	46.959	47.056	47.056
7.2	Algemene dekkingsmiddelen	293.908	291.641	289.846	289.599	290.549	289.926
	Totaal baten	339.472	338.321	336.696	336.558	337.605	336.983
	Totaal saldo excl. reserves	-330.001	-322.012	-324.383	-325.644	-326.369	-325.127
	Toevoeging aan reserves	1.100	701	649	4.940	5.152	5.152
	Onttrekking aan reserves	-5.287	-531	-568	-1.835	-39	-39
	Saldo incl. mutaties reserves	-334.188	-321.842	-324.302	-322.539	-321.256	-320.014

Analyse saldo programma 7

(bedragen x € 1.000)

7.1 Lokale belastingen & heffingen	bedrag
Bijgestelde begroting 2015	-41.093
Begroting 2016	-42.227
Verschil	-1.134

7.1 Lokale belastingen en heffingen	bedrag	v/n
<i>Geraamde Lasten</i>		
De geraamde lasten (inclusief mutatie reserves) zijn in 2016 € 19.000 lager dan in 2015	-19	v
Overige verschillen < € 100.000	- 19	v
<i>Geraamde Baten</i>		
De geraamde baten zijn € 1,115 miljoen hoger dan in 2015	-1.115	v
De OZB voor woningen is € 300.000 hoger door areaaluitbreiding en indexering	-300	v
De OZB voor eigenaren niet-woningen is € 478.000 hoger door areaaluitbreiding en indexering	-478	v
De OZB voor gebruikers niet-woningen is € 425.000 hoger door areaaluitbreiding en indexering	-425	v
Overige verschillen < € 100.000	88	n
Totaal mutaties	-1.134	v

(bedragen x € 1.000)

7.2 Algemene dekkingsmiddelen	bedrag
Bijgestelde begroting 2015	-293.094
Begroting 2016	-279.615
Verschil	13.479

7.2 Algemene dekkingsmiddelen	bedrag	v/n
Geraamde Lasten		
De geraamde lasten (inclusief mutatie reserves) zijn in 2016 € 6,46 miljoen hoger dan in 2015	6.458	n
Het rekeningresultaat 2014 is deels ingezet voor extra afschrijving van materiële activa. Dit heeft een voordelig effect van € 182.000 op de kapitaallasten	-182	v
Voor het realiseren van schuldreductie is in 2016 een budget opgenomen van € 2,5 miljoen	2.500	n
De omvang van de (nog) niet ingevulde taakstellingen en stelposten is in 2016 € 4,5 miljoen hoger dan in de bijgestelde begroting 2015. Een deel van de stijging wordt veroorzaakt door het ophogen van de stelpost onvoorzien met € 2 miljoen (€ 1 miljoen structureel en € 1 miljoen incidenteel)	4.484	n
De doorbelasting van de hulpkostenplaatsen naar programma 7 is in 2016 € 1,654 miljoen hoger dan in de bijgestelde begroting 2015	-546	2
De doorberekende uren aan investeringen en grexen zijn op totaalniveau gelijk. Wel vindt er ten opzichte van 2015 een verschuiving plaats. Er wordt € 0,6 miljoen meer toegerekend aan de investeringen. Dit leidt tot een toename van de baten en lasten op programma 7 van € 0,6 miljoen	599	n
In 2016 wordt € 399.000 minder gedoteerd aan reserves	-399	v
Overige verschillen < € 100.000	2	n
Geraamde Baten		
De geraamde baten (inclusief mutatie reserves) zijn in 2016 € 7,021 miljoen lager dan in 2015	7.021	n
De algemene uitkering neemt per saldo toe met € 3,179 miljoen	-3.179	v
Vanaf 2016 wordt tijdelijk € 0,3 miljoen minder dividend ontvangen van Spaarnelanden. De overige dividendontvangsten zijn € 0,1 miljoen lager geraamd ten opzichte van 2015	400	n
Verlaging van de rekenrente van 5% naar 4% leidt tot een lager renteresultaat op programma 7	5.695	n
In 2016 wordt € 4,755 miljoen minder onttrokken aan reserves	4.755	n
De doorberekende uren aan investeringen en grexen zijn op totaalniveau gelijk. Wel vindt er ten opzichte van 2015 een verschuiving plaats. Er wordt € 0,6 miljoen meer toegerekend aan de investeringen. Dit leidt tot een toename van de baten en lasten op programma 7 van € 0,6 miljoen	-599	v
Overige verschillen < € 100.000	-51	v
Totaal mutaties	13.479	n

Reservemutaties programma 7

(bedragen x € 1.000)

Reservemutaties	Toevoegingen	Onttrekkingen
Mutatie 2016	701	531
Algemene reserve	201	
Reserve Kans en kracht	500	80
Reserve organisatiefricties		201
Reserve opleidingen		250

Investeringen jaarschijf 2016 programma 7

(bedragen x € 1.000)

Ip-nr.	Omschrijving	Inv. 2016
Investering gemandateerd door raad aan college		
21.01	Vervangingsinvesteringen ICT	500
		500

2.3 Gebiedsgerichte vertaling van de programmabegroting

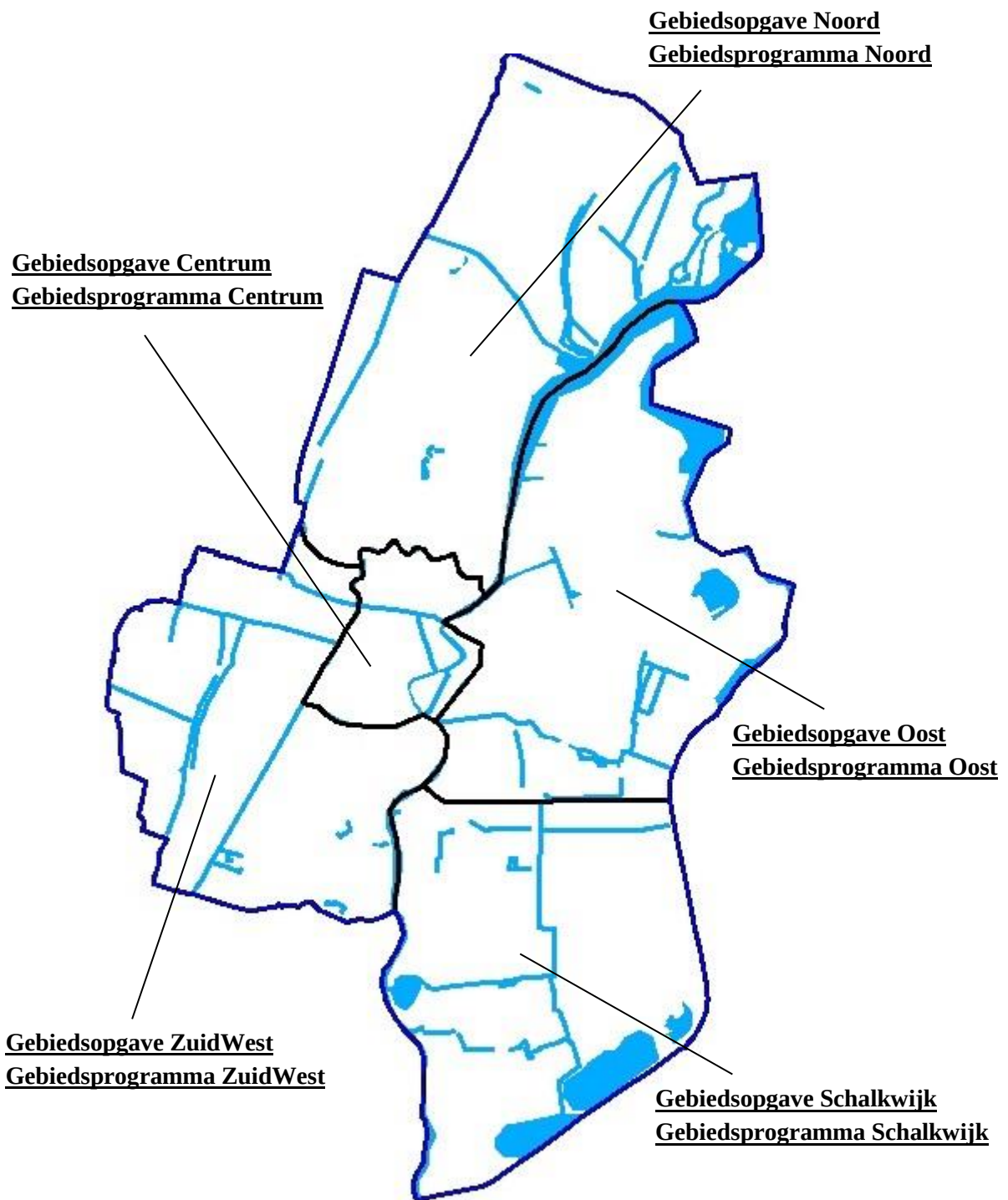
De overkoepelende stadsbrede opgaven zijn, waar mogelijk, gebiedsgericht vertaald in gebiedsopgaven 2015-2019. De gebiedsopgaven zijn opgebouwd volgens dezelfde clusters als de programmabegroting: sociaal, fysiek en burger en bestuur. Om tot een goede vertaling te komen is ook gebruik gemaakt van het profiel van het gebied/stadsdeel. De gebiedsopgaven beschrijven de specifieke doelen die de gemeente heeft gesteld voor de middellange termijn (vijf jaar). In het ene gebied betekent dat vooral behouden wat er nu is aan kwaliteit, in het andere gebieden zijn duidelijke speerpunten benoemd op sociale, fysieke of veiligheidsthema's.

De gebiedsopgaven zijn de basis voor het Meerjaren Gebiedsprogramma (MJGP). Het MJGP heeft ook een looptijd van vijf jaar: het lopende jaar is een vastgesteld gebiedsprogramma, de vier daaropvolgende jaren vormen een prognose van het programma voor de komende jaren. Het MJGP is dynamisch en afhankelijk van bestuurlijke besluitvorming, uitvoeringscapaciteit en resultaten van participatie en inspraak. Het meerjaren gebiedsprogramma wordt jaarlijks bij de kadernota geactualiseerd. Via de link op de kaart kunt u doorklikken naar het gebiedsprogramma 2016 voor de vijf stadsdelen en de bijbehorende kaart. In het gebiedsprogramma worden de doelen en prestaties uit de programmabegroting concreter uitgewerkt. Door een koppeling te maken aan de geografische locaties kan inzichtelijk gemaakt worden waar werken en projecten plaatsvinden en waar ze elkaar raken dan wel beïnvloeden.

Het Gebiedsprogramma 2016 is ingestoken vanuit de fysieke invalshoek, maar wordt vanaf volgend jaar integraal en zal dan dus ook waar mogelijk het sociale domein omvatten.

Aan het volledig digitaliseren van het Meerjaren Gebiedsprogramma wordt gewerkt. Het beoogde eindresultaat is om een systeem te hebben waarin verschillende data (programma's in voorbereiding en uitvoering, initiatieven van derden, geplande fysieke en sociale interventies, projecten en processen) online te raadplegen zijn. Deze data worden zowel voor de interne organisatie als ook via de website voor externen toegankelijk gemaakt. Het college verwacht bij de Kadernota 2016 een eerste digitaal te ontsluiten en op elk moment te raadplegen Meerjaren Gebiedsprogramma te kunnen presenteren.

De gemeente Haarlem wil een transparante, betrouwbare en goed controleerbare overheid zijn en vindt dat openbare informatie bij voorkeur voor iedereen laagdrempelig en snel toegankelijk moet zijn. Een open databeleid helpt dit streven en op <https://opendata.haarlem.nl> zijn de eerste open datasets inmiddels gepubliceerd. Met het gebiedsgericht werken wil de gemeente ook meer informatie ontsluiten voor burgers en bedrijven. Een digitaal ontsloten MJGP draagt hieraan bij. Het systeem wordt nu zo opgezet dat in de toekomst ook informatie van derden (bijvoorbeeld van woningbouwcorporaties, welzijnsinstellingen, politie, wijkraden en NUTS bedrijven) kan worden toegevoegd aan de data van de gemeente Haarlem en ontsloten kan worden.

DEEL 3 PARAGRAFEN

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

3.1.1 Inleiding

Vanwege een wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV) is deze paragraaf uitgebreid met een set kengetallen. Deze kengetallen beogen meer inzicht te geven in de financiële positie van de gemeente. In vorige jaren werd in Haarlem de inleidende paragraaf van deel 3 gebruikt. Die inleiding is vervallen. Bij de beoordeling van de financiële positie worden de oorspronkelijke kengetallen van de inleiding, voor zover ze niet met de nieuwe kengetallen overlappen, nog wel toegepast. Het tweede gedeelte van de paragraaf heeft specifiek betrekking op risicobeheersing en het aan te houden weerstandsvermogen.

3.1.2 Kengetallen financiële positie

Recent signaleerde de Adviescommissie Vernieuwing BBV onder leiding van wethouder Depla (verder genoemd de Commissie), die in opdracht van het VNG-bestuur in mei 2015 advies heeft uitgebracht, dat de financiële informatie die de raad krijgt - nog altijd - technisch en complex is. De commissie doet in dat kader meerdere aanbevelingen waaronder het voorschrijven van een set van specifieke kengetallen in het BBV. Het opnemen van kengetallen in de begroting past in het streven naar meer transparantie om de raad gemakkelijker inzicht te geven in de financiële positie van de gemeente.

Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans. Het is voorgeschreven dat deze paragraaf de volgende kengetallen dient te bevatten:

- Netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
- Solvabiliteitsratio;
- Grondexploitatie;
- Structurele exploitatieruimte; en
- Belastingcapaciteit.

Deze kengetallen maken inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid. Met het oog daarop is voorgeschreven dat het college in de begroting een beoordeling geeft van de kengetallen in hun onderlinge verhouding in relatie tot de financiële positie. Voor de beoordeling van de financiële positie is het belangrijk dat zowel naar de balans als naar de exploitatie wordt gekeken. In de kengetallen structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit komt tot uitdrukking of de gemeente over voldoende structurele baten beschikt en welke mogelijkheid er is om de structurele baten op korte termijn te vergroten. De kengetallen netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio en grondexploitatie hebben betrekking op de balans.

3.1.3 Nadere uitleg kengetallen

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn, dit hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te

voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves) hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de provincie of gemeente.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. Wanneer de grond tegen de prijs van landbouwgrond is aangekocht, loopt een gemeente relatief gering risico. Het is dus belangrijk om te kunnen beoordelen of er een reële verwachting is of een grondexploitatie kan bijdragen aan de verlaging van de schuld.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is. De structurele baten en structurele lasten worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. De relevantie van dit kengetal voor de beoordeling van de financiële positie schuilt erin dat het van belang is om te weten welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Wanneer bijvoorbeeld de grondexploitatie er niet toe bijdraagt om de schuldpositie te verminderen en de structurele exploitatie ruimte negatief is, geeft het kengetal belastingcapaciteit inzicht in de mogelijkheid tot hogere baten.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in welke mate het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar door aanwending van belastingcapaciteit kan worden opgevangen. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. Op voorstel van de stuurgroep die naar aanleiding van het advies door de Commissie vernieuwing BBV is ingesteld, is ervoor gekozen om de belastingcapaciteit te relateren aan landelijk gemiddelde tarieven. De gemeente deed dit overigens al jaren door de woonlasten van Haarlem af te zetten tegen het gemiddelde van de grote gemeenten. Daartoe wordt voortaan ook in de meicirculaire een overzicht opgenomen met de (ontwikkeling van de) woonlasten van een meerpersoonshuishouden. Voor de gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).

De mate waarbij een tegenvaller kan worden bijgestuurd, wordt ook wel de wendbaarheid van de begroting genoemd. Wanneer er een hoge schuld is en de structurele lasten hoger zijn dan de structurele baten en de woonlasten al relatief hoog zijn, dan is er minder ruimte om te kunnen bijsturen.

3.1.4 Beoordeling kengetallen in relatie tot de financiële positie

Een afzonderlijk kengetal zegt weinig over hoe de financiële positie moet worden beoordeeld. Zo hoeft een hoge schuld geen nadelig effect te hebben op de financiële positie, maar is dat afhankelijk of en wat er aan eigen vermogen en baten tegenover die schuld staat en hoe groot de kans is dat de schuld weer wordt afgelost. Ook hoeft een tegenvallende ontwikkeling van de grondprijs een negatieve invloed te hebben indien de structurele exploitatieruimte groot is of men over voldoende ruimte in belastingcapaciteit beschikt, omdat er dan ruimte is om tegenvallers op te vangen.

De kengetallen moeten altijd in samenhang worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van de gemeente. Aan de kengetallen zijn geen normen meegegeven door de commissie. Dat betekent dat een eigen interpretatie aan de uitkomsten gegeven moet worden. Bij sommige kengetallen (belastingcapaciteit, netto schuldquote) is dat goed mogelijk, omdat daarover al 'Haarlemse' normen waren afgesproken. Voor de andere kengetallen is dat moeilijker, omdat hiervoor geen normen zijn afgesproken.

Omdat alle gemeenten dezelfde set kengetallen hanteren is het mogelijk dat volgende jaren Haarlem zich vergelijkt met een aantal geselecteerde gemeenten (gemeenten die qua structuur vergelijkbaar zijn met Haarlem) waardoor deze kengetallen in perspectief kunnen worden gezet.

3.1.5 Kengetallen begroting 2016

Kengetallen (in %)	Verloop van de kengetallen		
	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Netto schuldquote	126	127	121
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	126	127	121
Solvabiliteitsratio	10	11	11
Structurele exploitatieruimte	1	0	-2
Grondexploitatie	3,74	3,52	5,75
Belastingcapaciteit	112	117	114

	Beoordeling kengetallen	Gunstig	Neutraal	Ongunstig
1.	Netto schuldquote			
2.	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen			
3.	Solvabiliteitsratio			
4.	Structurele exploitatieruimte			
5.	Grondexploitatie			
6.	Belastingcapaciteit			

Toelichting:

Kengetal 1: Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Het kengetal dat in de BBV wordt gehanteerd is gebaseerd op de VNG norm die Haarlem eerder al hanteerde in de begroting. Daarvoor zijn voor de VNG ook normen opgesteld. Tussen de 100% en 130% is score oranje. Haarlem bevindt zich nog enkele jaren in dit oranje vlak. Het beleid is dat dit op termijn lager dan 100% is.

Kengetal 2: Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Het betreft hier de netto schuldquote gecorrigeerd voor de verstrekte leningen: deze worden niet meegerekend. Dit wordt gedaan omdat er bij verstrekte leningen (door Haarlem aan derden) een potentiële onzekerheid bestaat over het terug betalen van deze leningen. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast. Er bestaat geen verschil ten opzichte van de ongecorrigeerde netto schuldquote doordat Haarlem nagenoeg geen uitgezette leningen kent, daarmee is de score wederom oranje.

Kengetal 3: Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Dit is gebaseerd op het eigen vermogen (reserves en begrotingsresultaat) als percentage van de totale balans. Hoe hoger de ratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. Voor Haarlem staat de ratio op 11%. Er is door het Rijk geen norm vastgesteld. Vooralsnog wordt een oranje score gegeven.

Kengetal 4: Structurele exploitatieruimte

Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Een negatief getal geeft aan dat structurele lasten gedekt worden door incidentele lasten. In Haarlem is de ruimte nul. Structurele lasten en baten zijn in (nagenoeg) evenwicht. Er is geen structurele exploitatieruimte, maar structurele lasten worden ook niet gedekt door incidentele baten. NB: Hoewel deze verplichte kengetallen hier niets over zeggen, dient opgemerkt te worden dat de meerjarenraming niet sluitend is. Vanuit dit perspectief is de structurele begrotingsruimte ongunstig.

Kengetal 5: Grondexploitatie

De verhouding wordt in 2016 ongunstiger. De baten nemen af door het verminderen van het aantal grondexploitaties, maar de grondexploitaties zijn nog niet afgesloten waardoor de boekwaarde nog wel gehandhaafd blijft. Van de boekwaarde van de voorraden, met inbegrip van gevormde voorzieningen, wordt verwacht dat deze terugverdiend worden bij verkoop. De grondexploitatie kan vooralsnog geen bijdrage leveren aan vermindering van de schuld. Anderzijds behoeven er ook geen algemene middelen ingezet te worden om tekorten uit grondexploitaties af te dekken. De indicator staat daarom op oranje (neutraal).

Kengetal 6: Belastingcapaciteit:

Het kengetal is positief, dat wil zeggen dat de woonlasten hoger zijn dan het gemiddelde. Vanwege de matiging van de tarieven in 2016 neemt de afwijking wel af. Dit betekent dat verhoging van de lokale lasten nauwelijks mogelijk is zonder relatief duurder te worden ten opzichte van de andere gemeenten. Er is derhalve geen sprake van een onbenutte belastingcapaciteit die ingezet kan worden om toekomstige nadelen op te vangen. De indicator staat daarom op rood.

3.1.6 Beoordeling financiële positie

De financiële positie wordt bepaald aan de hand van de volgende indicatoren:

- Belastingcapaciteit;
- Beschikbaar weerstandscapaciteit;
- Onderhoudssituatie;
- Netto schuldquote (schuldratio);
- Renterisiconorm;
- Grondexploitatie;
- Meerjarenbegroting;
- Beoordeling provincie.

	Beoordeling financiële positie Indicator	Gunstig	Neutraal	Ongunstig
1.	Belastingcapaciteit			
2.	Beschikbare weerstandscapaciteit			
3.	Onderhoudssituatie			
4.	Netto schuldquote/schuldratio			
5.	Rente risiconorm			
6.	Grondexploitatie			
7.	Meerjarenbegroting			
8.	Beoordeling provincie			

Toelichting:

De indicatoren 1, 4 en 6 zijn toegelicht in paragraaf 3.3.5 kengetallen.

2. Beschikbare weerstandscapaciteit

In de paragraaf weerstandsvermogen is de benodigde weerstandscapaciteit op € 13,7 miljoen berekend. De beschikbare weerstandscapaciteit in 2016 bedraagt naar raming € 24,7 miljoen. Dit is uitgedrukt in een ratio weerstandsvermogen van 1,8 en dat is ruim voldoende.

Indicator:

Ratio 1,4 of hoger is groen. Er is ruimte binnen de algemene reserve om tegenvallers op te vangen.

Ratio 1 t/m 1,4 is oranje. Er is beperkt ruimte binnen de algemene reserve om tegenvallers op te vangen.

Ratio lager dan 1 is rood. De algemene reserve is geheel nodig als weerstandsvermogen (om risico's te kunnen opvangen) en kan niet worden ingezet om andere tegenvallers op te vangen. Dat betekent dat er nog enige flexibiliteit is om mogelijke tegenvallers op te vangen, zonder dat het weerstandsvermogen onvoldoende wordt.

3. Onderhoudssituatie

Een van de kengetallen om te bezien of de begroting materieel sluitend is, betreft het vermogen van de gemeenten om te voorzien in het onderhoud van de kapitaalgoederen inclusief gemeentelijk vastgoed (panden).

De werkvoorraad in het programmeren van het onderhoud wordt gevormd door alle gebieden en objecten die niet voldoen aan de gewenste kwaliteit vanwege bijvoorbeeld slijtage. Om effectief te kunnen programmeren en (onderhouds-) werken met elkaar te kunnen combineren, is het normaal dat een deel van het areaal niet voldoet aan het gewenste onderhoudsniveau. Hierbij is niet direct sprake van achterstallig onderhoud, het gaat om de werkvoorraad. Bij een te grote werkvoorraad wordt een deel van het areaal dat niet aan de kwaliteitsnormen voldoet, niet binnen een acceptabele termijn hersteld. Voor deze acceptabele termijn hanteert de gemeente de begrotingshorizon van vier jaar. Voor het areaal waarbij groot onderhoud plaatsvindt in de vorm van een vervangingsinvestering (kademuren en bruggen) hanteert de gemeente de planningshorizon van het investeringsplan, dat vijf jaar bedraagt. Wanneer alle benodigde onderhoud binnen de horizon kan worden uitgevoerd, wordt er gesproken van een gezonde situatie met onderhoudsvoorraad.

Indicator:

Het budget voor groot onderhoud de komende vier jaren is groter dan de bekende onderhoudsbehoefte: indicator is groen.

Het budget voor groot onderhoud de komende vier jaren is gelijk aan de bekende onderhoudsbehoefte: indicator is oranje.

Het budget voor groot onderhoud de komende vier jaren is kleiner dan de bekende onderhoudsbehoefte: indicator is rood.

Het budget voor groot onderhoud de komende vier jaren is kleiner dan de bekende onderhoudsbehoefte, de hoeveelheid achterstallig onderhoud loopt de komende jaren op.

5. Rente risiconorm

De maximaal toegestane omvang van langlopende financiering is gekoppeld aan de renterisiconorm. Deze geeft het maximaal geleende bedrag per jaar dat aan rentewijziging onderhavig mag zijn. Deze bedraagt 20% van het begrotingstotaal. Voor Haarlem ligt de norm op € 102 miljoen.

Indicator:

De indicator is gunstig, omdat de risico's voor herfinanciering zijn gespreid en omdat de norm voor herfinanciering niet wordt overschreden.

7. Meerjarenbegroting

De meerjarenbegroting is één van de indicatoren waaruit de financiële positie van de gemeente blijkt.

Is de meerjarenraming materieel sluitend en biedt de meerjarenraming ruimte om mogelijke tegenvallers op te vangen zonder dat aanvullende bezuinigingen nodig zijn?

Indicator:

De begroting voor 2016 is sluitend. De meerjarenraming echter niet. Afgesproken is hiervoor bij de herijking (Kadernota 2016) nadere voorstellen te formuleren. De indicator is daarom ongunstig.

8. Beoordeling provincie

Elk jaar geeft de provincie, als toezichthouder, een oordeel over de financiële positie van de gemeente. De provincie heeft geen oordeel uitgesproken over de financiële positie 2015. Wel is geconstateerd dat Haarlem onder het reguliere preventieve toezicht valt. De toezichthouder heeft de begroting 2015 als structureel en reëel sluitend aangemerkt. Een oordeel goed is groen. Een oordeel matig/voldoende is oranje. Een oordeel slecht is rood.

Conclusie

Op basis van de scores van verschillende indicatoren beoordeelt het college de ontwikkeling van de financiële positie van Haarlem als ongunstiger dan bij de begroting 2015. Dit wordt in hoofdzaak veroorzaakt doordat er nu geen sluitende meerjarenraming wordt aangeboden, in tegenstelling tot de begroting 2015. De belastingcapaciteit ontwikkelt zich gunstiger, vanwege een geringe daling van de woonlasten. Ook de netto schuldquote wordt iets gunstiger. De overige indicatoren zijn ongewijzigd.

3.1.7 Risicoparagraaf

De gemeente Haarlem heeft zoals iedere organisatie te maken met risico's. Het is van belang om de risico's van de organisatie inzichtelijk te maken, onder andere omdat de risico's de uitvoer van beleidsdoelen nadelig kunnen beïnvloeden. De Nota Risicomanagement ([2014/425781](#)) legt het begrippenkader en randvoorwaarden voor risicomanagement vast. De nota definieert risicomanagement als: het *effectief* en *systematisch* omgaan met de kansen en bedreigingen die het tot stand komen van organisatiedoelstellingen kunnen beïnvloeden.

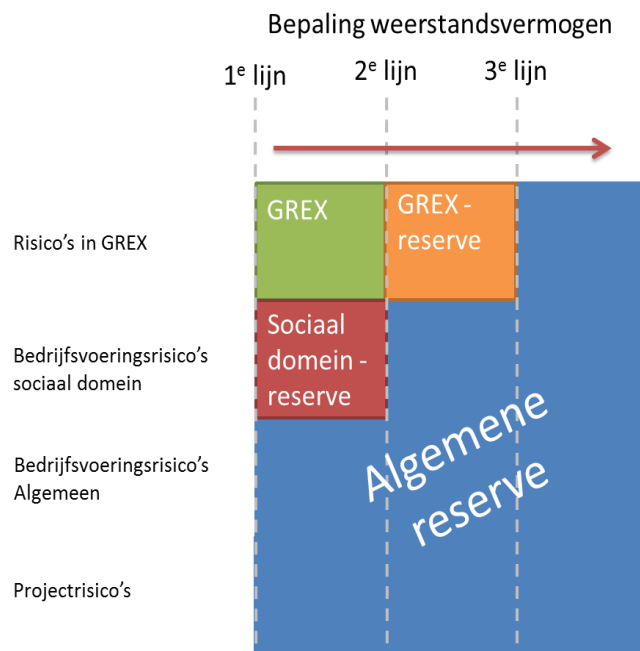
Om de financiële gevolgen die samenhangen met bepaalde risico's te kunnen opvangen wordt een weerstandscapaciteit aangehouden. Op basis van een risico-inventarisatie binnen de organisatie wordt een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie berekent hoeveel weerstandscapaciteit nodig is om het totaal aan risico's te kunnen dekken. De risico's zullen niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. De risico-inventarisatie is primair gericht op risico's met een financieel gevolg.

Een doorontwikkeling van het risicomanagement binnen de gemeentelijke organisatie is een ontwikkelopgave. Aan deze ontwikkelopgave wordt invulling gegeven door te streven naar een omslag in denken waarbij er meer proactief met risico's wordt omgegaan. In relatie tot de Nota Risicomanagement zijn stappen ondernomen om het risicobewustzijn binnen de gemeente Haarlem te vergroten. Zo zijn er interactieve sessies ontwikkeld voor de hoofdafdelingen, dit in samenwerking met het Nederlands Adviesbureau Risicomanagement (NARIS). In deze sessies worden de risico's die de gemeentelijke organisatie raken en die zijn opgenomen in de Programmabegroting 2016-2020 besproken. Omwille van het vergroten van de betrokkenheid rondom risicomanagement staat het creëren van gezamenlijke verantwoordelijkheid centraal in deze sessies.

Weerstandsvermogen

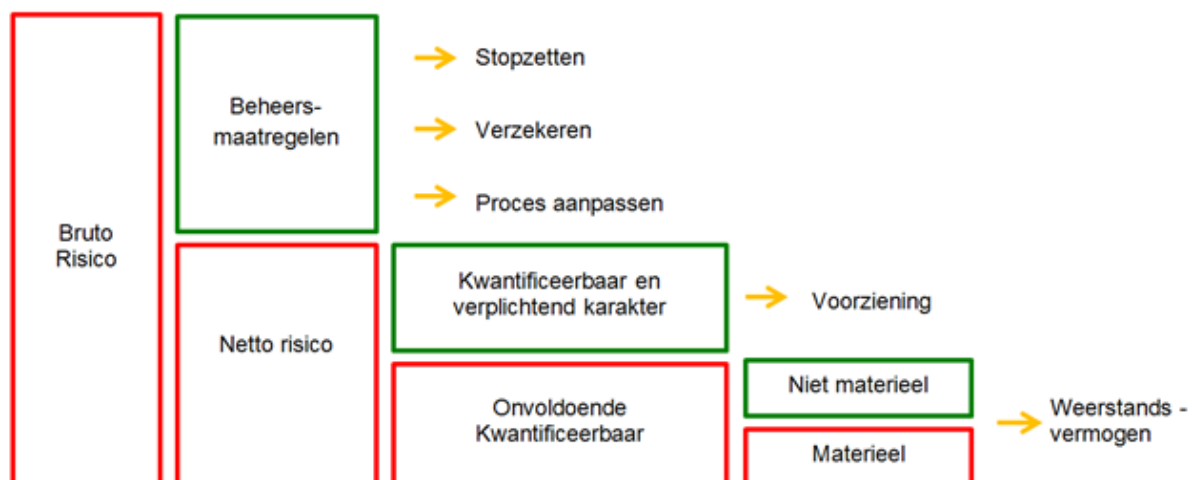
De ratio weerstandsvermogen bedraagt 1,8 en is ruim voldoende.

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen die de gemeente beschikbaar heeft om risico's op te vangen en is gelijk aan de omvang van de algemene reserve. Het saldo bedraagt € 24,7 miljoen. De overige algemene reserves (reserves grondexploitaties en reserve sociaal domein) worden primair ingezet voor dekking van risico's voor de betreffende beleidsvelden. Indien deze niet toereikend zijn, dient de algemene reserve voor voldoende weerstandscapaciteit te zorgen. Dit kan als volgt schematisch worden weergegeven:

De beleidsuitgangspunten voor de omgang met reserves en voorzieningen heeft de raad vastgelegd in de nota Reserves en voorzieningen ([2008/101659](#)). Hierin wordt een samenvatting gegeven van de regelgeving, waaronder een toelichting op het verschil tussen reserves en voorzieningen en de afspraken voor het instellen en opheffen. De ratio tussen de weerstandcapaciteit die nodig is om de risico's te kunnen opvangen en de weerstandcapaciteit die daar voor beschikbaar is, heet het weerstandsvermogen. Uitsluitend voor de netto-risico's, die resteren na het treffen van beheersmaatregelen en financieel kwantificeerbaar zijn, wordt weerstandsvermogen aangehouden, zoals in het volgende figuur schematisch is weergegeven:

Verhouding tussen bruto risico's en weerstandsvermogen

De weerstandcapaciteit die nodig is om de risico's op te kunnen vangen, volgt uit een risico-inventarisatie en bedraagt voor 2016 € 14,8 miljoen.

Berekening ratio weerstandsvermogen

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{beschikbare weerstandcapaciteit}}{\text{benodigde weerstandcapaciteit}} = \frac{24,7}{13,7} = 1,8$$

In het coalitieprogramma is opgenomen dat het college een financieel gezonde stad nastreeft en dat financiële meevallers worden toegevoegd aan de algemene reserve totdat de ratio weerstandsvermogen op het niveau ruim voldoende staat (1,4 - 2,0).

Kengetallen ontwikkeling weerstandsratio	Realisatie				Raming	
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Weerstandsratio	1,66	1,90	1,06	1,90	1,53	1,8

Het weerstandsratio is bij de jaarstukken 2014 voor het laatst bepaald en is vastgesteld op 1,9. Het weerstandsratio bedraagt nu een fractie lager, te weten 1,8, nog steeds ruim voldoende. De daling komt door een lagere algemene reserve van € 1,4 miljoen. Het benodigde weerstandsvermogen is nu berekend op € 13,7 miljoen (zie tabel risico's sociaal domein op de volgende bladzijde) tegen € 13,3 miljoen bij de jaarstukken.

Risico's gemeente Haarlem

a. Risico's grondexploitatie

Voor de benodigde weerstandscapaciteit van de risico's van grondexploitatie wordt per grondexploitatie bekeken of een positief resultaat wordt verwacht. Als dit het geval is, wordt de benodigde weerstandscapaciteit gecorrigeerd, omdat het positieve resultaat kan worden ingezet voor de dekking van de risico's. Voor de risico's die niet kunnen worden afgedekt door een positief resultaat wordt getoetst of de reserve grondexploitatie toereikend is. Als dat niet het geval is, dient voor het restrisico weerstandsvermogen aangehouden te worden.

De nu berekende risico's van grondexploitatie betreffen het Slachthuisterrein. Het maximaal nadelig financieel gevolg is berekend op € 2.650.000. Rekening houdende met kans van voordoen dient hiervoor een weerstandscapaciteit van € 1.285.000 aangehouden te worden. Hiervoor is voldoende dekking binnen de grondexploitatie Slachthuisterrein. Er behoeft derhalve geen beroep op de algemene reserve grondexploitatie of de algemene reserve gedaan te worden.

b. Risico's sociaal domein

De omvang van de reserve sociaal domein bedraagt afgerond € 10 miljoen en is ruim voldoende om risico's (met financiële gevolgen) die uit het sociaal domein voortvloeien geheel te kunnen afdekken. Het totaal van de gekwantificeerde risico's bedraagt € 6,5 miljoen, waarvoor afgerond € 3 miljoen weerstandsvermogen aangehouden moet worden. Er behoeft derhalve geen beroep op de algemene reserve gedaan te worden.

Tabel Risico's sociaal domein

Risico	Kans en max. impact	Weerstandscapaciteit
1. Beschermd wonen (zie top 10)	80% van € 2.000.000	€ 1,2 miljoen
2. Uitvoering Wmo-regeling (oud) (zie top 10)	50% van € 3.500.000	€ 1,4 miljoen
3. Mogelijk tekort sociale werkvoorziening	50% van € 500.000	€ 0,2 miljoen
4. Toereikendheid participatiebudget	50% van € 500.000	€ 0,2 miljoen
Totaal	€ 6,5 miljoen	€ 3,0 miljoen

Aangezien de uitvoering van de nieuwe taken in het sociaal domein in 2015 is gestart kan nu een betere inschatting van de risico's gemaakt worden. Er worden nu aparte risico's opgenomen voor de decentralisatie-taken binnen het sociaal domein, zoals beschermd wonen en de uitvoering van de Wmo-regeling. Het eerdere overkoepelende risico van 5% over alle contracten, is hiermee vervallen.

c. Projectrisico's

De risico-inventarisatie heeft in totaal twee projectrisico's met financieel gevolg in beeld gebracht voor een bedrag van € 2,9 miljoen, waarvoor € 1,3 miljoen aan algemeen weerstandsvermogen aangehouden moet worden. Het betreft mogelijke lagere opbrengsten uit het project Pim Mulier.

d. Bedrijfsvoeringsrisico's

De overige 33 bedrijfsvoeringsrisico's met financieel gevolg zijn gekwantificeerd op € 51,5 miljoen. Om met 90% zekerheid risico's te kunnen afdekken moet voor dit specifieke samenstel van risico's € 12,4 miljoen aan algemeen weerstandsvermogen reserve aangehouden te worden. In de tabel top tien risico's staan de tien risico's die de hoogste bijdrage leveren aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Bedenk dat een risico geen zekerheid is, maar een kans dat het zich voordoet.

e. Top tien risico's gemeente Haarlem

De totaal benodigde weerstandscapaciteit is gebaseerd op de risico's met een financieel gevolg. Hieronder zijn de top tien risico's binnen de organisatie weergegeven, om de opmaak van de weerstandscapaciteit inzichtelijk te maken.

Top 10 Bedrijfsvoeringsrisico's

Bedrijfsvoeringsrisico's	Kans van voor- doen	Maximaal gevolg in €	Inschatting benodigde capaciteit in miljoenen €
1. Algemene uitkering De algemene uitkering uit het gemeentefonds bedraagt € 170 miljoen (exclusief sociaal domein). Een afwijking van 5% leidt al tot een begrotingsrisico van € 8,5 miljoen.	30%	€ 8.500.000	€ 2 miljoen
2. Participatiewet Indien het aantal bijstandsgerechtigden oploopt draagt de gemeente het risico tot maximaal een overschrijding van 10%.	50%	€ 4.900.000	€ 1,9 miljoen
3. Wmo-oud Conform open einde regeling Wmo, is bij alle individuele voorzieningen sprake van een open einde regeling. <i>NB: Ten laste van algemene reserve sociaal domein</i>	50%	€ 3.500.000	€ 1,4 miljoen
4. Beschermd wonen. Centrumgemeente Haarlem is nadeelgemeente in het verdeelmodel voor BW. Het budget is ontoereikend voor het bieden van de verplichte continuïteit aan de cliënten die in zorg zijn. <i>NB: Ten laste van algemene reserve sociaal domein</i>	80%	€ 2.000.000	€ 1,2 miljoen
5. Achterstallig onderhoud vastgoed Risico van achterstallig onderhoud als de verkoopopbrengst van € 2,5 miljoen die hiervoor benodigd is, niet wordt gerealiseerd.	50%	€ 2.500.000	€ 1 miljoen
6. Overschrijdingsregeling onderwijs Er is een juridisch conflict met de schoolbesturen van het bijzonder basisonderwijs over de overschrijdingsregeling tot 2006.	50%	€ 2.500.000	€ 1 miljoen
7. Bezuinigingstaakstelling De gecumuleerde bezuinigingstaakstelling voor 2016 en verder (zie bladzijde 46 kadernota) bedraagt € 3,44 miljoen tot en met 2020. Deze bezuiniging behoeft nog concrete uitwerking.	30%	€ 3.440.000	€ 0,8 miljoen
8. Personeelsformatie SZW: in de Kadernota 2014 is informatie opgenomen over de relatie tussen enerzijds het bestand uitkeringsgerechtigden en anderzijds de omvang van de personeelsformatie van de hoofdafdeling SZW die vanaf 2015 in werking is getreden. Een verdere stijging van het huidige bestand, boven een bepaalde marge, zal een uitbreiding van de personeelsformatie tot gevolg hebben. De kosten daarvan worden niet tot nauwelijks door een rijksbijdrage gedekt.	70%	€ 1.000.000	€ 0,5 miljoen
9. Functionele aanpassingen; Schoolbesturen primair onderwijs kunnen ten behoeve van functionele aanpassingen een beroep doen op Verordening materiële en financiële gelijkstelling.	50%	€ 1.024.000	€ 0,4 miljoen
10. Claim: (vertrouwelijk ter inzage)			€ 0,4 miljoen
Subtotaal tien risico's met grootste benodigde weerstandscapaciteit			10,6 miljoen

Bedrijfsvoeringsrisico's	Kans van voor- doen	Maximaal gevolg in €	Inschatting benodigde capaciteit in miljoenen €
Af: Ten laste van algemene reserve sociaal domein			-2,6
Overige 27 geïdentificeerde risico's			4,4
Risico's grondexploitaties			0,0
Subtotaal bedrijfsvoeringsrisico's			12,4
Projectrisico's			1,3
Totaal benodigde weerstandscapaciteit alle risico's			13,7

f. Analyse wijziging risico's ten opzichte van de Jaarrekening 2014

De benodigde weerstandscapaciteit is met € 0,4 gestegen ten opzichte van de jaarstukken. Dit is in hoofdzaak het gevolg van de volgende wijzigingen in het risicoprofiel:

De projectrisico's zijn toegenomen met € 0,9 miljoen.

De belangrijkste wijzigingen in de bedrijfsvoeringsrisico's betreffen:

1. Risico gevolgen van de herijking gemeentefonds is met € 0,4 verminderd;
2. Risico gevolgen bezuinigingen is met € 0,6 verminderd;
3. Risico uitbreiding formatie afdeling SZW is met € 0,3 miljoen verhoogd.

Verder zijn er nieuwe risico's opgenomen voor berekening pensioenen wethouders en gevolgen van een cyberaanval van in totaal € 0,6 miljoen.

g. Niet kwantificeerbare risico's

Invoering omgevingswet:

Op 1 juli 2015 heeft de Tweede Kamer ingestemd met de invoering van de Omgevingswet. Op zijn vroegst treedt de wet 1 januari 2018 in werking. De invoering van deze wet zal voor de gemeente tot risico's leiden, die op dit moment nog niet gekwantificeerd kunnen worden. Deze risico's hebben betrekking op onder meer:

- Ontvangen gemeenten compensatie voor de invoeringskosten;
- Gaat invoering gepaard met een structurele korting op het gemeentefonds (gelijk aan eerdere decentralisaties);
- Heffen van leges wordt beperkt;
- Wijziging van taken leidt tot extra kosten (opleiding, omscholing, inhuur, ICT).

Omdat invoering meerdere beleidsterreinen raakt wordt de invoering ook gemeentebreed opgepakt. In de Kadernota 2016 zal naar verwachting meer specifiek over consequenties en maatregelen kunnen worden geïnformeerd.

Zorg voor jeugd:

De macrobudgetten jeugdzorg (onderdeel van het sociaal domein) zijn in de meicirculaire naar beneden bijgesteld in verband met een herverdeling tussen macrobudgetten Wet langdurige Zorg en Jeugdzorg. Deze herverdeling is tot stand gekomen omdat cliënten in 2015 konden kiezen voor ofwel jeugdzorg, ofwel langdurige zorg. Of dit effect ook daadwerkelijk optreedt, is niet zeker. Daarbij geldt dat de jeugdzorg een zogenaamde open-einde-regeling betreft. De toegang tot deze regeling is belegd bij de huisarts of de rechterlijke macht. Pas na afloop van het jaar kan worden getoetst of budget en feitelijke realisatie in de pas lopen.

3.2 Lokale heffingen

Conclusie met betrekking tot woonlasten

De woonlasten dalen met afgerond € 1 per woonruimte ten opzichte van 2015 (zie paragraaf 3.2.6). In de Kadernota 2015 werd nog een kleine stijging van € 3 per woonruimte voorzien. Dit komt vooral omdat er voor een bedrag van € 220.000 minder beleidskosten aan de afvalstoffenheffing worden toegerekend.

3.2.1 Inleiding

De gemeentelijke heffingen zijn, naast de doeluitkeringen van het Rijk en de algemene uitkering uit het gemeentefonds, een belangrijke bron van inkomsten. Er zijn twee gemeentelijke heffingen: rechten en belastingen. Bij de rechten is sprake van een tegenprestatie van de gemeente en mogen de geraamde opbrengsten niet hoger zijn dan de geraamde kosten van de gemeente voor de uitoefening van de taak. Dat wil zeggen: de kostendekkendheid mag niet meer dan honderd procent zijn. Bij de belastingen is er geen directe relatie met een prestatie van de gemeente.

Haarlem heeft de uitvoering van de wet waardering onroerende zaken (WOZ) en het opleggen van de aanslagen en de invordering van onroerende zaakbelasting (OZB), roerende woon- en bedrijfsruimte belasting, afvalstoffenheffing, rioolheffing, parkeerbelastingen, precariobelasting (deels), hondenbelasting, toeristenbelasting, reclamebelasting en de heffing Bedrijfsindustriële-zones Waarderpolder (verder genoemd BIZ-heffing) ondergebracht in een gemeenschappelijke regeling, te weten Cocensus. Ook de kwietscheldingsverzoeken en de afhandeling van bezwaar- en beroepschriften zijn aan Cocensus uitbesteed.

3.2.2 Actuele ontwikkelingen

Wetsvoorstel vrijstelling precariobelasting netwerken en nutsbedrijven

Aan de minister van BZK zijn vragen gesteld over het uitstel van het wetsvoorstel 'Afschaffing precario van nutsbedrijven'. De minister geeft aan dat het een complex geheel is, waarbij tegengestelde belangen spelen. Als de precario op netwerken van nutsbedrijven wordt ingeperkt of afgeschaft, beperkt dit de belastingruimte van gemeenten, provincies en waterschappen. De minister vindt dit, net als zijn voorganger, ongewenst als hier geen compensatie tegenover staat. De minister is voornemens de kamer over dit onderwerp zo spoedig mogelijk nader te informeren, met de boodschap dat zoveel mogelijk met alle belangen rekening wordt gehouden. Nadere informatie ontbreekt tot op heden. Wel wordt in de commissie Financiële ruimte voor gemeenten (zie volgende paragraaf) ingegaan op de afschaffing van precariobelasting op kabels en leidingen.

Meer ruimte voor belastingen op lokaal niveau

Op verzoek van de VNG heeft de commissie Financiële ruimte voor gemeenten een advies uitgebracht over een vernieuwde vormgeving van de gemeentelijke financiën die de (verruimde) verantwoordelijkheid van gemeenten weerspiegelt. Aan de ene kant vindt er een verschuiving plaats van verantwoordelijkheden en taken naar gemeenten, terwijl aan de andere kant de (financiële) mogelijkheden van gemeenten om aan te sluiten bij de lokale voorkeuren onvoldoende aanwezig zijn of zelfs worden ingeperkt.

De commissie pleit daarom voor meer flexibiliteit in het financiële domein met het oog op het versterken van de lokale democratie. Een van de sporen die uitwerking geeft aan dit voorstel is meer ruimte voor belastingen op lokaal niveau. Het belastinggebied kan worden verruimd door de invoering van een ingezetenenbelasting en verbreding van de OZB (lees invoering (her)invoering gebruikersheffing woningen). De macrobelastingdruk mag niet stijgen, dus de rijksbelastingen dalen evenredig. Het Rijk stort minder in het gemeentefonds, waardoor de algemene uitkering voor de gemeenten daalt. Daarnaast worden voorstellen gedaan voor vereenvoudiging van de lokale lasten, zoals:

- samenvoegen van de toeristen- en forensenbelasting tot een verblijfsbelasting;
- de roerende woon-en bedrijfsruimtebelasting incorporeren in de OZB;
- de reclame-, honden- en forensenbelasting afschaffen;
- de precariobelastingen voor kabels en leidingen afschaffen.

De commissie ziet de herziening van het belastingstelsel als een goed aanknopingspunt. Inmiddels is echter bekend dat slechts een beperkte aanpassing van het belastingstelsel aan de Tweede Kamer zal worden aangeboden. De vraag is wat en wanneer er iets met dit advies wordt gedaan.

Macronorm OZB

Het kabinet wil voor 2016 samen met de VNG komen tot een woonlastennorm, aldus de septembercirculaire 2014. Die moet in de plaats komen van de huidige macronorm OZB, die aangeeft met hoeveel de totale OZB-inkomsten van gemeenten in een jaar mogen stijgen.

Een werkgroep concludeert in het rapport evaluatie systematiek macronorm OZB dat deze norm geen effectief beheersingsinstrument blijkt. De werkgroep stelt voor de macronorm af te schaffen en schetst een aantal alternatieven. Over de voortgang van invoering van de woonlastennorm is nog geen nadere informatie bekend. De macronorm OZB voor 2015 bedraagt 3%.

3.2.3 Tarievenbeleid

Het belastingbeleid in Haarlem is gebaseerd op twee uitgangspunten: kostendekkendheid voor rechten en inflatieaanpassing voor belastingen. Voor 2016 wordt voor belastingen een inflatie aangehouden van 0,9%, conform de uitgangspunten Programmabegroting 2016-2020 van de Kadernota 2015. Voor heffingen geldt bovendien dat een compensatie pas mogelijk is als die binnen de grenzen van kostendekkendheid blijft, maar de belastingvoorstellen worden pas in december 2015 (voorafgaand aan het begrotingsjaar 2016) vastgesteld.

Naast deze algemene uitgangspunten van het tarievenbeleid is in het coalitieprogramma 2014-2018 ‘Samen doen!’ vastgelegd dat de gemeentelijke belastingen, behoudens inflatie, niet worden verhoogd, met uitzondering van de precariotarieven op kabels en leidingen. Deze worden met 2% per jaar boven inflatie verhoogd. Conform de Kadernota 2015 worden de parkeertarieven in 2016 met 0,9% verhoogd (algemene inflatieverrekening). Daarnaast wordt de tweede tranche van de taakstelling met betrekking tot de parkeervignetten (€ 150.000) in de tariefstelling verwerkt.

De woonlasten in Haarlem zijn opgetrokken tot boven het landelijk gemiddelde van de 100.000+ gemeenten. Uitgangspunt van beleid is dat de woonlasten relatief niet verder stijgen. Daarom zal de OZB voor woningen de komende jaren niet meer stijgen dan met het inflatiepercentage. Op basis van de bestaande meerjarenraming wordt de OZB voor niet-woningen de komende twee jaar nog wel met 3% boven inflatie verhoogd.

Voor de riool-en afvalstoffenheffing geldt het uitgangspunt dat deze 100% kostendekkend moeten blijven.

In onderstaande tabellen is de kostendekkendheid van de rechten opgenomen. Daarbij zijn de ramingen 2016 vergeleken met de ramingen van 2015 na vaststelling van de Haarlemse belastingvoorstellen 2015 en de realisatie 2014 (nacalculatie). In het kader van de bepaling van de kostendekkendheid kunnen opbrengsten afwijken van het overzicht belastingen en heffingen. Bij baten en lasten wordt bijvoorbeeld ook rekening gehouden met toevoegingen en onttrekkingen aan voorzieningen, terwijl in het overzicht van belastingen en heffingen uitsluitend de belastingopbrengsten zijn vermeld.

Een verdere kostenonderbouwing van de heffingen is opgenomen in bijlage 5.10 van de begroting.

Riolering

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Baten totaal	12.413	12.631	12.681
Lasten totaal	12.089	12.631	12.681
Kostendekkendheid	102,7%	100%	100%

Afvalstoffenheffing

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Baten totaal	19.778	21.331	21.171
Lasten totaal	19.874	21.479	21.171
Kostendekkendheid	99,5%	99,2%	100%

Wabo

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Baten totaal	1.764	4.036	3.421
Lasten totaal	3.948	4.667	4.383
Kostendekkendheid	45%	86%	78%

Leges dienstverlening

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Baten totaal	3.096	2.986	3.183
Lasten totaal	5.107	5.066	4.604
Kostendekkendheid	61%	59%	69%

Begraven

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Baten totaal	889	945	907
Lasten totaal	1.505	1.389	1.345
Kostendekkendheid	59%	68%	67%

Haven

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Baten totaal	956	1.038	977
Lasten totaal	1.927	2.109	2.043
Kostendekkendheid	50%	50%	48%

Markt

(bedragen x € 1.000)

	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Baten totaal	356	406	409
Lasten totaal	474	446	439
Kostendekkendheid	75%	87%	93%

3.2.4 Gemeentelijke belastingen

Belastingen hebben een algemeen karakter. Een directe relatie tussen de belasting en de gemaakte kosten van de gemeente is in het algemeen niet aanwezig. Uitgangspunt bij het vaststellen van de belastingtarieven is dat deze trendmatig worden verhoogd met de verwachte inflatie. In overeenstemming met de besluitvorming bij de Kadernota 2015 is in de Programmabegroting 2016-2020 voor de belastingen rekening gehouden met een inflatiepercentage van 0,9%.

Daarnaast is in het coalitieprogramma vastgelegd dat de woonlasten voor de burger, afgezien van inflatiedoorberekening, niet verder stijgen en dat de woonlasten ten opzichte van de andere 100.000+ gemeenten gelijk blijven.

De gemiddelde woonlasten worden jaarlijks berekend in het belastingonderzoek grote gemeenten.

Onroerende Zaakbelastingen (OZB)

De grondslag voor de OZB wordt gevormd door de waarde van het onroerend goed, die jaarlijks wordt vastgesteld (de zogenoemde herwaardering). Haarlem hanteert het uitgangspunt dat de gemiddelde waardeverandering (of daling), die voortvloeit uit de herwaardering, wordt gecompenseerd door een evenredige tariefsverlaging (of evenredige tariefsverhoging). Daarmee bereikt de gemeente dat waardemutaties niet leiden tot een wijziging in de totale opbrengst, maar slechts tot individuele verschillen in aanslagen. Dat is bijvoorbeeld het geval als de waarde van een woning meer of juist minder is gestegen dan het Haarlemse gemiddelde. Dan levert de herwaardering een voordeel of juist een nadeel op voor de eigenaar.

De WOZ-waarden voor het belastingjaar 2016 worden gebaseerd op het prijspeil 1 januari 2015. Deze waarden zijn in november 2015 bekend.

Conform de besluiten bij de Kadernota 2015 is rekening gehouden met een stijging van het tarief voor OZB-woningen met 0,9 % inflatiecorrectie. Het tarief voor niet-woningen stijgt met 3,9%, te weten 0,9% inflatiecorrectie en 3% vanwege invulling van de bestaande bezuinigingstaakstelling.

Roerende woon- en bedrijfsruimtebelasting (RWWB)

Eigenaren en gebruikers van onroerend goed betalen gemeentelijke belastingen in de vorm van de onroerende zaakbelasting (OZB). Het is wettelijk mogelijk om ook voor eigenaren en gebruikers van roerende woon- en bedrijfsruimten (zoals woonboten en woonwagens) een gelijke belasting in te voeren, te weten de Roerende Woon- en bedrijfsruimte belasting (RWWB). Om eigenaren en gebruikers van roerend en onroerend goed gelijk te behandelen is in Haarlem met ingang van 2011 deze belasting ingevoerd. Het tarief van die belasting is, wettelijk bepaald, gelijk aan het tarief van de OZB.

Hondenbelasting

Onder de naam ‘hondenbelasting’ heft de gemeente een belasting op het houden van honden binnen de gemeente. Belastingplichtig is de houder van de hond. Het aantal honden is bepalend voor de opbrengst van de belasting. Het tarief en de opbrengst worden geïndexeerd met 0,9%.

Toeristenbelasting

Hoteleigenaren hebben aangegeven een jaarlijkse verhoging van de toeristenbelasting met steeds € 0,05 niet wenselijk te vinden. Zij geven de voorkeur aan een forsere verhoging die eens in de paar jaar plaatsvindt. Het college vindt het belangrijk om deze ondernemers, waar mogelijk, meer service te bieden. Op voorstel van de hoteleigenaren is bij de vaststelling van de Haarlemse belastingvoorstellen voor 2015 vastgelegd, om de tarieven toeristenbelasting voor de jaren 2015 t/m 2018 vast te stellen op € 3,25. Vanaf 2019 zal worden gekeken naar een nieuwe tariefaanpassing die in lijn ligt met beleidsuitgangspunten en inflatie.

Precariobelasting

De gemeente heft precariobelasting voor het hebben van voorwerpen op, boven en onder gemeentegrond. Daarbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen het heffen van precario op

kabels en leidingen en overige precario. Sinds 2005 heft de gemeente precariobelasting op ondergrondse infrastructuur (zoals kabels, leidingen, pijpen, buizen etc.). In het coalitieprogramma is opgenomen om het tarief voor kabels en leidingen met 2% boven inflatie te verhogen, dus met 2,9%.

Overige precario

De opbrengsten van de overige precario zijn met 0,9% inflatiecorrectie verhoogd.

Parkeerbelasting

De parkeerbelasting omvat de fiscale tarieven voor betaald parkeren (exclusief de parkeergarages). Conform de Kadernota 2015 worden de parkeertarieven in 2016 met 0,9% verhoogd (algemene inflatieverrekening). Daarnaast wordt de tweede tranche van de taakstelling met betrekking tot de parkeervignetten (€ 150.000) in de tariefstelling verwerkt.

Reclamebelasting

Met ingang van 1 juli 2009 is de reclamebelasting op verzoek van de ondernemers in de binnenstad ingevoerd voor promotie van de binnenstad. Het hiervoor opgerichte ondernemersfonds beheert de netto-baten die uit de belasting voortvloeien.

Het tarief wordt bepaald door de grootte van de reclame en het tijdvak van de reclame (een zogenaamde tijdvakbelasting). Gelijktijdig met de invoering van de reclamebelasting zijn reclame-uitingen in de binnenstad vrijgesteld van precariobelasting om dubbele belastingheffing te voorkomen. De tarieven worden in 2016 verhoogd met het inflatiepercentage: 0,9% verhoging, conform de kadernota.

Op verzoek van de winkeliersvereniging Cronjéstraat is in 2015 ook een reclamebelasting voor het gebied Cronjéstraat/Julianapark ingevoerd (raadsbesluit [2014/266038](#)).

De heffing is in overeenstemming met die ten behoeve van het ondernemersfonds voor de binnenstad. Het tarief wordt echter wel anders berekend, te weten een vast bedrag van € 600 per vestiging. Dit gelet op de andere schaalgrootte van de vestigingen in de Cronjéstraat ten opzichte van die in de binnenstad. De netto reclamebelasting wordt na verrekening met de reclameprecario in de vorm van een subsidie uitgekeerd ten behoeve van het ondernemersfonds.

BIZ-heffing

Per 21 juli 2011 is de verordening Bedrijven Investerings-zone Waarderpolder 2012-2016 vastgesteld ([2011/208859](#)). Deze verordening beoogt de invoering van een zogenaamde BIZ-heffing. Deze heffing genereert inkomsten waaruit het ondernemersfonds voor de Waarderpolder gesubsidieerd kan worden ten behoeve van het tot stand komen van een collectieve beveiliging van de Waarderpolder. De inwerkingtreding van de verordening was afhankelijk van een draagvlakmeting die onder de ondernemers van de Waarderpolder is uitgevoerd. Deze draagvlakmeting heeft het wettelijk quorum gehaald, waarmee de BIZ-heffing sinds 2012 van kracht is.

Per 1 januari 2015 is de Wet op de bedrijfsinvesteringszones in werking getreden ter vervanging van de oorspronkelijke experimentele wet. Dit betekent dat wordt voorgesteld de heffing ook na 2016 te continueren.

3.2.5 Gemeentelijke rechten

Onder de naam rechten heft de gemeente tarieven voor diverse typen gemeentelijke dienstverlening. Bij rechten is sprake van een directe relatie tussen de heffing en de gemeentelijke taak. De geraamde opbrengsten mogen niet hoger zijn dan de geraamde kosten van de gemeente voor uitoefening van de taak. Belastingplichtig is de aanvrager van de dienst of degene voor wie de dienst is verleend.

Geregeld is er landelijke publiciteit over de gemeentelijke tarieven en de verschillen in hoogte van tarieven tussen gemeenten. Die verschillen ontstaan in de regel als gevolg van gemaakte beleidskeuzes. Om die beleidskeuzes zo transparant mogelijk vast te leggen heeft de VNG het initiatief genomen om modellen voor de kostenonderbouwing te ontwikkelen.

De VNG heeft modellen ontwikkeld voor de afvalstoffen- en rioolheffing, de leges en de lijkbezorgingsrechten en deze modellen worden door Haarlem gebruikt. De kostenonderbouwing van deze heffingen is bijgevoegd als onderdeel van de bijlagen van de programmabegroting conform het VNG-model.

Rioolheffing

De kosten die de gemeente maakt als uitvloeisel van de watertaken worden verhaald op burgers en bedrijven via een zogenaamde rioolheffing. In 2009 is de nieuwe rioolheffing ingevoerd op basis van de Wet verankering en bekostiging van gemeentelijke watertaken. De kosten die uit die watertaken voortvloeien (op het gebied van afvalwaterinzameling, afvalwatertransport en afvoer van overtollig regen- en grondwater) zijn berekend in het verbreed gemeentelijke rioleringsplan (VRGP) 2014-2017 ([2013/416279](#)) dat door de raad is vastgesteld.

De investeringen die hieruit voortvloeien leiden tot een stijging van de kapitaallasten die worden doorberekend in de tarieven. Op basis van het coalitieprogramma wordt gestreefd naar een kostendekkendheid van 100%.

Voor 2016 is conform de Kadernota 2015 gerekend met een tariefsdaling van € 1 per woonruimte, onder meer doordat de omslagrente is verlaagd naar 4%, waardoor de kapitaallasten van de riolering minder stijgen.

Afvalstoffenheffing

Onder de naam afvalstoffenheffing wordt een recht geheven van degene die in de gemeente feitelijk gebruikmaakt van een perceel waarvoor de gemeente op grond van de Wet milieubeheer een verplichting heeft tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen..

Bij het bepalen van de hoogte van de afvalstoffenheffing wordt rekening gehouden met het feit dat op begrotingsbasis de baten niet hoger mogen zijn dan de lasten. Op basis van het coalitieprogramma wordt gestreefd naar een kostendekkendheid van 100%.

Voor 2016 is conform de Kadernota 2015 gerekend met een tariefstijging van € 1 per woonruimte. Op basis van de meest recente geraamde lasten en de ontwikkeling van het aantal woonruimten kan naar verwachting een kostendekkende heffing worden gerealiseerd bij een tarief dat € 3 lager is dan het tarief van 2015.

Er wordt onderzocht wat de oorzaak is van de hoge tarieven die in Haarlem nodig zijn om een kostendekkende heffing te realiseren. De uitkomsten van het onderzoek kunnen wellicht bijdragen aan een beperking van kosten.

Wabo

In de meerjarenraming is rekening gehouden met een opbrengst van ruim € 4,1 miljoen in 2016 oplopend tot € 4,2 miljoen in 2017 en verder. Met de vigerende ramingsmethodiek en op basis van de acute inschattingen van de bouwactiviteiten is dit vanaf 2016 te hoog. Gelet op de informatie die op dit moment beschikbaar is, wordt voorgesteld om de raming structureel te verlagen naar € 3,4 miljoen. Dit bedrag is gezien de afgelopen jaren ongeveer de gemiddelde opbrengst. Deze opbrengst is overigens aanzienlijk hoger dan in 2015 waar naar verwachting een opbrengst wordt gerealiseerd van circa € 2,4 miljoen. Er wordt dus geanticipeerd op het aantrekken van de economie maar het is op basis van de huidige inzichten te optimistisch om te verwachten dat dit tot het niveau zal zijn van de oorspronkelijke geraamde € 4,1 miljoen in 2016 oplopend tot € 4,2 miljoen in 2017 en verder. De vraag blijft of de verbeterde economie ook zal resulteren in meer en/of meer omvangrijke bouwaanvragen. Immers, daardoor zou er een toename van de leges zijn te verwachten. De praktijk van de afgelopen jaren leert echter, dat dit effect zeer lastig te voorspellen is. Omdat daarvoor onvoldoende zekerheid is, wordt voorzichtigheidshalve voorgesteld om de raming niet alleen in 2016, maar ook structureel, de periode na 2016 op dit moment te verlagen tot 3,4 miljoen.

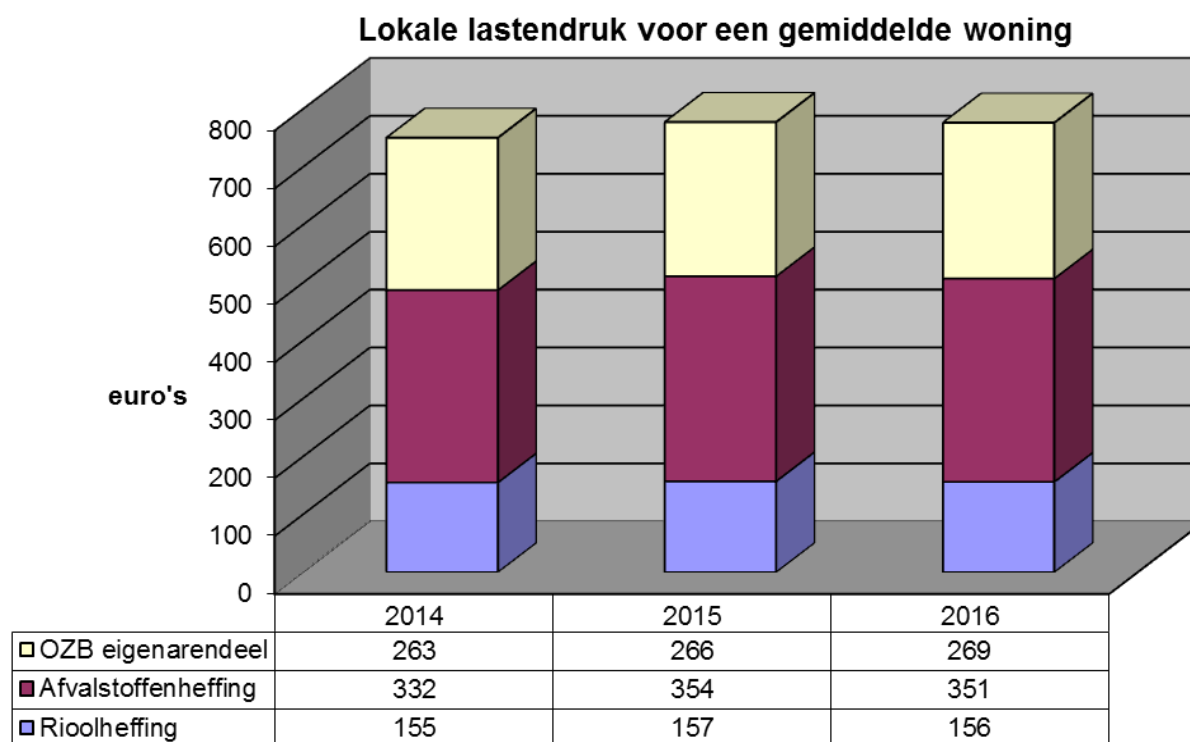
Overige rechten

Als uitvloeisel van het besluit, dat in de kadernota is bevestigd om ook de overige rechten meer kostendekkend te maken, worden de tarieven met 1,75% boven inflatie verhoogd. Dit is toegepast op de opbrengstraming van de leges, haven- en begraafrechten. De opbrengst is met 2,65% verhoogd.

3.2.6 Lokale lastendruk

De lokale lastendruk wordt bepaald door de tarieven van de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. In de navolgende tabel is de opbouw van de lokale lastendruk in Haarlem in 2016 ten opzichte van 2015 inzichtelijk gemaakt. Voor huurders is alleen de hoogte van de afvalstoffenheffing bepalend, aangezien zij niet worden aangeslagen voor OZB en rioolheffing. De lokale lastendruk daalt in 2016 van € 777 naar € 776 per woonruimte, ondanks een geraamde inflatie van 0,9%.

De eigenaren van woningen worden voor de drie onderscheiden belastingen aangeslagen. Bij de berekening van de OZB, is uitgegaan van een gemiddelde WOZ-waarde van een koopwoning. Omdat het om een gemiddelde gaat, kan de feitelijke lastenontwikkeling voor een individuele burger hier van afwijken. Dat wordt onder andere bepaald door de feitelijke waarde en de waardeontwikkeling van de woning.

In meerjarenperspectief ontwikkelen de woonlasten zich als volgt:

Lokale lastendruk	2015	2016	2017	2018	2019	2020
OZB eigenaren woningen	266	269	269	269	269	269
Afvalstoffenheffing ¹	354	351	335	331	330	329
Rioolheffing ²	157	156	160	163	166	171
Totaal	777	776	764	763	765	769
Woonlastenindex	100%	100%	98%	98%	98%	99%

¹ Het inzamelcontract, inclusief verwerkingskosten, maakt een belangrijk deel uit van de kosten van afvalbeheer (ruim € 15 miljoen). Er is een verbeterd contract afgesloten voor het verwerken van afval. Hiertegen is een rechtszaak aangespannen. Verwacht wordt dat daar voorlopig nog geen uitspraak over wordt gedaan. Daarom is tot en met 2016 gerekend met verwerkingsprijzen van het oude contract (het verschil wordt in een voorziening gestort). Als de gemeente de rechtszaak verliest, is in het nadeel voorzien. Als de gemeente de rechtszaak wint, kan de voorziening vrijvallen ten gunste van de tarieven afvalstoffenheffing. Verder is uitgegaan van een 100% kostendekkende heffing. De meerjarige ontwikkeling van de afvalstoffenheffing is dus mede afhankelijk van de uitkomsten van de rechtszaak.

² Er is rekening mee gehouden dat met ingang van 2016 de omslagrente daalt van 5% naar 4%. Ook is rekening gehouden met aanpassing van de heffing aan voorstellen die tot areaaluitbreiding leiden.

Landelijke vergelijking

Jaarlijks vergelijkt het Coelo (Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden) de tarieven en woonlasten van grote gemeenten. In 2015 stijgen de woonlasten van de grote gemeenten gemiddeld met 0,8%, dat is minder dan de verwachte inflatie. De woonlasten in Haarlem stijgen in 2015 met 3,6% volgens de Coelo-definitie. De grotere stijging in Haarlem wordt met name veroorzaakt door de hogere stijging van de afvalstoffenheffing (-0,4% gemiddeld ten opzichte van 6,7% in Haarlem). In 2014 werd met een daling van kosten rekening gehouden, omdat een nieuw verwerkingscontract is aangegaan. De wijze van aanbesteding is betwist, waardoor vanaf 2015 weer is uitgegaan van de 'oude verwerkingstarieven' in afwachting van de uitspraak van de rechter. De OZB en rioolheffing laten juist een minder sterke stijging zien ten opzichte van het gemiddelde van de grote gemeenten. De OZB stijgt in 2015 gemiddeld 1,7% en in Haarlem 1,1%. De rioolheffing stijgt gemiddeld 1,7% en in Haarlem 1,3%. Gezien de relatief hoge kosten van afvalinzameling en – verwerking heeft het college besloten om een onderzoek in te stellen naar de kostenstructuur van de afvalstoffenheffing.

De netto-woonlasten van een meerpersoonshuishouden in 2015 in Haarlem bedragen € 778 per woning. Het gemiddelde van de grote gemeenten in 2015 bedraagt € 678. De woonlasten in Haarlem zijn 13% hoger dan het gemiddelde van de grote gemeenten. Eén van de redenen hiervan is dat Haarlem in vergelijking met andere gemeenten relatief veel restafval heeft, waardoor verwerking duurder is.

Van de 35 grote gemeenten stijgt Haarlem van plaats zeven in 2014 naar plaats drie van duurste gemeenten in 2015. Dat betekent dat twee gemeente hogere en 32 gemeenten lagere woonlasten hebben dan Haarlem. Deze ontwikkelingen zijn voor het college aanleiding om de komende jaren zeer terughoudend te zijn met verhoging van de woonlasten. Door verlaging van de omslagrente die ook berekend wordt over de investeringen ten behoeve van de riolering, is het mogelijk, als de overige omstandigheden gelijk blijven, de woonlasten de komende jaren te verlagen.

3.2.7 Kwijtscheldingenbeleid

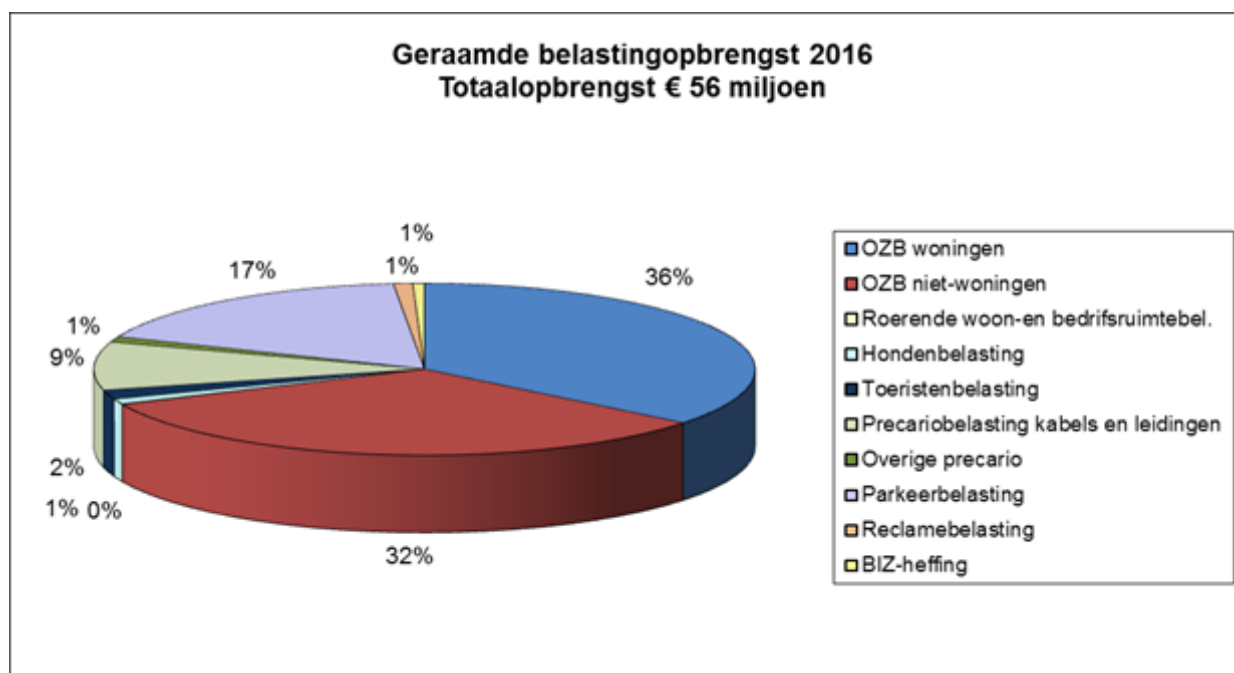
Een gemeente kan kwijtschelding verlenen aan mensen die niet in staat zijn om hun belasting te voldoen. Hiervoor zijn bij wet bepaalde normen aangegeven. Haarlem hanteert voor de normbedragen een kwijtscheldingspercentage van honderd procent. Haarlem verleent kwijtschelding voor de afvalstoffenheffing, de leges woonvergunningen, de leges voor gehandicaptenparkeren en voor vijftig procent op de hondenbelasting voor de eerste hond. Sinds 2009 wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheid om geautomatiseerd kwijtschelding te verlenen.

3.2.8 Opbrengsten belastingen en heffingen

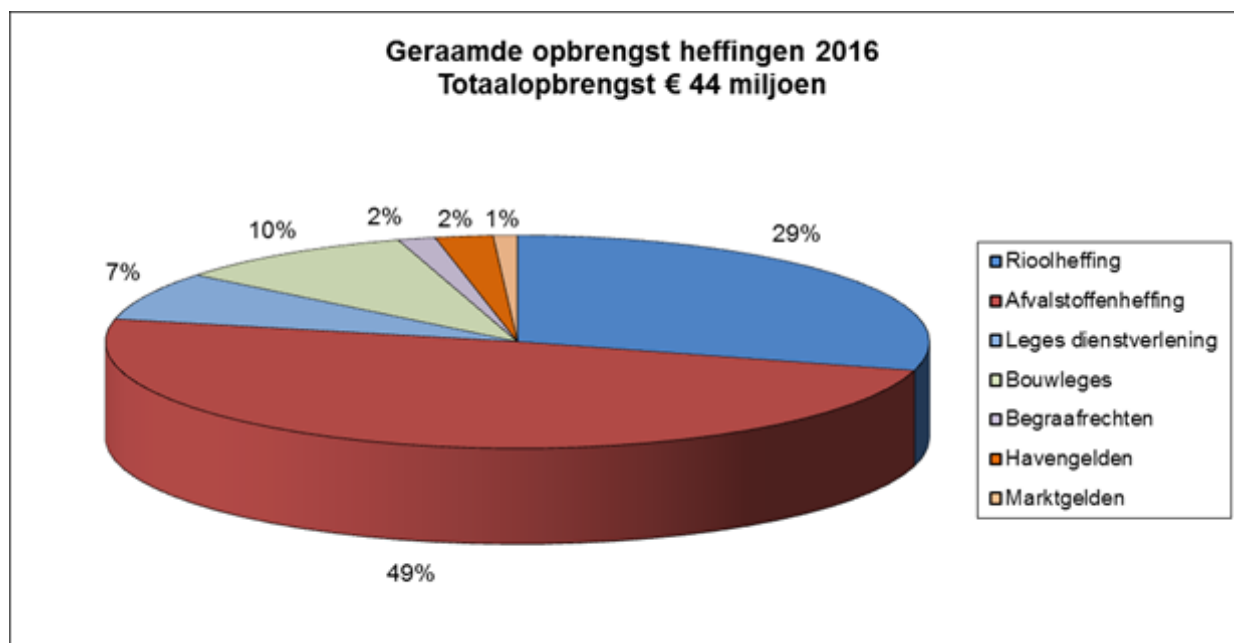
(bedragen x € 1.000)

Belastingen/heffingen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Belastingen			
OZB-woningen	19.339	19.685	19.985
OZB- niet woningen eigenaren	9.664	10.286	10.764
OZB- niet woningen gebruikers	6.503	6.988	7.413
Roerende woon-en bedrijfsruimtebelastingen	62	57	57
Hondenbelasting	521	530	535
Toeristenbelasting	994	914	980
Precario ondergrondse infrastructuur	4.842	5.019	5.064
Overige precario	529	582	569
Parkeerbelasting	7.005	7.528	8.169
Naheffing parkeren	932	1.085	1.083
Parkeeropbrengst Schalkwijk	504	495	495
Reclamebelasting	468	526	567
BIZ-heffing	313	317	317
Totaal belastingen	51.676	54.012	55.998
Rechten/heffingen			
Afvalstoffenheffing	19.778	21.331	21.171
Rioolrecht	12.413	12.600	12.681
Bouwleges	1.764	4.036	3.421
Leges burgerzaken	3.096	2.986	3.183
Leges vergunningen	368	954	972
Begraafrechten	889	945	907
Havengelden	933	1.038	977
Marktgelden	356	406	409
Totaal rechten	39.597	44.296	44.421
Kwijtscheldingen	-1.152	-1.229	-1.229
Dubieuze debiteuren	-491	-340	-340
Totaal	89.630	96.739	98.150

Geraamde belastingopbrengst 2016

Geraamde opbrengst heffingen 2016

3.3 Onderhoud kapitaalgoederen

3.3.1 Inleiding

Deze paragraaf geeft informatie over het onderhoud van de kapitaalgoederen van de gemeente. Hierin komen de beleidskaders, de beschikbare financiële middelen en de prestaties die in 2016 worden geleverd om deze kapitaalgoederen te onderhouden aan de orde.

3.3.2 Onderhoudsniveau openbare ruimte

In de Visie en Strategie beheer en onderhoud 2013-2022 ([2012/398572](#)) is beschreven hoe Haarlem de openbare ruimte wil beheren en onderhouden.

Het [coalitieprogramma 2014-2018](#) stelt dat, hoewel Haarlem de afgelopen jaren veel achterstanden op het gebied van beheer en onderhoud heeft kunnen wegwerken, de gemeente nu niet langer ontkomt aan bezuinigingen op de openbare ruimte.

In lijn met het coalitieprogramma heeft de gemeenteraad het kwaliteitsniveau van het onderhoud openbare ruimte verlaagd (€1 miljoen besparing met ingang van 2015) en een besparing ingeboekt op grote contracten, te vinden in efficiencymaatregelen (€1 miljoen in 2016 en €1,5 miljoen vanaf 2017). Ter compensatie is vanaf 2016 jaarlijks €1 miljoen aan ISV-gelden beschikbaar gesteld voor het handhaven van activiteiten op het gebied van stedelijke vernieuwing en het versterken van de kwaliteit van de openbare ruimte.

Daarnaast is in de [Kadernota 2015](#) besloten om tijdelijk de onderhoudsvoorraad op te laten lopen. Dit maakt het mogelijk om gelijktijdig met onderhoudswerk beleidskaders te realiseren. Uitgangspunt is dat maximaal werk met werk gemaakt wordt.

Tot slot is bij de Kadernota 2015 besloten om de onderhoudsbegroting te verhogen met de beheerkosten van het areaal aan openbare ruimte dat de afgelopen jaren is toegevoegd.

Met ingang van 1 januari 2015 is het dagelijks beheer en onderhoud van de openbare ruimte via een nieuwe contractsystematiek uitbesteed aan een aantal marktpartijen en aan Spaarnelanden.

Onderhoudsvoorraad en onderhoudsachterstand

De onderhoudsbehoefte wordt gevormd door het areaal dat niet voldoet aan het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau. Het kwaliteitsniveau van het areaal wordt bepaald op basis van visuele en technische inspecties. Visuele inspecties gebeuren jaarlijks of vaker en worden uitgevoerd door de onderhoudspartijen die in de stad actief zijn. Technische inspecties, zoals boringen in asfalt en inspecties van bruggen, gebeuren minder frequent. Bij het bepalen van de meerjarige onderhoudsbehoefte is dus altijd sprake van enige onzekerheid, omdat nog niet bekend is wat de komende technische inspecties zullen uitwijzen.

Om groot onderhoud effectief te kunnen programmeren en onderhoudswerken met elkaar te kunnen combineren is het gebruikelijk dat een deel van het areaal niet voldoet aan het gewenste onderhoudsniveau. Er wordt namelijk alleen groot onderhoud gepleegd aan die delen van het areaal die daadwerkelijk onder het gewenste kwaliteitsniveau zijn gekomen. Hierbij is niet direct sprake van achterstallig onderhoud, maar gaat het om de werkvoorraad of onderhoudsvoorraad. Bij een te grote werkvoorraad wordt een deel van het areaal dat niet aan de kwaliteitsnormen voldoet niet binnen een acceptabele termijn hersteld. Dan is er sprake van achterstallig onderhoud.

Voor deze acceptabele termijn wordt een begrotingshorizon van vier jaar gehanteerd. Voor het areaal waarbij groot onderhoud plaatsvindt in de vorm van een vervangingsinvestering (kademuren en bruggen), wordt de planningshorizon van het investeringsplan gehanteerd; deze bedraagt vijf jaar. Wanneer alle benodigde onderhoud binnen deze horizon kan worden uitgevoerd, wordt gesproken van een gezonde situatie met een onderhoudsvoorraad. In de meest gezonde situatie is daarbij nog enige financiële ruimte voor het programmeren van onderhoud dat binnen deze termijn naar voren komt uit technische inspecties en onverwachte tegenvallers. Wanneer niet al het groot onderhoud binnen deze

termijn kan worden uitgevoerd, dus wanneer de onderhoudsbehoefte groter is dan het budget voor de komende vier jaar, is sprake van een onderhoudsachterstand.

In 2014 heeft de gemeenteraad het kwaliteitsniveau voor de openbare ruimte verlaagd, waarmee een groot deel van het areaal (weer) binnen de kwaliteitsnorm valt. De onderhoudsbehoefte is voor de komende jaren bepaald aan de hand van dit nieuwe kwaliteitsniveau en inpassing van beleidskaders. Er zijn op basis van inspecties komend jaar nog aanvullende onderzoeken nodig die eventueel leiden tot extra onderhoud. Per eind 2015 is de bekende onderhoudsbehoefte groter dan het budget voor de komende vier jaar, dit wordt mede veroorzaakt door vertraging in processen en jaargeboden zijn van budgetten. De processen worden voortgezet in 2016, bovenop het huidige programma. Om dit waar te maken zal extra capaciteit voor 2016 worden vrijgemaakt en een eventuele overschrijding van exploitatie budget wordt gedekt door de algemene middelen.

(bedragen x €1.000)

Onderhoud openbare ruimte	Rekening 2014 (werkelijk)	Begroting 2015 (raming)	Begroting 2016 (raming)
Wegen, straten en pleinen (verharding)	6.383	9.862	8.647
Riolering en drainage (incl. reservering baggeren)	2.629	3.025	3.191
Water (kunstwerken en oevers)	2.624	3.263	3.864
Groen ¹	9.077	7.110	6.348
Openbare speelgelegenheden	663	762	734
Openbare Verlichting en verkeersregelininstallaties	3.589	1.551	2.140
Totaal	24.965	25.573	24.924

¹ Het verschil tussen 2015 en 2016 wordt veroorzaakt door een verschuiving van budgetten binnen de begroting, met name doordat het verwijderen van zwerfafval uit groen niet langer onder 'groen' wordt begroot maar onder 'afval en reiniging', dat buiten dit overzicht valt.

3.3.3 Wegen, straten en pleinen (beheerdomein verhardingen & straatmeubilair)

Beleidskader

Bij onderhoud aan wegen is de technische kwaliteit leidend. De slechtste wegen worden het eerst aangepakt. Asphalt op hoofdwegen krijgt voorrang, waarbij in de planning rekening wordt gehouden met het waarborgen van de bereikbaarheid van de stad. De prioritering is beschreven in het Strategisch Wegenplan 2013-2022 ([2012/398572](#)).

Waar mogelijk wordt de combinatie gemaakt tussen wegenonderhoud en rioolwerk. Wanneer sprake is van een combinatie tussen onderhoud en herinrichting wordt altijd geprobeerd een subsidie te verwerven.

Bij elementenverharding wordt iedere keer de afweging gemaakt of een aantal kuilen moet worden hersteld, of dat dit moet leiden tot de aanpak van een groter gedeelte van de straat. Op het Stationsplein is een heel specifieke situatie ontstaan. Hier moest de natuurstenen verharding een aantal keren worden gerepareerd. Er wordt nu nauwlettend in de gaten gehouden hoe de verharding van het busstation zich houdt.

Het beleid ten aanzien van straatmeubilair (inclusief verkeersmeubilair) staat beschreven in het Strategisch Beheerplan Straatmeubilair ([2012/398572](#)). In 2014 is besloten om het vervangingsprogramma straatmeubilair tijdelijk te bevriezen tot 2017. Het vervangingsprogramma gaat in 2017 weer van start. In 2016 wordt daarom alleen defect straatmeubilair vervangen.

Financieel

Het in 2016 in de begroting beschikbare exploitatiebudget voor verhardingen is € 8.647.000. Hiervan wordt € 4.537.000 besteed aan groot- of vervangingsonderhoud.

Prestaties

Enkele van de grote onderhoudswerken in 2016 zijn: de P.C. Boutensstraat in combinatie met rioleringswerkzaamheden, de Europaweg (tussen de Aziëweg en de Schouwbroekerbrug), de Friese Varkensmarkt en fase 5, 5a en 6 van de Integrale vernieuwing openbare ruimte Europawijk Zuid (IVOREZ).

3.3.4 Riolering (beheerdomein riolering & grondwater)

Beleidskader

In het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2014-2017 ([2013/416279](#)) is beschreven waar de gemeente haar aandacht op richt. Die richt zich met name op de vermindering van de vuilemissie op het oppervlaktewater en een goede afwatering, transport en ontwatering van hemelwater, afvalwater en grondwater. Door regelmatig onderzoek te doen naar de kwaliteit en de efficiëntie van het rioleringsstelsel wordt duidelijk in welk gebied er onderhoudsmaatregelen getroffen moeten worden.

In het grondwaterbeleid is geregeld dat grondwateroverlast in de openbare ruimte wordt voorkomen door een adequaat beheer en onderhoud van de Haarlemse drainagesystemen. Hiermee is een goede afvoer gegarandeerd.

Financieel

De kosten voor het beheer en onderhoud van het riool en de kapitaallasten die voortvloeien uit de investeringen in het riool worden gefinancierd uit de kostendeekkende rioolheffing. In bijlage 5.10 van de begroting is een kostenonderbouwing opgenomen. Met dit omslagstelsel worden de jaarlijkse lasten direct gefinancierd uit de opbrengst van de heffing.

Voor onderhoud aan de riolering in 2016 is in de begroting een bedrag van € 2.982.000 opgenomen. Daarnaast reserveert Haarlem vanuit het rioolbudget jaarlijks een bedrag van € 219.000 voor toekomstige baggerwerken.

In het investeringsplan is op post 63.19 een bedrag van € 8 miljoen voorzien voor (vervangings-) investeringen in het rioolstelsel.

Prestaties

In 2016 wordt onder andere gewerkt aan het rioolgemaal Parklaan en aan de riolering in Dietsveld, de Eksterlaan, Velderstraat, Zaanenstraat, Kinderhuisvest en Rozenprielstraat.

3.3.5 Water (beheerdomein kunstwerken & oevers)

Beleidskader

Het beheer van het grootste gedeelte van het oppervlaktewater in Haarlem is in november 2008 overgedragen aan het Hoogheemraadschap van Rijnland. Haarlem beheert daarom alleen enkele kleine delen van het oppervlaktewater, met name solitaire vijvers en watergangen.

Haarlem is wel verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud aan oevers, kades en civiele kunstwerken (bruggen). Omdat het kostbaar is om civiele kunstwerken te vervangen en omdat ze over het algemeen ruim tachtig jaar meegaan, wordt groot en vervangingsonderhoud gefinancierd vanuit het IP. Vandaar dat er verhoudingsgewijs beperkte middelen zijn opgenomen in de begroting.

In de Visie en Strategie beheer en onderhoud 2013-2022 ([2012/398572](#)) is vastgelegd dat het na te streven kwaliteitsniveau voor de kunstwerken en oevers B is. Dankzij investeringen in de afgelopen jaren ligt de kwaliteit van het areaal kunstwerken over het algemeen op of boven dat niveau. Met de aanpak van enkele kademuren wordt nog achterstallig onderhoud ingelopen.

Voor het hele areaal komt het accent meer te liggen op onderhoud, regelmatige inspecties, monitoring en het regelmatig uitvoeren van kleinere maatregelen. Ruim negentig procent van het areaal voldoet aan de gestelde eisen. Uit de jaarlijkse inspecties blijkt waar - vanuit een technische noodzaak - meer moet worden gedaan dan alleen het dagelijks onderhoud om de gewenste kwaliteit te handhaven.

Financieel

In 2016 is in de begroting een bedrag van € 3.864.000 gereserveerd voor beheer en onderhoud aan water, bruggen en oevers. Daarvan wordt € 2.163.000 besteed aan groot onderhoud.

Prestaties

In 2016 wordt onder meer groot onderhoud voorbereid of uitgevoerd aan de Buitenrustbruggen en de Zandersbrug. Hiermee zijn alle beweegbare bruggen op het gewenste onderhoudsniveau.

Er worden diverse kadewanden vervangen waaronder de Raamvest ter hoogte van de Schouwburg en delen van de walmuren van de Nieuwe Gracht en de Bakenessergracht. Daarnaast worden de werkzaamheden aan de beschoeiing van de Waarderhaven afgerond en wordt de kadewand van de Kampervest aangepakt.

Binnen het domein valt ook het vergroten van het aantal afmeervoorzieningen. De komende jaren worden er nog zo'n zeshonderd extra ligplaatsen met standaard afmeervoorzieningen gerealiseerd. Een geheel nieuwe oevervoorziening is de insteekhaven met passantenvoorzieningen in het Scheepmakerskwartier.

3.3.6 Groen (beheerdomein groen & spelen)

Beleidskader

Volgens het Strategisch beheerplan Groenvoorzieningen ([2012/398572](#)) is een meer constante beeldkwaliteit het uitgangspunt, waarbij vooral de groenvoorzieningen in de wijken aandacht krijgen. Goede groeiplaatsen en regelmatig onderhoud moeten zorgen voor een zo lang mogelijke levensduur van bomen.

Financieel

In de begroting is voor 2016 een budget van € 6.348.000 opgenomen voor onderhoud aan groen. Hiervan is € 1.025.000 bestemd voor groot onderhoud.

Prestaties

Voor het groen in de stad is vooral het dagelijks onderhoud van belang, zoals het ecologisch beheer, snoeien van het groen en het vervangen van dode en zieke bomen. Versterking van de kwaliteit van het groen wordt gerealiseerd in het Schoterbos, Haarlemmerhout en de Bolwerken. In 2016 wordt in Schoterbos, Haarlemmerhout en Bolwerken groot onderhoud gepleegd.

3.3.7 Speelgelegenheden (beheerdomein groen & spelen)

Beleidskader

In de nota Speelruimtebeleid 2013-2020 ([2012/462557](#)) heeft de gemeente de ambitie uitgesproken om het maximale te doen voor speelruimte voor de jeugd. Gezien de huidige financiële situatie is een rustige start, oplopend tot een hoge ambitie, de enige mogelijkheid.

Voor 2016 ligt de nadruk op het technisch veilig en in stand houden van de huidige voorzieningen (speeltoestellen en valondergronden). Door de bezuinigingen en taakstellingen op de exploitatie wordt meer ingezet op individuele vervanging van speelvoorzieningen in plaats van een integrale aanpak van de speellocatie met andere domeinen.

Financiën

In 2016 is binnen de exploitatie voor vervanging en vernieuwing een budget beschikbaar van € 734.000 voor onderhoud aan openbare speelgelegenheden.

Prestaties

In 2016 wordt het vervangingsprogramma van speeltoestellen verder uitgevoerd. Dit houdt in dat toestellen worden vervangen op basis van uit inspecties gebleken technische noodzaak.

3.3.8 Openbare verlichting en verkeersregelininstallaties

Beleidskader

In de Visie en Strategie Beheer en Onderhoud 2013-2022 ([2012/398572](#)) staat dat het na te streven kwaliteitsniveau voor openbare verlichting en verkeersregelininstallaties B is. De nota Openbare verlichting in Haarlem ([2007/724](#)) vormt het beleidskader voor plaatsing en vervanging van openbare verlichting. Voor de verkeersregelininstallaties is de beleidsnota Ieder op zijn beurt (1999) van toepassing.

De strategie voor verlichting blijft het groepsgewijs vervangen van lichtmasten, armaturen en lampen. Met de nota Groot onderhoud openbare verlichting ([2014/114542](#)) is vastgelegd dat bij de vervanging van technisch verouderde armaturen er één type LED armatuur wordt teruggeplaatst. Dit draagt bij aan een herkenbaar beeld en een eenduidige inrichting van de openbare ruimte.

Financieel

Om de openbare verlichting en verkeersregelininstallaties te beheren is in 2016 een bedrag van € 2.140.000 opgenomen in de begroting. Dit is uitgesplitst in € 400.000 voor dagelijks onderhoud van de openbare verlichting en € 587.000 voor dagelijks onderhoud aan verkeersregelininstallaties, € 762.000 aan groot onderhoud van verkeersregelininstallaties en € 1.066.000 aan groot onderhoud van de openbare verlichting.

Prestaties

In 2016 wordt verder gewerkt aan de grootschalige vervanging van traditionele lampen door LED-lampen in de openbare verlichting. Daarnaast wordt gelijktijdig met ander onderhoudswerk de verlichting vervangen in de Velsersstraat, Dietsveld, Europawijk-Zuid en de Julianastraat.

Om het areaal van de verkeersregelininstallaties goed te kunnen aansturen worden met ingang van 2016 alle automaten voorzien van een landelijk toegepast communicatieprotocol. Daarmee heeft Haarlem in de toekomst meer keuze in aanbieders van installaties en diensten. Met deze aanpassing wordt het ook mogelijk dat de verkeersregelininstallaties kunnen communiceren met de centrale van de provincie. Dit is wenselijk met het oog op regionale doorstromingsmaatregelen.

Er worden diverse verkeersregelininstallaties vervangen; langs de Rijksstraatweg en de kruisingen Buitenrustlaan-Rustenburgerlaan en Kleverlaan-Schoterweg.

3.3.9 Investerings en onderhoud schoolgebouwen

Beleidskader

Investeren in onderwijsgebouwen gebeurt op basis van het Strategisch huisvestingsplan Onderwijs ([2015/166865](#)). Het SHO is een door de gemeenteraad vastgesteld beleidsplan met als doelstelling het realiseren van voldoende huisvesting voor de leerlingen die nu op de scholen staan ingeschreven en die in de aankomende jaren worden verwacht.

De uitvoering ligt bij de schoolbesturen. Per wet is geregeld dat zij bouwheer zijn en de ontwikkeling moeten realiseren. Het college is bevoegd om een besluit te nemen over de kredieten, opgenomen in het gemeentelijk investeringsplan.

Uitgangspunt is een sober en doelmatig ambitieniveau. Dit ambitieniveau komt overeen met de normvergoeding vanuit de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Haarlem 2015 en het protocol Teruggave schoolgebouwen.

Financieel

Het voorgenomen investeringsvolume 2016 bedraagt € 10.007.000. Deze middelen zijn opgenomen in het investeringsplan.

Prestaties

In 2016 worden onder meer investeringen gedaan ten behoeve van De Schakel, Bos en Vaart, De Schelp, de Rudolf Steinerschool en Rudolf Steiner College en de Mgr. Huibersschool. Deze investeringen hebben betrekking op vervangende nieuwbouw, het herbestemmen van school naar school en uitbreiding.

3.3.10 Investerings en onderhoud sportaccommodaties

Beleidskader

In mei 2012 is de strategische visie sportaccommodaties 2012 - 2016 ([2011/430082](#)) vastgesteld met daarin onder meer de speerpunten en ambities voor de inrichting van het sportaccommodatiebestand in relatie tot de ruimtelijke inrichting van de stad.

Op basis van de nulmeting van de conditiestaat van de kleedkamers en de binnensportaccommodaties (2013) zijn, in samenwerking met SRO Kennemerland BV, MeerJarenOnderhoudsPlannen (MJOP) opgesteld. Hierin is vastgelegd hoe en met welk budget de accommodaties meerjarig planmatig te onderhouden op een sober en doelmatig conditieniveau (conditiescore 3 NEN 2767). Er is een koppeling gemaakt met de technische levensduurcyclus van de diverse (hoofd)elementen van desbetreffende panden. Deze MJOP's vormen de basis voor de (vervangings)investerings in het IP.

Financieel

Voor het noodzakelijk onderhoud natuurgrasvelden en de vervanging van de toplagen van kunstgrasvelden is in 2016 een krediet van € 1.642.402 beschikbaar, waarvan € 300.000 is gereserveerd voor de (mogelijke) aanleg van hockey kunstgrasveld bij EDO. De uitvoering hiervan is afhankelijk van de resultaten uit het (onafhankelijke) onderzoek met de KNHB en bestaande hockeyverenigingen naar de noodzaak van en draagkracht voor een extra hockeyvereniging in Haarlem en omgeving. Dat onderzoek is gebaseerd op actuele cijfers over de groeipotentie van de hockeysport in de Haarlemse regio en de actuele ledenaantallen bij bestaande hockeyverenigingen. Voor renovatie en nieuwbouw van kleedkamers (buitensport) en verduurzaming van de sportaccommodaties is in 2016 een krediet van € 329.412 beschikbaar.

Prestaties

Buitensport:

In 2016 wordt op diverse sportparken geïnvesteerd in de vervanging van toplagen van zowel gras- als kunstgrasvelden en in de omliggende ballenvangers, hekwerken en verlichting. SRO doet hiervoor in het derde kwartaal van 2015, in samenspraak met de gemeente, een uitgewerkt bestedingsvoorstel. Accentpunten zijn de ombouw van het rugbyveld en het trainingsveld VVH naar één kunstgrasveld, de renovatie van het hockeyveld van HC Haarlem, renovatie van twee (natuurgras)voetbalvelden bij VV Schoten, het trainingsveld bij Geel Wit en het kunstgrasvoetbalveld van DSK en bijhorende trainingsstrook.

In 2016 worden bouwkundige aanpassingen uitgevoerd gebaseerd op de (nieuwe) wettelijke verplichtingen en voor duurzaamheidsmaatregelen van de buitensportpanden.

Binnensport:

Voor de binnensport ligt het accent op het planmatig onderhoud van de gymzalen en de zwembaden. Voor alle panden wordt het onderhoud op basis van de in 2013 herijkte MJOP's uitgevoerd. Tevens worden maatregelen getroffen voor legionella beheersing, het treffen van preventieve maatregelen bij veiligheidsrisico's, modernisering van verouderde kleedkamers in gymzalen, en maatregelen op het terrein van duurzaamheid en energiereductie bij onder andere zwembaden.

3.3.11 Vastgoedbeheer

Beleidskader

Het gemeentelijk vastgoedbezit is een belangrijk instrument voor de uitwerking van fysieke en maatschappelijke doelstellingen. Het kan daarop strategisch worden ingezet. De vastgestelde nota's strategisch vastgoed, maatschappelijk vastgoed, verhuurbeleid en onderhoud zijn de kaders waarbinnen dit wordt uitgevoerd.

Financieel

Binnen de begroting is € 4.000.000 beschikbaar voor onderhoud. Een deel van deze middelen wordt ingezet als dekking voor kredieten ten behoeve van levensduur verlengend onderhoud. In 2016 is een krediet van € 500.000 beschikbaar.

Prestaties

Per pand wordt een MeerJarenOnderhoudsPlan opgesteld, dat de basis is voor het totale onderhoudsprogramma en de besteding van onderhoudsmiddelen.

In 2016 worden de onderhoudswerkzaamheden aan gevels, daken en installaties op basis van opgestelde jaarplannen door de gecontracteerde partijen uitgevoerd. Het onderhoud wordt (indien van toepassing) conform de Monumentenrichtlijn uitgevoerd.

In 2016 wordt de verkoopstrategie verder uitgevoerd. Hiervoor zijn partijen via een raamovereenkomst aan de gemeente gebonden. Verkoop van panden biedt financiële ruimte voor het inlopen van achterstallig onderhoud. Het invoeren van kostprijs dekkende huur wordt verder uitgewerkt en bij nieuwe huurcontracten stapsgewijs ingevoerd.

Begin 2016 wordt het bestaande Vastgoedbeheersysteem (zowel de registratie als administratie) vervangen door een nieuw systeem.

3.3.12 Onderhoud kapitaalgoederen gemeentelijke organisatie

Beleidskader

De centrale huisvesting kent vaste afschrijvingstermijnen. De onderhoudsuitgaven van de kapitaalgoederen kennen geen vaste systematiek en kennen een sterk ad hoc karakter (waarbij de kosten uit de exploitatie worden betaald).

Bij de kapitaallasten die voortvloeien uit de aanschaf van kapitaalgoederen voor ict-doeleinden, gaat het om software, hardware voor het netwerk en hardware voor servers en data-opslag. Daarnaast is hardware aangeschaft op het gebied van het vaste telefonienetwerk.

De genoemde kapitaalgoederen behoeven voor de instandhouding nagenoeg geen onderhoud. De kosten die gemaakt worden zijn voor het gebruik.

Het grootste deel van de hardware in datacenter en op werkplekken zijn geen kapitaalgoederen die eigendom zijn van de gemeente Haarlem. In de huurprijs van deze apparatuur en installaties zijn de kosten van onderhoud opgenomen.

Financieel

De kosten voor onderhoud van de kapitaalgoederen hebben alleen betrekking op facilitaire zaken. Ze betreffen facilitaire onderhoudsbudgetten centrale huisvesting te weten: onderhoud gebouwen (€ 230.000), uitbesteed werk Spaarnelanden (€ 38.000), onderhoud kantoormachines/inventaris (€ 15.000) en onderhoud voertuigen (€ 35.000).

Prestaties

In 2016 zal het stadhuis ook voor flexwerken geschikt worden gemaakt en heringericht.

De aanbesteding van het gemeentelijk wagenpark vindt eveneens plaats in 2016.

3.3.13 Erfpacht

Op dit moment heeft de gemeente circa 320 erfpachtrelaties. Het doel van de uitgifte in erfpacht is:

- Behoud van de toekomstige waardeinstijging van de grond voor de gemeenschap;
- Behoud van de toekomstige beschikking en sturing;
- Behoud van een (door indexering en waardebeoordeling bij het verstrijken van de tijdvakken van de overeenkomsten) relevante gemeentelijke inkomstenbron.

In 2015 is de herziening van de grondwaarde in de canons gecorrigeerd en is het project financieel en binnen de voorziening afgerond. Echter er hebben zich nieuwe oud-erfpachters gemeld die claimen ook schade te hebben ondervonden en deze oud-erfpachters zullen in de loop van 2016 worden afgerond en het betreft circa 40 dossiers. De verwachting is dat dit binnen de positieve afgesloten voorziening van 2015 kan worden opgelost.

3.4 Financiering

3.4.1 Inleiding

De inkomsten en uitgaven van de gemeente lopen niet altijd synchroon. Daarom is nodig om de ontwikkeling van de liquiditeit (de beschikbaarheid van middelen) in de gaten te houden, en wanneer nodig tijdelijk geld lenen. Ook moet de gemeente aflossen op leningen die voor langere termijn zijn aangegaan en deze herfinancieren. De beheersing van deze financiële taken is belegd in de treasuryfunctie, en is gebaseerd op landelijke en lokale regelgeving, zoals de Financiële beheersverordening ([2015/098823](#)). Een toelichting op de gehanteerde begrippen is te vinden in de [Lexicon](#).

In het coalitieprogramma en concreter in de Kadernota 2015 is besloten om de schuldenlast van de gemeente te verlagen (bladzijde 37). Daarvoor wordt structureel €5 miljoen ingezet; de helft via een bedrag in de exploitatiebegroting en de andere helft via het kasstroomplafond. Deze maatregelen om de schuld te reduceren gaan in vanaf 2016. Ook hanteert de gemeente vanaf 2016 een omslagrente (de intern doorberekende rente) van 4% in plaats van de 5% uit voorgaande jaren. Verder is vanaf 2016 een aantal kengetallen verplicht vanuit de BBV-vereisten. Deze kengetallen zijn opgenomen in de inleiding op de paragrafen in de begroting (zie paragraaf 3.1); daar zijn ook de kengetallen voor schuld opgenomen.

In deze financieringsparagraaf is te vinden wat de verwachtingen zijn rondom liquiditeit en rente, en de ontwikkeling van de leningenportefeuille. Kern van deze ontwikkeling is dat er een aantal uitgaven (in cash) verschuiven van 2015 naar 2016. Hierdoor valt de vaste schuld ultimo 2015 lager uit dan verwacht, maar is in 2016 weer een stijging te zien in de reële stand van de portefeuille. Het netto effect van deze ontwikkelingen is dat er nog steeds schuldreductie plaatsvindt ten opzichte van de verwachting bij de kadernota.

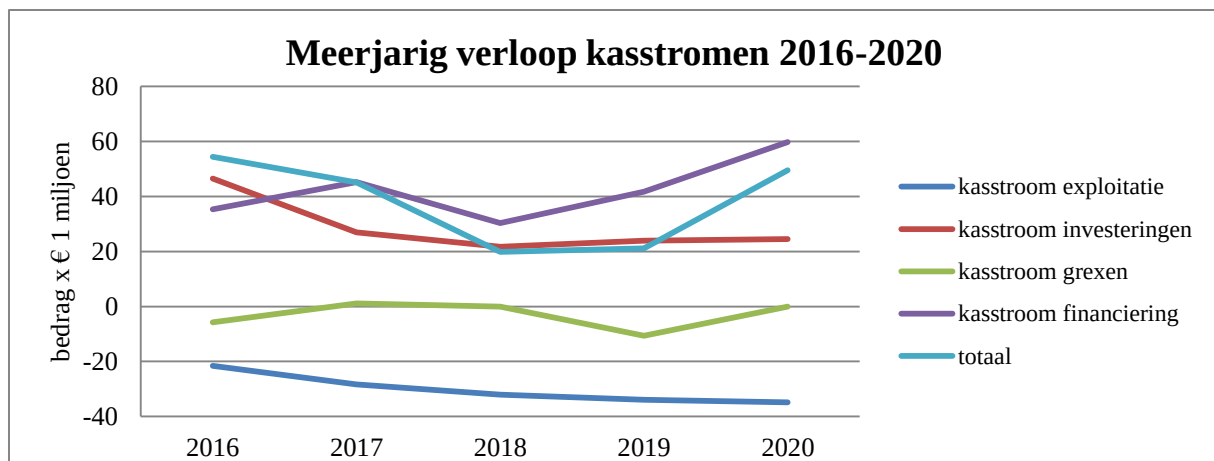
3.4.2 Liquiditeit en rente

Rentebeeld

Als gevolg van monetaire verruimingsmaatregelen van de ECB (Europese Centrale Bank) zijn de lange en de korte rente in 2015 verder gedaald. Het beleid van de ECB hangt samen met de lage economische groei en inflatie in de eurozone. Ook de financiële problemen rond de Griekse overheidsfinanciën en de politieke onrust in de wereld hebben een drukkende werking op de renteniveaus. Wat de eurozone betreft wordt er een licht conjunctuurherstel verwacht. In 2016 kan de groei uitkomen op 1,8%. De inflatie kan iets oplopen maar blijft met 1,2 % op een laag niveau. In bancaire kringen wordt verwacht dat de ECB een ruim monetair beleid zal blijven voeren. De rentetarieven zullen door het gematigde economisch herstel naar verwachting iets oplopen. In het jaar 2015 waren de tarieven voor lange rente rondom de 1,5%, terwijl de korte rente negatief was. Naar verwachting zal de lange rente in 2016 met 0,5% stijgen, de korte rente zal weer positief zijn.

Kasgeldlimiet en liquiditeitsverloop

De gemeente kan niet onbegrensd risico's nemen voor kortlopende financiering (korter dan 1 jaar); dit wordt wettelijk begrensd door de kasgeldlimiet. Conform de Wet Fido is de kasgeldlimiet 8,5% van de begroting per 1 januari 2016. Voor 2016 betekent dit voor Haarlem een limiet van €43 miljoen voor kortlopende financiering. De financieringsbehoefte van de gemeente wordt bepaald door het verloop van verschillende kasstromen: liquiditeitsverloop vanuit de exploitatie, meerjarig investeringsplan, liquiditeitsverloop binnen grondexploitaties en herfinanciering van aflopende leningen. Het verwachte kasstromenverloop van 2016 -2020 ziet er als volgt uit:

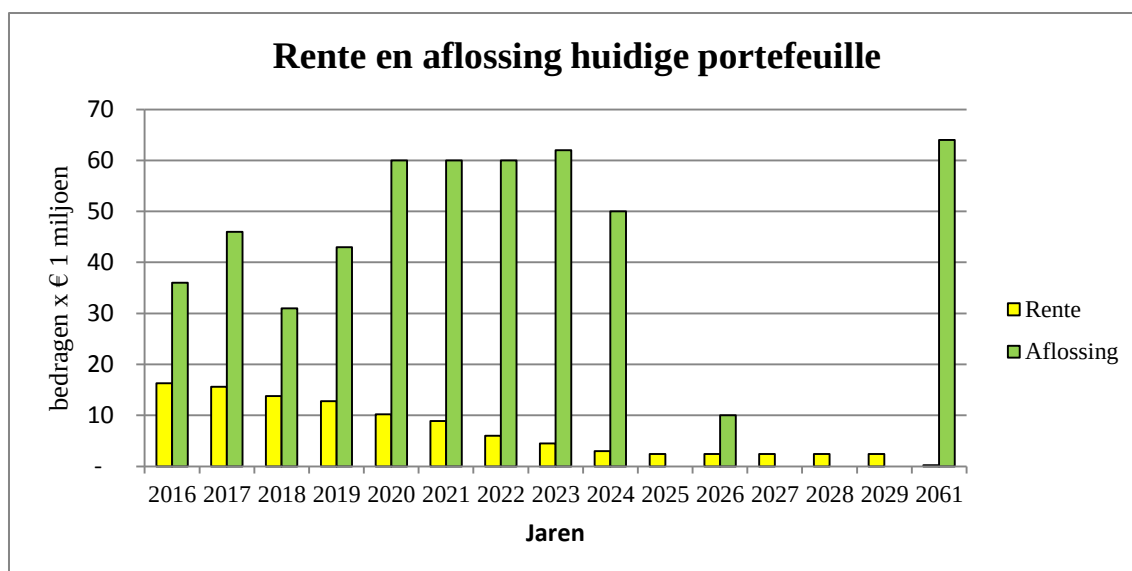

Renterisiconorm en aflossingsverplichtingen

Ook voor langlopende financiering geldt een wettelijke begrenzing voor risico's; de renterisiconorm. Dit dwingt tot een spreiding van de leningenportefeuille om zo het risico op rentewijzigingen te beperken. De renterisiconorm is 20% van het begrotingstotaal. Voor 2016 betekent dit in Haarlem een norm van € 102 miljoen. Dit wordt afgezet tegen de daadwerkelijk verwachte aflossingen. In onderstaande tabel wordt weergegeven hoe de Haarlemse risico's voor herfinanciering zich verhouden tot de norm.

Renterisiconorm en renterisico's van de vaste schuld per 1 januari 2016 t/m 2020	2016	2017	2018	2019	2020
1-Begrotingstotaal	510	500	490	484	482
2-Vastgesteld percentage (in wet Fido)	20%	20%	20%	20%	20%
3-Renterisiconorm ((1 x 2) / 100)	102	100	98	97	96
4-Maximaal risico vaste schuld herfinanciering	36	46	31	43	60
5-Ruimte onder renterisiconorm (3 - 4)	66	54	67	54	36

De inschatting van risico's is gebaseerd op de verwachte rente- en aflossingsverplichtingen van de komende jaren. Op korte en middellange termijn zijn deze risico's redelijk gespreid, zoals ook blijkt uit de volgende grafiek. De aflossingspiek in 2061 wordt veroorzaakt door de langlopende (50 jaar) basisrentelening van € 64 miljoen aangegaan in 2011.

Dividend

Naast inkomsten uit bijvoorbeeld de algemene uitkering en belastingen, heeft de gemeente ook inkomsten door dividend uit deelnemingen. De belangrijkste deelnemingen zijn SRO, Spaarnelanden en BNG. Daarnaast zijn er overige of eenmalige dividenden zoals uit nutsbedrijven. Het totaal aan verwacht dividend voor 2016 is afgerond € 465.000. Anders dan in voorgaande jaren wordt in 2016 tot en met 2018 geen dividend van Spaarnelanden ontvangen. Dit is het gevolg van bezuinigingen in het fysieke domein (Programmabegroting 2015, bladzijde 30-31). Vanaf 2019 wordt naar verwachting wel weer dividend ontvangen (geraamd op € 300.000).

	2016	2017	2018	2019	2020
Totaal verwacht dividend (afgerond)	465	465	465	765	765

3.4.3 Leningenportefeuille

Ontwikkeling vaste schuld en schuldreductie

Vanaf 2016 wordt structureel ingezet om de schuldenlast te reduceren, volgens de maatregelen uit de Kadernota 2015. Deze maatregelen voor structurele aflossing zijn gebaseerd op een situatie van gelijkblijvende omstandigheden, die elk jaar opnieuw beoordeeld moeten worden. Het risico (of de kans) bestaat dat bij veranderende omstandigheden ook de mate of tempo van schuldreductie verandert (ten voor- of nadelen).

Die veranderende omstandigheden zijn in 2015 en 2016 als volgt. In 2015 is de huidige prognose dat de vaste schuld lager uitkomt dan verwacht bij de kadernota. Dit heeft te maken met:

- Het achterblijven van investeringen in 2015;
- Meer inzicht in betaalmomenten sociaal domein (een deel valt begin 2016 in plaats van eind 2015);
- Meer ruimte voor kortlopende financiering in plaats van langlopende financiering; en
- Incidentele baten en overige onderuitputting.

In totaal verklaart dit het verschil tussen de verwachting bij de kadernota (€ 587 miljoen) en de prognose voor eind 2015 op dit moment (€ 512 miljoen). Daarmee komt de vaste schuld ultimo 2015 € 32 miljoen lager uit dan de stand per 1 januari (€ 544 miljoen), in plaats van een verwachte stijging van € 36 miljoen.

Een deel van de effecten die in 2015 zorgen voor een lagere schuld, schuiven door naar 2016 waardoor er in 2016 weer een stijging plaatsvindt. Die effecten zijn als volgt:

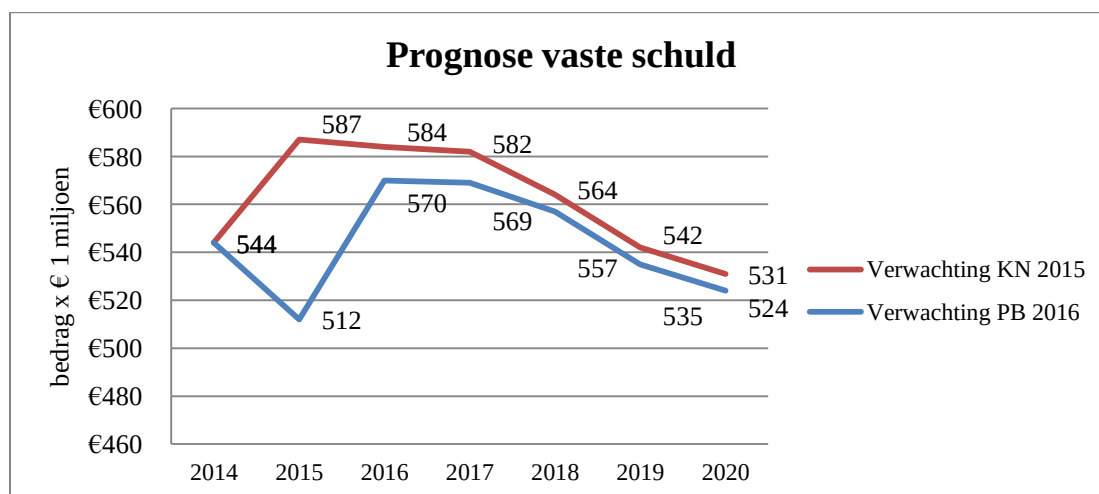
- Doorschuiven van investeringen naar latere jaren;
- Betaalmomenten sociaal domein;
- Stijging die oorspronkelijk al voorzien was en overige effecten; en
- Het is niet de verwachting dat er structureel meer ruimte is voor kort geld, daarom wordt dit vanaf 2016 structureel meegenomen in de vaste schuld.

In de kadernota was er al een lichte stijging van de portefeuille te verwachten (van € 580 naar € 584 miljoen). Als er niet € 5 miljoen voor schuldreductie zou worden ingezet zou de schuld ultimo 2016 op € 589 miljoen uitkomen. De huidige prognose in de programmabegroting is € 570 miljoen.

De ontwikkeling van de schuld kan als volgt worden weergegeven (zie tabel en grafiek). Deze is gebaseerd op prognoses over de financieringsbehoefte, inclusief een geactualiseerd IP en MPG, en hierbij wordt uitgegaan van een sluitende begroting.

(bedrag x € 1 miljoen)

Verloop van de vaste schuld	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Stand van de vaste schuld per 1 januari	544	512	570	569	557	535
Bij (nieuw aan te trekken)		94	45	19	21	49
Af (af te lossen)		-36	-46	-31	-43	-60
Stand per 31 december (prognose)	512	570	569	557	535	524

Verstrekte geldleningen

In het verleden zijn leningen en garanties aan derden verstrekt. Het huidige beleid conform de Nota Garanties en leningen ([2013/34361](#)) is om hier terughoudend in te zijn vanwege het risico dat eraan verbonden is. De meeste leningen zijn in het verleden verstrekt aan woningbouwcorporaties; deze portefeuille wordt langzaam afgebouwd omdat er geen nieuwe leningen meer worden verstrekt. Het verstrekken van leningen gebeurt nu via Waarborgfonds voor Sociale Woningbouw (WSW) (zie ook *Verstrekte garanties*). Verder is een beperkt aantal leningen aan overige organisaties, en revolverende fondsen voor starters en duurzaamheid. Voor 2016 wordt vooralsnog niet verwacht dat er geldleningen worden verstrekt (op basis van op dit moment bekende projecten en beleidskeuzes); wellicht kan dit veranderen als er bijvoorbeeld besluit valt over het al dan niet verstrekken van een lening voor de parkeergarage Schalkstad.

(bedragen x € 1 miljoen)

Verstrekte geldleningen	Stand per 1-1-2016	Aflossing 2016	Stand per 31-12-2016	Rente (gemiddeld)	Gemiddelde looptijd
Leningen aan woningbouwcorporaties	2,9	0,9	2	1,70%	3 jaar
Leningen aan overige organisaties	2,8	0,2	2,6	6,70%	7 jaar
Revolverende fondsen	7,2	0	7,2	n.v.t.	n.v.t.

Verstrekte garanties

In het verleden zijn garanties verstrekt aan met name corporaties of maatschappelijke organisaties. Ook hier voert de gemeente een terughoudend beleid. Grootste onderdeel van de verstrekte garanties vormt de achtervangfunctie voor de woningcorporaties en particuliere woningbouw. Daarbij wordt de gemeente pas aangesproken als de sector zelf en het WSW hun verplichtingen niet kunnen nakomen. Dat is tot nu toe niet voorgekomen. Het risico wordt daarmee gering geacht en is beperkt tot eventuele rentelasten. De portefeuille voor particuliere woningbouw wordt langzaam afgebouwd, omdat die achtervangpositie is overgenomen door de Nationale Hypotheekgarantie (NHG). Door meer aflossingen van particulieren bouwt de portefeuille sneller af dan verwacht. Voor 2016 wordt vooralsnog niet verwacht dat er garanties worden verstrekt, op basis van op dit moment bekende projecten en beleidskeuzes (behalve (her)financiering voor woningcorporaties).

(bedragen x € 1 miljoen)

Gegarandeerde geldleningen	Per 31-12-2014 (rekening 2014)	Per 31-12-2015 (begroting 2015)	Per 31-12-2016 (begroting 2016)
Gemeente als achtervang	1.851	1.925	1.849
Particuliere woningbouw	875	950	874
Woningcorporaties	976	975	975
Gemeente als directe risicodragers	20	22	20
Zorgsector	3	5	5
Culturele instellingen en sportverenigingen	2	1	1
Nationaal restauratiefonds	1	1	1
Nutsbedrijven	14	15	13
Totaal gegarandeerde geldleningen	1.871	1.947	1.869

3.5 Bedrijfsvoering

3.5.1 Organisatieontwikkeling in relatie tot het coalitieprogramma

Integrale organisatieoplossingen en de organisatiebrede programma's

Gemeente Haarlem geeft in 2016 verder invulling aan de veranderende rol en positie van de ambtelijke organisatie in de stad. De vernieuwing die wordt beoogd heeft impact op de relatie met burgers, bestuur en ondernemers, op processen, structuren en werkvormen en op de ontwikkeling van (risico)bewustzijn, houding, gedrag en kwaliteit van medewerkers. De gemeente Haarlem voert de regie op deze vernieuwing met gemeentebrede programma's.

De gemeente heeft haar bestuursstijl getoetst in de stad en doet voorstellen voor een visie en samenhangend perspectief op een nieuwe bestuursstijl. Daaraan wordt een verdere stroomlijning van ambtelijk-bestuurlijke processen gekoppeld, zoals een betere (telefonische) bereikbaarheid van de ambtelijke organisatie en een snellere beantwoording van vragen van burgers. Het uitgangspunt voor dienstverleningsprocessen is snelle, transparante en logische procedures, gericht op het verstrekken van basisservices zodat alle burgers kunnen deelnemen aan de samenleving.

De gemeente is ook op andere gebieden steeds meer een regieorganisatie. Zo ook op gebied van publieke onderhouds- en ontwikkelingsprojecten, die worden belegd bij marktpartijen. Om de dienstverlening aan burger en bestuur te optimaliseren, zet de gemeente zich in om de interne dienstverlening te verbeteren. Zo wordt invulling gegeven aan de kwalitatieve opgave om de overhead van gemeente Haarlem te verbeteren; met goede, betrouwbare producten voor een reële prijs. In 2016 zullen de eerste resultaten merkbaar zijn van initiatieven die interne klanten en aanbieders gezamenlijk ontwikkelen. Deze initiatieven sluiten aan op de beweging die reeds is ingezet om in overstijgende ketens te werken en taken verder te integreren met behulp van meer stabiele en adequate informatievoorziening en ICT.

De vernieuwing van de organisatie gebeurt stapsgewijs, waarbij reorganisaties zoveel mogelijk worden vermeden. Met programma's als leiderschapsontwikkeling, flexibilisering en deregulering, talentontwikkeling en een brede inzetbaarheid van medewerkers is de gemeente op weg om betere prestaties neer te zetten.

Programma Flexibel en veilig

Flexibel en veilig (F&V) is onderdeel van een grotere agenda: de modernisering van de gemeente Haarlem. Cruciaal is dat medewerkers willen bewegen, kunnen bewegen en mogen bewegen, dwars door de organisatie en ook daarbuiten. Op deze drie dimensies zet het programma Flexibel en Veilig in.

Hoe het eindbeeld er precies uit ziet, gaat de gemeente in de komende jaren en stapsgewijs, ontdekken. Tegelijkertijd heeft het programma F&V richting nodig. De doelstellingen en resultaten van F&V zijn breder dan dit programma alleen. Gedurende het proces worden ze steeds bijgesteld. F&V ondersteunt in het bereiken van de ambitie om slagvaardig en flexibel in te spelen op (beleids)thema's en actualiteit door talent van medewerkers te mobiliseren en, daar waar nodig, effectief en efficiënt in te zetten in afdelingen, projecten en programma's.

Door het optimaal benutten en ontwikkelen van de talenten van de medewerkers, behalen zij de gewenste resultaten. Vertrouwen en werkplezier zijn hierin leidend.

Het is een ontwikkelproces van circa vier jaar waarbij het roer niet ineens radicaal om gaat, maar er meer sprake is van een veranderrichting. F&V zet meerjarig in op talentontwikkeling, bevordering van het vertrouwen en op het versterken van de werkbeleving. De beschikbare middelen worden om deze reden met name geïnvesteerd in talentontwikkeling, inzetbaarheid en mobiliteit van medewerkers en in actieve communicatie over het programma.

Flexibele schil

Een flexibele schil van arbeid is onderdeel van het programma F&V. De organisatie heeft de wens om steeds verder te flexibiliseren, zodat beter meebewogen kan worden met pieken en dalen in de werkbelasting en taken. Door een percentage van de organisatie structureel te flexibiliseren, kan de organisatie zijn arbeidspotentieel in verschillende scenario's snel aanpassen (in volume én in samenstelling) aan de veranderde vraag. De flexibele schil is geen doel op zich, maar een middel om te komen tot een efficiënte en doelmatige inzet van medewerkers.

De gemeente Haarlem heeft te maken met de volgende ontwikkelingen, die van invloed zijn op het maken van een keuze voor een strategische flexibele schil:

- De inrichting van de organisatie met een structurele bezetting op reguliere werkzaamheden en een flexibele schil voor specifieke kennis of éénmalige projecten;
- De inzet van flexibele arbeid past niet alleen bij een fluctuerende arbeidsmarkt maar ook bij de nieuwe generaties medewerkers en het toenemend aantal zzp-ers;
- De nieuwe Wet werk en zekerheid (WWZ): de consequenties van deze wet worden verwerkt in het HRM-beleid.

De flexibele schil kan de komende jaren uitgroeien tot circa 20% van de loonsom. Door middel van strategische personeelsplanning (onderdeel van het programma F&V) wordt bekeken hoe de eigen medewerkers breder inzetbaar kunnen zijn, in relatie tot opleiding, loopbaanontwikkeling, mobiliteit en natuurlijk verloop.

Bovenformatieven

De inkomsten en uitgaven van de huidige groep van 53 bovenformatieven laten een gunstige ontwikkeling zien ten opzichte van de prognose. De verwachting is dat de financiële consequenties voor de het Jaarverslag en de Jaarrekening 2015 beperkt zijn.

Voor de groep 'frictie als gevolg van het coalitieprogramma 2014-2018' is een voorziening van € 6,2 miljoen opgenomen. In deze voorziening wordt ook rekening gehouden met kosten voor F&V, zodat met dit programma uiteindelijk de frictiekosten kunnen worden beperkt.

Garantiebanen

Het kabinet heeft samen met werkgevers in het sociaal akkoord van april 2013 afgesproken 125.000 banen te creëren voor mensen met een arbeidsbeperking (verstandelijk, psychisch en/of fysiek) in de periode 2015 tot 2026. Zie ook de informatie in hoofdstuk drie. De gemeente Haarlem zal tot 2026 oplopend tot ongeveer vijftig banen (per jaar 5 fte; 1 fte = 25,5 uur per week) gaan realiseren. Per 1 april 2015 is de Quotumwet ingevoerd, die werkgevers een financiële boete van € 5.000 per niet gerealiseerde baan per jaar kan opleggen in het geval een garantiebaan achterblijft.

De voorbereiding op de komst van deze nieuwe medewerkers gebeurt door voorlichting over acceptatie van personen met een arbeidsbeperking, de inzet van een jobcoach, het aanstellen van buddy's enz. De invoering van garantiebanen gaat gemoeid met extra tijd en middelen. Tot en met 2016 worden in de Haarlemse organisatie veertien banen gecreëerd. De gemiddelde kosten van een garantiebaan bedraagt € 20.000. De totale kosten tot en met 2016 bedragen € 20.000 x 14 banen = € 280.000. Van dit bedrag wordt de helft uit reguliere middelen gefinancierd; denk aan vacatureruimte en materiële budgetten uitbesteed werk. De andere helft betreft een surplus op capaciteit, hiervoor wordt € 140.000 gevraagd. In het beleid rondom garantiebanen wordt uiteengezet op welke wijze de invulling de komende jaren plaatsvindt.

Individueel Keuze Budget (IKB)

De invoering van het IKB is een volgende stap in de modernisering van de arbeidsvoorwaarden van de gemeentelijke organisatie. Het IKB sluit aan bij de wens voor meer keuzevrijheid voor de werknemer, met meer mogelijkheden voor individueel maatwerk. Het IKB omvat de vakantietoelage, de levenslooptoelage, de eindejaarsuitkering en 14,4 bovenwettelijke vakantie-uren. De invoering van het

IKB gebeurt op 1 januari 2017. De invoeringsdatum van het beloningsonderdeel (hoofdstuk 3) van de CAR-UWO blijft 1 januari 2016. Hierdoor is op 1 januari 2017 het vakantiegeld over de periode juni t/m december 2016 opeisbaar. Het opeisbare bedrag bedraagt maximaal € 2,2 miljoen en komt ten laste van de Jaarrekening 2016.

3.5.2 Interne dienstverlening (kwantiteit en kwaliteit)

Operational excellence

Om de kwaliteit van de interne dienstverlening te optimaliseren is het programma Operational Excellence geïnitieerd. De ambitie is enerzijds een balans te creëren tussen kostenefficiëntie en klantgerichtheid in de ondersteunende processen en anderzijds het primaire proces te ontzorgen.

In 2015 is gestart met het verkennen van het verbeterpotentieel met interne aanbieders en gebruikers. Dit varieert van procesoptimalisaties in specifieke ondersteunende processen of functies zoals ‘Van inkooporder tot en met betalen’, HRM processen en de juridische functie tot herziening van ondersteunende producten en diensten (nut en noodzaak). Omdat interne aanbieders en klanten gezamenlijk optrekken, wordt er gewerkt aan slimme en betere dienstverlening en wordt een voedingsbodem van continue verbeteren gecreëerd.

In 2016 staat de realisatie van de gevonden verbeterpunten centraal.

Omvang overhead

Ten opzichte van het begrotingsjaar 2015 is er sprake van een daling van de overheadskosten.

(bedragen x € 1 miljoen)

Overhead	Nota overhead Jaar 2015 ¹	Jaarschijf 2016 actueel	Vershil
Centraal besturend	4,9	4,0	-0,9
Centraal ondersteunend	35,2	34,0	-1,2
Decentrale overhead	5,0	5,6	0,6
Totaal	45,1	43,6	-1,5

¹ Nota overhead ([2014/392125](#))

Centraal besturend

De centraal besturende overhead bestaat uit de werkzaamheden van alle afdelingen van de hoofdafdeling Concernstaf en de directie. De taakstelling 2016 op de centraal besturende overhead is volledig ingevuld, waardoor de omvang van de overhead afneemt conform de doelstelling. Ten opzichte van de huidige formatie 2015 neemt de formatie centrale overhead af met 2,9 fte. Naast de daling van de formatie is de afdeling Onderzoek en Statistiek onderdeel geworden van de hoofdafdeling Dienstverlening, Veiligheid en Vergunningen. De kosten van de afdeling verschuiven hierdoor van de centrale overhead naar de decentrale overhead.

Centraal ondersteunend

De centraal ondersteunende overhead bestaat uit de werkzaamheden en kosten van de verschillende afdelingen van de hoofdafdeling Middelen en Services.

De taakstelling 2016 op de centraal ondersteunende overhead wordt ingevuld, waardoor de omvang van de overhead afneemt conform de doelstelling. Voor de jaren 2017 bedraagt de resterende taakstelling € 0,4 miljoen.

Ten opzichte van de huidige formatie 2015 neemt de formatie ondersteunende overhead af met 3,7 fte.

Naast de afname van de loonkosten is er ook een forse daling waar te nemen in de kapitaallasten van de gemeentelijke huisvesting. Als gevolg van de aanhoudende lage rente is de omslagrente met ingang van het begrotingsjaar 2016 verlaagd van 5% naar 4%. Dit leidt tot een daling van de kapitaallasten centrale overhead van € 0,8 miljoen.

Bedrag centrale overhead per FTE primair proces

Door beschikbare personele capaciteit en middelen efficiënt in te zetten en de beschikbare werkplekken optimaal te benutten is een groot deel van de extra inzet en middelen die de werkzaamheden voor het sociaal domein vergen opgevangen binnen de bestaande organisatie. Door deze efficiëncyslag is het gemiddeld bedrag aan centrale overhead per fte primair proces teruggebracht van € 55.000 per fte naar € 52.000 per fte.

Decentrale overhead

De stijging van de decentrale overhead wordt voornamelijk veroorzaakt door de eerdergenoemde organisatorische verschuiving van de afdeling Onderzoek en Statistiek.

Verloop taakstelling overhead

Vanuit eerdere besluitvorming zijn er verschillende taakstellingen bepaald om de overhead te reduceren. Na verwerking van de besluitvorming bij de Kadernota 2015 en de voorstellen in de Bestuursrapportage 2015-2 resteert de volgende taakstelling:

(bedragen x € 1.000)

	2016	2017	2018	2019
Totaal taakstellingen overhead stand kadernota	-2.104	-2.781	-3.201	-3.200
Verwerking besluitvorming kadernota	840	840	840	840
Voorstellen invullen taakstelling Bestuursrapportage 2015-2	853	583	583	583
Resterende taakstelling	-411	-1.358	-1.777	-1.777

Overhead sociaal domein

Effecten hercalculatie

In de kadernota heeft op basis van actuele inzichten een hercalculatie plaatsgevonden van de aan het sociaal domein toegerekende kosten. Uit de hercalculatie bleek dat er per saldo (structureel) € 229.000 teveel is toegerekend. Besloten is om dit voordeel voorlopig terug te laten vloeien naar het sociaal domein. Op basis van de definitieve omvang van de overhead in de begroting 2016 zou een hercalculatie plaatsvinden. Op basis van de definitieve berekening blijkt dat er per saldo € 189.000 te veel was toegerekend aan het sociaal domein. Per saldo kan er € 41.000 minder terugvloeien naar het sociaal domein.

3.5.3 Digitalisering

Informatievoorziening

De komende jaren wordt voortgebouwd op de nieuwe website, intranet en extranet, waardoor de communicatie transparanter wordt. Dit betekent dat geïnvesteerd moet worden in kennis, andere werkwijzen en organisatievormen. Zie ook de nota Informatievoorziening transparant en veilig ([2015/128172](#)).

De gemeente Haarlem zal steeds meer digitaal gaan werken. Dat zal leiden tot een aanpassing in het taakveld Documentaire informatievoorziening (DIV). De uitvoerende onderdelen van DIV zullen over ongeveer vijf jaar de fysieke archivering gerealiseerd hebben. Daarentegen worden de adviserende, kaderstellende, regisserende en faciliterende taken van DIV binnen het geheel van digitaal informatiebeheer versterkt en ontstaan nieuwe taken op beleidsniveau. De taken en verantwoordelijkheden, die passen bij een digitaal werkende organisatie, zijn vastgelegd in het Besluit Informatiebeheer ([2013/396079](#)) en de Archiefverordening van de gemeente Haarlem ([2013/270163](#)).

Informatiebeveiliging

Vanuit de informatiebeveiligingsfunctie wordt in 2016 een vervolg gegeven aan het bewustwordingsproces op het gebied van informatiebeveiliging. Naast de bekende i-bewustzijnssessies worden extra middelen als campagnes en gastsprekers ingezet. Verder worden met het oog op de nieuwe wet Datalekken duidelijke eisen gesteld aan koppelingen, dataverbindingen, versleuteling, contacten en contracten met bewerkende partijen. Tevens gaat de gemeente een

samenwerkingsverband aan met een onafhankelijke security partner, die gevraagd en ongevraagd advies kan geven, beveiligingstesten en audits kan uitvoeren.

Investeringsplan ICT

Na de Kadernota 2015 zijn enkele vervangingsinvesteringen inzichtelijk gemaakt. De vervangingsinvesteringen van de grote ICT-applicaties laten zich moeilijk ramen, anders dan alleen op basis van gegevens over levensduur en initiële kosten van de huidige systemen. De inschatting is dat de vervanging van de grote applicaties een continu karakter hebben. De komende periode wordt gebruikt om te bezien welke grote applicaties vervangen worden. In de Programmabegroting 2017 komen de bevindingen en consequenties aan de orde.

3.5.4 Overige onderwerpen

Huisvesting

De centrale huisvesting (Zijlpoort, Raakspoort en Stadhuis) volstaat voor de huidige omvang van het personeelsbestand. Het flexwerkconcept wordt in alle gebouwen toegepast. Het streven is om door middel van technische toepassingen het concept verder te optimaliseren waardoor de medewerkers steeds minder gebonden zijn aan vaste werkplekken. Het continue monitoren van de bezetting, ook in de avonduren (momenteel loopt een pilot avondopenstelling Zijlpoort) maakt het mogelijk de gebouwen beter te benutten. Toekomstige ontwikkelingen in de regio die mogelijk leiden tot een uitbreiding van het personeelsbestand, kunnen hiermee beter opgevangen worden.

Vennootschapsbelasting

De Wet modernisering vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen is op 26 mei 2015 door de Eerste Kamer aangenomen. Dit wetsvoorstel beoogt de vennootschapsbelasting (Vpb) zodanig aan te passen dat overheidsondernemingen die economische activiteiten ontplooiën op een markt waarop ook niet-overheidsondernemingen (private ondernemingen) actief zijn, op dezelfde wijze aan de heffing van vennootschapsbelasting worden onderworpen als die private ondernemingen.

Met ingang van 1 januari 2016 betekent dat onder andere dat gemeenten, provincies, waterschappen (de directe overheidslichamen) en hun verbonden partijen (de indirecte overheidslichamen) te maken krijgen met vennootschapsbelasting (VPB). Overheidslichamen zijn vanaf die datum 20 - 25% vennootschapsbelasting verschuldigd over de winst. Hierdoor moeten overheidslichamen in beginsel vóór 1 juni 2017 een aangifte vennootschapsbelasting 2016 indienen.

De aanpassingen zijn bedoeld om een gelijk speelveld te creëren tussen partijen, waarmee ook tegemoet wordt gekomen aan de bezwaren die de Europese Commissie (vanuit een oogpunt van staatssteun en verstoring van de concurrentieverhoudingen) heeft tegen de geldende Vpb-vrijstelling voor overheidsondernemingen.

Wat betekent deze vennootschapsbelastingplicht?

Per 1 januari 2016 worden gemeenten vennootschapsbelastingplichtig voor die activiteiten waarbij zij optreden als ondernemer. Deze Vpb-plicht heeft grote financiële, organisatorische en administratieve gevolgen. Op dit moment is de financiële impact van deze plicht voor de gemeente Haarlem nog niet in beeld. In 2015 en deels ook in 2016 zal worden gewerkt aan het in beeld brengen van deze impact. Ook de organisatorische en administratieve inbedding zal hierbij worden uitgewerkt.

De gemeente Haarlem is op dit moment nog niet Vpb-plichtig en de organisatie heeft geen ervaring met Vpb. Door deze nieuwe plicht moet de organisatie tijdig worden voorbereid op de gevolgen hiervan, zodanig dat bij inwerkingtreding in beeld is wat de consequenties zijn ervan zijn en hoe de organisatie hiermee omgaat. Bij de gevolgen moet gedacht worden aan de volgende zaken:

- inventarisatie van de fiscale ondernemingen: de fiscale onderneming loopt dwars door de gemeentelijke organisatie heen en gaat over afdelingsgrenzen;
- kan een vrijstelling worden toegepast;

- toerekening activa (en passiva) en waardering daarvan op de fiscale openingsbalans van de fiscale onderneming;
- toerekening kosten en opbrengsten: wat is administratief mogelijk en haalbaar;
- fiscale winstbepaling kent eigen spelregels;
- herinrichting grootboek en administratie;
- gevolgen voor risico-management;
- gevolgen voor verbonden partijen.

Doelstelling:

De gemeente Haarlem wil:

- Zichtbaar voldoen aan bestaande wet- en regelgeving (compliance);
- Fiscaal bewustzijn creëren binnen de gemeente;
- Inzicht in en beheersen van fiscale risico's;
- Binnen de geest van de wet een zo laag mogelijke belastingdruk hebben.

3.6 Verbonden partijen en subsidies

3.6.1 Inleiding

Deze paragraaf biedt een beknopt overzicht van het beleid over verbonden partijen en gesubsidieerde instellingen, plus een overzicht van de verbonden partijen en gesubsidieerde instellingen.

Het begrip ‘verbonden partij’ is vastgelegd in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en gedefinieerd als “een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de provincie onderscheidenlijk de gemeente een bestuurlijke en financieel belang heeft”. In datzelfde besluit wordt een financieel belang gedefinieerd als “een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt”. Er is sprake van een bestuurlijk belang als de gemeente zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht

Als wordt samengewerkt met een partij waarin de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft, spreekt men van een verbonden partij. Als er geen sprake is van een bestuurlijk belang, spreekt men van een subsidierelatie.

3.6.2 Kaders verbonden partijen

De kaders voor de omgang met verbonden partijen zijn begin 2015 geactualiseerd en opnieuw vastgesteld. De hernieuwde kaders borduren voort op de kaders uit 2009 en vormen daar geen trendbreuk mee. De raadsnota Verbonden partijen in Haarlem ([2014/475087](#)) bevat de actuele visie op verbonden partijen. Deze paragraaf beperkt zich tot het geven van een totaalbeeld van participaties in verbonden partijen, de financiële effecten ervan en het benodigde toezichtregime, gebaseerd op het risicoprofiel van de verbonden partij.

3.6.3 Toepassing kaders verbonden partijen

De gemeente streeft naar een zakelijke subsidierelatie tussen gemeente en instellingen om op een doelmatige en doeltreffende wijze te kunnen voldoen aan de beoogde effecten en doelen van de gemeente. Daarvoor is één van de voorwaarden dat een verbonden partij zich zowel bestuurlijk als bedrijfseconomisch stabiel ontwikkelt binnen de afgesproken kaders.

Als onderdeel van het intensiveren van het risicomanagement in het algemeen wordt vanaf 2011 een classificatiemethodiek toegepast op verbonden partijen. Met deze methodiek wordt inzicht wordt verkregen hoe intensief de toezichtsrelatie van de gemeente met een verbonden partij of gesubsidieerde instelling moet zijn om te waarborgen dat de gemeentelijke doelstellingen kunnen worden gerealiseerd.

De vragen gaan onder andere over de organisatievorm, de bedrijfsvoering, personeel en financiën. Na invulling van de vragenlijst volgt een totaalscore die de mate van toezicht door de gemeente bepaalt. De classificatie is een indicatie voor het risico voor de gemeente op het moment dat een organisatie niet de afgesproken doelen en prestaties realiseert. Omdat de classificatie is gebaseerd op meer aspecten, betekent een verhoogd risico niet dat een organisatie niet goed functioneert of haar financiën niet op orde heeft. Het betekent alleen dat de gemeente vindt dat de kans groter is dan normaal dat het een organisatie niet lukt om te voldoen aan de afspraken.

De uitkomst van het onderzoek kan zijn dat sprake is van normaal toezicht (scores tot 25 punten), verhoogd toezicht (scores tussen de 25 en 35 punten) of intensief toezicht (meer dan 35 punten). Verhoogd en intensief toezicht bestaat uit meer overleg en informatie-uitwisseling tussen de organisatie en de gemeente. Doel is om tijdig en doeltreffend te kunnen bijsturen om de gemeentelijke en maatschappelijke belangen veilig te stellen

Van de gesubsidieerde instellingen valt één organisatie in de categorie verhoogd toezicht, stichting Hart. De stichting is in 2014 in de financiële problemen geraakt door hogere loonkosten (effecten cao) en tegenvallende inkomsten. In reactie hierop is de organisatie gereorganiseerd, waarbij de gemeente Haarlem garant staat voor een door Hart aangegane lening.

De maatregelen om het structurele tekort op te lossen hebben betrekking op de personele samenstelling (ontbinding arbeidscontracten docenten) en het vergroten van de eigen inkomsten. De gemeente overlegt in 2016 ambtelijk tenminste vier keer en bestuurlijk tenminste twee keer met de stichting. Met Hart zijn daarnaast prestatieafspraken gemaakt over de besteding van de gemeentelijk subsidie.

3.6.4 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen

In 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector, kortweg Wet Normering Topinkomens (WNT) van kracht geworden. De wet stelt beperkingen aan de beloning van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector. De wet is daarom ook van toepassing op sommige verbonden partijen in Haarlem.

- Gemeenschappelijke regelingen zijn onderdeel van de publieke sector en vallen daarom rechtstreeks onder de WNT en moeten zelf informatie opnemen in hun jaarverslagen, net als de gemeente.
- Vennootschappen vallen niet onder de werking van de WNT, tenzij overheden de aandelen in bezit hebben én de vennootschap meer dan 50% van haar inkomsten uit subsidie van de overheid verkrijgt. Haarlem heeft echter als beleid dat alle vennootschappen waar de gemeente aandelen in heeft zich aan de WNT houden (of liever daar ruim binnen blijven met als norm het salarisniveau van de burgemeester). Haarlem heeft op twee vennootschappen direct invloed om dit af te dwingen, namelijk Spaarnelanden en SRO. Het salarisniveau van beide instellingen voldoet zowel aan de WNT als aan de lokale Haarlemse norm.
- Grote gesubsidieerde instellingen zijn in Haarlem gelijkgeschakeld met verbonden partijen. Zij vallen formeel niet onder de WNT. Feitelijk wil de gemeente dat ook zij aan de WNT voldoen. Daarom is in de algemene subsidieverordening van Haarlem een bepaling opgenomen die vereist dat een instelling zich aan de WNT houdt om in aanmerking te kunnen komen voor subsidie. Het toezicht op de naleving is geregeld via de vereiste accountantsverklaring voor deze instellingen.

3.6.5 Overzicht verbonden partijen (financieel belang)

In onderstaand overzicht is per verbonden partij aangegeven wat het financiële belang is.

Financiële informatie verbonden

(bedragen x € 1.000)

Naam verbonden partij	Prg.	Resultaat	V.V.	E.V.	Aandeel	Bijdrage	Risicoclassificatie
		2014	31-12-2014	31-12-2014		2016	
<i>Verbonden partijen</i>							
1. VRK	1/2/6	1.910	27.648	5.349	31%	14.129	21,56
2. Paswerk	3	219	7.015	6.213	85%	17.838	22,77
3. Recreatieschap Spaarnwoude	4	-1.053	1.508	1.793	13%	336	19,42
4. Noord-Hollands Archief	4	384	951	901	33%	1.881	19,88
5. Cocensus	7	0	7.837	0	23%	2.779	21,14
6. GR Schoolverzuim ¹⁾	1	0	nvt	nvt	nvt	379	-
7. Bereikbaarheid Zuid- Kennemerland ¹⁾	5	nvt	nvt	1.226	70%	680	-
8. Omgevingsdienst IJmond	6	0	11.800	730	15%	1.131	22,36
9. Parkmanagement Waarderpolder ²⁾	4	21	33	10	50%	37	-
10. NV SRO	1	431	14.809	8.220	50%	4.623	20,89
11. Spaarnelanden ³⁾	5	635	21.866	11.613	100%	30.400	22,92
12. BNG ⁴⁾	7	126	-	-	0,4%	-	-
13. Alliander ⁴⁾	7	323	-	-	0,1%	-	-
14. Gemeente Haarlem Commandite BV	7	5	0	1.714	100%	0	-
15. SDH Schalkstad Beheer BV	4	-1	0	35	60%	0	-
16. CV Projectmaatschappij Schalkstad	4	0	0	50	59%	0	-
17. Werkpas Holding BV	3	-179	955	81	90%	0	23,87
<i>Grote gesubsidieerde instellingen</i>							
1. Blijfgroep	2	61	5.442	2.334	-	1.736	22,46
2. Leger des Heils	2	464	4.151	2.129	-	330	22,87
3. Zorgbalans	2	4.358	64.532	28.642	-	181	20,92
4. Dock	2	163	869	570	-	0	20,82
5. Haarlem Effect	1/2	32	314	232	-	0	22,88
6. Kontext	1/2	16	818	-58	-	1.092	22,64
7. Jeugdgezondheidszorg Kennemerland	1	89	2.371	690	-	2.749	20,85
8. Spaarne Peuters	1	47	424	598	-	0	24,11
9. SportSupport Kennemerland	1	86	335	293	-	541	19,53
10. Hart	4	-621	2.433	-653	-	1.639	28,26
11. Bibliotheek Zuid-Kennemerland	4	192	4.083	1.550	-	4.299	23,73
12. Haarlem Marketing	4	-35	354	55	-	560	21,03
13. Frans Hals Museum De Hallen	4	472	2.040	531	-	3.090	21,85
14. Patronaat	4	-68	795	29	-	1.597	24,56
15. Stadsschouwburg en Philharmonie	4	-73	4.839	332	-	5.724	23,29
16. Toneelschuur	4	56	879	346	-	2.098	22,66
17. HVO Querido	2	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	-	-	-

¹⁾ De uitvoering van deze regelingen is onderdeel van de gemeentelijke organisatie van Haarlem. Daarom is het niet mogelijk om een risicoclassificatie op te stellen.

²⁾ De omvang van de stichting (organisatie en financiën) en het financiële belang van Haarlem erin zijn van een dusdanige beperkte omvang dat het uitvoeren van een risicoclassificatie niet zinvol is.

³⁾ Het aandelenkapitaal bedraagt € 7.704.000.

⁴⁾ Vanwege het geringe belang dat Haarlem heeft zijn geen verdere gegevens opgenomen.

Daar waar sprake is van verhoogd toezicht, is de risicoclassificatie in rood aangegeven.

3.6.6 Overzicht grote gesubsidieerde instellingen

In onderstaand overzicht is per verbonden partij het bestuurlijke belang aangegeven.

1. Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Kennemerland (VRK)

Vestigingsplaats: Haarlem

Openbaar belang: De VRK voert taken uit op het terrein van regionale brandweezorg, Meldkamer, Rampenbestrijding, GGD en GHOR (ongevallen en rampen).

Deelnemers: Beverwijk, Bloemendaal, Haarlem, Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Haarlemmermeer, Heemskerk, Heemstede, Uitgeest, Velsen en Zandvoort

Website: www.vrk.nl

2. Werkvoorzieningsschap Zuid-Kennemerland (Paswerk)

Vestigingsplaats: Cruquius

Openbaar belang: Uitvoering en behartiging van de gemeenschappelijke en afzonderlijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de sociale werkvoorziening.

Deelnemers: Bloemendaal, Haarlem, Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Heemstede en Zandvoort.

Website: www.paswerk.nl

3. Recreatieschap Spaarnwoude

Vestigingsplaats: Velsen-Zuid

Openbaar belang: Het besturen en beheren van het recreatiegebied Spaarnwoude.

Deelnemers: Amsterdam, Haarlem, Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Haarlemmermeer, Velsen en provincie Noord-Holland.

Website: www.spaarnwoude.nl

4. Noord-Hollands Archief

Vestigingsplaats: Haarlem

Openbaar belang: Historisch informatiecentrum voor Haarlem en de regio. Deze organisatie bewaart, bewerkt, restaureert, acquireert en inspecteert archieven en maakt ze digitaal toegankelijk.

Deelnemers: Haarlem, Velsen en het Rijk

Website: www.noord-hollandsarchief.nl

5. Cocensus

Vestigingsplaats: Haarlemmermeer

Openbaar belang: Uitvoerende werkzaamheden met betrekking tot het heffen in invorderen van gemeentelijke belastingen en heffingen.

Deelnemers: Alkmaar, Bergen, Beverwijk, Graft-de Rijp, Haarlem, Haarlemmermeer, Heerhugowaard, Hillegom, Langedijk, Oostzaan, Schermer en Wormerland

Website: www.cocensus.nl

6. Schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten regio Zuid Kennemerland

Vestigingsplaats: Haarlem

Openbaar belang: Beleid en uitvoering van leerplicht voor Zuid-Kennemerland, beleid en uitvoering van RMC en de administratie voor leerplicht en RMC voor Midden en Zuid-Kennemerland.

Deelnemers: Beverwijk, Bloemendaal, Haarlem, Haarlemmerleide en Spaarnwoude, Heemstede, Heemskerk, Uitgeest, Velsen en Zandvoort.

Website: www.leerplein-mzk.nl

7. Bereikbaarheid Zuid Kennemerland

Vestigingsplaats: Haarlem

Openbaar belang: Aanpak van regionale bereikbaarheidsknelpunten uit de Regionale Bereikbaarheidsvisie 'Zuid-Kennemerland, bereikbaar door samenwerking'.

Deelnemers: Bloemendaal, Haarlem, Heemstede en Zandvoort.

Website: www.zlkbereikbaar.nl

8. Omgevingsdienst IJmond

Vestigingsplaats: Beverwijk

Openbaar belang: Uitvoeren van taken vergunningverlening, toezicht en handhaving op het terrein van milieu en voor taken zoals vastgelegd in de packagedeal uit 2009.

Deelnemers: Beemster, Beverwijk, Haarlem, Heemskerk, Purmerend, Uitgeest, Velzen en de provincie Noord-Holland.

Website: www.milieudienst-ijmond.nl

9. Stichting Parkmanagement Waarderpolder

Vestigingsplaats: Haarlem

Openbaar belang: De ontwikkeling van het gebied Waarderpolder tot een volwaardig bedrijvenpark.

Deelnemers: Haarlem, Industrie Kring Waarderpolder.

Website: www.milieudienst-ijmond.nl

10. NV SRO

Vestigingsplaats: Amersfoort

Openbaar belang: Exploitatie, beheer en onderhoud van sportaccommodaties en maatschappelijk vastgoed.

Deelnemers: Amersfoort en Haarlem

Website: www.sro.nl

11. Spaarnelanden NV

Vestigingsplaats: Haarlem

Openbaar belang: Afvalinzameling, beheer en onderhoud openbare ruimte.

Deelnemers: Haarlem

Website: www.spaarnelanden.nl

12. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Vestigingsplaats: Den Haag

Openbaar belang: Bancaire dienstverlener overheid

Aandelenkapitaal: € 606.000

Deelnemers: Nederlandse gemeenten, provincies en Rijk

Website: www.bng.nl

13. Alliander NV

Vestigingsplaats: Arnhem

Openbaar belang: Netbeheer en distribueren en transporteren van elektriciteit en gas voor producenten en afnemers.

Deelnemers: Nederlandse gemeenten, provincies en Rijk

Website: www.alliander.nl

14. Gemeente Haarlem Commandite BV

Vestigingsplaats: Haarlem

Openbaar belang: Voorheen: houder aandelen in crematorium Haarlem. Huidig: geen, de vennootschap word ontbonden.

15. SDH Schalkstad Beheer BV

Vestigingsplaats: Haarlem

Openbaar belang: Herontwikkeling stadsdeelcentrum Schalkwijk. Naar verwachting zullen in 2015 de eerste stappen gezet worden in de herontwikkeling en de realisatie van nieuwe parkeergelegenheid.

Deelnemers: Haarlem, Coöperatieve vereniging van eigenaren in het winkelcentrum Schalkwijk U.A.

16. CV Projectmaatschappij Schalkstad

Vestigingsplaats: Haarlem

Openbaar belang: Herontwikkeling Stadsdeelcentrum Schalkwijk

Deelnemers: Haarlem, Coöperatieve vereniging van eigenaren in het winkelcentrum Schalkwijk U.A., SDH Schalkstad Beheer BV

17. Werkpas Holding BV

Vestigingsplaats: Cruquius

Openbaar belang: Uitvoeren van taken op het gebied van re-integratie, dagbesteding en dienstverlening in het kader van begeleid werken.

Deelnemers: Haarlem en Zandvoort

Website: www.werkpas.nl

Overzicht grote gesubsidieerde instellingen

1. Stichting Blijfgroep

Openbaar belang: Bieden van preventie, opvang en ambulante hulp bij huiselijk geweld.

Website: www.blijfgroep.nl

2. Leger des Heils Noord-Holland

Openbaar belang: Opvang van dak- en thuislozen.

Website: www.legerdesheils.nl

3. Zorgbalans

Openbaar belang: Bieden van hulp aan mensen met een zorgbehoefte om zolang mogelijk en op eigen wijze vorm en inhoud te geven aan hun leven, zowel thuis als in diverse zorglocaties.

Bijzonderheden: De huidige subsidierelatie is per 1-1-2016 beëindigd. Instellingen kunnen een aanvraag indienen voor de inzet in de basisinfrastructuur voor de periode 2016-2020. Nota [2014/420648](#), subsidies basisinfrastructuur sociaal domein vanaf 2016 en de Nota [2015/68952](#), Kaderstelling gemeentelijke vraag sociaal domein 2016-2020).

Website: www.zorgbalans.nl

4. Dock

Openbaar belang: Stimuleren van zelfredzaamheid en actief burgerschap.

Bijzonderheden: De huidige subsidierelatie is per 1-1-2016 beëindigd. Instellingen kunnen een aanvraag indienen voor de inzet in de basisinfrastructuur voor de periode 2016-2020. Nota

[2014/420648](#), subsidies basisinfrastructuur sociaal domein vanaf 2016 en de Nota [2015/68952](#), Kaderstelling gemeentelijke vraag sociaal domein 2016-2020).

Website: www.dock.nl

5. Stichting Haarlem Effect

Openbaar belang: Verzorgen van wijkgericht welzijnswerk in Haarlem.

Bijzonderheden: De huidige subsidierelatie is per 1-1-2016 beëindigd. Instellingen kunnen een aanvraag indienen voor de inzet in de basisinfrastructuur voor de periode 2016-2020. Notitie [2014/420648](#), subsidies basisinfrastructuur sociaal domein vanaf 2016 en de Nota [2015/68952](#), kaderstelling gemeentelijke vraag sociaal domein 2016-2020).

Website: www.haarlemeffect.nl

6. Stichting Kontext

Openbaar belang: Het bieden van maatschappelijke ondersteuning aan inwoners die zich in een kwetsbare positie bevinden.

Bijzonderheden: De huidige subsidierelatie is per 1-1-2016 beëindigd. Instellingen kunnen een aanvraag indienen voor de inzet in de basisinfrastructuur voor de periode 2016-2020. Nota [2014/420648](#), subsidies basisinfrastructuur sociaal domein vanaf 2016 en de Nota [2015/68952](#), Kaderstelling gemeentelijke vraag sociaal domein 2016-2020).

Website: www.Kontext.nl

7. Jeugdgezondheidszorg Kennemerland

Openbaar belang: Jeugdgezondheidszorg voor 0-4 jarigen in de gemeente Haarlem.

Website: www.vivazorggroep.nl

8. Stichting Spaarne Peuters

Openbaar belang: Exploiteren van meerdere peuterspeelzalen in Haarlem en Spaarndam.

Bijzonderheden: De huidige subsidierelatie is per 1-1-2016 beëindigd. Instellingen kunnen een aanvraag indienen voor de inzet in de basisinfrastructuur voor de periode 2016-2020. Nota [2014/420648](#), subsidies basisinfrastructuur sociaal domein vanaf 2016 en de Nota [2015/68952](#), Kaderstelling gemeentelijke vraag sociaal domein 2016-2020).

Website: www.skos.nl

9. Stichting Sportsupport

Openbaar belang: Ontwikkelen en ondersteunen van breedtesport in Haarlem.

Bijzonderheden: De huidige subsidierelatie is per 1-1-2016 beëindigd. Instellingen kunnen een aanvraag indienen voor de inzet in de basisinfrastructuur voor de periode 2016-2020. Nota [2014/420648](#), subsidies basisinfrastructuur sociaal domein vanaf 2016 en de Nota [2015/68952](#), Kaderstelling gemeentelijke vraag sociaal domein 2016-2020).

Website: www.sportsupport.nl

10. Hart

Openbaar belang: Kennis bijeen brengen en overdragen op het gebied van kunst-, cultuur- en erfgoededucatie en mensen en initiatieven samenbrengen.

Website: www.hart-haarlem.nl

11. Stichting Bibliotheek Zuid-Kennemerland

Openbaar belang: Bibliotheekvoorziening, bereiken van groepen burgers met een informatieachterstand, ontmoetingsplaats voor stedelijke en regionale initiatieven en activiteiten, dienstverlening aan scholen, bedrijven en de overheid (zgn. Leasebibliotheek).

Website: www.bibliotheekzuidkennemerland.nl

12. Stichting Haarlem Marketing

Openbaar belang: Bevorderen van toerisme, recreatie en vrijetijdsbesteding.

Website: www.haarlemmarketing.nl

13. Stichting Frans Halsmuseum/de Hallen Haarlem

Openbaar belang: Kunstmuseum met een breed opgezette collectie. Moderne en hedendaagse kunst worden in wisselende tentoonstellingen gepresenteerd in De Hallen.

Website: www.franshalsmuseum.nl

14. Stichting Patronaat

Openbaar belang: Verzorgen van optredens in het poppodium.

Website: www.patronaat.nl

15. Stichting Stadsschouwburg en Philharmonie Haarlem

Openbaar belang: Verzorgen van culturele programma's in de concertzalen en schouwburg.

Website: www.theater-haarlem.nl

16. Stichting Toneelschuur

Openbaar belang: Verzorgen van theater en filmvoorstellingen.

Website: www.toneelschuur.nl

17. HVO Querido

Openbaar belang: Tot 1 oktober 2015 wordt dag-en nachtopvang aangeboden. Vanaf 1 oktober 2015 wordt 24-uursopvang aan daklozen aangeboden. De financiële bijdrage voor 2016 is nog niet bekend.

Website: www.hvoquerido.nl

3.7 Grondbeleid

3.7.1 Inleiding

Haarlem is een van de meest aantrekkelijke woonsteden van Nederland. Een rijke historie, talloze monumenten, een veelzijdig winkelaanbod, veel groen, een breed cultureel aanbod en de nabijheid van strand en duinen maken Haarlem tot een fijne stad om te wonen, te werken en te recreëren.

Om te bepalen welke ruimtelijke ontwikkelingen in Haarlem gewenst zijn, is het van belang een visie op de stad en een ontwikkelstrategie voor de verschillende projecten te hebben. De Woonvisie 2012-2016 ([2012/220951](#)) en de Nota Grondbeleid ([2013/74991](#)) geven de kaders waarbinnen ruimtelijke ontwikkelingen tot stand kunnen komen. De Nota Grondprijzen ([2014/347136](#)) laat zien hoe de grondprijzen worden vastgesteld. Door de veranderende rol van de gemeente en de gewijzigde marktsituatie ontstaan nieuwe samenwerkingsverbanden en een andere werkwijze. Bij vaststelling van de nota Grondbeleid heeft Haarlem de voorkeur gegeven aan een facilitaire productierol; deze past goed bij een zich terugtrekkende overheid en levert de minste risico's op. Soms vereisen de marktomstandigheden, de locatie of het onderwerp een meer actieve (en meer risicovolle) rol. Als de gemeente grondpositie heeft en kiest voor een actieve rol wordt een grondexploitatie geopend.

3.7.2 Ontwikkelingen 2016

Algemeen beeld

Het algemeen beeld is dat woningverkoop weer aantrekken, zowel in volume als in prijzen. In Haarlem is dit merkbaar door terugkerende belangstelling van ontwikkelaars voor locaties die stil lagen (onder andere Raaks, Deliterrein, Scheepmakerskwartier fase 2). In de Waarderpolder is interesse van ondernemers voor de bedrijfskavels.

Haarlems beeld

Haarlem Oost heeft een achterstand op het gebied van duurzaam wonen, economische dynamiek, recreatief landschap, mobiliteit en imago. Om deze redenen wordt ook in 2016 extra aandacht aan Haarlem Oost geschonken. De inspanningen worden vooral ingezet op de Waarderpolder, Laan van Decima en omgeving, het Slachthuisterrein, DSK en het Scheepmakerskwartier. In Schalkwijk ligt het zwaartepunt op Schalkwijk Midden, Schalkstad en de Aziëweg.

Vennootschapsbelasting

In de paragraaf 'bedrijfsvoering' worden de gevolgen van de wet 'Modernisering vennootschapsbelasting voor overheidsbedrijven' beschreven voor Haarlem.

Verlaging van de rekenrente

In de Kadernota 2015 heeft de Raad besloten de rekenrente te verlagen van 5,0% naar 4,0%. In de Bestuursrapportage 2015-2 zullen de consequenties van deze renteverlaging worden verwerkt. Naar verwachting zal dit per saldo leiden tot minder rentekosten en daardoor een verbetering van het eindresultaat van de grondexploitaties.

3.7.3 Grondexploitaties

Wanneer de gemeente kiest voor een actieve rol in ruimtelijke ontwikkelingen, worden deze projecten apart geadmistreerd in de vorm van een grondexploitatie. Een grondexploitatie is een projectbegroting van de kosten en de opbrengsten uitgezet in de tijd. Jaarlijks wordt een totaaloverzicht van alle grondexploitaties ter informatie en besluitvorming aangeboden aan de gemeenteraad in het meerjarenperspectief grondexploitaties (MPG). Bij de kadernota wordt het MPG ter informatie meegestuurd en bij de begroting wordt deze vastgesteld. Bij de vaststelling van de begroting wordt ook de meerjarenbegroting van de grondexploitaties vastgesteld. De ramingen van kosten en opbrengsten van grondexploitaties worden periodiek beoordeeld en waar nodig bijgesteld. Het bijstellen van ramingen leidt tot een wijziging van het resultaat van een grondexploitatie. Tussentijdse bijstellingen van de grondexploitaties in het lopende jaar worden twee of drie keer per jaar aan de gemeenteraad voorgelegd in de vorm van bestuursrapportages.

Bijstellingen zijn in een aantal aspecten onder te verdelen. Verschuivingen in de tijd van kosten en opbrengsten zijn van invloed op het resultaat van een grondexploitatie. Hoe eerder een uitgave plaatsvindt, hoe eerder de rente begint te tellen, waardoor het resultaat verslechtert. Hetzelfde geldt voor de opbrengsten: hoe eerder deze zijn ontvangen, hoe eerder de rente begint te tellen en hoe beter het resultaat van een grondexploitatie. Daarnaast kunnen de geraamde kosten en opbrengsten wijzigen waardoor het resultaat van de grondexploitatie verandert. Het resultaat van een grondexploitatie wordt bepaald door het verschil tussen de totale kosten en de totale opbrengsten. Om inzicht te krijgen in de prestaties van projecten ten opzichte van elkaar, moeten de eindwaarden worden vergeleken. Projecten hebben echter verschillende einddata. Door bedragen 'contant' te maken (eindwaarde terugrekenen naar heden) kunnen projecten met elkaar worden vergeleken. Deze waarde heet de 'contante waarde'.

3.7.4 Financiële resultaten van de grondexploitaties in 2016

Per 1 januari 2016 zal volgens de prognose de boekwaarde van de twintig grondexploitaties € 46,237 miljoen bedragen (zie het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties 2015, bladzijde 11). De geraamde uitgaven en inkomsten voor de jaarschijf 2016 zijn hieronder samengevat.

(bedragen x € 1.000)

Bestuursrapportage 2015-1 negatief = opbrengst	NCW per 1/1/2016	2016 begroot: uitgaven	Toelichting	2016 begroot: inkom- sten	Toelichting	Saldo uitgaven en inkom- sten
005 Waarderpolder Noordkop	3.984	586	rente			586
007 Waarderpolder Waarderveld	-2.147	59	vtu, rente			59
010 Waarderpolder Minckelersweg e.o.	-1.350	2.004	vtu, brug waarderhaven	-1.210	subsidie provincie	794
115 Waarderpolder Laan van Decima	-677	255	vtu, rente			255
094 Waarderpolder Oudeweg 28+30	-425	-156	vtu, rente, tijdelijk beheer			-156
159 Scheepmakerskwartier Fase 2	237	63	vtu, rente			63
091 DSK	-284	2.134	vtu, civiele werkzaamheden	-1.550	uitgifte	584
141 Zomerzone Zuidstrook	-144	357	vtu, woonrijpmaken	-502	uitgifte	-145
142 Slachthuisterrein - Oorkondelaan	1.487	488	civiel, rente, tijdelijk beheer			488
Stadsdeel Oost	681	5.789		-3.262		2.527
036 SW2000 Europawijk-Z	-145	55	vtu, rente	-315	bijdragen derden	-260
037 Entree	-11.980	338	vtu	-1.640	uitgifte	-1.302
042 Azieweg	8.255	539	vtu, rente			539
043 Meerwijk-Centrum	5.815	398	vtu, rente	-1.247	uitgifte	-849
161 Schalkstad Floridaplein, Andalusië en Nicepass	-2.274	8.990	vtu, civiel, overige uitgaven	-9.375	uitgifte	-385
Stadsdeel Schalkwijk	-329	10.319		-12.577		-2.258
017 Ripperda	-3.025	-28	vtu, rente inkomsten			-28
079 Deliterrein	2.049					
157 Badmintonpad	3.010	183	vtu, rente	-239	uitgifte	-56
Subtotaal	2.034	155		-239		-84
130 Delftwijk Programma	643	463	vtu, civiel			463
136 Delftlaan Zuid	-1.225	195	vtu, civiel	-2.585	bijdragen (derden)	-2.390
138 A. van der Leeuwstraat	-989	755	vtu, civiel	-3.443	bijdragen (derden)	-2.687
Subtotaal	-1.571	1.414		-6.028		-4.614
Stadsdeel Noord	463	1.568		-6.266		-4.698
Totaal	815	17.677		-22.105		-4.428

Toelichting:

civiel = civiele werkzaamheden: slopen, bouwrijp maken, woonrijp maken

vtu = uren tbv voorbereiding / toezicht / uitvoering

NCW = netto contante waarde

Er is voor 2016 een totaalbedrag van circa € 17,7 miljoen aan uitgaven en een bedrag van circa € 22,1 miljoen aan inkomsten geraamd. Een aanzienlijk deel van de omzet van zowel de kosten als de opbrengsten is verbonden aan het project Schalkstad. Indien vertraging optreedt in de besluitvorming en of voorbereiding van de tender zal dit sterk de cijfers beïnvloeden, zowel aan de kant van de opbrengsten als aan de kostenkant.

3.7.5 Belangrijkste ontwikkelingen in de grondexploitaties in 2016

Stadsdeel Oost

- Waarderpolder: er zal sterk worden ingezet op de verkoop van bedrijfskavels. De fietsbrug over de industriehaven kan gerealiseerd worden.
- Scheepmakerskwartier: het bestemmingsplan voor de tweede bouwphase zal worden vastgesteld.
- DSK: de grond van DSK 3 wordt verkocht voor de bouw van 21 grondgebonden woningen.
- Zomerzone: de geplande start van de bouw van blokken 1, 5A en 5B
- Slachthuisterrein: afhankelijk van de planontwikkeling en besluitvorming kan de herontwikkeling in 2016 starten.

Stadsdeel Schalkwijk

- Europawijk: het bouwproject van Pré Wonen aan de Italiëlaan start in 2016.
- Aziëweg: het streven is de vier kavels aan de Aziëweg in 2015/2016 te verkopen zodat de bouw in 2016 kan starten.
- Entree: in 2016 staat een gronduitgifte van één van de tien deelfasen van het project gepland.
- Meerwijk: in 2016 wil Ymere starten met de bouw van 31 woningen op de hoek Bernadottelaan/Stresemalaan.
- Schalkstad: in 2016 zal de uitkomst van de tender duidelijk zijn en kunnen contracten met partijen worden gesloten. De eerste civiele werkzaamheden en grondopbrengsten staan geprognosticeerd in 2016.

Stadsdeel Noord

- Ripperda: de grondverkoop staat gepland op 2019. Gezien de aantrekkende markt wordt deze verkoop wellicht naar voren geschoven.
- Badmintonpad: start bouw multifunctionele sporthal.
- Delftlaan Zuid: het fasegewijze renovatieproject start in 2016.
- A.v.d. Leeuwstraat: de fasegewijze nieuwbouw start in 2016.

3.7.6 Reserve grondexploitaties en voorziening toekomstige verliezen

De reserve Grondexploitaties is een algemene risicoreserve bedoeld als buffer voor het weerstandsvermogen ter dekking van veranderingen in de saldi van grondexploitaties. Voordelige resultaten in grondexploitaties worden aan deze reserve toegevoegd op het moment dat een project gereed is. Bij nadelige resultaten wordt er geld aan de reserve onttrokken.

Als op een grondexploitatie een nadelig resultaat wordt verwacht, moet hiervoor direct een voorziening toekomstige verliezen worden getroffen. Deze wordt onttrokken aan de reserve grondexploitaties. Als de reserve grondexploitaties niet meer toereikend is om deze voorziening te dekken, wordt een beroep gedaan op de algemene reserve.

Mutaties

Een mutatie van de voorziening ontstaat als de tekorten van de grondexploitaties veranderen. Bij een vermindering van het tekort valt het verschil met de vorige stand weer vrij aan de reserve grondexploitaties. Bij een toename van het tekort moet de voorziening toekomstige verliezen worden opgehoogd, ten laste van de reserve grondexploitaties. De aldus opgebouwde voorziening toekomstige verliezen bedraagt per 1-1-2015 € 24,2 miljoen, op basis van de contante waarde van de projecten met een tekort (zie MPG 2015, bladzijde 13).

Per 2016 neemt deze voorziening toe met € 1.039.000 als gevolg van het omrekenen van de contante waarde van peiljaar 2015 naar 2016 (rentetoevoeging voorziening op contante waarde). Daaroverheen

kunnen er mutaties optreden door gewijzigde eindresultaten in de projecten. Deze effecten zullen –als zij optreden- in de loop van 2015, richting MPG 2016 worden gemonitord en gerapporteerd.

In onderstaand schema is het verloop van de reserve grondexploitaties en de voorziening toekomstige verliezen zichtbaar:

(bedragen x € 1.000)

Stand reserve per 31 december	Reserve grondexploitaties	Voorziening toekomstige verliezen
2014 (werkelijk)	1.890	24.223
2015 (prognose)	1.890	25.262
2016 (prognose)	1.890	26.473

3.7.7 Risico's in de grondexploitaties in 2016

De grootste risico's voor de projecten in 2016 zijn gelegen in het niet of later doorgaan van grondverkoop dan wel het moeten afwaarderen van grondprijzen. De volgende grondverkoop zijn geraamd:

Grondexploitatie	Toelichting
115 Laan van Decima	Afhankelijk van de toekomstvisie en marktconsultatie kan per 2016 blijken dat de boekwaarde te hoog is en dat er een verlies moet worden genomen.
161 Schalkstad	Vertraging in de besluitvorming en voorbereiding van de tender kan zowel de kosten als de opbrengsten in 2016 beïnvloeden. De uitkomst/opbrengst van de tender kan tegenvallen. De beheersmaatregel is dat er geen andere kosten worden gemaakt dan de plan voorbereidingskosten.
005, 007, 010, 094 Waarderpolder Noordkop, Waarderveld, Minckelersweg eo, Oudeweg 28/30 (de grondexploitaties van de Waarderpolder)	Begin 2015 heeft de raad de nota Herijking grondexploitaties Waarderpolder (2015/27174) vastgesteld. Met deze nota is de koers ingezet om nog sterker op de cashflow te sturen door geen kosten te maken voordat er opbrengsten zijn. Een deel van de grond is uit exploitatie gehaald. De signalen lijken er op te wijzen dat de negatieve trend van meer kosten dan opbrengsten in 2015 en 2016 doorbroken gaat worden. Een en ander is afhankelijk van het slagen van de gronduitgiften.
113+159 Scheepmakerskwartier	De eerste fase van het Scheepmakerskwartier nadert zijn einde. Voor de tweede fase wordt met ontwikkelaars gesproken en wordt op Anterieure overeenkomsten aangestuurd. Een aanzienlijk risico is de Drijfriemenfabriek waar nog geen koper voor is gevonden. Een taxatie onderstreept de opbrengstverwachting, een koper is nog niet gevonden.

DEEL 4 BESLUIT

4.1 Besluit

De raad van de gemeente Haarlem

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders;

Besluit:

1. De raad stelt het *begrotingskader* en de *financiële meerjarenraming 2016-2020* uit deel 1 van de programmabegroting vast, met inbegrip van de financiële gevolgen van:
 - a. De meicirculaire 2015;
 - b. Financiële ontwikkelingen;
 - c. Doorwerking Bestuursrapportage 2015-2.
2. De raad stemt in met *diverse financiële ontwikkelingen* in deel 1 van de programmabegroting:
 - a. Het beschikbaar stellen van budget voor garantiebannen;
 - b. Het beschikbaar stellen van budget voor personeelsuitbreiding SZW;
 - c. Het verlagen van de ontvangst raming Wabo-leges;
 - d. Het geraamd structureel tekort sociaal domein te onttrekken aan reserve sociaal domein;
 - e. De verhoging raming voor onvoorziene uitgaven.
3. De raad stelt het *Investeringsplan 2015-2020* vast met in begrip van:
 - a. De wijziging in het Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs (SHO), zoals opgenomen in paragraaf 1.6 van de programmabegroting;
 - b. De aanvulling met de Multi Functionele Accommodatie Vilniusstraat;
 - c. Investeringsvolumes beoordelen over een periode van vijf jaar ten opzichte van het kasstroomplafond, inclusief de (verwachte) doorschuif van jaar t-1 vanaf het jaar 2016.
4. De raad autoriseert de *baten en lasten op beleidsveldniveau*, te vinden in deel 2 van de programmabegroting onder elk beleidsveld bij het kopje ‘wat mag het kosten?’.
5. De raad stelt de toevoegingen en onttrekkingen aan de *reserves* vast (paragraaf 5.9).
6. De raad stelt de geformuleerde *doelen en prestaties voor 2016* uit deel 2 van de programmabegroting vast.
7. De raad neemt kennis van:
 - a. De meicirculaire, de ontwikkeling loonkosten en het resultaat kostenverdeling, herberekening kostendeekkende producten en renteresultaat;
 - b. De ontwikkelingen sociaal domein (paragraaf 1.2.5);
 - c. De toelichting op de programma’s en beleidsvelden;
 - d. De gebiedsgerichte vertaling van de programma’s (paragraaf 2.3);
 - e. De paragrafen uit deel 3 van de programmabegroting;
 - f. De paragraaf 3.2 lokale heffingen. De tarieven worden in december bij de belastingvoorstellen vastgesteld.

Gedaan in vergadering van 12 november 2015,

De voorzitter,

De griffier,

De Programmabegroting 2016-2020 wordt in de raad van 9 tot 12 november 2015 behandeld. Op 12 november stemt de raad over de ingediende moties en amendementen. Na deze stemming kunt u in de digitale versie van de begroting hier klikken voor de aangenomen moties en amendementen.

DEEL 5 BIJLAGEN

5.1 Kerngegevens

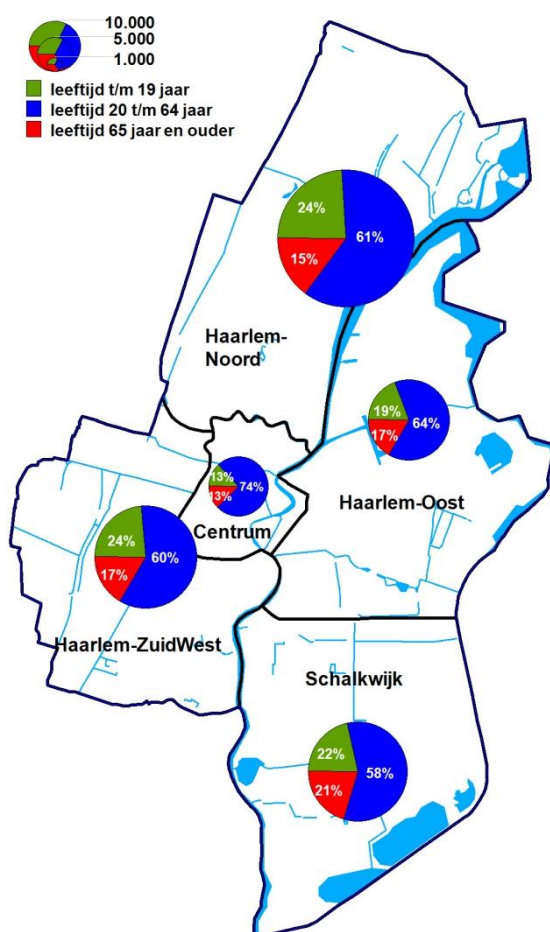
I. Sociale Structuur

Bevolking naar leeftijd, 2005-2030

Leeftijd	2005		2010		2015		2020		2030	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
0-19 jaar	31.842	22%	32.502	22%	34.317	22%	36.300	22%	37.900	22%
20-44 jaar	55.383	38%	54.357	36%	54.778	35%	55.800	34%	58.100	33%
45-64 jaar	37.254	25%	39.868	27%	41.568	27%	43.600	27%	44.400	26%
65 jaar en ouder	22.311	15%	22.849	15%	25.972	17%	28.100	17%	33.600	19%
Totaal	146.790	100%	149.576	100%	156.635	100%	163.800	100%	174.000	100%
Waarvan 15-64 jaar (potentiële beroepsbevolking)	101.041	69%	101.998	68%	103.856	66%	107.800	66%	111.600	64%

Bron: Bevolkingsgegevens: BRP-Haarlem; Bevolkingsprognose 2020 en 2030 DIA, gematigde variant

Leeftijdverdeling van de Haarlemse bevolking per stadsdeel, 2015

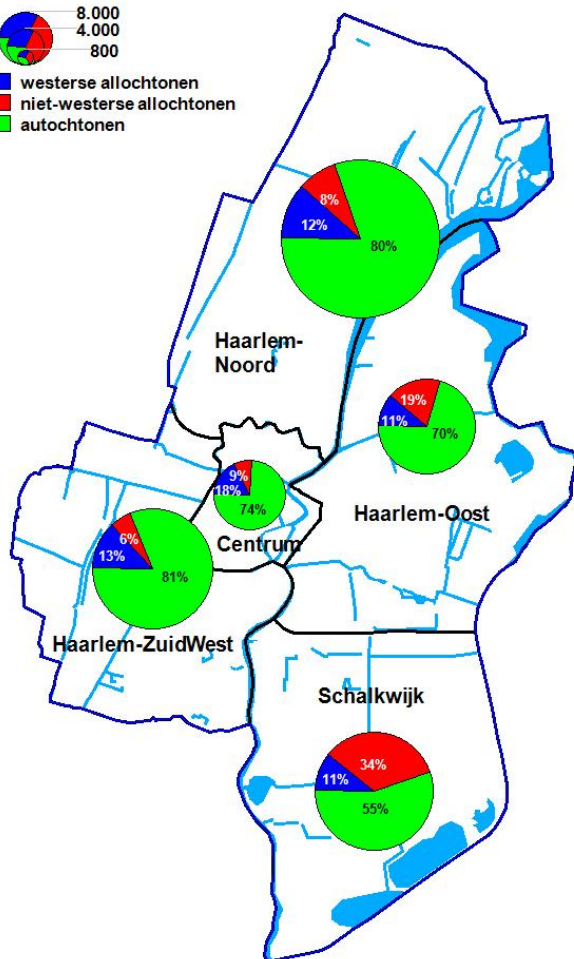
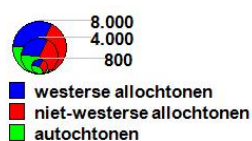
Zie [hier](#) voor meer informatie over bevolking naar leeftijd

Bevolking naar herkomst										
Leeftijd	2012		2013		2014		2015		2020	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Autochtonen	112.775	75%	113.032	74%	114.065	74%	114.648	74%	116.700	71%
Allochtonen	39.066	25%	40.048	26%	41.092	26%	41.987	26%	47.100	29%
Waarvan niet-westers	21.398	14%	21.887	14%	22.309	14%	22.920	14%	25.700	16%
Totaal	151.841	100%	153.080	100%	155.157	100%	156.635	100%	163.800	100%

Bron: Bevolkingsgegevens: BRP-Haarlem; prognose ruwe schatting: gemiddelde ontwikkeling laatste 10 jaar voortgezet.

Niet-westers: allochtoon met als herkomstsgroepering één van de landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije. Aantal en percentage van het totaal aantal Haarlemmers.

Etniciteit naar categorie in Haarlem per stadsdeel, 2015

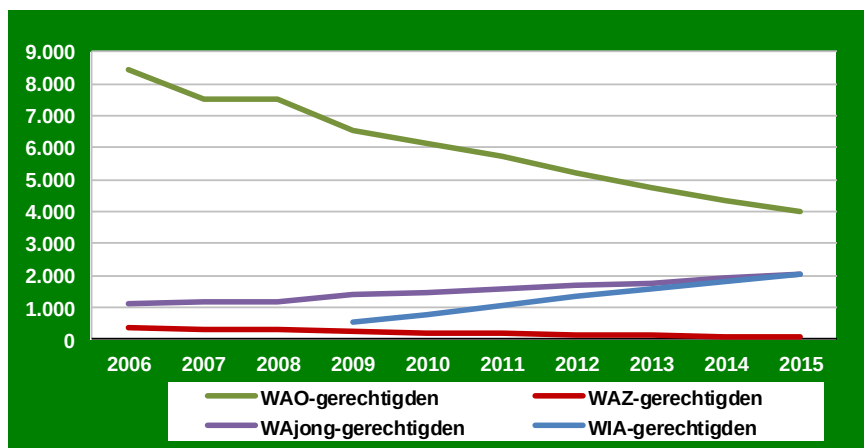

Zie [hier](#) voor meer informatie over bevolking naar etniciteit

Aantal uitkeringsgerechtigden (per 31-12 vorig jaar)				
	2012	2013	2014	2015
Bijstandsgerechtigden	2.508	2.806	3.075	3.255
WAO-gerechtigden	5.180	4.746	4.370	4.020
WAZ-gerechtigden	156	129	105	99
WAjong-gerechtigden	1.688	1.772	1.920	2.056
WIA-gerechtigden	1.331	1.583	1.836	2.046
WW-gerechtigden	2.142	3.022	3.625	3.773

Bron: Bijstandsgerechtigden: gemeente Haarlem; overige uitkeringen: UWV

Ontwikkeling aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen in Haarlem, 2006-2015

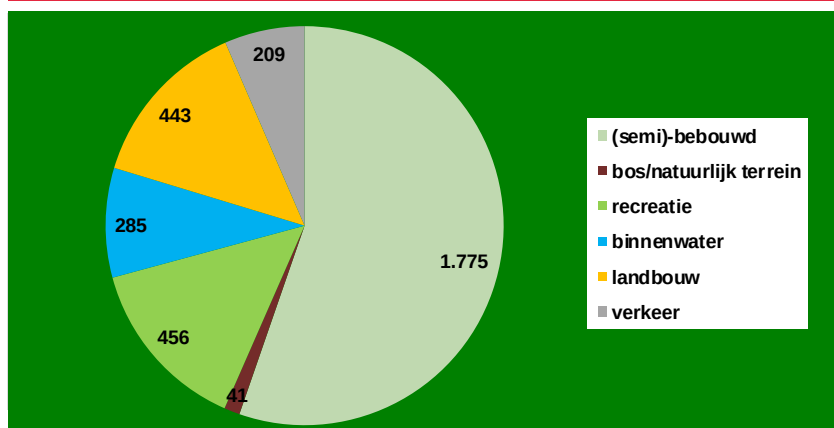

Zie [hier](#) voor meer informatie over uitkeringen

Bron: UWV

II. Fysieke Structuur

Oppervlakte naar functie in hectare in Haarlem, 2010

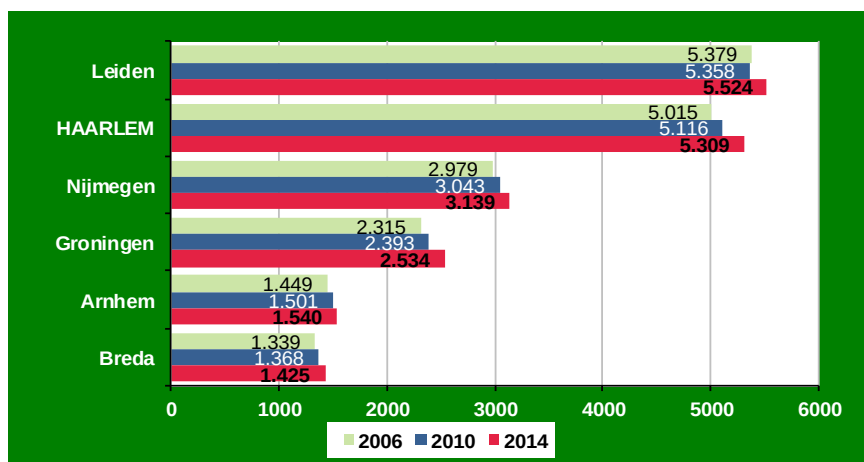
2014: oppervlakte 3.209 ha. (gelijk aan 2010), binnenwater 287 ha. (2010: 285 ha.)

Historische stadskern (wijk Oude Stad) in 2014 163 ha.

Weglengte in 2014: 434 km.

Bron: CBS

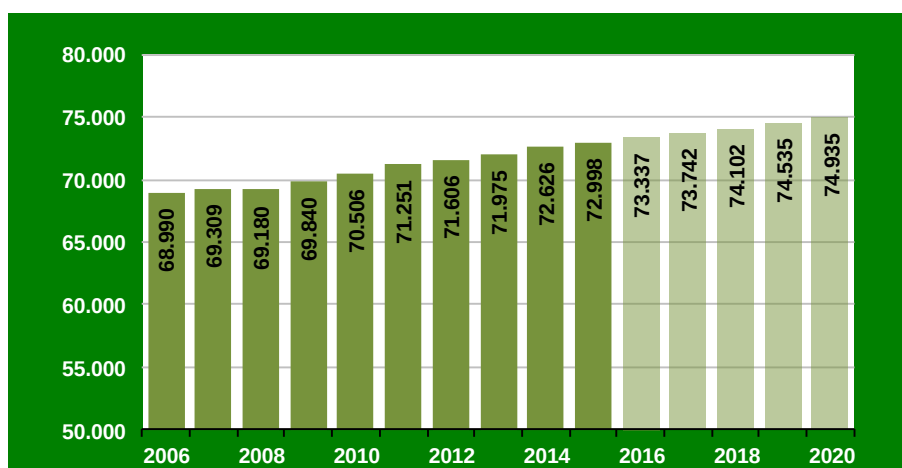
Bevolkingsdichtheid in aantallen inwoners per km² in Haarlem en vergelijkbare steden, 2006-2014

Zie [hier](#) voor meer informatie over fysieke structuur

Bron: CBS

Ontwikkeling aantal woningen in Haarlem, 2006-2020

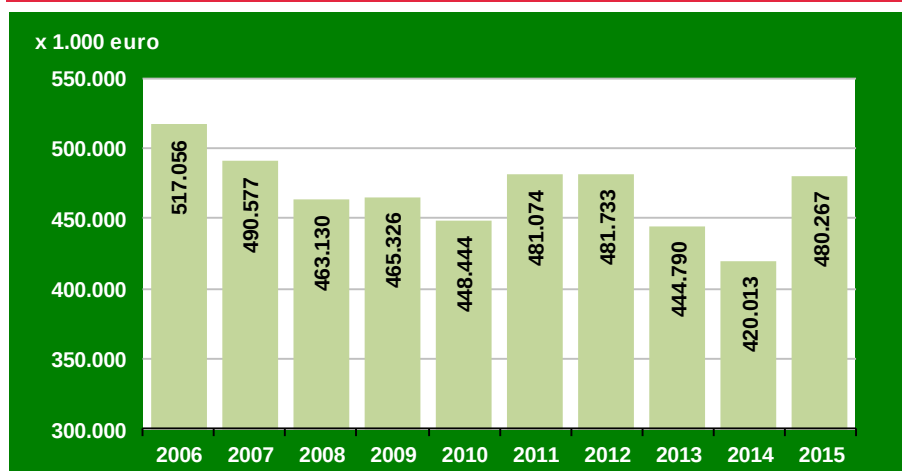
Bron: Cocensus; prognose: Bevolkingsprognose 2014 OenS

III. Financiële Structuur

Algemene financiële gegevens 2016

	(bedrag x €1.000)
Totale baten (exclusief reservemutaties)	-507.974
Totale lasten (exclusief reservemutaties)	510.950
Saldo toevoeging en onttrekking reserves	-2.505
Saldo baten en lasten (+ = negatief saldo)	470
Algemene reserve	24.702
Algemene inkomsten gemeentefonds	280.845
Opbrengst Onroerend Zaak Belasting (OZB)	38.162
Netto-investeringsvolume	37.362
Vaste schuld	570.000

Ontwikkeling begrotingsomvang¹ in Haarlem, 2006-2015

Bron: Jaarverslagen gemeente Haarlem (2015: programmabegroting)

5.2. Samenstelling bestuur

College van burgemeester & wethouders

B.B. Schneiders, Burgemeester

Voorzitter van het college van burgemeester en wethouders en voorzitter van de gemeenteraad

J.Chr. van der Hoek, Wethouder (D66)

Portefeuille: Welzijn en Volksgezondheid, Cultuur en Vastgoed

J. Langenacker, Wethouder (PvdA)

Portefeuille: Werk, Economische en Sociale Zaken, Wonen en Coördinatie Sociaal Domein

C.Y. Sikkema, Wethouder (GLH)

Portefeuille: Beheer en Onderhoud, Duurzaamheid en Mobiliteit

M. Snoek, Wethouder (CDA)

Portefeuille: Jeugd, Onderwijs en Sport

J. van Spijk, Wethouder (D66)

Portefeuille: Ruimtelijke Ontwikkeling en Monumenten, MRA, Financiën, Dienstverlening en Burgerparticipatie

J. Scholten, Gemeentesecretaris

Gemeenteraad

D66 (8 zetels)

mw. D. Leitner, dhr.P. Spijkerman, mw. F.G. Cannegieter, dhr. G. Nederbragt, dhr. M. de Groot, dhr. B. van Leeuwen, dhr. D. Mohr, dhr. M.J.A.E. Rijssenbeek

PvdA (6 zetels)

dhr. J. Fritz, dhr. M. Aynan, dhr. M.H. Brander, mw. N.U. Ramsodit, mw. M.C.M. Schopman, mw. D. van Loenen

VVD (5 zetels)

dhr. R.G.J. de Jong, dhr. J. Boer, dhr. W.R. van Haga, mw. H.A. van der Smagt, mw. M.A. Sterenberg

GroenLinks (5 zetels)

mw. M.D.A. Huysse, dhr. A. Azannay, dhr. R.H. Berkhout, dhr. B. Gün, mw. Z. Klazes

SP (4 zetels)

dhr. F.H. Garretsen, dhr. A.F. Bloem, mw. J. van Ketel, mw. S. Özogul-Özen

CDA (4 zetels)

dhr. G.B. van Driel, dhr. M. El Aichi, mw. E. de Raadt, dhr. J.J. Visser

Ouderenpartij Haarlem (2 zetels)

dhr. F.N.G. Smit, mw. F. de Leeuw

Actiepartij (2 zetels)

dhr. J. Vrugt, dhr. J.M. Baaijens

Christenunie (1 zetel)

dhr. F.C. Visser

Trots (1 zetel)

dhr. A.P.D. van den Raadt

Hart voor Haarlem (1 zetel)

mw. L.C. van Zetten

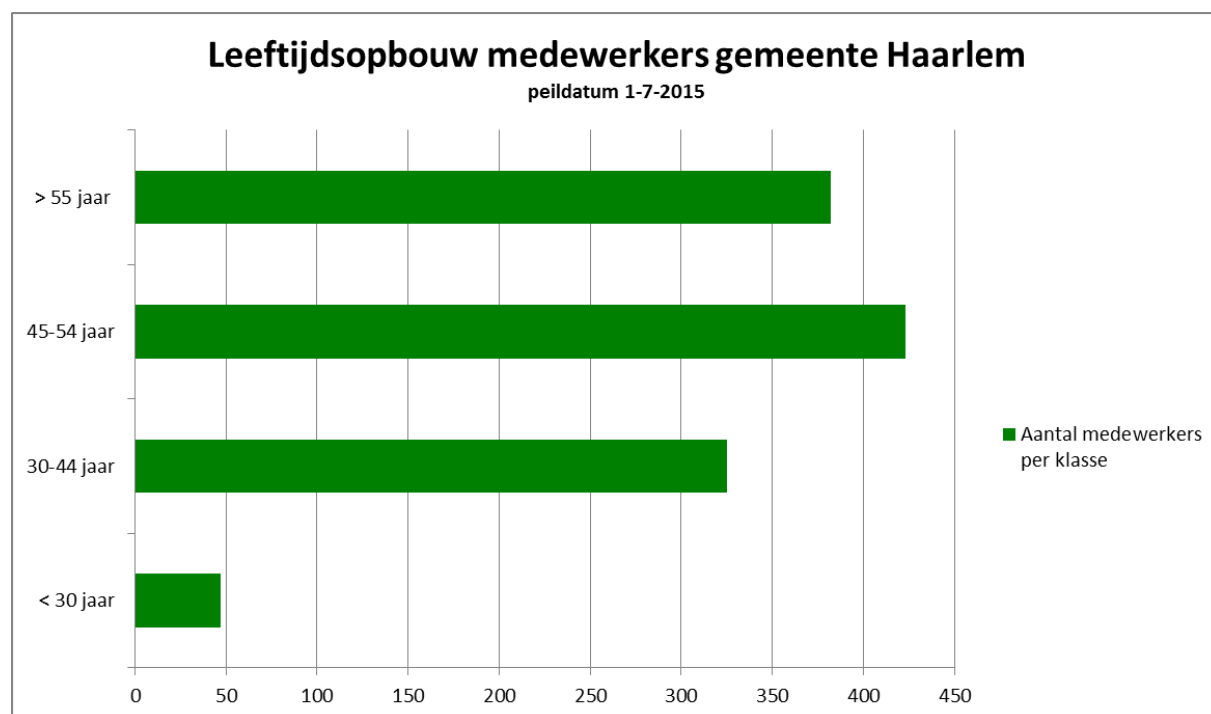
Griffier

Mw. J.S. Spier

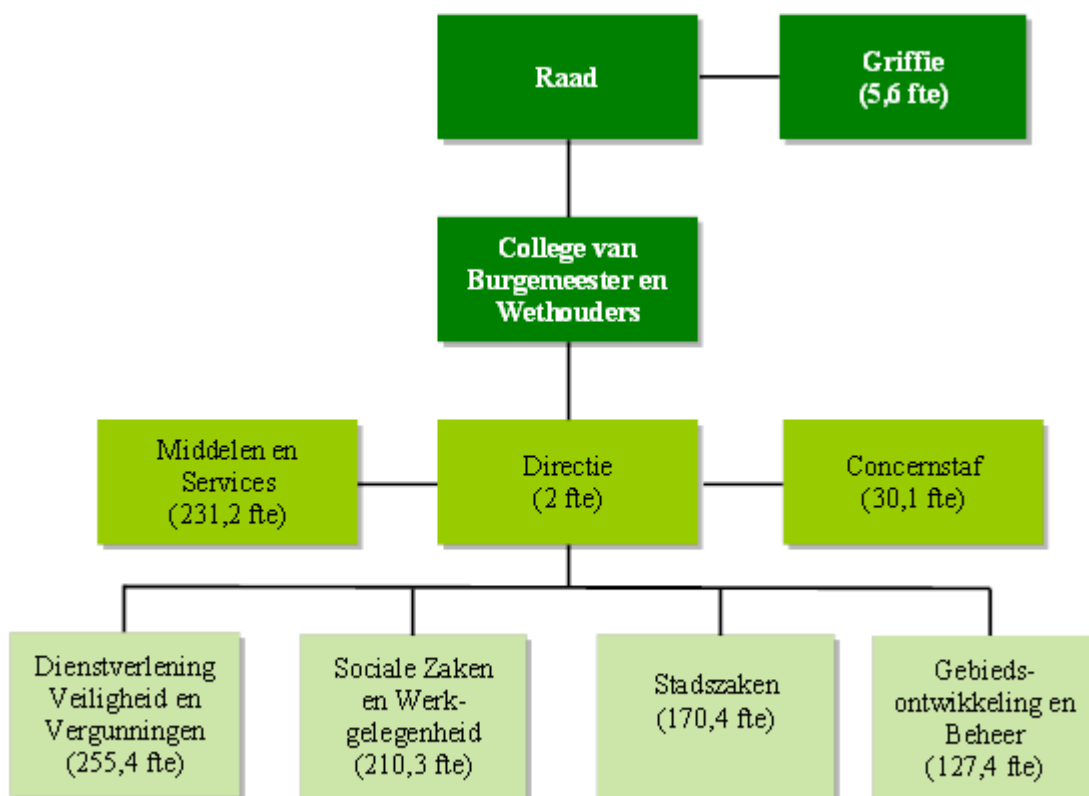
5.3 Overzicht personeel

(bedragen x € 1.000)

Hoofdafdeling	FTE formatie 2016	Begroting Personele lasten		
		salaris en sociale lasten	overig	totaal
Bestuur				
Raad		884	228	1.112
College van B & W		1.327	112	1.439
Totaal Bestuur	-	2.134	339	2.473
Huidig personeel				
Directie	2,0	277	5	282
Concernstaf	30,1	2.449	58	2.507
Griffie	5,6	442	4	445
Middelen en Services	231,2	15.355	415	15.769
Stadszaken	170,4	12.141	254	12.395
Sociale Zaken en Werkgelegenheid	210,3	12.997	230	13.227
Dienstverlening Veiligheid en Vergunningen	255,4	15.241	633	15.874
Gebiedsontwikkeling en beheer	127,4	8.359	340	8.698
Totaal huidig personeel	1.032,4	67.259	1.938	69.197
Voormalig personeel	-	112	18	131
Totaal generaal	1.032,4	69.582	2.296	71.878

Organisatiestructuur

5.4 Onderzoeken ingevolge de Verordening art. 213a

De Gemeentewet art. 213a schrijft voor dat gemeenten doelmatigheidsonderzoeken uitvoeren. In Haarlem is dit bekrachtigd door de raad in de ‘Verordening onderzoek doelmatigheid en doeltreffendheid van het door het college gevoerde bestuur van de gemeente Haarlem’ ([2012/469231](#)). Middels de programmabegroting geeft het college aan welke onderwerpen geschikt lijken om in 2016 een 213a onderzoek voor in te zetten. Overwegingen die daarbij een rol spelen zijn onder andere rendement van het verwachte resultaat en wenselijkheid en haalbaarheid van het onderzoek naar betreffende onderwerpen.

In 2016 voert het college een onderzoek uit naar:

Schulddienstverlening

De gemeente heeft een wettelijke taak schulddienstverlening aan te bieden. De gemeente Haarlem voert deze werkzaamheden ook namens de omringende gemeenten uit. De vraag is of het beleid effectief is en efficiënt wordt uitgevoerd. Komen de met de regiogemeenten afgesproken tarieven overeen met de werkelijkheid? Ook wordt gekeken wat met de aanbevelingen uit het in 2014 verschenen rapport van de RKC is gedaan.

Effectiviteit inzameling afval als grondstof

In toenemende mate wordt afval als grondstof gezien, met andere woorden: afval wordt steeds meer geld waard. De ontwikkelingen op dit punt gaan wereldwijd heel snel. Waar staat het Haarlemse beleid op dit punt en hoe makkelijk is het dit beleid aan te passen aan nieuwe ontwikkelingen (denk aan het afschrijven van investeringen). Bij dit onderzoek is het relevant ook ervaringen van andere gemeenten te beschrijven.

Het college informeert de commissie Bestuur na afronding van het onderzoek over conclusies en aanbevelingen. Na vaststelling door het college worden de rapportages naar de Rekenkamercommissie verzonden.

Beschikbaar budget

Voor de uitvoering van onderzoek wordt mogelijk een beroep gedaan op externe deskundigheid. Voor 2016 is een onderzoeksbudget beschikbaar van € 50.000.

5.5 Samenvattend overzicht van baten en lasten per programma, beleidsveld en product

(bedragen x € 1.000)

Programma, beleidsveld en product			begroting 2015 gew.	begroting 2016
1	Maatschappelijke participatie			
11	<i>Onderwijs en sport</i>			
1101	Onderwijs	Lasten	31.266	22.313
		Baten	-9.047	-2.251
		Saldo	22.219	20.062
1102	Sport	Lasten	11.181	10.139
		Baten	-101	-101
		Saldo	11.080	10.038
12	<i>Bevorderen zelfredzaamheid</i>			
1201	Publieke gezondheidszorg	Lasten	3.341	3.431
		Baten		
		Saldo	3.341	3.431
1202	Basisinfrastructuur	Lasten	21.562	17.463
		Baten	-2.338	-240
		Saldo	19.224	17.223
13	<i>Advies en ondersteuning</i>			
1301	Advies en ondersteuning	Lasten	4.951	5.008
		Baten		
		Saldo	4.951	5.008
2	Ondersteuning en Zorg			
21	<i>Maatwerkvoorzieningen</i>			
2101	Maatwerkvoorzieningen algemeen	Lasten	66.666	64.814
		Baten	-9.107	-8.041
		Saldo	57.559	56.773
2102	Maatwerkvoorzieningen jeugd	Lasten	1.222	1.196
		Baten	-124	-60
		Saldo	1.098	1.136
22	<i>Opvang en beschermd wonen</i>			
2201	Opvang en beschermd wonen	Lasten	49.914	52.206
		Baten	-1.766	-1.534
		Saldo	48.149	50.673
23	<i>Jeugdbesch&jeugdreclassering</i>			
2301	Kinderbesch.&jeugdreclassering	Lasten	3.320	3.320
		Baten		
		Saldo	3.320	3.320
3	Werk en Inkomen			
31	<i>Werk</i>			
3101	Werk	Lasten	24.648	21.458
		Baten	-2.146	611
		Saldo	22.502	22.069
32	<i>Inkomen</i>			

Programma, beleidsveld en product			begroting 2015 gew.	begroting 2016
3201	Bijstand & ovg ink.regelingen	Lasten	60.842	66.880
		Baten	-54.161	-53.961
		Saldo	6.681	12.919
33	<i>Minima</i>			
3301	Minimabeleid	Lasten	6.869	
		Baten	-500	
		Saldo	6.369	
3302	Schulddienstverlening	Lasten	6.271	6.287
		Baten	-368	-370
		Saldo	5.903	5.917
4	Duurz. Stedelijke Vernieuwing			
41	<i>Duurzame sted. ontwikkeling</i>			
4101	Milieu	Lasten	2.054	2.208
		Baten	-820	-251
		Saldo	1.233	1.958
4102	Wonen	Lasten	3.770	2.725
		Baten	-90	
		Saldo	3.680	2.725
4103	Ruimtelijke ontwikkeling	Lasten	4.460	2.405
		Baten	-2.113	-126
		Saldo	2.347	2.279
42	<i>Economie, toerisme en cultuur</i>			
4201	Economie	Lasten	1.915	1.695
		Baten	-230	
		Saldo	1.685	1.695
4202	Toerisme	Lasten	1.483	1.399
		Baten	-139	-139
		Saldo	1.344	1.261
4203	Cultuur	Lasten	24.279	23.123
		Baten	-326	-327
		Saldo	23.953	22.796
43	<i>Grondexploitaties</i>			
4301	Grondexploitaties	Lasten	10.409	18.414
		Baten	-9.370	-17.203
		Saldo	1.039	1.211
5	Beheer en Onderhoud			
51	<i>Openbare ruimte en mobiliteit</i>			
5101	Afvalinzameling en reiniging	Lasten	20.640	20.375
		Baten	-22.393	-22.298
		Saldo	-1.753	-1.923
5102	Openbare ruimte ondergronds	Lasten	11.022	10.754
		Baten	-12.676	-12.726
		Saldo	-1.654	-1.972

Programma, beleidsveld en product			begroting 2015 gew.	begroting 2016
5103	Beleid mobiliteit&openb.ruimte	Lasten	3.171	3.342
		Baten	-733	-740
		Saldo	2.438	2.602
5104	Gebied Haarlem	Lasten	27.672	27.714
		Baten	-1.938	-1.124
		Saldo	25.734	26.590
5105	Gebied Noord	Lasten	3.177	4.944
		Baten		
		Saldo	3.177	4.944
5106	Gebied Schalkwijk	Lasten	4.383	1.868
		Baten		
		Saldo	4.383	1.868
5107	Gebied Oost	Lasten	3.551	1.949
		Baten	-249	-100
		Saldo	3.303	1.849
5108	Gebied Centrum	Lasten	2.101	1.943
		Baten	-100	
		Saldo	2.001	1.943
5109	Gebied Zuid	Lasten	3.143	1.874
		Baten	-65	-50
		Saldo	3.078	1.824
52	<i>Parkeren</i>			
5201	Fietsen(stalling)	Lasten	62	64
		Baten	-80	-82
		Saldo	-19	-18
5202	Straatparkeren en garages	Lasten	10.842	10.433
		Baten	-17.162	-17.567
		Saldo	-6.320	-7.134
5203	Handhaving	Lasten	1.975	1.892
		Baten	-1.402	-1.345
		Saldo	573	547
5204	Beleid parkeren	Lasten	70	118
		Baten		
		Saldo	70	118
53	<i>Overige beheertaken</i>			
5301	Havendienst	Lasten	1.947	2.043
		Baten	-1.059	-1.077
		Saldo	888	966
5302	Begraafplaatsen	Lasten	1.540	1.542
		Baten	-1.175	-1.187
		Saldo	365	355

Programma, beleidsveld en product			begroting 2015 gew.	begroting 2016
5303	NME/Kinderboerderij	Lasten	1.402	1.382
		Baten	-17	-17
		Saldo	1.385	1.365
5304	Dierenbescherming	Lasten	172	213
		Baten		
		Saldo	172	213
5305	Vastgoedbeheer	Lasten	34.908	29.104
		Baten	-28.777	-25.126
		Saldo	6.131	3.978
6	Burger, Bestuur en Veiligheid			
61	<i>Dienstverlening</i>			
6101	Dienstverlening	Lasten	9.352	9.148
		Baten	-3.290	-3.398
		Saldo	6.063	5.750
6102	Basisregistraties	Lasten	2.695	3.014
		Baten	-162	-38
		Saldo	2.533	2.977
62	<i>Gemeentelijk bestuur</i>			
6201	Gemeenteraad	Lasten	2.141	2.142
		Baten	-27	-28
		Saldo	2.114	2.114
6202	College van B&W	Lasten	5.511	5.526
		Baten	43	
		Saldo	5.554	5.526
63	<i>Openbare orde en veiligheid</i>			
6301	Openbare omgeving & veiligheid	Lasten	7.514	6.833
		Baten	-813	-813
		Saldo	6.700	6.019
6302	Integr.vergunning & handhaving	Lasten	11.544	11.669
		Baten	-3.667	-4.563
		Saldo	7.877	7.106
6303	Branden en crises	Lasten	12.103	12.211
		Baten		
		Saldo	12.103	12.211
7	Algemene Dekkingsmiddelen			
71	<i>Lokale belastingen & heffingen</i>			
7101	Belastingen	Lasten	4.471	4.452
		Baten	-45.565	-46.680
		Saldo	-41.093	-42.227
72	<i>Algemene dekkingsmiddelen</i>			
7201	Algemene uitkering	Lasten		
		Baten	-277.666	-280.845
		Saldo	-277.666	-280.845

Programma, beleidsveld en product			begroting 2015 gew.	begroting 2016
7202	Financiering	Lasten		2.318
		Baten	-15.357	-9.262
		Saldo	-15.357	-6.944
7203	Algemene baten en lasten	Lasten	3.389	7.587
		Baten	-1.608	-201
		Saldo	1.781	7.386
7204	Saldo kostenplaatsen	Lasten	2.711	2.653
		Baten	-4.563	-1.864
		Saldo	-1.852	789
Totaal			384	470

5.6 Bezuinigingsmaatregelen waartoe is besloten die ingaan per 2016

(bedragen x € 1.000)

Pr.	Bezuinigingen waartoe eerder besloten is en die in 2016 ingaan (alleen structurele posten van minimaal € 100.000 worden opnieuw toegelicht)	2016
1	<i>Minder sportvoorzieningen en -subsidies</i> Minder subsidies op sportaccommodaties Sluiten sportaccommodaties en/of gezamenlijk gebruik door verenigingen	-100
1	<i>Sluiten Egelantier</i> Sluiten Egelantier	-320
1	<i>Minder cultuurstimulerende maatregelen</i> Verminderen subsidies culturele instellingen Beperken evenementen en projecten City-marketing	-100 -100 -100
1	Zwerfjongeren	-50
5	Verhogen parkeertarieven	-300
5	<i>Meeropbrengst en minderkosten parkeren</i> Fiscalisering parkeren Digitaliseren parkeren	-500 0
5	<i>Lager kwaliteitsniveau onderhoud openbare ruimte</i> Verlagen A ambities centrum naar B, buitengebied naar C	-1.000
5	Boomspiegels	-150
	<i>Beperken beleidsontwikkeling-</i> Teruggaan tot het minimum in beleidsinspanningen	-300
6	Communicatie bewoners/organisaties digitaal	-300
7	<i>Diversen</i> Besparing overhead nav takendiscussie Besparing grote contracten Invoeren open source software	-500 -1.000 pm

Minder subsidie voor sportaccommodaties

Het sluiten van sportaccommodaties en/of gezamenlijk gebruik door verenigingen

Zie tekst in paragraaf 1.5.2.

Sluiten Egelantier

De hoofdgebruiker van het gebouw de Egelantier (Hart) heeft het gebouw per 1 januari 2014 verlaten. Aan de overige huurders wordt de huur opgezegd en het gebouw wordt verkocht ten behoeve van herontwikkeling. De gemeente zal samen met de huurders op zoek gaan naar vervangende ruimte voor de instellingen die langere tijd zijn gevestigd in het huidige pand. Het vinden van nieuwe ruimte is voor eigen rekening en risico van de huurders. Het bezuinigingsbedrag is opgebouwd als saldo van een

aantal vrijvallende lasten en baten, zoals onderhoud, gasverbruik, salarislasteren en vervallende huurinkomsten.

Verminderen subsidies culturele instellingen

Voor deze bezuiniging is vanaf 2016 € 100.000 berekend. In 2017 en 2018 neemt dit bedrag elk jaar met nog eens € 100.000 toe zodat uiteindelijk € 300.000 wordt bespaard. In de Kadernota 2014 is aangegeven dat de sector (culturele instellingen) om advies wordt gevraagd. Op een later moment zal aan de hand van een voorstel worden besloten waar de bezuiniging moet en kan worden gerealiseerd. bij verdergaande samenwerking tussen de zeven instellingen zou kunnen worden bespaard in de vorm van 'shared services'. Denk bijvoorbeeld aan inkoop van schoonmaak, energie, uitwisselen personeel, administratie, tickets. In een informatienota/brief over dit onderwerp worden de keuzes expliciet gemaakt.

Beperken evenementen en projecten

Vanaf 2016 wordt het evenementenbudget van € 381.000 (= budget 2016) verlaagd tot € 281.000. Hierdoor kunnen er minder evenementen worden georganiseerd. Mogelijkheden zijn bijvoorbeeld het niet meer subsidiëren van het Bloemencorso per 2018 (contract ondertekend tot en met editie 2017). Mogelijkheden in 2016 en 2017: Honkbalweek naar topsport (€ 15.000), 023 uur cultuur (€ 25.000) niet meer subsidiëren. Koorbiënnale en Orgelconcours beide € 10.000 per editie verminderen. In overleg met de evenementenorganisaties komt er in het najaar 2014 een definitief voorstel. Bij de afweging welk(e) evenement(en) te stoppen wordt rekening gehouden met de spin-off effecten voor de economie en aantrekkelijkheid van de stad.

City-marketing

In 2016 ontvangt Haarlem Marketing € 604.000 subsidie in plaats van € 704.000. Met de directeur is afgesproken dat dit bedrag wordt bezuinigd op personeelskosten en dat het activiteitenbudget intact blijft.

Zwerfjongeren

Met de regiogemeenten is afgesproken de kosten van de opvang en verzorging van zwerfjongeren te dekken uit de middelen Maatschappelijke opvang (centrumgemeentetaak). De verschuiving van lokale naar regionale financiering levert een besparing op. Een deel van deze besparing (€ 50.000) kan structureel bijdragen aan de taakstelling met ingang van 2016.

Verhogen parkeertarieven

Verlagen A. ambities centrum naar B. buitengebied naar C.

Het is mogelijk om in het (dagelijks) onderhoud de ambities naar beneden bij te stellen. De A ambities worden bijgesteld naar B of naar C niveau. Dit wordt nog gedifferentieerd naar buitengebied en binnenstad. Uitgangspunt is dat er vanaf 2015 (taakstellend) € 1.000.000 wordt bespaard. Bij de Kadernota 2014 is aangegeven dat hiervoor een uitgewerkt voorstel aan de gemeenteraad wordt voorgelegd. Er zijn drie mogelijke scenario's doorgetrokken. De scenario's bestaan uit alleen bezuinigen op grijs (verharding en reiniging), alleen bezuinigen op groen (groen en spelen) en een mix van groen en grijs.

De verlaging van kwaliteit werkt door in de budgetten. Dit betekent dat voor een lager bedrag aan marktpartijen en aan Spaarnelanden wordt uitbesteed. Met betrekking tot Spaarnelanden bestaat een risico dat de onderneming deze bezuiniging alleen kan invullen met verlaging van het personeelsbestand.

De kwaliteitsverlaging betreft zowel dagelijks als groot onderhoud. Dat wil zeggen dat er minder intensief wordt onderhouden en ook dat de vervanging op een later tijdstip plaatsvindt. Dit betekent ook dat het terugdraaien van de kwaliteitsverlagingen niet snel gerealiseerd kan worden doordat er dan relatief veel geld ineens moet worden uitgegeven om weer op een hoger kwaliteitsniveau te komen. De berekening gaat uit van een gemiddelde. Afhankelijk van de staat van het areaal wordt per jaar bepaald wat werkelijk nodig is. Dit kan per jaar significant afwijken. Op dit moment is er geen

voorziening waarin deze egalisatie goed is geregeld. Om het systeem werkend te krijgen zou dit wel geregeld moeten worden.

Bij een lager kwaliteitsniveau ziet de stad er minder onderhouden uit. Dit zal het aantal meldingen en verzoeken verhogen. Het bestuur zal zich er goed bewust van moeten zijn dat het honoreren van individuele verzoeken kostenverhogend werkt. Dat zou de bezuiniging teniet kunnen doen en onderhoudsmaatregelen zelfs duurder maken omdat deze dan ad hoc geregeld moeten worden.

Boomspiegels

Het onderhoud aan boomspiegels wordt door meer burgerparticipatie opgevangen. In plaats van dat de gemeente onderhoud uitvoert, kunnen burgers boomspiegels adopteren. Dit levert vanaf 2016 € 150.000 op.

Teruggaan tot het minimum in beleidsinspanningen

Door waar mogelijk gebruik te maken van landelijke standaarden en elders ontwikkeld beleid wordt er minder ingezet op het zelf ontwikkelen van beleid. Hierbij kan nauwelijks aanpassing aan de lokale situatie in Haarlem plaatsvinden. De bezuiniging moet voortkomen uit efficiënt werken en minder beleidsinspanningen (minder doen). Efficiënter werken kan door :

- Meer gebruik te maken van beleidstukken van andere gemeenten en VNG;
- Lean maken van beleidsproces onder andere op basis van slimmer beleid maken (voorbeeld: aanpak van gemeente Dordrecht);
- Indien mogelijk taken verdelen in de regio;
- Het inrouten van besluiten minder tijdrovend maken door opleiding en begeleiding van auteurs
- Inzetten op talentontwikkeling en mogelijkheid externen in te zetten als dat sneller is en/of tot betere kwaliteit leidt (en dus goedkoper);
- Minder beleidsinspanningen door minder doen.
- Minder doen kan door kritisch te kijken naar de toegevoegde waarde van gevraagde beleidsproducten en door een andere rolneming dat wil zeggen waar mogelijk andere partijen een rol geven in de beleidsontwikkeling.

Voorstel is de reductiemaatregel pakket 12 'geen nieuw beleid bereikbaarheid en mobiliteit' bij deze maatregel te voegen. Dat betekent dat er op de beleidscapaciteit een reductie wordt doorgevoerd van in totaal € 90.000 + € 300.000. In 2015 wordt hiervoor een programma opgezet (lean sessies, opleiding en dergelijke). De daadwerkelijke formatieve consequenties zijn afhankelijk van de hoogte van de loonsom van de te bezuinigen formatie (circa 5 fte). Er kunnen bij deze bezuiniging frictiekosten optreden.

Communicatie bewoners/organisaties digitaal

De wijkraadsubsidie, het bewonersondersteuningsbudget en het budget voor leefbaarheid en wijkgericht werken zijn bestemd voor het functioneren van de wijkraden. De subsidie is bedoeld voor huisvestings- en aanverwante kosten, voor advies en ondersteuning van initiatieven vanuit de wijkraad en/of een bewonersgroep, en voor kleinschalige fysieke aanpassingen en sociale activiteiten in de wijken.

Een analyse van de cijfers van afgelopen jaren laat zien dat de budgetten Wijkraden goed is benut, maar de budgetten Bewonersondersteuning niet. Daarnaast is, binnen de tot nu toe geraamde budgetten, voor de komende jaren sprake van onevenredigheid omdat bij de Kadernota 2014 op de budgetten een incidentele bezuiniging voor 2015 is vastgesteld van € 300.000, en een structurele bezuiniging vanaf 2017 van € 350.000. Voor 2016 was daarentegen geen bezuiniging vastgesteld.

De beoogde bezuiniging wordt nu enerzijds gevonden binnen de budgetten wijkgericht werken en leefbaarheid en anderzijds door een herverdeling van de budgetten vanaf 2015.

Voorstel is ook in 2016 te bezuinigen om daarmee ruimte te creëren. In 2015 behoeft daardoor minder op het leefbaarheidsbudget gekort te worden dan bij de kadernota voorgesteld. In de jaren 2017 en

verder wordt circa € 330.000 per jaar bezuinigd in plaats van de gestelde € 350.000. De beschikbare budgetten vanaf 2015 komen hiermee een fractie onder het gemiddeld daadwerkelijk uitgegeven bedrag op deze posten in de afgelopen jaren.

Effect van bovenstaande is dat er voor de wijkraden in 2015 budget is om te blijven functioneren zoals in 2014 en voorgaande jaren. Wel zullen onderling de budgetten per wijkraad worden herverdeeld op basis van een nieuw ontwikkelde, nog bestuurlijk vast te stellen verdeelsleutel.

Voor 2016 en verder wordt op basis van het coalitieprogramma nieuw beleid ontwikkeld. Hierin komt een aantal zaken aan bod: hoe verhouden wijkraden, bewonersinitiatieven en de gemeente zich tot elkaar; wie heeft welke rol en functie; voor welke doelen en resultaten op het gebied van burgerparticipatie worden beschikbare middelen ingezet; en hoe worden deze middelen verdeeld om deze doelen en resultaten te bereiken? Uiteraard worden de wijkraden bij het ontwikkelen van dit nieuwe beleid betrokken.

Besparing overhead naar aanleiding van takendiscussie

Bij de Kadernota 2014 was de eerste inschatting dat het aantal formatieplaatsen in het primaire proces dat door de bezuiniging vervalt 42 bedraagt. Op basis daarvan is ingeschat dat een besparing op de overhead mogelijk is van € 500.000 in 2016 oplopend tot € 1.500.000 in 2018 en latere jaren.

Het bezuinigingsbedrag op de overhead is een afgeleide van de bezuiniging op het primaire proces. Daarmee is nog niet helder welke formatiereductie op staf- en ondersteuning passend zou zijn.

Naast formatiereductie door taakreductie heeft de gemeente ook te maken met nieuwe taken waarvoor extra formatieplaatsen worden ingezet. Denk aan de taken in het sociaal domein als gevolg van de decentralisaties. De verwachting is dat deze taakuitbreidingen opwegen tegen de taakreducties. Voor de overhead geldt het principe van ‘mee-ademen’ van staf en ondersteuning met de ontwikkelingen in de lijn. Dat betekent dat voor extra taken niet alleen het primair proces moet worden ingeregeld maar ook dat middelen vrijgemaakt moeten worden voor de staf ondersteuning en overige overheadlasten (denk aan huisvesting, digitalisering) en dergelijke. Een ander deel zal kunnen worden ingevuld door het schrappen van formatieplaatsen bij de hoofdafdeling Middelen en Services. Middelen en Services wil, op afdelingsniveau, behoren tot het beste kwartiel volgens de Berenschot benchmark; dat wil zeggen: de 25% van (vergelijkbare) gemeenten met laagste overhead (in fte). De komende jaren zet Middelen en Services in op verdere formatiereductie. Inzet is om deze reductie te realiseren zonder een grote reorganisatie.

Besparen grote contracten

In de Kadernota 2014 is afgesproken dat er bezuinigd dient te worden op grote contracten. Vooralsnog wordt dit gezien als besparing op het contract met Spaarnelanden. De besparing zoals aangegeven is ingerekend bij de budgetten voor dagelijks onderhoud dat door Spaarnelanden wordt uitgevoerd. Het is nu nog niet aan te geven op welke budgetten dit effect precies valt. Wel is duidelijk dat het niet kan worden ingeboekt op afvalinzameling omdat een kostenverlaging daar wordt doorberekend in een lagere afvalstoffenheffing, zonder netto besparing.

Invoeren open source

Haarlem zet de komende periode stevig in op uitbreiding van het gebruik van open source (software). Dat doet de gemeente met een praktische aanpak waarbij de gemeente open source niet principieel of dogmatisch benadert. Voorop staat dat de continuïteit van de bedrijfsvoering wordt gegarandeerd en rekening wordt gehouden met de looptijd van gedane investeringen. Daardoor en omdat de gemeente risico's wil vermijden, zijn op korte termijn nog geen besparingen te verwachten.

Het invoeren van open source doet de gemeente langs twee sporen. Bij alle vervangingstrajecten de komende jaren wordt open source nadrukkelijk meegenomen. Daarbij wordt steeds naar het totale plaatje gekeken, niet alleen of de software geschikt is en past binnen de Haarlemse architectuur maar ook of de besparing op de licentiekosten opweegt tegen de eventuele meerkosten voor beheer en ontwikkeling. Daarnaast ontwikkelt de gemeente voor de komende jaren een strategie om steeds meer gebruik kunnen te maken van open source. Door zoveel mogelijk te kiezen voor web-based applicaties

en door consequent te kiezen voor het toepassen van open standaarden wordt het applicatielandschap van de gemeente geschikter gemaakt voor open source. De gemeente gaat ook werken aan het uitbreiden van de kennis en de acceptatie van open source, zowel bij de gebruikers als bij de beheerders. Op deze manier kan de gemeente op een verantwoorde wijze over naar maximaal gebruik van open source.

5.7 Meerjarenraming 2016-2020

Meerjarenraming 2016-2020- Nieuwe hiërarchie

(bedrag x € 1.000)

Prog.	Omschrijving programma	Begr. 2016	Begr. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019	Begr. 2020
1	Maatschappelijke participatie	55.763	55.553	55.373	54.760	54.263
2	Ondersteuning en zorg	111.901	112.980	113.945	114.719	114.765
3	Werk en inkomen	40.905	40.520	40.636	39.951	39.188
4	Duurzame stedelijke vernieuwing	33.925	33.647	33.364	33.349	33.343
5	Beheer en onderhoud	38.115	39.453	40.157	39.163	38.865
6	Burger, bestuur en veiligheid	41.703	40.318	40.079	40.370	40.216
7	Algemene dekkingsmiddelen	-321.842	-324.302	-322.539	-321.256	-320.014
98	Kostenplaatsen	0	0	0	0	0
Totaal		470	-1.832	1.013	1.056	625

Begroting 2016 - Nieuwe programmahiërarchie

(bedragen x € 1.000)

Programma	Omschrijving programma	Lasten	Baten	Saldo
1	Maatschappelijke participatie	58.354	-2.591	55.763
2			-9.634	111.901
	Ondersteuning en Zorg	121.536		
3			-53.720	40.905
	Werk en Inkomen	94.625		
4	Duurz. Stedelijke Vernieuwing	51.970	-18.045	33.925
5	Beheer en Onderhoud	121.553	-83.438	38.115
6			-8.839	41.703
	Burger, Bestuur en Veiligheid	50.542		
7			-338.852	-321.842
	Algemene Dekkingsmiddelen	17.010		
98	Kostenplaatsen	201.270	-201.270	
Totaal		716.861	-716.391	470

Begroting-Realisatie - Oude programmahiërarchie

(bedragen x € 1.000)

Programma	Rekening 2014	Begroting 2015 na wijz.	Begroting 2016
Lasten (exclusief mutaties reserves)			
01 Bestuur en burger	22.729	19.500	19.700
02 Veiligheid, verg. & handhaving	35.385	33.136	32.604
03 Welzijn, Gezondheid en Zorg	46.186	106.453	106.177
04 Jeugd, Onderwijs en Sport	49.518	81.470	72.191
05 Wonen, wijken en sted.ontwikk.	54.722	50.834	51.451
06 Economie en Cultuur	27.158	27.677	26.217
07 Werk en inkomen	92.338	98.631	86.095
08 Bereikbaarheid en mobiliteit	11.840	12.059	11.932
09 Kwaliteit fysieke leefomgeving	80.871	86.257	79.743
10 Financiën en dekkingsmiddelen	15.646	9.471	16.309
Totaal lasten	436.392	525.489	502.419
Baten (exclusief mutaties reserves)			
01 Bestuur en burger	3.856	3.221	3.463
02 Veiligheid, verg. & handhaving	4.847	5.823	6.660
03 Welzijn, Gezondheid en Zorg	3.215	6.453	6.214

Programma		Rekening 2014	Begroting 2015 na wijz.	Begroting 2016
04	Jeugd, Onderwijs en Sport	8.515	9.071	2.211
05	Wonen, wijken en sted.ontwikk.	43.646	35.942	42.379
06	Economie en Cultuur	609	661	432
07	Werk en inkomen	80.833	53.437	50.862
08	Bereikbaarheid en mobiliteit	16.301	17.242	17.649
09	Kwaliteit fysieke leefomgeving	37.975	39.589	39.281
10	Financiën en dekkingsmiddelen	253.672	339.472	338.321
	Totaal baten	453.468	510.913	507.474
	<i>Saldo (exclusief mutaties reserves)</i>			
01	Bestuur en burger	18.874	16.279	16.236
02	Veiligheid, verg. & handhaving	30.538	27.313	25.944
03	Welzijn, Gezondheid en Zorg	42.971	99.999	99.962
04	Jeugd, Onderwijs en Sport	41.003	72.399	69.980
05	Wonen, wijken en sted.ontwikk.	11.076	14.892	9.072
06	Economie en Cultuur	26.549	27.016	25.786
07	Werk en inkomen	11.505	45.193	35.233
08	Bereikbaarheid en mobiliteit	-4.461	-5.183	-5.717
09	Kwaliteit fysieke leefomgeving	42.896	46.668	40.461
10	Financiën en dekkingsmiddelen	-238.026	-330.001	-322.012
	Totaal saldo voor bestemming	-17.076	14.576	-5.055
	Toevoeging aan reserves	45.022	8.142	4.641
	Onttrekking aan reserves	31.323	22.334	6.118
	Saldo inclusief mutaties reserves	-3.376	384	470

5.8 Incidentele baten en lasten

(bedragen x € 1.000)

Incidentele baten en lasten	2016		2017		2018		2019		2020	
	Last	Baat	Last	Baat	Last	Baat	Last	Baat	Last	Baat
1. Maatschappelijk participatie										
Lokaal actieplan regenboogstad Haarlem 2015 - 2017	20		20							
Regulier en zichtbare schakels (WWGZ)	139		139							
Vrijval onderwijsachterstandenbeleid '16 betreffende peuterspeelwerk		-100								
<i>Mutaties reserves:</i>										
Reserve Sociaal Domein	500	-240								
Reserve Duurzame Sportvoorziening	100	-100	100	-100	100	-100	100	-100	100	-100
Reserve Budgetoverheveling (onderwijshuisvesting)		-100								
2. Ondersteuning en zorg										
<i>Mutaties reserves:</i>										
Reserve sociaal domein	922	-3.360	922	-2.133	922	-2.133	922	-2.133	922	-2.133
3. Werk en inkomen										
Herijking bezuiniging Spaarnelanden		-200								
Re-integratieactiviteiten ESF (doeluitkering en uitgaven)	658	-658								
Uitgaven WWB gedekt via reserve	2.358		500							
<i>Mutaties reserves:</i>										
Reserve WWB		-2.358		-500						
4. Duurzame stedelijke vernieuwing										
Opschoning collectie FHM	34									
<i>Mutaties reserves:</i>										
Reserve Depot FHM		-34								
Reserve ISV wonen	1.000	-200	1.000	-150	1.000		1.000		1.000	
5. Beheer en onderhoud										
Werk met werk maken			1.615		1.625		750			
Incidenteel onderhoud buitenruimte	300									
Verkopen vastgoed				-500		-500				
<i>Mutaties reserves:</i>										
Reserve Regionale Mobiliteit	680		1.020		1.157		817		817	
Reserve Beheer Openbare Ruimte	389	-63	389	-16						
Reserve Budgetoverheveling		-100								
Reserve Baggeren	219		219		219		219		219	
6. Burger, bestuur en veiligheid										
Doeluitkeringen en uitgaven (oa RIEC)	813	-813	813	-813	39	-39				
<i>Mutaties reserves:</i>										
Reserve Verkiezingen	130		50	-80	50	-80	50		50	
Reserve Budgetoverheveling (kinderopvang)		-60								

Incidentele baten en lasten	2016		2017		2018		2019		2020	
	Last	Baat	Last	Baat	Last	Baat	Last	Baat	Last	Baat
7. Algemene dekkingsmiddelen										
Lokaal actieplan regenboogstad Haarlem 2015 - 2017		-20		-20						
Informatievoorziening transparant en veilig	70		70							
Regulier en zichtbare schakels (WWGZ)		-139		-139						
Garantiebanen	140									
Formatie SZW	350									
Onvoorzien	1.000									
Financieringsresultaat		-300								
(Incidenteel) opleidingsbudget	250		250							
<i>Mutaties reserves:</i>										
Algemene reserve	201		286		1.835		39		39	
Reserve Kans en kracht	500	-80	363	-32		-1.570				
Reserve Organisatiefricties		-201		-286		-39		-39		-39
Reserve Opleidingen		-250		-250						
Reserve Beheer Openbare Ruimte					3.105	-226	5.113		5.113	
	10.773	-9.376	7.756	-5.019	10.052	-4.687	9.010	-2.272	8.260	-2.272

5.9 Reserves en voorzieningen

Reserves

(bedragen x € 1.000)

Naam reserve	1/1/2016	Toevoeging	Onttrekking	31/12/2016
Algemene reserve	24.501	201		24.702
Reserve Grondexploitatie	1.890			1.890
Algem. reserve sociaal domein	11.168	1.422	-3.600	8.990
Totaal Algemene reserves	37.559	1.623	-3.600	35.582
Reserve Budgetoverheveling	287		-260	27
Reserve WWB inkomensdeel	4.760		-2.358	2.402
Reserve Rekenkamercommissie	20			20
Reserve Volkshuisvesting	328			328
Reserve Vastgoed	568			568
Reserve Duurz.Sportvoorziening	534	100	-100	534
Reserve Opleidingen (oph. IZA)	767		-250	517
Reserve Verkiezingen	130	130		260
Reserve Bodemprogramma	3.879			3.879
Reserve AchterstOnderh.Dolhuys	622			622
Reserve Organisatiefrieties	488		-201	287
Reserve Baggeren	864	219		1.083
Reserve Kans en Kracht	819	500	-80	1.239
Reserve Regionale Mobiliteit	1.095	680		1.775
Reserve Beh.Ond. Openb. Ruimte	3.038	389	-63	3.364
Reserve ISV Leefomgeving	1.831			1.831
Reserve ISV Milieu	24			24
Reserve ISV Wonen	1.125	1.000	-200	1.925
Reserve Archeologisch onderz.	53			53
Reserve Depot FHM	34		-34	
Reserve Archief	259			259
Totaal Bestemmingsreserves	21.524	3.018	-3.546	20.996
Totaal Bestemmingsreserves	59.083	4.641	-7.146	56.578

Voorzieningen

(bedragen x € 1.000)

Naam voorziening	1/1/2016	Toevoeging	Onttrekking	31/12/2016
Boventalligen	6.696			6.696
Parkstad (V.V.E.-Schalkwijk)	3.144	520		3.665
Woonaanpassingen Wmo	2.312	1.566		3.878
Afkoopsom ond Rijnland	255			255
Pensioenvoorz Wethouders	2.429			2.429
Fietsknooppunt	33			33
Voorziening Erfpacht	2.204			2.204
Risicovoorziening AEB	1.968	684		2.651
Rechtspositie raadsleden	171			171
Liquidatie grex Raaks	136			136
Personeelskosten RIEC	350	85		435
Afwikkeling FUCA	15			15
Wachtgeld wethouders	747			747
Totaal Voorzieningen voor verplichtingen	20.463	2.855		23.318
Egalisatiefonds Afvalst.heffin	-117	117		
Waterbergingen	64			64
Monitoring Rookmakerterrein	31			31
Onderhoud beiaard	9			9
Grafleges	1.944	230	-230	1.944
Totaal Voorzieningen voor verplichtingen	1.930	347	-230	2.047
Totaal Voorzieningen voor verplichtingen	22.393	3.202	-230	25.365

Meerjarenoverzicht reserves

(bedragen x € 1.000)

Naam reserve	Stand 1/1 2016	Mutatie 2016	Stand 31/12 2016	Mutatie 2017	Stand 31/12 2017	Mutatie 2018	Stand 31/12 2018	Mutatie 2019	Stand 31/12 2019
Algemene Reserve	24.501	201	24.702	286	24.988	1.835	26.823	39	26.862
Reserve Grondexploitatie	1.890		1.890		1.890		1.890		1.890
Algem. Reserve sociaal domein	11.168	-2.178	8.990	-1.211	7.779	-1.211	6.568	-1.211	5.357
Reserve Budgetoverheveling	287	-260	27		27		27		27
Reserve WWB inkomensdeel	4.760	-2.358	2.402	-500	1.902		1.902		1.902
Reserve Rekenkamercommissie	20		20		20		20		20
Reserve Volkshuisvesting	328		328		328		328		328
Reserve Vastgoed	568		568		568		568		568
Reserve Duurz.Sportvoorziening	534		534		534		534		534
Reserve Opleidingen (oph. IZA)	767	-250	517	-250	267		267		267
Reserve Verkiezingen	130	130	260	-30	230	-30	200	50	250
Reserve Bodemprogramma	3.879		3.879		3.879		3.879		3.879
Reserve AchterstOnderh.Dolhuys	622		622		622		622		622
Reserve Organisatiefricties	488	-201	287	-286	1	-39	-38	-39	-77
Reserve Baggeren	864	219	1.083	219	1.302	219	1.521	219	1.740
Reserve Kans en Kracht	819	420	1.239	331	1.570	-1.570			
Reserve Regionale Mobiliteit	1.095	680	1.775	1.020	2.795	1.157	3.952	817	4.769
Reserve Beh.Ond. Openb. Ruimte	3.038	326	3.364	373	3.737	2.879	6.615	5.113	11.728
Reserve ISV Leefomgeving	1.831		1.831		1.831		1.831		1.831
Reserve ISV Milieu	24		24		24		24		24
Reserve ISV Wonen	1.125	800	1.925	850	2.775	1.000	3.775	1.000	4.775
Reserve Archeologisch onderz.	53		53		53		53		53
Reserve Depot FHM	34	-34							
Reserve Archief	259		259		259		259		259
Totaal Algemene reserves	59.083	-2.505	56.578	802	57.380	4.240	61.619	5.988	67.607

5.10 Kostenonderbouwingen heffingen conform model VNG

Afvalstoffenheffing

Activiteiten	Bedrag	Gemengde activiteit	Toerekening	Toelichting	Verhaalbare kosten
Inzameling					
Kapitaallasten voertuigen	€ -				€ -
Exploitatie voertuigen	€ -				€ -
Exploitaie inzamelmiddelen	€ -				€ -
Personeelskosten	€ 188.799	Nee	100%	Uren x tarief	€ 188.799
Inzamelcontract (uitbesteding)	€ 15.061.157	Ja	100%	Deels	€ 15.061.157
Overige inzamelkosten	€ 3.608.317	Ja	33%	Straatreiniging	€ 1.190.745
Inzameling milieukosten	€ -				€ -
Verwerking					
Overslag- en transportkosten	€ -				€ -
Verwerkingskosten	€ -				€ -
Opbrengsten	€ 1.127.003-		100%		€ 1.127.003-
Contract (uitbesteding)	€ 15.061.157	Ja	0%	Deels inzamelkosten	€ -
Beleidskosten					
Personeelskosten	€ 195.750	Nee	100%	Uren x tarief	€ 195.750
Onderzoek en advies (inhuur)	€ -				€ -
Overige Beleidskosten	€ 66.375	Nee	100%		€ 66.375
Communicatie					
Personeelskosten	€ -				€ -
Onderzoek en advies (inhuur)	€ -				€ -
Overige communicatiekosten (materiaal, advertentie)	€ -		100%		€ -
Handhaving					
Personeelskosten	€ -				€ -
Inhuur derden	€ -				€ -
Overige handhavingskosten (materiaal)	€ -				€ -
Opruimen en verwerken clandestiene stort	€ -				€ -
Overige					
perceptiekosten afvalstoffenheffing	€ 1.522.000	Ja	25%	Cocensus	€ 387.000
Doorbelasting andere afdelingen	€ -				€ -
Toerekenbare BTW	€ 3.176.782	Nee	100%		€ 3.176.782
Kwijtschelding	€ 1.229.798	Ja	100%		€ 1.229.798
Bijdrage afvalfonds	€ -				€ -
Meerjarig perspectief					
Mutatie voorzieningen	€ 801.217	Nee	100%		€ 801.217
Totaal kosten					21.170.619
Totaal opbrengst					-21.170.619
Dekkingsgraad					100,0%

Rioolheffing

Activiteiten	Bedrag	Gemengde activiteit	Toerekening	Toelichting	Verhaalbare kosten
Vervanging/aanleg/verbetering					
kapitaallasten tot jaar 2015	€ 7.410.728	Nee	100%		€ 7.410.728
vervanging riool 2015		Nee	0%	via kapitaallasten	€ -
aanleg waterdoorlatende verhardingen					
aanleg WADI					
Renovatie					
riolering, incl. gemengd stelsel					
relining					
hemelwatervoorzieningen					
grondwater					
Onderhoud en reparatie					
contract (uitbesteding)	€ 2.205.020		100%		€ 2.205.020
onderhoud drukriolering					
onderhoud kolken					
herstel kolken en kolkleidingen					
doorspuiten verstoppingen	€ -	Nee	100%	onderhoud rioolputten +beheer	€ -
reparaties, dagelijks onderhoud e.d.	€ 180.200	Nee	100%	divers	€ 180.200
inspectie en reiniging	€ -	Nee	100%		€ -
pompen en gemalen	€ -	Nee	100%		€ -
elektriciteit+overige kosten pompen en gemalen	€ 127.800		100%		€ 127.800
aanschaf apparatuur en gereedschappen					
onderhoud IBA's					
straatreiniging	€ 3.608.317	Ja	33%		€ 1.203.000
onderhoud bermsloten					
onderhoud stedelijke waterpartijen	€ -	Nee	100%		€ -
onderzoeken	€ 260.000		100%		€ 260.000
opdrachtgeving van opdrachten uit GRP en incidenteel salarissen en sociale lasten	€ 367.520	Nee	100%	totaal doorberekende uren afdelingen	€ 367.520
Overige					
doorbelastingen andere afdelingen					
belastingen, bijdragen en contributies	€ 44.980-	Nee	100%	Bloemendaal en Zandvoort	€ 44.980-
toerekenbare BTW	€ 527.734	Nee	100%	Op basis expl (niet investerings)	€ 527.734
bijdrage afkoppelsubsidie	-				
perceptiekosten rioolheffing	€ 1.522.000	Ja	15%	Cocensus	€ 225.000
meerjarig perspectief	-				
onttrekking/toevoeging reserve	€ 219.000	Nee	100%		€ 219.000
Totaal kosten					-€ 12.681.022
Totaal opbrengst					€ 12.681.022
Dekkingsgraad					100%

Wabo

Omgevingsvergunning (Wabo)	Uren	Uurtarief	Gemengde activiteit	Toerekening	Toelichting	Verhaalbare kosten	Kosten-dekkendheid
Activiteit							
Bouwen							
Beschikkingen	24.240	93	Nee	100%	Uren x tarief	€ 2.245.464	
Handhaving Bebouwde Omgeving 1e controle	675	93	Nee	100%	Uren x tarief	€ 62.528	
Ruimtelijk Beleid	2.200	110	Nee	100%	Uren x tarief	€ 242.000	
Stadszaken milieu	320	111	Nee	100%	Uren x tarief	€ 35.520	
Geo basisadministratie	1.425	120	Nee	100%	Uren x tarief	€ 171.305	
Software Squit XO			Nee	100%	materiële	€ 50.000	
Planologisch strijdig gebruik	3.799	93	Nee	100%	Uren x tarief	€ 351.919	
Brandveilig Gebruik	1.399	93	Nee	100%	Uren x tarief	€ 129.596	
Slopen (incl meldingen)	1.019	93	Nee	100%	Uren x tarief	€ 94.395	
Reclame	139	93	Nee	100%	Uren x tarief	€ 12.876	
Kap (excl. Advies)	749	93		100%	Uren x tarief	€ 69.383	
Monument	2.599	93		100%	Uren x tarief	€ 240.757	
Aanleggen	39	93		100%	Uren x tarief	€ 3.613	
Uitrit	149	93		100%	Uren x tarief	€ 13.803	
Milieu (incl meldingen)	2.569	93		100%	Uren x tarief	€ 237.978	
Burgerzaken - PBO	4.371	96	Nee	100%	Uren x tarief	€ 421.419	
Totale lasten Wabo						€ 4.382.556	78 %
Totale baten Bouwen						€ 3.421.490	

Marktgelden

Markten	Uren	Uurtarief	Gemengde activiteit	Toerekening	Toelichting	Verhaalbare kosten	Kosten-dekkendheid
Electra			Nee	100%	Materiële kosten	€ 38.928	
(Technisch) uitbesteed werk			Nee	100%	Materiële kosten	€ 100.950	
Overige diensten			Nee	100%	Materiële kosten	€ 19.669	
Software, incl. kapitaalslasten			Nee	100%	Materiële kosten	€ 9.264	
Toerekenbare uren	2.906	93	Nee	100%	Uren x tarief	€ 269.983	

Totale lasten Markten € 438.795 93%

Totale baten Markten € 409.268

Leges

Burgerzaken	Uren	Uurtarief	Gemengde activiteit	Toerekening	Toelichting	Verhaalbare kosten	Kosten-dekkendheid
Burgelijke stand							
Huwelijken en naturalisatie	5.651	96	Nee	25%	Uren x tarief	€ 136.205	
Huren gebouwen trouwlokaties			Nee	100%	Materiële kosten	€ 13.113	
Trouwboekjes			Nee	100%	Materiële kosten	€ 10.000	
Bijzondere Ambtenaren Burgerlijke Stand			Nee	100%	Materiële kosten	€ 27.000	
Reisdocumenten en Rijbewijzen							
Klant Contact Centrum	39.788	96	Nee	75%	Uren x tarief	€ 2.877.024	
Paspoorten - afdracht rijksleges			Nee	100%	Materiële kosten	€ 1.003.010	
Rijbewijzen - afdracht rijksleges			Nee	100%	Materiële kosten	€ 123.490	
Eigen verklaringen Rijbewijs			Nee	100%	Materiële kosten	€ 44.000	
Naturalisatie en Verklaring omtrent gedrag							
Naturalisatie - afdracht rijksleges			Nee	100%	Materiële kosten	€ 124.951	
Verklaring omtrent gedrag - afdracht rijksleges			Nee	100%	Materiële kosten	€ 93.273	
Algemeen							
Kosten betalingsverkeer			Nee	100%	Materiële kosten	€ 6.356	
Software, incl. kapitaallasten			Nee	100%	Materiële kosten	€ 145.188	
Totale lasten Burgerzaken						€ 4.603.610	69%
Totale baten Burgerzaken						€ 3.182.545	

Vergunningen overig

Vergunningen overig	Uren	Uurtarief	Gemengde activiteit	Toerekening	Toelichting	Verhaalbare kosten	Kosten-dekkendheid
Vergunningen en meldingen	13.019	93	Nee	100%	Uren x tarief	€ 1.206.010	
Betreft de totale lasten en baten van de onder titel 3 vallende dienstverlening onder de Europese dienstenrichtlijn. Hieronder valt: Horeca, APS, Wet op de Kansspelen, Registratie Kinderopvang, Parkeren							
Totale lasten Vergunningen overig						€ 1.206.010	81%
Totale baten vergunningen overig						€ 971.870	

Begraafrechten

Activiteiten	Bedrag begroot 2016	Gemengde activiteit	Toerekening	Toelichting	Verhaalbare kosten
Verlenen van rechten					
Bijhouden register	€ -	NEE	100%	Kosten zitten in uren x tarief	€ -
Kapitaallasten	€ 44.139	NEE	100%		€ 44.139
Onderhoud					
Beheer begraafplaatsen Noord	€ 107.885	NEE	100%		€ 107.885
Beheer begraafplaatsen Kleverlaan	€ 84.506	NEE	100%		€ 84.506
Overige beheerkosten	€ 21.422	NEE	100%		€ 21.422
Onderhoudskosten in DDO's	€ 32.871	NEE	100%	Is bedrag uit DVO, in DDO niet apart zichtbaar	€ 32.871
Begeleiding en berichtgeving					
Salarissen en sociale lasten	€ 525.637	NEE	100%		€ 525.637
Overige					
Doorbelastingen andere afdelingen	€ 528.050	NEE	100%	Overhead en uren x tarief	€ 528.050
Toerekenbare BTW	€ -	NEE	100%	Op basis expl (niet investeringen)	€ -
Perceptiekosten	€ -	NEE	0%		€ -
Meerjarig perspectief					
Onttrekking/toevoeging reserve	€ -				€ -
Onttrekking/toevoeging voorziening (saldo)	€ -	NEE	100%		€ -
Totaal kosten					€ 1.344.509
Totaal opbrengst					€ 906.861
Bijdrage uit alg. middelen					€ 437.648
Kostendeckendheid					67,4%